Reflections of Women's Identities and the Woman Question in the Magazine *Resimli Ay* in the 1920s Turkey 1924-1928

Mine Koçak Yalaz

A thesis presented to the

Atatürk Institute for Modern Turkish History
at Boğaziçi University

in partial fulfillment of the requirements for the degree of

Master of Arts

June 2019

Approvals

"Reflections of Women's Identities and the Woman Question in the Magazine *Resimli Ay* in the 1920s Turkey - 1924-1928," a thesis prepared by Mine Koçak Yalaz in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts from the Atatürk Institute for Modern Turkish History at Boğaziçi University, has been approved on 10 June 2019 by:

THESIS ADVISORS

Professor Cengiz Kırlı _____
Atatürk Institute for Modern Turkish History
Boğaziçi University

Professor Zafer Toprak _____
Atatürk Institute for Modern Turkish History
Boğaziçi University

COMMITTEE MEMBERS

Professor Asım Karaömerlioğlu _____
Atatürk Institute for Modern Turkish History
Boğaziçi University

Professor Aydın Babuna _____
Atatürk Institute for Modern Turkish History
Boğaziçi University

Assistant Professor Barış Zeren _____
Faculty of Arts and Sciences
Department of Humanities and Social Sciences
Işık University

Copyright © 2019 Mine Koçak Yalaz
Some rights reserved.

This work is licensed under the Creative Commons
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of this license, visit
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/.

Abstract

"Reflections of Women's Identities and the Woman Question in the Magazine Resimli Ay in the 1920s Turkey (1924-1928)"

Mine Koçak Yalaz, Master's Candidate at the Atatürk Institute for Modern Turkish History at Boğaziçi University, 2019

Professors Cengiz Kırlı and Zafer Toprak, Thesis Advisors

This thesis aims to examine the changing position and identities of women in the construction and modernization processes of the new regime in 1920s, the problems women have faced and the discussions on these subjects, through their reflections in the women's press and mainly in the magazine Resimli Ay and the writings of Sabiha Sertel. The work also tries to understand the harmony and conflicts between the regime and the feminist movement. The Turkish women's movement had a coherent discourse with the regime in terms of giving women social, legal and economic rights. However, in the process, the feminists of the era became oppositional with the regime when they wanted the right of suffrage in the 1920s Turkey.

This thesis tries to examine the voices of other intellectuals to understand the discussions on the woman question and women identities in all respects. Therefore, reflections of the woman question in Resimli Ay was chosen to be examined because it is a magazine which was published by the intellectuals and was not a mainstream one. The publishers are not a part of the feminist movement, yet they have not had intimate relations with the government, and so they can criticize the government and the society. In order to reach an analysis, secondary resources about the history of the Ottoman and Turkish women and feminism and also the transliterations of all of the articles about women in the magazine Resimli Ay between the years 1924-1928 have been used in this research.

96,500 words

Özet

"1920'ler Türkiye'sinde Kadın Kimlikleri ve Kadın Sorununun Resimli Ay Dergisine Yansımaları (1924-1928)"

Mine Koçak Yalaz, Yüksek Lisans Adayı, 2019
Boğaziçi Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü

Profesör Cengiz Kırlı ve Profesör Zafer Toprak, Tez Danışmanları

Bu tez çalışması, 1920'lerde yeni rejimin inşası ve modernizasyon süreçlerinde kadınların değişen konum ve kimliklerini, yüz yüze kaldıkları sorunları ve bu konulardaki tartışmaları; kadın basınına ve özelde Resimli Ay dergisine ve Sabiha Sertel'in yazılarına yansımaları aracılığıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma, dönemin feminist hareketiyle rejim arasındaki uyum ve çelişkileri de anlamaya çalışmaktadır. Dönemin kadın hareketi, kadınların toplumsal, hukuki ve ekonomik haklarına sahip olmaları konusunda rejimle uyumlu bir söyleme sahiptir. Ancak, süreç içinde kadınların politik haklarını, yani seçme ve seçilme haklarını talep ettiklerinde hükümete muhalif bir pozisyonda kalmışlardır.

Bu tez, kadın sorunu ve kadın kimlikleri konusunda yürütülen tartışmaları tüm boyutlarıyla anlayabilmek için tarafların dışında kalan diğer muhalif entelektüellerin tutumunu incelemeye çalışmaktadır. Bu nedenle, kadın sorununun Resimli Ay dergisine yansımalarının incelenmesi seçilmiştir, çünkü Resimli Ay anaakım olmayan ve entelektüeller tarafından çıkarılan bir dergidir. Yayıncıları feminist hareketin bir parçası değildir, ama hükümetle yakın bir ilişkileri de yoktur ve bu sayede hükümeti ve toplumu belli durumlarda eleştirebilmektedirler. Bu araştırmada bir analiz yapabilmek için, Osmanlı ve Türk kadın hareketi tarihine ilişkin ikinci el kaynakların yanı sıra, Resimli Ay dergisinde, 1924-1928 yılları arasında yayınlanmış kadınlarla ilgili tüm yazıların çevrimyazıları kullanılmıştır.

96.500 kelime

To my daughter
and
all little feminists
who have to struggle
against patriarchy

Table of Contents

Acknowledgements viii

1 INTRODUCTION 1

1.1 The Subject in terms of the Studies of Women's History 1
1.2 The Subject in terms of the the 1920s Turkey 3

2 THE DEVELOPMENTS, THE DISCUSSIONS ON THE POSITION AND THE IDENTITY OF WOMEN AND WOMEN'S PRESS 6

2.1 Women's Press 7
2.2 Women and Education and Women's Press 13
2.3 Family, Marriage and Social Life and the Women's Press 22
2.4 Feminism and the Women's Press 37

3 SABIHA SERTEL'S PERSPECTIVE OF THE WOMAN QUESTION BEFORE *RESIMLI AY*: THE ERA OF *BÜYÜK MECMUA* 52

4 REFLECTIONS OF THE WOMAN QUESTION IN THE MAGAZINE *RESIMLI AY* AND IN THE WRITINGS OF SABIHA SERTEL 61

4.1 The Magazine *Resimli Ay* 61
4.2 Women in *Resimli Ay* in General 65
4.3 The Subject of the Education of Women in *Resimli Ay* 66
4.4 The Subject of Women and Working Life in *Resimli Ay* 69
4.5 The Subject of Women and Family in *Resimli Ay* 75
4.6 The Subject of Law in *Resimli Ay* 92
4.7 The Subject of Social Problems in *Resimli Ay* 96
4.8 The Subject of Feminism in *Resimli Ay* 110

5 CONCLUSION 122

APPENDICES 126

1-59 Transliteration of the articles about women from the Magazine of *Resimli Ay* 126

BIBLIOGRAPHY 369

Acknowledgements

After my long study period, I am primarily and especially grateful to Prof. Dr. Zafer Toprak for his great support. He made critical contributions with his comments and guidance from the very beginning of the process to the end. I must mention that his encouragement and kindness gave me courage to continue and finish my work. I would also like to thank Prof. Dr. Duygu Köksal who was my advisor for a while. I would also like to extend my gratitude to Prof. Dr. Cengiz Kırlı as he has provided a critical frame for my thesis and his support was of great importance for me. Further thanks to to Eda Sandıkçı for her crucial support. Finally, special thanks to my daughter for her utter kindness despite the stolen time from her.

History may be a compilation of lies; nevertheless, it contains a few truths, and they are the only guide we have for the future.

– Emma Goldman, "Woman Suffrage"

We are learning that the writing of women into history, necessarily involves redefining and enlarging traditional notions of historical significance, to encompass personal, subjective experiences as well as public and political activities. It is not too much to suggest that however hesitant the actual beginings, such as methodology implies not only a new history of women, but also a new history.

– Ann D. Gordon, Mari Jo Buhle, Nancy Shrom Dye, "The Problem of Women's History"

1

Introduction

Hegemonic cultures present a specific view about the meaning of the world and the nature of social order. The relationship between women and men are crucial for such a perspective, and therefore in most societies also the control of women by men. Women are often constructed as the cultural symbols of the collectivity, of its boundaries, as carriers of the collectivity's 'honour' and its intergenerational reproducers of culture. Specific codes and regulations are usually developed, defining who/what is a 'proper man' and 'proper woman', which are central to the identities of collectivity members.

Nira Yuval-Davis, *Gender and Nation*

§ 1.1 The Subject in Terms of the Studies of Women's History

Women's history has become a crucial topic especially since 1990s. Some of the research are about Ottoman women's modernization process; some of them are about women's movement based on the period of

Meşrutiyet II, and the others are about women's movement in the young Republican period, in 1920s and 1930s. All these works helped to understand the changing position and identities of women in the modernization process and the discussions on these subjects. The works on the Republican period informed us about the woman identity that *Kemalist* regime wanted to construct and about the situation in which women lived. In such a perspective, it can be claimed that research done about *Kadınlar Halk Fırkası*, *Kadınlar Birliği* and Nezihe Muhiddin are very significant when writing the feminist women's history. These works provide us with an understanding of the era, the harmony and conflicts between the regime and the feminist movement, and their perspectives and attitudes.

It should be noted that Turkish women's movement had a coherent discourse with the modernist *Kemalist* regime in terms of giving women social, legal and economic rights and their inclusion in the public life as a major ingredient. However, in the process, they became oppositional with the regime when they wanted political rights, namely the right of suffrage, in the 1920s Turkey. Thankfully, these experiences of women have been written by feminist historians in detail.

In such a case, it would be beneficial to examine the voices of the other oppositionary intellectuals to understand the discussions on the woman question and women identities in all respects. Therefore, it would be useful to examine the reflections of the woman question on *Resimli Ay* because it is a magazine which was published by the intellectuals and was not a mainstream one. The publishers are not involved in the feminist movement, yet they have not had intimate relations with the government and because of this, they can criticize the government and the society in some cases. In such a point of view, the following questions are important: How did the women's problems reflect on the magazine *Resimli Ay*? What kind of woman identity did *Resimli Ay* emphasize? In which points did the emphases of the magazine differ from the ones of the women's movement?

This research will seek the answers to these questions. Studying the reflections of the woman question would be a small contribution to understand women's history in Turkey in 1920s. This is why *Resimli Ay* was chosen to be analyzed.

§ 1.2 The Subject in Terms of the 1920s Turkey

1920s indicates a critical stage of the Ottoman - Turkish modernization period. The nation state has to construct two main changes of paradigm during the 1920s. The first one is to make the *Kemalist* ideology a state ideology by eliminating the opposites. The second one is to attempt to reinforce the modernization process which has begun at the very beginning of the 19th century and has developed on the levels of discourse and practice in the period of *Meşrutiyet II*. In some cases, there are some conflicting issues between the two aims, namely being a strong nation-state and being a modernized country. The identity of women is a conflicting issue not only between the supporters of the regime and the opposites, but also within the regime, between the intentions of constructing a strong nation-state and constructing modernism, both of which are supported by the regime.

In general, modernism demands the transformation of women's identities. The modernist paradigm explains the world by using dualities and defines what is progressive and what is unprogressive by using the identities of women. It declares that the previous identities of women are totally unprogressive and identifies a unique "modern woman" as the only alternative and as the indicator of progressiveness. However, modernism is a sexist ideology which has adapted previous sexist values into its own paradigm and is founded on the ground of using the concepts of differentiation and discrimination of the sexes. A convenient duality used by modernism is, for example, civilization-nature duality, in which the concept of civilization indicates masculinity and the one of nature indicates femininity; in a similar way, in the reason-emotion duality, reason indicates masculinity and emotion indicates femininity.

This paradoxical approach of modernism is not a big problem for women who are defined as "traditional" and are so opposed and demanded not to be transformed by modernism. They are faced with modernism entirely as a threat. The paradoxical side of modernism is a big conflict for modernist women. It is a crucial issue for modernized women who are educated, urban and acquainted with feminism as a means of progression. They have the ideal and paradigm of modernization; just because of this they attempt to have an

ideal modern world and to be the ideal modern women. By just doing so, they find themselves as opposites of the paradigm which they try to construct. Actually, "equality" is a crucial concept in the modernist world; men want to see modernized women who would be a part of social and economic life and give no chance to the other identities of women. However, they do not want women to give voice to political equality between the sexes, namely equality for suffrage in this era. Additionally, feminine values are humiliated by the modern world. In all modern or modernizing countries, this fault caused by the new paradigm has given rise to the First Wave of the Women's Movement and the movement based on the demand of the suffrage right; the right to make them equal with men in front of the law; the most crucial discriminative point of modernist systems that women face.

In the Ottoman and in the young Republican modernization processes, women had been challenged with almost the same issues. The women's movement, which has developed and gained power in the period of *Meşrutiyet II,* had a modernist and nationalist approach.

Firstly, the feminist movement had no critical approach towards the *Kemalist* ideology. Actually, women who created the women's movement shared the *Kemalist* ideology as well. However, how the *Kemalist* ideology suppressed the movement in 1920s should be remembered. The story of *Kadınlar Birliği* and the biography of Nezihe Muhiddin are exemplary cases.

Secondly, the conflict within the modernist paradigm influenced modern Turkish women. An idealized identity of women did not fit together with the realities of women in some issues. Humiliating feminine values of the modernist world were a dilemma and a conflicting issue for women, and the discourse of women's freedom confronted women with some new problems in micro levels; for example, women who support freedom had to be a good mother and a good wife because these were their primary responsibilities in the real world.

Can the "modern" represent a repressive, restrictive and compulsive world for women? This is a difficult question that modernist women could not ask themselves. So, how would this problem influence the lives and psychologies of women?

Moreover, the ideological separation between the oppositional movements, especially between Marxism and feminism, caused a crucial discussion within the opposition, and socialist women were also opposed to feminist ones.

Furthermore, after the years of wars, the social and economic problems of the country affected mostly women in Turkey in 1920s. Most of the Turkish women faced the problems of livelihood, finding a job, childcare, prostitution, child deaths, etc. There were not enough social and governmental organisations to solve these problems and to organize society in a new life form. At the same time, there was a coterie who were leading the life of Riley in the big cities, and they were not interested in these social and economic problems.

The 1920s' Turkey has such an atmosphere. In such a case, it would be explanatory to analyze the writings of Sabiha and Zekeriya Sertel, namely *Resimli Ay*. These names had a modernist framework like all other intellectuals of that period. However, they had a critical approach to the system. So, it would give some indications about the discussions on women in that era to analyze the magazine *Resimli Ay*. The emphases made by the magazine about women's world would be instructive.

2

The Developments, the Discussions on the Position and the Identity of Women and the Women's Press

> *Even where women's organizations may be formally independent of other political forces, and therefore not subject to the procedural rules or political direction of male-dominated organizations, the effectiveness of the women's organizations may be limited by informal power structures (e.g., cultural biases in favor of men) or by political discourses that are seen as authoritative (e.g. national liberation).*
>
> Shireen Hassim, *Women's Organizations and Democracy in South Africa*

§ 2.1 Women's Press

During the period of the Ottoman – Turkish modernization, the position and the identity of women had been seen and changed continuously as a means of power.

The *Tanzimat* period was the first one in which the position of women had begun to be discussed. The first aim was to discuss the legal and social position

of the Ottoman woman, such as their participation in the educational and working life.

By being given the educational right, the woman issue came into question in many newspapers and magazines. The discussion of the question began with Namık Kemal's articles "*Terbiye-I Nisvan hakkında Bir Layiha*", published in the newspaper *Tasvir-i Efkar* in 1861, "*Aile*" and "*Bizde Ahlakın Hali*", published in *İbret*. In addition to this, *Terakki* newspaper, which had been published since 1868, included articles about the right and freedom of women, and it also published a newspaper supplement for women, *Muhadderat*, in 1875. The main themes were women's rights and the equality of men and women.[1] In an article published in *Terakki*, for example, such an idea was declared.[2]

After a short time, the women themselves participated in the discussions as well with their entrance to the publishing world, and they began to have and discuss their own ideas. *Şükufezar* was the first magazine which published by women in 1883-1884 by Arife Hanım. In the first issue of the magazine, Arife Hanım declared that they would try to put forth an identity of women opposite of which men had thought, and they would work and produce without holding men or women superior.[3]

In this way, the Tanzimat period was the beginning of a publishing world for women and of the women's movement. After Şükufezar, Hanımlara Mahsus Gazete entered the publishing world in 1895. Newspapers and magazines such as Aile, Hanımlar, İnsaniyet, Muhadderat, Şükufezar, Parça

1 Aynur İlyasoğlu, Deniz İnsel, "Kadın Dergilerinin Evrimi", *Türkiye'de Dergiler ve Ansiklopediler 1848-1984*, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1984, p.164

2 "'Saçı uzun aklı kısa' ifadesi, erkeklerin kadınlardan mutlaka daha akıllı olduğu anlamına gelmez… Erkeklerin, kadınlardan daha gelişmiş olmaları hayatın önemli meseleleri içinde bulunmalarından ve tecrübe kazanmalarından ileri geliyor.", Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu "Tanzimat'ta İctimai Hayat", Tanzimat, 1940; in Serpil Çakır, *Osmanlı Kadın Hareketi*, Metis Yayınları, İstanbul, 1994, p.25.

3 "…biz ki saçı uzun aklı kısa diye erkeklerin alaycı görüşlerine hedef olmuş bir tayfayız, bunun karşıtını ortaya koymaya çalışacağız. Erkekliği kadınlığa, kadınlığı da erkekliğe üstün tutmadan çalışma ve iş görme yolunda adımlarımızı atacağız." Salah Birsel, *İstanbul-Paris*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1983, p.6.

Bohçası, Hanımlara Mahsus Malumat, Kadın, Demet, which had been published until the era of Meşrutiyet II, instituted the framework for a women's movement. This framework was based on two main problematics:

1 To use the modernist rationalist Western framework to have a new approach for Islam,
2 To look for the concept of equality between women and men within Islam's "uncorrupted" form.

That is to say, the press built a discourse that suggested women should be "good wives and good mothers" in relation to women' rights, and this idea opened the way for a women's rights struggle leading to feminism. Ismet Hakkı Hanım declared her ideas about feminism, stating that women have to take responsibility in the progress of the era as well as men, and women do not want to accept the deprivation no longer and demand to be in the working life as well.[4]

By the declaration of *Meşrutiyet II*, daily newspapers published in Istanbul such as *Tanin*, *Servet-i Fünun*, *Sabah*, *Millet* began to welcome women writers, and new women's magazines entered the publishing world. One of them, namely *Mehasin,* was published from October 1908 until November 1909 and was an opportunity for women writers like Emine Semiye, Münevver Asım, Fatma Sabiha, Şükufe Nihal and Halide Salih. They did not only discuss women's issues, but they also published texts from some women's conferences, discussed women's positions in other countries (especially in Western countries), gave information about the activities of women and women's societies.

4 "Bizler şu asrın terakkiyatından ne hisse alacağız? Yine o tepile tepile, eğitile eğitile maziye karışdı zannetdiğimiz üzüntülerle mahrumiyetlerle mi münkad olacağız? Hayır, hayır artık çok çektik yetişir. Evet, artık bu yeknesak siyah gölgelerde bu bar-ı gaflete, hissiz, mütevekkil katlanmak istemiyoruz. (...) Bizde umumiyete yakın bir ekseriyet "antifeminist"dirler. Sanayi-i nefiseden başka meslekleri kadınlara yakışdırmazlar. Ben bu fikre iştirak edenlerden değilim." İsmet Hakkı. "Ya Biz Ne Olacağız?", İkdam, 26 Ağustos 1908, no 5119, p.1; in Serpil Çakır, ibid, p.33.

In the first issue of the magazine *Kadın*, published in Thessaloniki from October 1908 to May 1909, it was declared that the purpose was mainly to struggle for the progress of women.[5]

While the important men of letters and politicians of the era such as Abdullah Cevdet, A. Ulvi, Abdülhak Hamid, Mehmet Emin and Kazım Nami took part among the writers of *Kadın*, many intellectual women were also in the staff of the magazine like Fatma Seniye, Cavide Peyker, Emine Semiye, Nakiye Hanım and Zekiye Hanım. The magazine focused on the women issue especially by the themes of women participating in social life and education.

Until the Republic, significant number of women's magazines were published, although many of them were illegal: *Musavver Kadın*, *Kadın (Istanbul)*, *Kadınlar Dünyası*, *Erkekler Dünyası*, *Güzel Prenses*, *Kadınlık*, *Siyanet*, *Seyyale*, *Hanımlar Alemi*, *Kadınlar Alemi*, *Kadınlık Hayatı*, *Bilgi Yurdu Işığı*, *Türk Kadını*, *Genç Kadın*, *Kadın Duygusu*, *İnci, Diyane*, *Kadınlar Saltanatı*, *Hanım*, *Ev Hocası*, *Süs*, *Firuze*…[6]

Kadınlar Dünyası, *Siyanet* and *Diyane* were also publications of some women's associations. Some women magazines had only women staff, while some had both men and women staff in the period of *Meşrutiyet II*. For example, there were 160 writers in the magazine *İnci*, published by Sedat Simavi, and only 21 of them were women writers. There were also differences between the two types of magazines in terms of content: The main focus of the maga-

5 "...Evet siyasi, edebi, fenni, ilmi… Risale-i mevkute ve gayr-ı mevkute o kadar esef-engiz ve daraltıcı bir noksan vardı: Nisai bir gazete. Öyle nisai bir risale ki: Umuma şamil olsun aristokrasi denilen o mevhum hayat-ı kibarane-i hayalden, muhayyilat-ı asabiyyeden ve ehemmiyet-i marizaneden mümkün olduğu kadar uzak bulunsun: Öyle bir nisai risale ki: kulübeden konağa, saraydan fakirhaneye, havasdan avama, vasfen en ileriye bir nirengi çizerek küçük büyük, düğümlerle yapılmış bir fakir ve malumat ağı gibi muhit-i nisaiyyemizi kaplasın. (...) İşte bu ehem ve mutlak vazife-i ictimaiyeyi ifaya iştirak hevesiyle naçiz kadın risalesi ilk numarayı vazederek el birliğiyle terakki eylemeye çalışmak için bugünden itibaren arz-ı nisaiyye-i ictihad eyliyor." "İfade-i mahsusa", Kadın, 13 October 1324, no 1, p.1-2; in ibid., p.36.

6 Zehra Toska (ed. by), et. al, *İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Kadın Dergileri Bibliyografyası*, Kadın Eserleri ve Bilgi Merkezi Vakfı Yayınları: 5, Metis Yayınları, İstanbul, 1993.

zines which were published only by women, such as *Şükufezar*, *Seyyale*, *Kadınlar Dünyası*, *Siyanet* and *Diyane,* was the problems and ideas of women. The magazines which were published mostly by men writers focused mainly on the question and limitations of the identity of the ideal woman and the criticism of their behaviour out of these limitations and identity. The statements argued in *İnci* very well exemplified the point of view that family life and the public life are the two main realms of women and that Turkish women should be successful in both areas, should raise their children in a scientific way, for example, and that they need a guide to get ahead and that *İnci* would have such a mission.[7]

The women's magazines were illegal or unsteady; however, this problem was common in the whole publishing world of the period. The years of the period of *Meşrutiyet II* indicated wars and disarrangements. Not only because of economic problems, but also because the choices and attitudes of *Ittihad and Terakki,* which ruled the country in a one-party dictatorship, caused censorship and by doing so, the freedom of press remained just as a theoretical subject during the years of the World War I and the years after. The increasing censorship caused by the occupation of Istanbul affected the press world in a more severe way. [8]

Sabiha Sertel described the censor of *Büyük Mecmua*, published by Ömer Seyfeddin, Ali Canip, Ruşen Eşref, Falih Rıfkı, Zekeriya Sertel, as being under

7 "Gazetemiz mündericatında muayyen bir gaye takib ettik. Şimdiye kadar çıkan kadın mecmuaları ya pek ağır başlı yahud pek hafif meşreb oldular. (...) Kadını hayatın başlıca iki sahnesinde görüyoruz: Biri aile hayatı, diğeri umumi hayat. Kadın bu iki sahnede de muvaffak olmak için muavenata ve rehbere muhtacdır. (...)
"Her Türk kadınının, iyi bir valide olması, çocuğunu bizzat ve asri ihtiyaçlara göre terbiye edip büyütmesi, en büyük zarurettir. İşte İnci evvela bu ihtiyaca karşılık olmak üzere her nüshasında genç validelere, çocuklarını fenni usullerle nasıl büyütmeleri icab ettiğini, açık ve herkesin anlayabileceği bir lisanla izah edecektir." "İnci'yi Neden Çıkarıyoruz?", İnci, Şubat 1335, no 1, p.2; in Serpil Çakır, ibid, p.39.

8 İzzet Öztoprak, *Kurtuluş Savaşında Türk Basını (Mayıs 1919-Temmuz 1921)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1981, p.27-28.

the continuous control of English censorship and because of this, the crucial parts of the articles would disappear.[9]

After World War I, a new women's magazine, namely *Türk Kadını*, was published by Muallim Ahmet Halit Bey between 1918 and 1919. In the first issue of the magazine, it was declared that there is no progress without the press and that our women have proceeded almost without the press because of the period's special features and that the magazine *Türk Kadını* would have such a mission.[10]

The most important issues which the magazine focused on reflected the main issues concerning women's identity of the period. The education, training and working life of women were the popular subjects.

Another emphasis of the magazine was to introduce women's societies, to encourage them to work there, even to open new women's societies. For instance, the magazine introduced *Musiki Muhibbi Hanımlar Cemiyeti* and *Esirgeme Derneği*, and suggested a new society: *Sade Giyinen Kadınlar Cemiyeti*. The staff of the magazine practiced their idea and opened *Türk Kadın Dershanesi* in 1919. They announced that they will teach reading and writing lessons, even literature and foreign languages.

The magazine organized a conference about feminism and published the whole text of the conferences as well.

In the Republican era, the most important publications of women were *Kadın Yolu* (The Way of Women), and then *Türk Kadın Yolu* (The Way of Turkish Women). It was the official periodical of the *Türk Kadın Birliği*. It started broadcasting in 1925, one year after the foundation of the society. It was ended in 1927 when Nezihe Muhiddin and her friends were liquidated from society.

---

9 "Dergi, İngiliz sansürünün devamlı kontrolü altında idi. Yazıların bir kısmı tamamıyla geri çevrilir, bazılarının da kuş gibi kanatları yolunurdu. Bu yüzden makalelerin asıl can alacak noktaları gidiyor, posası kalıyordu." Sabiha Sertel, *Roman Gibi*, Ant Yayınları, İstanbul, 1969, p.29.

10 "Matbuatsız terakki yoktur. Halbuki itiraf edelim, bizde kadınlık adeta matbuatsız olarak ilerliyor. Fakat bu gidiş nur ve irfan kuvvetinden ziyade zamanın çekip götürmesinden ileri gelmektedir. (...) İstenildiği gibi ilerlemek için herkesin kendi kuvveti ve umumun bir hedefi olmalıdır. İşte "Türk Kadını" bu neticenin, bu mesleğin mürebbiyesi olacaktır." by sign of Türk Kadını, "Nasıl ve Niçin?", 23 May 1918, no 1, p.2.

The magazine had a variety of subjects, like the education of women, the public life and women, Western feminism, news from the International Union of Women, motherhood, etc.

Yaprak Zihnioğlu argued how the magazine *Kadın Yolu* could be published in such an oppressive period and she declared that it could have functioned as intellectual contribution and consultancy for the political regime.[11]

It can have such a function for the period because there is no other feminist magazine in the era. It can be because of this position that Nezihe Muhiddin was valiant to support the journalists who would be judged in the Istiklal Mahkemeleri through an article titled "Affeden En Büyük İnsandır" (The person who forgives is the greatest one). In her article, she demands amnesty for the journalists and includes exaggerated compliments for Mustafa Kemal as well.[12]

However, there was a stopping point for her also: suffrage. The right of suffrage was a big issue for the association and because of this, it would be a big issue for the magazine as well. There was a continuous discussion about why women wanted the right of suffrage, why they have to have it, etc. All requests about suffrage were mentioned in the magazine. Besides all of these,

---

11 "Kanımca, Kadın Yolu siyasal iktidara düşünsel katkı ve danışmanlık işlevini de gördü. Bu husus hükümet tarafından açıkça hiçbir yerde belirtilmiş olmasa da, büyük olasılıkla, dergi yayımlandığı sürece, Mustafa Kemal ve yeni cumhuriyetçi iktidar için kadınlık ve feminizm üzerine bilgilendirme görevini de yerine getirdi. Baskıcı bir dönemde derginin yayınına izin verilmesi bu ihtimali güçlendiriyor. Buna ek olarak, Cumhuriyetçi iktidarın kadın hakları reformlarını başlattığı ve uyguladığı kritik bir dönemde, hükümetin kadın hakları siyasalarını destekleyici bir öge olarak yayına izin verilmiş olabilir." Yaprak Zihnioğlu, *Kadınsız İnkılap; Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003.

12 "Kadın Yolu'nun 1925 Temmuzunda ilk sayısı yayımlandığında ülkede otoriter bir siyasal iklim hakimdi. 15 Ağustos 1925 tarihinde Doğu İstiklal Mahkemelerinde yargılanan tutuklu gazetecilerden Suphi Nuri, İsmail Müştak, Ahmet Emin, Ahmet Şükrü imzalarıyla Mustafa Kemal'e Adana'dan telgraf çekildi.62 Aynı hafta Kadın Yolu'ndaki baş makalesinde Nezihe Muhiddin "Affeden En Büyük İnsandır" başlıklı bir makale yazdı. Öyle görünüyor ki Muhiddin, doğrudan değinmeden, makalenin başlığıyla bu telgrafı destekledi ve hükümetten gazeteci arkadaşları için af talebinde bulundu. Muhiddin'in yazısının üslubunda görülen dikkat çekici bir değişiklik, Mustafa Kemal için yüceltici, abartılı ifadelerin, övgülerin yer almasıydı." Nezihe Muhiddin, "Affeden En Büyük İnsandır", Kadın Yolu, no 6, 20 August 1341 [l 925], 2; in Yaprak Zihnioğlu, ibid.

all campaigns about the demand of suffrage were announced and pursued via the magazine. Thus, it would be closed by the government in 1927, while Nezihe Muhiddin would be dismissed.

§ 2.2 Women and Education and Women's Press

2.2.1 *The Developments on the Education of Women*

Before the *Tanzimat* period, education in the Ottoman Empire was mostly out of state control. The main institutions of education were *Sıbyan Mektepleri* - which means primary school- and *Enderun*. *Mekteb-i Sıbyan*s were primary schools which basically gave religious education and the only institutions which could educate the Ottoman women. There was no chance for women to get education from any other school.

By the era of the *Tanzimat*, the reforms on the educational system were one of the most important focus points of the modernization process. The new primary education regulations were enforced in 1845-1847 to modernize education. The most important regulation about the *Sıbyan Mektepleri* was the *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi* in 1869.[13] In this regulation, primary education was made compulsory for boys among the ages 6-10, and for girls 7-11. If there were more than one *Sıbyan Mektebi* in a district, one of them would be for girls only. If there were not, girls would get education in the same building but at separate desks.

Women teachers could only give lessons to girls. If there were no women teachers, older male teachers could provide education until women teachers would be trained.

These improvements meant that compulsory education was enforced for girls, which was based on the idea that women's education must be widespread all over the country. However, the idea faced many problems in practice, and therefore women's education could not be widespread and preferred. In this regard, Niyazi Berkes declares that *Tanzimat* era, despite all efforts, was not enough in sustaining the improvements in the field of primary education.

13 Bernard Caporal, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1982, p.103-4.

According to him, the main reason for this was that there were no teachers who had received modern education and the primary schools were under the influence of the *medrese*s.[14]

With the opening of *Mekteb-i Rüştiye*s (middle schools), the need for raising teachers became more obvious. At the first stage, teachers who were educated in Europe were prefered, but there were not many and therefore, training teachers became the duty of the ones who were educated by the *Medrese*s. For this reason, the first Darülmuallimin (School of Teachers for Men) opened in 1848, began to provide education through teachers who had graduated from the *Medrese*s.

With 1869 *Maarif-i Umumiye Nizamnamesi*, educational system was separated into two main branches:

3 Public education which would be controlled by the state and be formed as *İptidaiye* (primary school), *Rüşdiye* (middle school), *Sultani* (high school) and *Aliye* (university),

4 Religious education which would be controlled by the *Şeyhül-İslamlık*.

While the *Nizamname* made primary education for girls compulsory, it could not be enough for further education for girls. Although middle and higher education were exclusively for men, the traditional part of society opposed this type of education. Indeed, the first university Darülfünun opened in February 20, 1870 but had to be closed two years later because of the reactions of the Ulema. The university education restarted again in 1874 with the *Hukuk Mektebi* (the Faculty of Law) and *Mühendislik Mektebi* (the Faculty of Engineering).[15]

There was an attempt for girls to attend middle school in the same years, but this attempt was unsuccessful because according to the norms of the society, receiving education from male teachers was not appropriate for girls over 11 years old.

14 Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Doğu-Batı Yayınları, İstanbul, 1978, p.226.

15 Bernard Caporal, ibid, p.104.

The first *Rüşdiye* for girls opened in Istanbul on January 6, 1859. On the same date, there were 13 Rüşdiyes for boys in Istanbul. Middle school education for girls depended on the presence of women teachers and therefore, the first Darülmuallimat (the school of teachers for girls) to train women teachers was opened in 1870.[16] Graduated women from Darülmuallimat had an obligation to perform compulsory service for 5 years.[17]

After this, the Rüşdiyes for girls became more widespread and 85 of them were opened until 1906. As Niyazi Berkes declared, one of the most important results of the Rüşdiye education for girls was opening the way for women to have professions.[18]

In 1843, the education of midwifery began in the *Tıbbıye Mektebi* (The Medical School). The education was given mostly by midwives, but there were also some male teachers for some special lessons. Thus, Muslim girls began to take lessons from male teachers.[19] *Kız Sanayi Mektepleri* (The Industrial Schools for Girls) were focused on developing women's handicraft and providing economic benefit.

However, it can be seen that women's education which basically began with the *Tanzimat* period, could not become widespread all over the country in the period of *Meşrutiyet II*. There were problems concerning the quantity of the teachers and equipment in *İptidai*s, and in *Rüşdiye*s there were no developments for the girls. Only two Rüşdiyes opened in the period of *Meşrutiyet II,* and both of them were only for boys.

Despite all the problems, an improvement in the area of women's education should be considered in the period of the *Meşrutiyet II*. A law, namely *Tedrisat-ı İptidai Kanunu,* was created in 1913, and by this law primary education was reorganized and made compulsory. Moreover, by this law, "science" lessons which originated from the western secular school programmes were

16 Şefika Kurnaz, *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)*, MEB Yayınları, İstanbul, 1992, p.24-44.

17 Ibid, p.44-45.

18 Niyazi Berkes, ibid, p.227.

19 Faik Reşat Unat, *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*, Ankara, 1964, s.63; in Kurnaz, Şefika, ibid, p.39.

also added to the programme of the *iptidai*s, besides the religious lessons. Many technical schools for girls opened and also increased in quality.

Besides schools for nursing and childcare, *Biçki Yurdu,* which give education on the tailoring, opened in 1917. The first high school for girls was opened in Istanbul in 1913 as well. Although there were 4 high schools for girls in Istanbul, there was not any outside of Istanbul at the end of World War I. This is because people showed a reaction against the idea of high school for girls.[20]

Throughout the period of the *Meşrutiyet II*, *Darülmuallimat* especially focused on the education of women. Making a critical improvement in schools depended on the improvements and regulations of the *Darülmuallimat*. For this reason, it was seen as necessary that the staff of the *Darülmuallimat* would be chosen carefully and mostly women who were educated in European schools would give lessons, and furthermore, the students had to take lessons on science and social studies besides pedagogy and childcare.

Women began to have a chance to receive university education in the same period. Firstly, girls began to take some lessons in *Darülfünun* in Istanbul in 1914. Here, they took lessons on women's rights as well as domestic economy, health, history, pedagogy and natural sciences. In 1915, *Inas Darülfününu* (The University for Women) was founded in order to resolve the need for teachers for *Darülmuallimat*s. Thus, women eventually began to have the right to receive university education.[21] Here, free conferences for girls were organized, and students who passed the end-of-year examinations could graduate from the school. *Inas Darülfününu* was separated from the *Kız Öğretmen Okulu*, and it was united with the *Darülfünun* in 1920, on the understanding that it gives education separately from men and at a different time. After a while, the girls protested this sexual discrimination and gained the right to receive education in the same classes with men. After the proclamation of the Republic, the *Tevhid-i Tedrisat Kanunu* (The Law of Unification of Education) was accepted, and educational problems of women would mainly be solved.

20 Bernard Caporal, ibid, p.112.

21 Şefika Kurnaz, ibid, p.80.

2.2.2 *The Discussions on the Education of Women*

In the *Tanzimat* period, the need for women to have education was a crucial agenda. Şemseddin Sami had seen that the solution to the problem of women being imprisoned at home, unable to participate in social life was to educate them, which he declared in his book *Kadınlar* published in 1880. It is thought that his book was very effective on the concern for women's education coming to light in the era of *Meşrutiyet II*. M. Rauf İnan specifies the content of the book as the following: The importance and value of women and womanhood, the duties of women such as the education of motherhood, the child and the education of children, the rights of women, the position and insignificance of women in Arabian and Indian societies in the early periods, women in Islam, polygyny, veiling, divorce, equality, the position of European women, women's education for development.[22]

Şemsettin Sami, who drew attention to his idea that all people have to work to survive, pointed out the natural position of women in economic life, and he argued that young girls should receive education especially in the fields that they can make use of in domestic economy and child care after they get married. He gave some professions as examples, such as tailoring and medicine.[23]

Salahaddin Asım signified his similar ideas in his book *Osmanlı'da Kadınlığın Durumu,* mentioning that women should actively participate in the area of pedagogy and sociology in order to teach manners and manage society.[24]

The discourse stating that women must participate in social life in order to accomplish their basic motherhood duties accurately was the main reason for the demand for women's education. For instance, Salahaddin Asım declared that a woman who has no active role in the civilized, social and economic areas of the society could never be "the mother of the human being".[25]

---

22 M. Rauf İnan, *Atatürk ve Türk Kadını ve Tarihte Türk Kadını*, Arkın Kitabevi, İstanbul, 1991, p. 35-36.

23 Şemseddin Sami, *Kadınlar*, Mihran Matbaası, İstanbul, 1311, 2nd Edition, p. 27-28; in Ayşegül Yaraman-Başbuğu, *Elinin Hamuruyla Özgürlük*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1992, p.73.

24 Salahaddin Asım, *Osmanlı'da Kadınlığın Durumu*, Arba Yayınları, 1989, p.16.

25 Ibid., p.17.

In the years of the *Meşrutiyet II* period, there was a great discussion about women's identity, position in society and education. Many of the intellectuals supported the idea that women have to be educated. The main reason for defending the idea of educating women was to enable them to reach the position of "good mother, good wife and good Muslim" as well. Furthermore, a new quality was added to the ones expected from women in this period: Patriotism.

The *Türkçü* intellectuals of the period thought that it was a necessity to improve the women's status in the family and society. The leading representatives of this idea, such as Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Mehmet Emin, Hamdullah Suphi, emphasized that it was necessary to educate women. Ziya Gökalp described his ideas that women must enter firstly into educational life and then into working life by his poem, '*Meslek Kadını*'.[26]

Mehmet Emin declared that women are the first educators, and in order to train Turkish children outfitted with nationalist ideas, women have to be educated in the same way.

Halide Edip was one of the leaders of the Turkish women's movement, and Turkish literature and Turkish press put her ideas about women's education into words, stating that women should be educated and trained under well-disciplined conditions which would provide salutary child care.[27]

---

26 "Kocası evine getirir ekmek
O halde kadına meslek ne gerek? …
Dersiniz, değildir mesleğe muhtaç
Ya koca bulmalı, ya kalmalı aç
Kadınlar önce de ziyade iken
Harpten sonra bol bol koca nerede?
Bunlar da olmasa kadın insandır
İnsanın en büyük hakkı irfandır
Kadın çalışmazsa fikri yükselmez
Tabii o zaman size denk gelmez." Şefika Kurnaz, ibid, p.103.

27 "Öyle mektepler açınız. Bizi adeta bir intizam-ı askeri altında çalıştırsınlar, lisanımızdaki uyuşukluğu, asabımızdaki gevşekliği, sıhhatimizdeki inhilali gidersinler. Biz sahih, metin, çalışkan olalım ki, çocuklarımız sahih, metin, çalışkan, istidad-ı ırsi ile doğsun. Yine o sıfatlarla muttasıf mürebbiyeler elinde büyüsün." İnci Enginün, *Halide Edip Adıvar'ın Doğu ve Batı Meselesi*, İ. Edebiyat Fak. Matbaası, İstanbul, 1978, p.403; in Ayşegül Yaraman-Başbuğu, ibid., p.55.

2.2.3 *Women's Education and the Women's Press*

The expectations from women's education came into question with the problematic of how women will exist in social life during the modernization process. The most common answer was that a woman must be a "good mother, good wife and good Muslim." It can be obviously claimed that women's press also had an emphasis based on the same demands.

The right for an education was the idea mostly expressed and insisted on in women's newspapers and magazines. Almost all of the publications emphasized the importance of education for women and discussed the legal and social problems related to it. Moreover, they gave place to the suggestions and demands about the characteristic of women's education.

In the magazines, women who were educated began to change their signatures as well. It can be easily observed that women had used signatures which defined them in relation to their father or husband, such as "Kemal Bey'in Haremi", "İsmail Paşa Kerimesi Leyla" in the first issues of the magazines. In time, women began to use signatures that define themselves, such as "*Darülmuallimat*'tan F.", "Fatma Naime *Darülmuallimat*'tan". Thus, receiving an education also meant that women could get out of being defined in relation to men.

In the issue of women's education, the most important focus was the duty of motherhood and by doing so, to prepare the future of society. It is obvious that in all magazines, the same emphasis was made. All magazines claimed that the modernization of a society could only be possible if women would be modernized as the "mother of the human being". Another reason for the demand for women's education was to be in an equal position with men. In *Demet* magazine published in 1908, Ismet Hakkı Hanım wrote her ideas in her essay, namely "*Kadınlarımız ve Maarif*" (Our Women and Education). She argued that they no longer wanted to be doing work such as weaving but wanted to work by using their minds, and that girls should take scientific education as well.[28]

28 "Dokumacılıkla kol yoracak zaman geçti. Artık ameli işlerden usandık. Bir parça zihinlerimizi işletelim.

There were some different ideas about how the women would be educated. Some women defended that there must be differences between the education which would be given to the men and women; there was no need to give women all the knowledge given to men. This approach was based on the view that women's education must be focused on improving motherhood completely, and it is reflected in the essay "Kadın Bilgileri" written by Zöhre Hanım. In this article Zöhre Hanım advocated scientific knowledge such as physics and mathematics are uninspiring for women and women could not make an effort in these areas for a long time.[29]

In all these discussions and practices, the demand for education could be transformed into some concrete suggestions in women's magazines. The magazines followed the conditions of the schools, gave news about the schools, and insisted on concrete demands such as widespread schools for girls and increasing the publications for women. Feride İzzet Selim mentioned in *Kadınlar Dünyası* that the main threats which crush our spirit are illiteracy, bigotry and captivity and the main problem for girls is being deprived from education. He saw the families responsible for this problem.[30]

"İğne ipliğimizle beraber biraz fikirlerimiz, kalplerimiz de yorulsun. Fikr-i acizanemce bir kız az çok her fennin, her ilmin kavaid-i esasiyesini okumalı, öğrenmelidir. (...) Tahsil-i umumiyesi erkeklerinkisi kadar kuvvetli itinalı olmalı: kadınların ihtiyacat-ı zaruriyelerinden olan el işleriyle beraber fen derslerine de çalışmalı, arz üzerinde cereyan-ı vakayiin kafesi hakkında bir fikir edinmelidir." İsmet Hakkı, "Kadınlarımız ve Maarif", Demet, Number 2, 24 September 1324 (1908), p. 24-27; in Aynur Demirdirek, *Osmanlı Kadınlarının Hayat Hakkı Arayışının Bir Hikayesi*, İmge Kitabevi, Ankara, 1993, p.66-67.

29 Ibid, p.67.

30 "Cehalet, taassub ve esaret… İşte şu üç cehennemi hüküm bütün ruhumuzu ezmekte, öldürmektedir. Bugün kızlarımızın nısfından ziyadesi, feyz-i tahsilden mahrumdurlar. Ve bu tahsile saik ebeveynleridir. Her zaman kemal-i hayret ve hicran ile işitmekteyiz ki 'kızları okutmak ne olacak, yazı öğretilirse sevda mektubları yazar, velhasıl ahlaksız olur'. Kulaklarımızı tırmalayan bu haşin sözleri işitmek, hakikaten pek acıdır. Şunun iyice anlaşılmasını şiddetle arzu ederiz ki, ahlaksızlık uçurumlarına yuvarlananların hepsi nur-u maarifden nasiblerini alamayanlardır. Maarifle perverişyab bir genç kız ismet ve iffet, hissiyat-ı vekarın ulvi ve şayan-ı takdir olduğunu bilir ve bu kıymetdar cevherlerinin muhafazası uğruna icab ederse, hayatını bile feda etmekden çekinmez." Feride İzzet Selim, "Kadınlarımızda Lüzum-ı

Furthermore, by *Meşrutiyet II* and after World War I, women's magazines focused not only on the modernization process and education of women as an obligatory means of modernization, but also on the consolidation of nationalist feelings.

For example, Ethem Nejat, in his article "Türkiye'de Kız Mektebleri", claimed that education must be in relation to national customs.[31]

It must be added that there was some criticism about educated girls in women's magazines, just like in society. An example could be the arguments mentioned by Perihan Saide in "*İctimaiyat: Genç Kızlarımızın Dertleri*" (Sociology: The Problems of Our Young Girls). Perihan Saide claimed that the girls who have been educated have degenerate tendencies such as meeting men and reading detrimental books, and she talked about her disappointment.[32]

Perihan Saide claimed that enough importance was not given to religious education in schools, and this situation would increasingly cause society to move away from morality.

However, M. Şekip opposed such ideas, mentioning his ideas in his article "*Kadın Hislerimiz*" (Our Female Feelings). He argued that the reason for the

---

Tahsil", 10 December 1330, no 160, p. 4-5; in Serpil Çakır, *Osmanlı Kadın Hareketi*, Metis Yayınları, İstanbul, 1994.

31 "Kız mekteblerinde gaye: 'Milliyetperver ve dindar, iyi ve bahtiyar aileler teşkil ve evladını asra göre terbiye edecek, ahlakı hüsne ile mütehalli kadınlar yetişdirmek esasına mutavvıfdır. Kız mekteblerinde ilmlere, fenlere aynı erkek mekteblerindeki kadar ehemmiyet verilir. Müfredat programları hemen hemen yekdiğerinin tamamen aynıdır. İdare-i beytiye, hıfzıssıha-i beytiye, dikiş, biçki, nakış, resim, tabahat gibi dersler fazladır. Kadınlara aid olan zıraati ihtiva etmek üzere ayrıca bir de çiftçilik dersi vardır." Ethem Nejat, "Türkiye'de Kız Mektebleri-II", 17 October 1918, Türk Kadını Dergisi, no 11, p.165.

32 "Birkaç aylık sıkı bir temas ve tedkik neticesinde, evvelce gördüğüm iyi şeylerin yalnız zevahirden ibaret olduğunu, memleketin genç kızlığını pek mühim, esaslı ve tahribkar derdlerin kemirmekte olduğunu anladım. Portföyleriyle koşuşan genç kızları takible ekserisinin (randevu)ya gitdiğini, kitabcılarda dolaşanların, …, … gibi isimleri bile yüz kıazrtmadan telaffuz olunamayacak kitablar aradığını, kız mekteblerindeki maddi ve manevi derdleri gördüğüm zaman artık ilk kanaatlerimden eser kalmamışdı. Bu suretle uyanan hissi tecessüsle tedkikat eylediğim zaman elde etdiğim hakayık daha müthişdi. Genç kızlığın sükut-u hülyası münkesir-ül hayal kalmışdım." Perihan Saide, "İctimaiyat: Genç Kızlarımızın Dertleri", Türk Kadını Dergisi, 26 September 1918, no 10, p.146.

reaction is that people do not know about the position and the gains of the educated girls and that this must be introduced to people in order for them to understand the importance of education of girls.[33]

In the Republican era, it is clear that Kadınlar Birliği worked for women's education as well. They emphasised the importance of the notion of women's education for women's improvement in society and also for society itself. They helped girls who wanted to receive education. In the period, the need for women's education was accepted by all social segments who were modernist, except for traditional or conservative ones. The government also had the same perspective.

§ 2.3 Family, Marriage and Social Life and the Women's Press

2.3.1 *Family, Marriage and Social Life*

The traditional structure of family in the Ottoman time was based on the absolute dominance of the father over all the family members and all property. The family was an extended one which was polygamous and included family elders, married sons and many children. The relationship among the members of the family was organized very well because it had a religious basis which was supported by the authority of the head of the family.

According to this, the woman was under the "responsibility" of man in the family (who is her father or husband) and the lineage was determined by the man. So, for example, a woman could not cheat on her husband; it was an an unforgiven situation for the society. The loyalty of a woman to her husband begun with her virginity when she married to him and continued with not committing adultery. Because of this, women were protected carefully first in

33 "Mütefekkirlerimiz mektebli kızlarımızın kusurlarından bahs ederken çok ihtiyatkar ve mudakkik olmazlarsa müfterilik derecesine indiklerini bilmelidirler. İyi kötü yenilik halkın kara kedisidir. Hatta biz hepimiz haberimiz olmadan az çok görenekle yaşar hayvanlarız. Bize daima aynı ufuk lazımdır. Görmediğimiz şeylere ya güler veya kızarız; her gün oluyor diye. "Halk, hiçbir rehbersiz mektebli kızlarımızın hüviyet ve kıymetini anlayamazlar. Kız mekteblerinin haremine girib de orada çalışan fedakar muallimelerimizi ve bunları bütün manasıyla memnun eden terbiyeli ve çalışkan kızlarımızı neden halka tanıtmıyoruz." Mustafa Şekip, "Kadın Hislerimiz", Türk Kadını, 8 May 1919, no 21, p.326.

their fathers' house and then their husbands'. Thus, women could not go out of the houses and if they had to go out, they had to dress according to religious traditions.

In such a living that is so deeply organized, the worlds of men and women were completely separated. Because of this, couples could not meet each other before marriage. Women had no right of inheritance; however, they could keep their properties which they have had before marriage. Only men could have the willpower of divorce, but divorce was not widespread.

In other words, women's primary duty was to raise children and the second one was to be a good wife for her husband.

In the period of *Tanzimat*, the rulers of the era who were aware of the problems caused by the traditions of marriage and family law, wanted to reorganize marriage by the *ferman*s. These edicts prohibited paying money for marriage, namely *başlık,* and aimed to prevent heavy expenses.[34] Besides this, marriage was now subjected to the confirmation and enrollment of local governments. By doing so, a space which entirely belonged to civil society was opened up to the interventions of the state for the first time.

One of the first laws which dealt with the equality of women and men is the "*Arazi Kanunnamesi*". In the "*Arazi-i Miriyenin Suret-i İntikali*" section of this law, it was adjudged that inheritance would be shared "*mütesaviyen*" (equally) among daughters and sons.[35]

Slavery and *cariyelik* were abolished, and there was a relatively tolerant social life which was organized by the *ferman*s including rules about the way women dress and about going outside their homes. However, it must be accepted that these improvements influenced the lives of a highly small category of the society, and this atmosphere was not seen outside the major central cities of the empire, such as Istanbul and Salonica, and it must also be accepted that it has given results by the period of *Abdülhamid II*, quite a while after *Tanzimat* period.

---

34 Şehmuz Güzel, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Toplumsal Değişim ve Kadın", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, vol. 3, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, p.859.

35 Mehmet Ö. Alkan, "Tanzimat'tan Sonra 'Kadın'ın Hukuksal Statüsü", Toplum ve Bilim, no 50, Birikim Yayınevi, Summer, 1990, p.86.

In these reforms which could be seen as radical ones, respect for religious beliefs was protected carefully.[36] Actually, the *Tanzimat* law was based on sexual discrimination. One of the representative examples of this situation was "*Kanun-ı Ceza*" (The Penal Code).[37] These codes are evidences of the inequality which was protected by law.

Despite all these, the *Tanzimat* period was critical because it brought on the agenda the discussions about the necessity of the transformation of the family, provided to discuss the subject exhaustively for the first time. The intellectuals of the period put forward ideas about improving the situation of women in the family and saving the family from its position lagging behind the times. It can be claimed that they made the following improvements by creating a necessary atmosphere for them.

In this era, the situation which was emphasized was that women were living in a condition which can be defined as a slavery, darkness and illiteracy. This presented women with two alternatives: women would live under bondage or they would be unchaste (*iffetsiz*). However, women could not have the capacity to fulfil the expectations of the society while living under such a condition.

The demand of the intellectuals of the *Tanzimat* period for the transformation of the family and the position of women was actually a part of the demand for modernization and Westernization. In this sense, in order to transform all the country and society, it was necessary to modernize the family and modernize the status of women inside and outside the family.

---

36 Şirin Tekeli, *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*, Birikim Yayınları, İstanbul, 1981, p.199.

37 "Bir erkek zevcesini ya da mahreminden birini bir kişi ile "fiil-i şen'i" icra ederken görüp ikisini birden öldürürse mazurdur." (M. 188 zeyli)
"Zina eden kadın öldürülmekten kurtulur da yargılanırsa üç ayla iki sene arasında hapisle cezalandırılır." (M. 201 zeyli)
Yet, "Zevciyle birlikte oturduğu evde başka hatunla zina durumunda olan ve karısının şikayeti üzerine bu işi yaptığı anlaşılan koca, beş mecidiye ile yüz mecidiye altını arasında bir cezaya çarptırılır." (M. 201 zeyli)
"Ceza Kanunname-i Hümayunu", Düstur, c.1, 1, Tertip, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1289, pp.537-96; in Mehmet Ö. Alkan, ibid, p.87.

Şemseddin Sami, who was one of the most crucial thinkers of the period, claimed that the family is the woman, society is based on the family and so the happiness of the society and the one of families depends on the nurture of women. He argued that to educate only men could not be sufficient for society.[38]

After this era, throughout the period of *Meşrutiyet II*, the issue of family was again one of the main agenda topics. It was a political transformation; the Constitutional regime had begun. At the same time, the rulers of the *Ittihad Terakki* wanted to continue the social transition and even to make revolutionary changes in the society, an "*ictimai devrim*" (a social revolution). They called this idea as "*yeni hayat*" (the new life). It was necessary to form a totally new society, and the new society had to be modernist, enlightened, positivist and also a national one. So, the state tried to direct all instruments of the state and the society in that direction.

In this era the intellectuals who defended that the society must be modernized and westernized, emphasized the need for changing women's lives which are restricted with housework, the need for the participation of women in social life just like in Western societies, and the necessity of family as a civilized institution. In his article "*Tesettür ve Mahiyeti*", Salahattin Asım evaluated women's covering in a sociological aspect. In this article he mentioned his ideas about Turkish women's position, that women are a part of the society and because of this they play an increasingly important role in family life and

38 "... aile demek kadın demektir. Cemiyet-i beşeriye ailelerden teşekkül eder; cemiyet-i beşeriyenin saadeti ve ailenin saadeti kadınların terbiyesine mütevafık olduğundan kadınların terbiyesi, cemiyet-i beşeriyenin saadet-i mucibidir. (...) Kadınları terbiye etmeksizin, yalnız erkekleri terbiye etmeye çalışan bir ümmet (kumun üzerine bir köprü kuran ve yağmur yağdıkça yıkıldığını görüp yeniden tesis etmeye mecbur olan) bir adama benzer. Bir cemaatin terbiyesinin esası kadınların terbiyesidir.
"Bir ümmetin ahvali daima kadınlarının ahvaliyle mütenasip olur. Kadınları terbiyeli bulunan ümmet terbiyeli, kadınları terbiyesiz bulunan ümmet terbiyesiz, kadınları iradeli ve çalışkan ümmet zengin ve mamur, kadınları müsrif ve tembel bulunan ümmet fakir ve harap, kadınları namuslu bulunan ümmet namuslu, kadınları sefahatte bulunan ümmet sefih olur." Şemseddin Sami, Mihran Matbaası, İstanbul, 1311, 2nd Edition, p. 114-117; in Ayşegül Yaraman-Başbuğu, *Elinin Hamuruyla Özgürlük*, Milliyet Yayınları, 1992, p.72.

in social life as well, and that women should be included in social life to play their role as it is supposed to be.[39]

In the history of the Ottoman modernization process, the period of *Meşrutiyet II* is characterized by the rising freedom to organize and freedom of expression. In such an atmosphere, many women organized among each other in some associations, published magazines and took role in working life. Thanks to them, the life and the position of women which was limited to the inside of the house began to change and their captivity began to diminish. Women began, explicitly and energetically, to challenge the rules which were the symbols of their captivity in daily life, such as veiling or sitting in a different and isolated part from men in vehicles.

After a while, educated women from the cities took off the *peçe*s, began to leave their places which were saved only for them and began walking on the deck of the steamboats. These were the rights which had a symbolic meaning for women. However, it must be noted again that these positive gains were very limited to the big cities, and it seemed as if it could not spread out of them. Niyazi Berkes mentioned about the character of the improvement that it cannot be claimed that the social changes penetrated into the family institution.

However, he argued that the changes in the intellectual field and the occurrence of new views about the family and womanhood influenced the criticisms about the institution of family which is seen as the most intimate part of a Muslim society.[40]

---

39 "Kadın cemiyetin bir parçası olduğu için aile içinde ve dışında içtimai hayatta rolü vardır ve bu rol gittikçe artmaktadır. (...) Kadını cemiyete çekmeden manevi eğitimi vermek kabil değildir. Çünkü, cemiyet hayatının tesirleri içinde yaşamadan içtimai etkilere karşı korunma mümkün olmaz. Bir çevrenin ihtiyaçlarını sağlamak için o çevreye madde ve mana bakımından uymak şart olduğundan kadını içtimai hayatta yaşatmadan o hayatın zaruretlerine alıştırılamaz." İçtihat, no 100, 3 April 1911; in Hilmi Ziya Ülken, *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul, 1966, p.661-662.

40 "Toplum yaşamında değişmelerin aile müesseselerine kadar genişlediğini iddia edemeyiz. Ancak, düşün alanında, aile ve kadınlık üzerine yeni görüşlerin doğuşu geleneklere karşı eleştirenlerin, Müslüman toplum hayatının en mahrem ve kutsal yuvası sayılan bir müesseseyi de içine alacak kadar genişlemiş olduğunu söylemek istiyoruz." Niyazi Berkes, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Doğu-Batı Yayınları, 1978, p.336.

In the *Meşrutiyet II* period, *Ittihad Terakki* saw women's modernization as a social and cultural policy by accepting this issue as a part of the social revolution. However, all reforms and developments in this area were resisted and were trying to be prevented by social segments tied to the traditional way of living, which formed the majority of the society, and Islamic power can be seen as their representatives. Islamist people were defending the Muslim family life and otherwise morality of the society would collapse.

Furthermore, while the *Ittihad Terakki* supported the women's rights movements, it had enforced the movement to be included within its own nationalist ideology. In this sense, the family of the period of *Meşrutiyet II* had to be a "*milli aile*" (national family), besides it was "Westernized" and civilized. The main reason that the government encouraged the "national family" was to strengthen the family structure, which composed one of the most important links of the "*içtimai inkılap*" (social revolution).[41] The family was emphasised as the first step towards making the Turkish people civilized, moral and even patriotic, filled with national values.

It was necessary for *Ittihad Terakk*i that the national family would also be a nuclear family as a policy. The reason for this was that a nuclear family was not only a modern form of family, but it also could solve the problem of polygamy. When the wartime conditions were considered, the emphasis on family life increased as a solution to the disintegration of family ties and rising prostitution.

In addition to these, wartimes have usually been periods which prepare the conditions for women to actively participate in economic, social and even political life. This situation causes the norms and ideas related to traditional men's and women's identities to dissolve, even if it is temporary. At the beginning of the 20th century, such an experience for women occurred in the Ottoman times, too. This situation can be demonstrated by the activities of the *Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi* (The Ottoman Islamic Association for the Employment of Women), which was established at that time and was a

41 Zafer Toprak, "Kadın Askerler ve Milli Aile", Tarih ve Toplum, no 51, March 1988, p.35.

very active and embracing institution for women. The institution was established in August 1, 1332 (August 24, 1916) and struggled to enable women to participate in the economic and social life and to "familiarize themselves towards making an honest living" in war conditions.[42]

By the year 1918, women were needed in the military services, and the *Kadın İşçi Taburu* (*Birinci Ordu-i Hümayun'a Merbut Birinci Kadın İşçi Taburu -The Battalion of Women Workers*) was formed by the 1st Army and opened up employment space for women. *Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi* played a major role in announcing this to women through the newspaper.[43]

In this way, women began to take place in the working life and in the social life. It was crucial for the regime that working must not cause problems in family life. So, it was a big issue to provide that family life would also consist of a working life. In this sense, it was not a coincidence that civilized rules for marriage and divorce were brought by the *Hukuk-u Aile Kararnamesi* (The Family Law) in the year 1917.[44] This was the first time that the state took a decisive role in such an area which was under the control of religion. The family law organized the marriage of the Muslim and non-Muslim couples both, declared engagement as the beginning of marriage. Polygamy was also a crucial code in the law; polygamy was possible only if the first wife could accept a second one, so it depended on the wife's consent. In the socially revolutionary atmosphere of the period, this code raised a reaction among men who didn't want to lose their privileges. Thus, polygamy and monogamy in the Ottoman society became a big issue in contention.

With the beginning of World War 1, the women and the society as a whole faced some new problems. It must be remembered that the Ottoman women had begun to take a role in public life and working life by the Constitutional

42 Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi, Nizamname (Dersaadet, Matbaa-i Askeriye, 1332), p.8; in Ayşegül Yaraman-Başbuğu, *Elinin Hamuruyla Özgürlük*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1992, p.105.

43 "Kadınları Çalıştırma Cemiyeti'nden", Vakit, 8 February 1918, p.2; in Zafer Toprak, *Milli İktisat (1908-1918)*, Yurt Yayınları, Ankara, 1982, p.412.

44 Mete Tunçay, "Siyasal Tarih (1908-1923)", *Çağdaş Türkiye (1908-1980)*, Türkiye Tarihi 4, ed. By Sina Aşkin, Cem Yayınları, 1997, p.39.

period. With the beginning of the war, women had to take a major role in the working life. This was a heavy responsibility for them because they had to care for their children on one hand, and on the other, they were at the center of the public life as the main domain. This situation affected the rise of the women's movement in this period and in later periods.

However, the major problems determined the main social policies of the Unionists and later the staffs of the Republic in the construction period.

The first big problem was the problem of population. Anatolian population was decreased because of wars and migrations at the beginning of the 20th century. In such a case, in order to increase the population of Anatolia, women had to be directed towards marriage and towards having children. The acceptable woman identity of the period had to emphasise motherhood very much. The "good wife, good mother" identity of the women was already in the former state policies and even in the Ottoman feminist movement. In this era, women had to be not only modern, educated and national just like in the former period, but also they had to be primarily good mothers.

Thus, marriage, even polygamy were the big issues of discussion. These emphases and discussions on women's identity were inherited by the Republican period and totally determined the Republican women's identity. However, it must be added that the women identity defined by *Kemalism* was based on an understanding that the woman was equal to man in social and economic areas and also had national responsibilities and ideals. Ayşe Durakbaşı claims that the women's public roles (and an educated and working woman identity) were more respectable than their domestic roles (and a traditional woman identity) for the first time in the *Kemalist* cultural mode unlike previous approaches. She argued that the traditional role of women, namely motherhood, was also emphasized besides their role in society as the working women, yet the framework was changed and the cultural value of motherhood had decreased.[45]

45 "Önceki yaklaşımlardan ayrıksı olarak Kemalistlerin kültürel modelinde ilk kez açıkça kadının (kamusal görevleri eviçi geleneksel rollerinden daha üstün olarak değerlendirildi ve meslek sahibi, kadın, geleneksel ev kadınına göre üstün, saygın bir statüyle ödüllendirildi.

Moreover, many women could not earn their living under the conditions of the war, and many young girls had lost their families and had to live in the streets. The situation of the orphans was a crucial social problem and the orphanages were opened by the government, but these were not sufficient. These girls and women were directed into prostitution. This was a big social problem which had brought upon a new problem too: Syphilis.

This problem also continued in the beginning years of the Republic. The spread of the disease had to be controlled; the rulers, doctors, sociologists and intellectuals discussed the problem and this situation was the main factor that determined the social policies of the era. As Toprak says:

"Parallel to the changes in the status of women, economic and social disorder inflicted by the Balkan Wars and World War I brought about a moral crisis and the loosening of old family ties. The number of Muslim prostitutes increased rapidly during this period. Syphilis was quite widespread. The Unionist government had to adopt a liberal code providing medical care to prostitutes. Medical surveillance became obligatory. The maintenance of the brothels was put under the control of the municipal government and the general directorate of police. A by-law legalized prostitution for the first time in Ottoman history."[46]

Furthermore, many women who entered the public life were now free and under the effect of the Western social trends in the big cities, especially in Istanbul. They observed and adopted Western fashion. They learned the Foxtrot and Charleston dances. Zafer Toprak says that the Russian immigrant women had head lice because of extreme poverty, and they had to cut their hair. This led to a short hair trend in Istanbul.[47]

"... kadının meslek kadını olarak toplumdaki yeni rolü yanı sıra geleneksel rolü olan annelik de vurgulanıyor; fakat yeni bir çerçevede 'biyolojik fonksiyon' olarak algılanıyor ve geleneksel kültürel değeri küçümseniyor..." Ayşe Durakbaşı, "Cumhuriyet Döneminde Kemalist Kadın Kimliğinin Oluşumu", Tarih ve Toplum, no 51, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988.

46 Zafer Toprak, "Genç kız ve Kadın İntiharları II - Cumhuriyet Erkeğinin Kadın İmgesi", Toplumsal Tarih, no 99, March 2002, p.15-19.

47 Ibid.

This was a big transformation in the social life of the big cities. The Western ways of life and entertainment were dominant. This created a new typology of urban women who were modern and educated (features which were supposed by the system) and also fun, loving and individualistic (features which were contradictory to the expectations from women and strongly opposed by the system). Women were not interested in the social and political problems of the country; on the contrary, they were interested in their own entertainment. This was not expected and needed transformation, as far as the women of the Republic were concerned. The Kemalists who criticized this situation had their own new dance rituals. According to Durakbaşı, a feminine image which was implying the Western women-men relations and could be seen in the ballrooms was added to the socially active and educated working woman image which already had a nationalist mission; this feminine image was the opposite of the nationalist woman image in previous approaches. Kemalists were trying to be Westernized and civilized, and this was a national case for them.[48]

Under these circumstances, the woman identity of the Republic had one more feature- that she had to be asexual. The emphasis of "good wife and good mother" was strengthened and women were the mother of society.

However, one of the most important improvements about women's position in the society was the acceptance of the Civil Law in 1926. This was a radical intervention into women's lives, marriage and about secularism of the society. The religious rules would not work anymore.

The promises of modernity were embraced by women, but real life was not like in the promises. On the one hand the women in the Republican period had to be modern, educated and enlightened, they would participate in the

48 "...milli misyon yüklenmiş "eğitimli-meslek kadını" ve aynı davayı kültür klüplerinde, derneklerde de sürdüren "sosyal örgütlerde aktif kadın" imgelerine, balolarda -milli gece elbiseleri içinde de olsa (!)- Batılı anlamda medeni kadın-erkek ilişkilerini anıştıran "feminen kadın" imgesi eklendi. Bu imge, önceki yaklaşımlarda, Batılı anlamda 'feminite'ye karşı sunulan 'milliyetçi kadın' imgesinin tam karşıtıydı. Kemalistler Batılı ve medeni olmaya öykündüler, bunu milli bir dava olarak benimsediler." Ayşe Durakbaşı, "Cumhuriyet Döneminde Kemalist Kadın Kimliğinin Oluşumu", Tarih ve Toplum, no 51, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988.

working life and public life as a whole, and these features would obviously raise their position. On the other hand, they would have to be responsible for their traditional duties. They would join and dance in the Republican parties, wearing gowns; but they would first have to be devoted mothers of their children. They would be in the working life, but they would not have the right of suffrage.

The contradictory requests from women were the big dilemma for them. In this case, during 1920s, some women played their role which were given to them by the men, the authorities of the Republic. The feminist women tried to have the right of suffrage, and they continued to try to construct the conditions which would provide them to be equal to men. Also, as in the experience of *Kadınlar Birliği* (The Union of the Women), they would be in an opposite position to the government. Some defined themselves as socialists and they tried to have a working-class struggle, by coordinating with, for example, Rosa Luxemburg. Some women tried to be good wives and good mothers. Some became scientists through receiving university education. Some young women who experienced the paradoxical dilemma committed suicide.

Suicide among the youth, especially young girls, was a big social problem of the 1920s and was discussed very much among intellectuals, sociologists and psychologists during the period.

2.3.2 *Family, Marriage and the Social Life and the Women's Press*

In the years of *Meşrutiyet II*, family, the transition of women and the family were among the basic issues which were brought on the agenda in the women's press.

Women discussed the negative sides of marriage by *görücü usulü*, without knowing and even seeing their husband, and then suggested the version where the couple could meet and know each other before the decision of marriage.

For example, marriage by *görücü usulü*, the importance of the knowing one's future husband and being equivalent to each other was mentioned in *Mehasin,* printed in 1908. Similarly, the rising position of women in the nuclear family, gaining the right to divorce was the discourse in *Kadınlar Dünyası*, printed again in the period of *Meşrutiyet II*. It was emphasized again that the structure of the family and the procedures for starting a family needed

to be changed to actually be a "good mother", a "good wife" as well. Ulviye Mevlan Hanım mentioned her view about this issue in her article "*Zevc - Zevce*" (Husband-Wife), and she emphasized that women want to have rights and a position in the family, to be a good wife and mother above all. For a healthy family life, equality between the wife and husband is necessary.[49]

Besides family issues, the problem of polygamy was one of the main subjects of women's magazines, especially *Kadınlar Dünyası*. It was claimed that polygamy was an indicator of the inequality between women and men and it could be eliminated only when women have gained their legal rights and have earned their living by working.[50]

Moreover, the demand for entering the working life for women was another issue mostly emphasized in women's magazines. Women claimed their primary duty was to be "good mothers" and "good wives" yet claimed at the same time that they could serve the society by working in other areas besides their primary duties. As in every subject, they mentioned their demand for work by emphasizing that their entrance into the working life would mean a service for the society and for the country as well. The only magazine which supported that working life could bring economic independence to women was *Kadınlar Dünyası,* which was the most important feminist magazine of the era. It is stated distinctly in *Kadınlar Dünyası* that women were exposed to captivity and inertia in domestic boundaries and that in our society no matter how rich the woman is, she is in need of a man; women's property is managed

49 "Kadınlık ne istiyor?... Herşeyden evvel hukukuna, ailedeki mevkiine sahip olmak, iyi bir zevce, iyi bir valide olmak istiyor.
"Bir yuva, bir ev tanzim etmek için, saadetli bir aile teşkil etmek için, nasıl iyi bir zevce, iyi bir valide lazım ise, iyi bir baba, iyi bir koca dahi lazımdır. (...) İki taraf hisde olsun, amelde olsun müsavi olmaları yani birbirlerine küfv bulunmaları iktiza eder." Aynur Demirbilek, *Osmanlı Kadınlarının Hayat Hakkı Arayışlarının Bir Hikayesi*, İmge Kitabevi, 1993, p. 120.

50 "... Hele nikah hususunda kadın hukuku erkek hukukuna müsavi olmaktan çok uzaktır. Karısını istediği vakit kolayca boşayabilen ve karısının üstüne karı almakda hür ve serbest olan erkekle varacağı kocayı görmek ve tanımak hakkından bile mahrum edilen kadın nasıl müsavi olabiliyor. Siz bu bahsi kadın nokta-i nazarından düşünürseniz ne kadar feci olduğunu bila-müşkülat anlarsınız." ibid, p.123-4.

by man because women do not know about law and management; also they have no right to speak.[51]

In women's magazines, there had been some demands for working in areas where men could work such as medicine, but the demand for these areas was not based on the will to expand social areas in which women could exist, but based on the opinion that these areas could be a solution to the needs of the women of the period. For instance, *Kadınlar Dünyası* informed against men who don't want their wives to be cured by male doctors, mentioning that if women could become doctors, many women's lives would be saved.

In *Türk Kadını*, it was emphasized that the existence of women in family life and in social life was an indicator of the civilization level of the society and if a civilized society was the desire, it was an obligation to change the traditional status of women. This was a subject of continuous elaboration. However, the main duty of women was defined as motherhood and the domestic responsibilities were reminded as the primary ones. Similar to other magazines, in *Türk Kadını*, focused on the fact that the civilization of women would not cause them to forget their primary duty, namely motherhood, and to lose their morals. Necmettin Sadık mentioned his ideas about family in his article "*Bizde Feminizm*" (Our Feminism) that any duty of women cannot be more natural and significant than the ones required in family life and it is dangerous to have a profession and to neglect one's main duty; the improvement of the Turkish woman cannot be separated from the improvement of the Turkish family.[52]

---

51 "Bizde ne kadar zengin olursa olsun kadın her suretle erkeğe muhtaç bir haldedir. Bizde kadının malı da olsa o malı idare etmek için erkeğe arz ihtiyaç eder… Eder çünkü kanun bilmez, usul bilmez, iş bilmez, sözü dinlenmez, muameleye vakıf değil tabi her umur-u husta erkeğin muavenetine daha doğrusu lütfuna arz iftikar edecek.. (...)
"Esasen memlekette bir kadının mevki-i içtimaiyeye malik olmaması hep kocasının eline muhtaç olmasından, her şeyde onun lütfuna müftekir bulunmasından ileri gelir." ibid, p.114-15.

52 "Hiçbir vazife, kadınların ailedeki vazifelerinden daha mühim ve daha tabii olamaz. Her ne olursa olsun bir mesleğe girerek aile haricinde yaşamak sevdası kadınların atıl kalmasından daha tehlikelidir. Binaenaleyh her şeyden evvel bu aile zevkinin, bu fıtri vazife duygusunun en kuvvetli olması lazımdır. Türk kadınlığının terakkisi, Türk ailesinin terakkisinden ayrılamaz. Birinin inhilali ötekinin sükutu demektir." Necmettin Sadık, "Bizde Feminizm", Türk Kadını, 23 May 1918. no 1, p.2-4.

Necmettin Sadık mentioned that the domestic position of women caused them to become distant from social life. However, if women suddenly left their domestic duties, this would cause a kind of social anarchy. He claimed that work sharing between men and women has caused women to be inadequate in many social duties; however, women should not stop this sharing to protect the family and morality. He added that women can have other responsibilities only if they do not neglect their major duty.[53]

Şükufe Nihal, a famous feminist of the period, claimed that traditional rules of marriage are one of the important problems which the youth and the society are faced with. According to her, in order to have civilized relationships, the rules needed to change. In addition to this, Şükufe Nihal wrote about the concept of "purity". She claimed that this concept had different meanings in different classes and parts of the society, and if women get out of their traditional positions, it would not be defined as "unchastity".[54]

Another feminist writer of the period, Müfide Ferit, stated in her conference in *Türk Kadını Dershanesi* that getting rid of backwardness was possible

---

53 "Cemiyet hayatı erkekle kadın arasında umumi bir taksim-i amal yapmıştır. İzdivaç ve aile bu taksim-i amal ile kaim olduğu gibi aynı zamanda bunu büyüterek kadınla erkek arasında bugün gördüğümüz ayrılığı husüle getirmiş, kadınları birçok vazifelere şimdilik hemen hemen kabiliyetsiz koymuştur. (...) Binaenaleyh kadın cemiyet hayatının bu umumi taksim-i amalde kendisine tahmil ettiği vazife aksamını hemen terk edemez. Terk ederse bugünkü içtimai hayatımız inhilal eder, aile bozulur, ahlakda anarşi başlar. Kadınlar yalnız bu vazife dahilinde kalmalarına mani olmayan, diğer içtimai vazifeleri ifa edebilirler. Bu kaydın, izdivaç etmeyen kadınlara bittabi şumülü yoktur.

"Bundan başka, taksim-i amaldeki kadın ihtisasının husule getirdiği bir uzviyet, bir bünye, bu vazifenin, yani ana ve zevce vazifesinin icab ettirdiği duygular, düşünceler var ki şimdilik olsun her türlü mesleklerin ifasına manidir. Bunlar yavaş yavaş ortadan kalkacak ve kadınlar zaman geçtikçe her sahada iş görmeye başlayacaklardır. Buna şüphe yok." Necmettin Sadık, "İçtimaiyat: Kadınlığın Terakki Yolları", Türk Kadını, 4 July 1918, no 4, p.50.

54 "Türkiye'de namuskar kadınların ekseriyeti teşkil ettiğine imanım var, lakin (namus) nedir? Evvela onu bilmeliyiz; görüyorum ki muhtelif sınıflar arasında bu kelime aynı manaya muvazzıh değil!.. Bazıları için şekle munhasır olan namusu bazıları sırf manevi, vicdani birşey telakki ediyor; memlekette muhafazakarlar, müceddidler var; bunlar nazarında namusun manası hep başka." Şükufe Nihal, "Gençler Aradıklarını Niçin Bulamıyorlar?", Türk Kadını, 12 September 1918, no 9, s.130.

only if a role could be given to women in all aspects of life, and she claimed that feminism was the only way of liberation. She mentioned her ideas about family, stating that we have to prepare our girls for a healthy, civilized family life as well as for public life as the equal partners of men. She also argued that it was normal to rebel against their position when they began to know themselves and broke the chain of slavery, and she also added that women wanted civil rights when they felt the lack of it.[55]

In the *Türk Kadın Yolu,* which was the official publication of *Kadın Birliği*, motherhood was the main point of focus. Nezihe Muhiddin had some phrases about motherhood. Young girls had to be educated progressively, and by doing so they would become true mothers (*hakiki valide*).[56]

Kadın Birliği had tried to improve womanhood in the country and as a part of this ideal, tried to have the right of suffrage. They had no structural and ideological differences of paradigm with the Kemalists. Thus, Yaprak Zihnioğlu argued that they were trying to have good relations with the government. In the magazine, they claimed that they were asked by America to choose the most virtuous mother of Turkey. The magazine chooses Mevhibe Inönü, who was the wife of Ismet Inönü, and explained this choice as "she was very modest despite her husband's position".[57]

It can be said that although they acted pragmatically by choosing Inönü's wife in order to have good relations with the government, for them motherhood was a crucial part of a woman's identity.

---

55 "Kızlarımızı öyle bir surette hazırlamalı ki aile içinde kalırlarsa kalpleri ısıtan, sıcak, temiz, medeni ve ahlaki bir aile ocağı vücuda getirsinler. Cidal-i hayata atılacaklarsa, müsaid ve müsavi şerait dairesinde, daha kuvvetli arkadaşları olan erkeklerle birlikte yürüyebilsinler!
"(...) Kadınlar kendilerini biraz tanıyınca, efendileri esaret zincirlerini biraz kırınca bu vaziyete tabii isyan ettiler. Medeni hukukun eksikliğini hisseder etmez elbet onu isteyeceklerdi." Müfide Ferid, "Feminizm- konferans metni", Türk Kadını, 17 April 1919, no 20, p.259.

56 Zafer Toprak, *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2014, p.466.

57 "Türkiye'nin en faziletli annesi, zevcinin yüksek mevki'ne rağmen alayişe kat'iyyetle ehemmiyyet vermeyerek çocuklarıyla meşguI olan bu kadındır" Yaprak Zihnioğlu, *Kadınsız İnkılap; Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003, p.180.

§ 2.4 Feminism and the Women's Press

2.4.1 *The Discussions about Feminism*

The woman question and the discussions about the transition of the identity of woman had entered the agenda of the Ottoman state and Ottoman intellectuals through the process of modernization. It cannot be denied that the Ottoman intellectuals who had Western education knew at least one foreign language, followed the foreign press, and had the power to direct the society and state's trends. For them, it was inevitable to take into consideration the question of woman because of the effects of the revolutionary winds that blew with liberty, equality, human rights and individual's importance, and of course the rising feminist movement.

In such an atmosphere, Şemseddin Sami wrote the book "Taaşşuk-i Talat ve Fitnat", which is accepted as the first Turkish novel, and presented a story about marriage with a moral in 1872. The newspaper *Basiret* introduced it as "*tefrika edileceği zaman, 'emr-i izdivaç ve ahlaka dair' ibret alınacak bir hikaye*".[58] In this book, he referred to the institution of marriage and the inferior position of women in society within a framework of a classical love story and criticized the women's position in marriage through an analogy of animals.[59]

58 Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*, Volume 1, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, p.36.

59 "Ah zavallı biz karılar. Evlendiğimiz vakitte zannederiz ki, bir koca, bir refik alıyoruz, halbuki erkekler bize o nazarla bakmıyorlar. Onlar, evlendikleri vakit, karılarına verdikleri ehemmiyet, satın alacakları bir beygir, yahud bir arabaya verdikleri ehemmiyetten azdır. Evet… hakları var… çünkü bir beygir alacaklar, eğer iyi çıkmazsa yine satmaya mecbur olacaklar, lakin aldıkları fiyatla belki satamazlar; işte bir zarar korkusu var. Fakat kadınları iyi çıkmazsa (!) tablarına muvafık gelmezse (!) hiçbir zarar etmeksizin onları bırakırlar; başkalarını, daha iyilerini (!) alırlar. İşte bizi hayvan mesabesinde bile tutmazlar…." Finn R., Türk Romanında (İlk Dönem), Bilgi Yayınları, Ankara, 1984, p.20-21, in Ayşegül Yaraman-Başbuğu, *Elinin Hamuruyla Özgürlük*, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1992, p.58.

In addition to the problem of marriage, Şemseddin Sami dealt with the problem of molestation and gave one of the examples of the critics of male domination by men.[60]

The woman issue, which was subject to novels, plays and poetry in the *Tanzimat* period, maintained its importance in *Meşrutiyet II* period. Writers like Ahmet Mithat Efendi, Namık Kemal, Şinasi, Nabizade Nazım, Halit Ziya Uşaklıgil, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin tried to expose of women's secondary position in the society and they criticized the traditional status of women and even society itself. On the other hand, cultural progress occurred through the modernization process, and women intellectuals who were from the cities and among the high class emerged. This was the first time that women became one of the Ottoman intellectuals. The first woman novelist was Fatma Aliye Hanım. She analyzed the institution of marriage in her first novel, *Muhadarat*, in 1892 and she concluded that marriage kills love. Şair Nigar Hanım, Emine Semiye Hanım, Leyla (Saz) Hanım, İhsan Raif Hanım were some other precursors as novelists and poets.

In the space of thought, just like in literature, the mentioned approaches about the woman question surpassed the necessities of "modernization". Many of the ideas which were defended by Western feminism were defended also by the pens of the Ottoman intellectuals. Salahaddin Asım, for example, emphasized the role of religion on the oppression of women and he also wrote about the fact of beating.[61]

---

60 "Ah biçare kadınlar, neler çekerlermiş. Biz erkekler onları kukla mesabesinde kullanıyoruz. Yolda serbest ve rahat yürümelerine mani oluruz. Bu ne rezalet ne küstahlık. Bir erkek tanımadığı bir başka erkeğe rastgele yüzüne bakmaz, söz söylemez, lakin tanımadığı ve hiç başka defa görmediği bir kadına rastgeldiği gibi, yüzüne bakmaya ve söz söylemeye başlar ve kovsalar bile yanından ayrılmaz. Demek oluyor ki, biz karıları insan sırasına koymayız, kendimizi eğlendirmek için onların ruhunu sıkarız, serbest gezip seyretmelerine ve eğlenmelerine mani oluruz." ibid, p.21, in ibid, p..58.

61 "Dinimiz kadını hiçbir zaman reşit olmayan bir çocuk, ruhsuz, kişiliksiz, hatta belki de dimağsız bir mahluk, zihinsel gelişmelere kesinlikle yetişemeyen, eğitim yeteneği olmayan bir budala saydığı için ibadet sorununda kocasının zevcesini de, çocukları gibi, terbiye için hayvanın dövülmesi türünden darbedilebileceğini kabul ve tatbik etmiştir." Salahaddin Asım, *Osmanlı'da Kadınlığın Durumu*, Arba Yayınları, İstanbul, 1989, p.161.

Some of the intellectuals saw religion as the most important cause of the woman question. In a Westernized approach, there were some others who criticized the male dominated society while they had been faithful to the Islamic framework. One of them, Ahmet Cevad, expressed his ideas that the rights which were given to women by Islam could not be practiced as required, in his book *Bizde Kadın* (Our Women) printed in 1912. He stated that the main problem occurred because of patriarchy and other societies defeated this understanding except for Muslim societies, and that it is seen incorrectly related to Islamic rules.[62]

In the same period, Baha Tevfik translated Odette Lacquerre's book, "Feminism" into Turkish and published the book with an addition with the title "*Islamiyet ve Feminizm*". At the beginning of the book, the letter which was written by Besarya Efendi who was a member of the *Ayan Meclisi*, summarized the view of feminism very well: feminism is the struggle of women to gain the rights which were in the hands of men only for centuries and women are right to demand equality, not only in social, economic and legal areas, but also in the political area.[63]

In his book *Islamiyet'te Kadın* (Women in Islam) Ahmet Ağaoğlu, another representative of the period, mentioned that women rights were going to be

62 "Kadını kapatmak patriyarka- "übüvviyet" denilen safha-ı içtimaiyenin tezahüratındandır. Patriyarka safha-ı içtimaiyesi, erkeğin heyet-i içtimaiye dahilinde tamamıyla tegallup ve tahakkuk ettiği devredir. (...) Patriyarkanın icap ettirdiği yeni mantık dahilinde teşekkül ve inkişaf eden heyet-i içtimaiyede kadın, satın alınmış bir meta idi. (...)
"Kadını kapatmak "harem" müessese-i içtimaiyesi, ne Osmanlıların ne de umumiyetle Müslümanların icadıdır. Bu bir safha-ı içtimaiye icabatındadır ki, pek çok kavimler bundan geçmiştir; ancak birkaç asırdan beri ruy-ı arzda ehl-i İslam'dan başka hiçbir kavim ve millette bu itiyat kalmamış bulunduğu için "harem"in bir İslam müessesesi olduğu fikri yanlış olarak tahassül ediyor." Ahmet Cevad, *Bizde Kadın*, Tarih ve Toplum Kitaplığı, İstanbul, 1988, p.20.

63 "Feminizm, asırlardan beri münhasıran erkeklerin ellerinde bulunan sanat ve memuriyetlerin kaffesine kabul olunmaları maksadıyla kadınların tevessül ettikleri mücadelat-ı azimedir. Muhterem kadınlar, haklısınız. Müsavat ve adalet iktizasınca hal-i hazırda erkeklerin inhisar-ı fuzulanesi altında bulunan bilcümle hukuk mütesaviyen size de bahşedilmelidir. Sizin de doktor, dava vekili olmaya, hatta mebusluğa (...) kabul edilmeniz muvafık-ı adalettir." "Feminizm Üzerine Görüşler", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, vol. 4, p.875.

progressing, talked about the situation of women in other countries, and argued that the increasing importance of feminism caused the scientific and intellectual fields to be more and more concerned with feminism and women rights. Especially in America and Europe, the equality between men and women has been improving; however, in Africa and Asia, especially Muslim women have no rights and they were already a kind of slave[64].

Another one of the most important thinkers of the period, Ziya Gökalp, had a nationalist point of view and he claimed that the secondary position of women in the Ottoman society resulted from the fact that Turkish people had been influenced by foreign cultures. According to him, feminism was present in the Turkish society before the acceptance of Islam.[65]

The discourse of Turkish nationalism was based on the idea of the heritage, which was not based on the Ottoman history, but on the history of pre-Ottoman history of the Turks. Thus, the shared and national history of the Turkish people would have no emphasis on the Ottoman history because it could cre-

64 "Zamanımızda feminizmin, her geçen gün biraz daha fazla önem kazanması, uygar toplumlarda basının, bilimin ve sosyal alanlarda çalışan seçkin kişilerin bu konuyla daha çok ilgilenmelerine yol açmıştır. Avrupa ve Amerika'da toplumsal yaşam koşullarının ağırlaşması, pederşahi aileyi temelinden sarsmış, kadın, aile hayatındaki erkeğin koruyuculuğunu kaybederek kendi kendini düşünmek, hayatını kazanmak için, o zamana kadar normal olarak erkeklere ayrılmış bulunan çalışma alanlarına atılmak zorunda kalmıştır. Öte yandan insanlarda duygu derinliğinin artması, hak, adalet kavramlarının gelişmesiyle, yüzyıllardır süregelen, kuvvetli cinsin zayıfı ezmesi gerçeğinin doğruluğu hakkında da şüpheler uyanmağa başlamış, kadınlar lehine cereyanlar doğmuştur. Avrupa ve Amerika'da kadına tanınan haklar, hergün biraz daha artıp, kadın erkeğiyle eşitleşirken, Afrika ve Asya'da milyonlarca Müslüman kadını en ağır, en acı bir köleliğe mahkumdu." Ahmet Ağaoğlu, *İslamiyet'te Kadın*, Birey ve Toplum Yayınları, Ankara, 1985, p.13-14.

65 "İran ve Yunan medeniyetlerinin tesiriyle, kadınlar esarete düşmüşler, hukukça dun bir dereceye inmişlerdir. (...) İşte bu sebepledir ki memleketimizde Türkçülük cereyanı doğar doğmaz, feminizm mefkuresi de beraber doğdu. Türkçülerin hem halkçı, hem de kadıncı olmaları, yalnız bu asrın bu iki mefkureye kıymet vermesinden dolayı değildir; eski Türk hayatında demokrasi ve feminizmin iki başlıca esas olması da bu hususlarda büyük bir amildir. (...) Türklerin asri medeniyete girmeleri için yalnız eski mazilerine dönüp bakmaları kafidir." Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, p.163.

ate a demand to return to the recent past. It would be remembered as the common past, a cultural and social history which was based on a history which belonged to the Turks themselves and had no contradictory feature with the period's own values. All Turkish nationalist writers shared the ideas of Ziya Gökalp that Turkish culture has included feminism at its core. This opinion can be seen in the writings of M. Rauf İnan. He talks about the position of women and the equality between the sexes in the Turkish societies since *Orhun* monuments.[66]

On the other hand, it can also be seen that some writers defended conservative values, of course, as a result of the heterogeneous structure of the transitional society. While the dynamics of social transformation had continued forward modernization, the Ottoman state's official ideology was based on Islamic traditions and even the police service authorized to force people to follow the rules of the *Şeriat* in the period of *Abdülhamid II*. These practices have encouraged the Islamist writers who wanted to recreate the values of the past. However, these writers were also affected by the social change and they were supporting women's education for example, while they strongly refused the idea that women can participate in social, economic and political life.

Throughout the whole modernization process, the most dominant trend has been trying to negotiate the position of women as members of the new society who had important duties as a family member and as the educator of her children, and all questions related to women's problems and rights have been discussed in such a framework. While the economic independency and

66 "VIII. yüzyıl ORHUN YAZITLARINDA (kitabelerinde) Türk kadınından saygı ile sözedilmekte. Oğuz prenseslerinin toplumsal ve siyasal alandaki çalışmalarına da değinilmektedir. Eski Türk ailelerinde bir kız evladın dünyaya gelişi başka kimi budunlarda (kavimlerde) olduğu gibi mutsuz bir olay veya onursuzluk sayılmaz; tersine (aksine) kimi kadınlar kendilerine bir kız evlat vermesi için Tanrıya yalvarmalarını Oğuz prenseslerinden dilerlerdi. Üstelik Orhun kitabelerinde şu iki cümleyi görürüz: "Devleti idare eden Han" ve "Devleti idare eden Hatun". Geleneklere göre sadece "Han emreder" sözleri ile başlayan bir emirname çıkarılırsa geçerli sayılmaz, ancak "Han ve Hatun emrederler" sözleri ile başlayan bir emirname çıkarılırsa geçerli sayılmaz, ancak "Han ve Hatun emrederler" şeklinde başlarsa geçerli olurdu." M. Rauf İnan, *Atatürk ve Türk Kadını ve Tarihte Türk Kadını*, Arkın Kitabevi, İstanbul, 1991, p.94.

political rights of women had been discussed, it can be claimed that all answers were given from an Islamic framework, if it was possible, and it is a "modern" and "nationalist" interpretation.

Even though intellectual men of the period accepted that women were in a secondary position in society and this must be changed and that women must take education and participate in social life, the ones who gave support to the notion of "feminism" were very exceptional. Many of the men humiliated the women's movement and wrote about the unnecessary nature of such a movement. For example, Yakup Kadri wrote that there is no word for "feminism" in the Turkish language, and this proves that there is no "feminism". Similarly, the Ottoman women's movement was accused of imitation, and it was defended that feminism would destroy the institution of family. These ideas had summarized many Ottoman intellectual men's point of view about feminism. Some of them humiliated the women in the feminist movement by saying that they were feminists because they could not find husbands or could not increase the number of their husbands. The rulers of the state were also not outside this tendency. Some of their attitudes drew attention. Princess Seniha Sultan put into words such approaches of the Young Turks and ridiculed the practices of the regime about women. She gave the example of a woman getting punished because she drank a glass of wine and she ended her words ironically: "Yes… The movement of freedom is progressing…"[67]

The similar ideas have been declared by men after the period of *Meşrutiyet II*. Ethem Nejat, for example, claimed that feminists have been imitating Western women. He compared Ottoman women to German women and claimed

67 "Küçük cariyem Fatma biraz önce koşarak geldi ve bana gerçekten feminist bir haber getirdi. Selim Bey'in hemşiresi -Selim Bey'i, eski rejimde nazır iken tanımıştınız- divan-ı harp tarafından muhakeme edilerek üç yıl hapse mahkum edilmiş; sebebi de Kapalıçarşı'da peçesini kaldırıp bir kadeh şarap içmekmiş… Ha ne diyordum? Evet, hürriyet hareketi ilerliyor." Farrere Claude, *Türklerin Manevi Gücü*, Tercüman 1001 Eser, İstanbul, p.124; in Nilüfer Göle, *Modern Mahrem*, Metis Yayınları, İstanbul, 1991, p.39.

that our national characteristics should be preserved in the way of social revolution and Turkish women should not be fond of fun and be seductive like French women.[68]

Similarly, Necmettin Sadık criticized feminism as an answer to Ulviye Mevlan Hanım's criticism about his article on gambling in *Kadınlar Dünyası* and mentioned that our women increasingly are imitating the European lifestyle, and this is not useful for the future of our women.[69]

Nezihe Rikkat, who usually defended the traditional way of living for women, criticizes the women who were affected by the developments and changed their lives directly, while she does not criticize the women who defined themselves as feminists. She is harsh in her criticisms. For example, she defines the young girls as "perky and sassy girls who do not know how to cook eggs but work in different areas and receive education in university."[70]

---

68 "Türk kadınının, Alman kadınının aynı olması hakkında izhar temenni edildiğini zannetmek bir yanlışlığa mabni olsa gerekdir. Milletler birbirine benzemiş olsaydı keşiş ile Alpler, ilberin ile Asya-i sağri cezireleri aynı isimde olabilirdi; her milletin kendine göre bir hususiyeti, harsı vardır… Biz seri ve hatt-ı gayr-ı muayyen bir inkılab-ı ictimainin ortasındayız, ve görüyoruz ki kadınlarımız garb alemindeki nisvan arasında Fransızları, Latinleri kendilerine nümune intihab ediyorlar. Şüphe yok ki Fransızlar şendirler, şuhdurlar; havai bir cemiyet, diğer milletlerden daha evvel celb edebilirler… Hanımlarımızdan da pek çoğu bu görüşe aldanıyorlar." Ethem Nejat, "Ummacı Yekunun Hasımları", Türk Kadını, 15 August 1918, no 7, s.99.

69 "Cemiyet hayatından ne kastettiklerini bilmiyorum: (feminist) olduğunda şüphe edilmeyen mecmualarının bu hususdaki muayyen mesleklerini de bilmiyorum: (cemiyet) kelimesinden kastettikleri, Fransızlar'ın hususi manasıyla (vie de societe) dedikleri monden hayatsa, bundan kadınlığımızın hukuk-u irfan nokta-ı nazarından ne gibi istifadeler edeceklerini bilmem; şunu da söyleyeyim ki bazı muhitlerimizde yavaş yavaş inkişaf ettiğini maetteessüf gördüğüm Avrupa taklidi, fakat inzibatsız ve ihtiyatsız salonların nevini, mahiyetini de kadınlığımızın atisi için pek faideli bulmuyorum." Necmettin Sadık, "İctimaiyat: Bir Sual Münasebetiyle", Türk Kadını, 29 August 1918, no 8, p.114.

70 "Ben kadınları hicab ile meluf narin bir mahluk addederim. Şimdi geceyarısında tek başına yangın yerlerinden bi-perva geçen, polis ile kavga eden hanımlara tesadüf etdikçe taaccüb ediyorum. Yolda yürürken koşarak tramvaya atlayanlara, sokakda miting yapıp dükkanları yağma edenlere hayretle bakıyorum.
"Omlet pişirmeyi bilmeden, gidip maliyeye katibe yazılan, bankalara, postahaneye memur olan, Darülfünun'a giren hoppa ve şımarık kızlar…."

2.4.2 *The Feminist Movement and the Women's Press in the Late Ottoman and Early Republican Periods*

The women's movement which had begun through the press in the *Tanzimat* period, became widespread after *Meşrutiyet II*. Women who began to take education and enter social life by the Tanzimat have begun to defend their rights themselves. As a natural result, the women's press has become powerful day by day and the women's associations, under the influence of the atmosphere of freedom, have taken a position in the movement as well. While the women's magazines were an instrument to express themselves, the women's associations took into consideration these demands in an organized way. Some of the associations were aid associations, such as *Şefkat-i Nisvan* (1898), *Hizmet-i Nisvan*, *Şeref-i Nisvan-ı Islam* and *Muhaderat-ı Osmaniye İane Komisyonu* (1913), *Topkapı Fukaraperver Cemiyet-i Hayriyesi*, *Kadıköy Fukarasever Hanımlar Cemiyeti*, *Himaye-i Etfal Cemiyeti*, *Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Cemiyeti*, *Müslüman Kadınlar Birliği*, *Beyoğlu Rum Cemiyet-i Hayriye-i Nisvaniyesi*. These associations helped poor and forlorn women and children, by distributing clothes and money. On the other hand, some associations struggled for the education, social and economic life of women. Some of them were *Cemiyet-i Hayriye-i Nisvaniye*, *Osmanlı Hanımlarını Esirgeme Derneği* (1913), *Biçki Yurdu* (1914), *Osmanlı Kadınlarını Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi,* which was established by men (1916), *Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi*. In addition to these, there were some associations which focused on the cultural needs of women, such as *Asri Kadın Cemiyeti*, *Tefeyyüz Cemiyeti*, *Musiki Muhibbi Hanımlar Cemiyeti*, *Nisvan-ı Heyet-i Edebiyye*. In the women's movement, in such a diversity of organizations, it can be said that the only association which defended the struggle for feminism was the *Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti*, established in 28 May 1913. The associa-

"Öylelerini tanıyorum ki, yatak odasından kocasının rovelveriyle düşmen teyyarelerine ateş etdiklerinden bahs ediyorlar. Öylelerini tanıyorum ki; arkalarına takılan göğsü madalyalı harb zabıtalarını sokakda şamarlıyorlar. Nezihe Rikkat, "Muhasebe: Erkekleşme", Türk Kadını, 28 October 1918, no 13, p.194.

tion had announced its opinions and its activities through its publication organ, namely *Kadınlar Dünyası*. The aims of the organization were declared in *Kadınlar Dünyası* as to awaken the Ottoman women to participate in social and economic life and to rearrange it; to help to increase women's position in scientific and educational areas.[71]

The writing staff consisted of just women and it was a principle that only women could write for the magazine; men's writings would not be accepted. The reason for this decision was declared in the magazine as an answer to a man who argued that men that look after women's benefits should be able to write in the magazine, and the answer was that *Kadınlar Dünyası* will not open to men writers until women are equal to men in every field.[72]

The organization declared that the problems women were exposed to be the results of the male dominant structure of the society, and the only solution was a "women's revolution". In the process of revolution, "feminism" was the only way to follow. *Kadınlar Dünyası* defined feminism as well and declared what can be demanded by feminism. It emphasized the demands of feminism, that women will have lives, that is to say they will be workers, civil servants, engineers, doctors, and even a parliamentarian or a minister.[73]

Besides these, while the magazine has strongly criticized the attitudes of intellectual men which were humiliating feminism, it also tried to eliminate

---

71 "Osmanlı muhit-i kadınlığında hayat-ı içtimai-i nisvanı tanzim ve hayat-ı mesaiyi uyandırmak, münevver bir nesl-i ati yetiştirecek malumatlı valideler izhar eylemek, evvela kıyafet-i hariciye-i nisvanın ıslahına, saniyen işçiliğe müteallik müesseselerin vücuduna ve bunlarda kadınların kızların istihdamına, salisen kadınlıkta ilmin, irfanın yükseltilmesine mütevakkıfdır." "Osmanlı Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti Programı", Kadınlar Dünyası, 28 May 1329, no 55, p.1-2; in Serpil Çakır, *Osmanlı Kadın Hareketi*, Metis Yayınları, İstanbul, 1994, p.57.

72 "Hukukumuz, hukuk-ı umumiye arasında tanınmadıkça, kadın-erkek her nevi mesaide iştirak kabul olunmadıkça, Kadınlar Dünyası sayfalarını erkeklere açamaz." Sacide Cihangir, "Dünyamız İçin", Kadınlar Dünyası, 21 September 1329, no 121; in ibid., p.82.

73 "Feminizmin istediği şeyler şunlardır: Kadın hayata kavuşacaktır. Kadın bir erkeğin olduğu gibi bir aile kadını olabilmekle beraber bir işçi, bir memur, bir mühendis, bir doktor, bir mebus, bir nazır olabilecektir." Mükerrem Belkıs, "Tayyeran Münasebetiyle İki Cereyan: Teceddüdperverler, İskolastikler", Kadınlar Dünyası, 17 November 1329, no 119, p.4-5, in ibid, p.116.

the misunderstandings about feminism. In many writings by Mükerrem Belkıs, it was emphasized persistently that feminism was not a vicious movement contrary to the accusations of some people but was a movement that could fix the needs of the progressive age.[74]

Similarly, Mükerrem Belkıs tried to break down the prejudices about feminism again and she mentioned that feminism is not against family. On the contrary, it is a way which can instruct a healthier and equitable normative base, and this would make families happier, too.[75]

Another issue which the organization emphasized while defending feminism was that feminism would not only change the identities of women but would transform social life as a whole. The freedom of women would establish a new social structure and new ways of living. Here, they also claimed that this transformation would not mean "immorality".[76]

The feminist women of the era tried to declare the aims of feminism to struggle with while trying to eliminate the misunderstandings about it. It was very clear that they demanded a totally equal position in all fields of public life. Müfide Ferid Hanım, who gave a conference about feminism in *Türk Kadını Dershanesi,* described three aims of feminism: Firstly, to work with

74 "Hayır, bu muzır bir hareket değil. Bilakis pek tabii bir hareket, son terakkiyatın tevlid ettiği ihtiyaçları tatmin ve temin edebilecek bir harekettir. Gitdikçe hayat-ı içtimaiyede bozulan ahengi yeni teşkilatla düzeltecek, bir muvazenet-i içtimaiye vücuda getirecektir." Belkıs Mükerrem, "Kadınların Hayata Karışmasının Sebepleri, Kadınlar Dünyası, 9 March 1918, no 164, p.3-4, in ibid, p.117.

75 "Feminizm, ahlakı yıkan, aileyi yıkan bir cereyan değildir. Saadeti mahveden bir cereyan değildir. Bilakis feminizm ahlak esaslarına ibtina ederek daha iyi bir saadetin idrakını temin eden bir yoldur: Feminizm haksızlığı, biçareliği ve müsavatsızlığı kaldırarak yerine ahlakın, vicdanın muhakemesiyle vücuda getirilecek yeni ve insani bir teşkilat kurmak ve heyet-i içtimaiyelerde, ailelerde samimi bir muvazenet tesis etmek emelindedir." Belkıs Mükerrem, "Kız Mekteplerinde Ahlak ve Terbiye-i Ahlakiye", Kadınlar Dünyası, 1 June 1918, no 176, p.3, in ibid, p.117.

76 "Feminizm ahlak esaslarına, ahlak kaidelerine istinad eder. Ahlak da feminizmin gayelerini sadece temine çalışır. Zaten ahlak asırlardan beri hak ve müsavatı, iyiliği haykırıyordu. Fakat zalim ihtiraslar insanların gözlerini, kulaklarını kamaşdırdı. Feminizm ise bu ihtirasları izaleye çalışacak kulakları, vicdanları ahlakın gösterdiği insani hisler, faziletkar duygularla ikaz edecektir." ibid., p.2-3; in ibid, p.118.

men, secondly to be equal with men in the family, and finally to have political rights.[77]

The basic issue on which Western first wave feminism was based was the right of suffrage as the main indicator of the right of citizenship to have equality with men. In the Ottoman women's case, political demands could not be seen in the Constitutional period. The right of suffrage was demanded by the end of the National Independence War. Therefore, it would be appropriate to call it Turkish women's movement, not the Ottoman women's movement.

As the women who have the same paradigm and the same expectations from the future with Kemalist revolutionaries, they founded *Kadınlar Halk Fırkası* (Women's People Party) in June 1923 headed by Nezihe Muhittin. Sabiha (Zekeriya) Sertel was one of the founders of the party; however, she had no declaration about the party.[78] This was the first political party in this period, and they declared their aim was wanting to have the right to suffrage besides demands regarding social and educational rights. As Şükufe Nihal declared, suffrage is the main political right for women who have an important share in the public life, socially and economically.[79]

---

77 "... madem ki cemiyetin ıslahı siyasi kanunlarla icra edilmektedir, ve madem ki cemiyetde kadınlar da erkekler gibi o kanunlara itaat mecburiyetindedirler, neden kandilerine talik eden bir meselede hakk-ı kelamları olmasın?... Esasen bu hakkı isteyecek seviyeye gelmiş kadına: Sen orada artık dur, daha ilerisine gidemezsin, demek nasıl kabil olur? (...) Geyt meşhurdur: Bir gün Napolyon, Madam Dostail'e hiddetle sormuş: "Kadınlar ne zamandan beri politika ile uğraşıyorlar?" O da şu meşhur cevabı vermiş: "Siyaseten idam edildikleri günden beri Haşmetmeab!" Müfide Ferit, "Feminizm" conference text, Türk Kadını, 17 April 1919, no 20, p.306.

78 Yaprak Zihnioğlu, *Kadınsız İnkılap; Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003.

79 "Kadınlar Halk Fırkası, bugünkü mebusları kendi tarafından müntehib mebuslar gibi telakki etmekte ve kendilerine hürmet ve itimad beslemektedir. Lakin gittikçe benliğini daha ziyade idrak eden bir kadın ekseriyeti hazırlandığı vakit, elbet bu münevver kitle kendi mukadderatını idare edecek olanlara kendi itimadını ihtiyariyle vermeyi ve hatta kendisine taalluk eden meselelerin müdafaasında kendisini bizzat temsil etmeyi bir hak bilecektir." Şükufe Nihal, "Fırkamızın Mefkuresi", Süs, year 1, number 3, 30 June 1339, p. 3-4; in Zafer Toprak, *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2014, İstanbul.

It is crucial to consider that the first wave of feminist rhetoric, as a type of equalitarian feminism, did not question the sexist division of labour and did not criticize the duty of motherhood. The primary role of women in a society would be their motherhood, as the mother of their children and of the whole society. The discourse of the feminists of this age must be examined in such a perspective to have admissible arguments about the period.

Coherently to the discourse, *Kadınlar Halk Fırkası* did not only have political demands for women. They intended to make women modern, educated and working women, but they claimed the importance of motherhood and the family. Şükufe Nihal also emphasized this approach in the same article.[80]

Although they aimed for women's working and educational life, it was a political institution as well. Nezihe Muhiddin explained why they wanted to have the right of suffrage and declared that even if men did not give them their political rights, women would take the rights which are rightfully theirs due to their perseverance, practice and merit and because it is a real need of the country.[81]

However, for the *Kemalist* staff (for many of them in fact) this idea and demand of women was absolutely unacceptable. Although there was a number of men supporting this idea, most of the intellectuals, politicians and the leaders of the *Kemalist* movement opposed *Kadınlar Halk Fırkası*. Some of them even humiliated women in the press. Eventually, the *Kadınlar Halk Fırkası* closed after a few months, and the justification for this intervention was that

80 "Kadınlar Halk Fırkası'nın programı, hiçbir zaman kadını aileden ayırmak gayesini istihdaf etmez; bilakis ailenin lüzum ve kutsiyetini takdir eder ve kadının, her zaman, çocuklarının hakiki ve mesut mürebbisi olmasını temenni eder. Yalnız bir aile teşkil edemeyen kadının da hariçte seviyesiyle mütenasip bir işte çalışmasını gerek iktisadi, fikri ihtiyaçlarını tatmin ve gerek ahlaki sefaletlerden vikaye nokta-ı nazarından pek tabii ve zaruri görür. Kadının hariçte çalışması, yalnız babanın mesaisinin aile ihtiyacını temine kafi gelmediği zamanlar içinde, kadının mesai programını iti tanzim etmesi şartıyla, elbet refahı mucip bir şekildedir." Şükufe Nihal, "Fırkamızın Mefkuresi", ibid, p. 3-4; in Zafer Toprak, ibid.

81 "Onları bize vermeseler bile biz, onları alacağız. Hiç şübhesiz hak, 'azmin, fi'lin ve liyakatındır. Kadınlarımızın, şu on beş seneden beri ibriz ettiği fikri teşebbüs ve fa'aliyyet o mevkilere oturmak için bize bir hak bahş etmiştir. Memleketin ihtiyacat-ı hakikiyyesi de o mevki'lere bizim sahib olmaklığımızı emrediyor." Nezihe Muhiddin, "Türk Kadınının Hakkı", Vakit, no 1967, 4 June 1339 [1923), 4; in Yaprak Zihnioğlu, ibid.

the name of '*Halk Fırkası*' would be the name of the new party which would be established soon.

It is obvious that this justification could not explain the intervention sufficiently and correctly. The *Kemalist* staff, as the modernist, positivist and enlightened men, were the supporters of the modernization of women and women's rights. However, it is clear that they imagined creating a modern identity for the Turkish woman, but the borders of the identity of the new Turkish woman would be drawn by men, not by women. The political rights of women, the right of suffrage could not be in the framework of the women's gains in the era. Unfortunately, it should be considered that this attitude was not only based on the political conjuncture and the jeopardies which *Kemalism* faced, but also, maybe more importantly, it was based on the sexist mentality of the men.

After the closing of the party and after the proclamation of the Republic, women established a new association, namely *Türk Kadın Birliği* (The Union of The Turkish Women), in the leadership of Nezihe Muhiddin again in February 1924. The society declared their aims as to reach a modern and progressive position for Turkish women in the social and mental fields. The society had a periodical, *Kadın Yolu* (The Way of Women), and then *Türk Kadın Yolu* (The Way of Turkish Women). The society worked as an aid association for women and children since their establishment.

However, a radical uprising happened in 1927. A code was added to the association charter to gain the right of suffrage. It was in fact forbidden for the associations to have political aims. Thus, it can be argued that this request for political rights was an attitude that exceeded the limits of the law and had a radical character against the government. They first requested the right to vote for the local elections in 1927. After big discussions and complexities, Nezihe Muhiddin declared that they will participate in the elections, that they even wanted to vote, and that the Turkish women has the right to demand this because they fulfill all responsibilities.[82]

82 "İntihabata biz de iştirak edeceğiz. Gayemiz gayet sarihdir: Erkekler gibi sahib-i rey olmak ve mebus intihab edilmek. Önümüzdeki intihabatda -her çi bad-abad namzed göstermeye karar verdik. Namzedlerimizi, fırka [CHF] merkezine bildireceğiz. Bunun istihfaf ile karşılansa bile

Again, Nezihe Muhiddin persisted and declared that they will apply to be candidates to the ruling party and while they see this as a right, yet they hope deputies would support them.[83]

The year of 1927 was the turning point for the Kadın Birliği. The campaign of "*hakk-ı intihab*" (the right of suffrage) had a big reflection on the government, parliament and society. After a police raid to the society's building, Nezihe Muhiddin and the board of management were deported and judged in court on charges of corruption in August 1927. After this date, the management of Kadın Birliği was asked to withdraw, and women who had the same point of view with the government were brought to leadership. There would no longer be words about political rights.

It should be considered that the period was an oppressive single-party period. By the *Takrir-i Sükun Kanunu* (The Law of Silence) in March 4, 1925, it was an extraordinary period. Terakkiperver Cumhuriyet Partisi (The Progressive Republican Party), which was opposed to the Cumhuriyet Halk Partisi

---

derhal reddedileceğine şübhemiz yoktur. Fakat, erkek vatandaşlarımız kadar bizim de bu memleketde bir hak sahibi olduğumuzu hiç olmazsa isbat etmenin zamanı gelmiştir. Her hak, bir vazife mukabili olduğuna ve Türk kadını, vazifesine tamamen sadık kaldığına göre, erkeklerin istifade ettiği bu hakdan kendisinin de istifadesini taleb etmekte hakkı vardır. Şekil itibanyle uzun müddet bu gayeye vasıl olmaktan mahrum kalsak bile her vesileden bi'l-istifade hakkımızı istemekte devam edeceğiz. Kadınsız inkılab olmadığı hususunda bütün ricalimiz müttefikdir. Biz de zaten en büyük kuvveti, aziz cumhuriyyetimizin yüksek umdelerinden alıyoruz ve çok ümid ediyoruz ki bugünkü nesil, temennimizin hakikat olduğunu görmek saadetini de idrak edecektir." "Onlar da İstiyorlar!", Cumhuriyet, no 1106, 6 June 1927, 2; in ibid.

83 "Büyük Millet Meclisi'nde tamamiyle kadın lehdarı bir kadına hakk-ı intihab vermeye mütemayil mebusların bulunmasını kuvvetle arzu ediyoruz. Bunun için intihab işleri başladığı zaman Halk Fırkası'na müracaat ederek namzedlerimizin kabulünü rica edeceğiz. Mebus namzedlerimizi katiyyen tesbit etmediğimize emin olabilirsiniz. Yalnız, kadın tarafdarlığını programlarına derc etmeğe muvafakat edecek kimseleri namzed olarak göstereceğiz ve tabi'i intihab başladığı zaman ale'l-usuI faaliyetde bulunacağız. Belediyye intihabatına iştirak için hukuk encümeni tarafından bir 'ariza ihzar edilmektedir. Bunu, bir iki güne kadar Birlik namına Büyük Millet Meclisi riyasetine takdim edeceğiz. Bu istirhamnamemizde memleketin vatandaşı olmak sıfatıyla önümüzdeki belediyye intihlibatına iştirak etmekliğimize müsaade edilmesini bir hak olarak taleb ettiğimizi bildireceğiz." "Kadın Namzed Göstermekten Vazgeçtiler!", Cumhuriyet, no 1117, 20 June 1927, 3; in ibid.

(Republican People's Party), was closed. Independence Tribunals were very effective. Censorship was severe. In such an atmosphere, the rising opposition of women was not permitted.

In 1935, The Congress of the International Union of Women organized in Istanbul. The right of suffrage for women was given one year before, in December 5, 1934. After the organization, *Kadınlar Birliği* was closed by the decision of the Single Party.[84]

84 Zafer Toprak, ibid.

3

Sabiha Sertel's Perspective of the Woman Question before *Resimli Ay*: The Era of *Büyük Mecmua*

> *We argue that women's oppression is endemic and integral to social relations with regard to the distribution of power and material resources in the society. Gender, ethnicity and class, although with different ontological bases and separate discourses, are intermeshed in each other and articulated by each other in concrete social relations. They cannot be seen as additive and no one of them can be prioritized abstractly.*
>
> Nira Yuval-Davis, *Gender and Nation*

The beginnings of the 20th century faced a big conflict between capitalism and socialism economically and ideologically. In Turkey, there was a big conflict between other two paradigms, that is to say, between the traditional or conservative ways of life and modernism, besides the main conflict of the era. The Balkan wars and World War I made the physical conditions hard to live, and the political conditions unclear because of the ongoing loss of land.

Sabiha Sertel was born in Salonica which was a cultural, intellectual and political center of the Ottoman Empire. Western modernist thought was coming to the empire highly from Salonica. It is not surprising that one of the young Ottoman intellectual women in Salonica, develop a feminist point of view. Feminism, which was an ideology in the enlightenment paradigm, was very powerful; its discourse was not against the modernist framework at all, rather it claimed that women had to have the same rights equal to men. Women demanded the modernist ideals for themselves, too. So, it can be said that, Sabiha Sertel met feminist ideology while she became a modernist intellectual. Indeed, her first intellectual works had a feminist perspective.

Before *Resimli Ay*, Sabiha Sertel had an experience in *Büyük Mecmua*. *Büyük Mecmua* was a magazine published in 1919 in Zekeriya Sertel's leadership. It can be claimed that Sabiha and Zekeriya Sertel were not in political struggle; their challenge was mainly about social transformation. The magazine was a typical modernist, intellectual one. As Zafer Toprak mentioned, its emphasis was to transform the Ottoman society into a modern, contemporary nation, and it was the leading publication of the national identity. It must be added that they had "liberal patriotism", which was different than the nationalism of the *Ittihad Terakki*.[1]

It can be argued that the most important issues which were emphasized in the magazine were the idea of becoming a nation; the modernization of the society which was based on the idea that the target would always be the West (in addition, not the Soviets) and connected with feminist ideals; the modernization and improvement of women's status in the entire society. In all ideas there was a strong modernist framework: Science. According to Sertel, one had to take into consideration the scientific methods to solve all social problems, to instruct all social improvements and institutions. Indeed, her main focus was that feminism itself was among the latest "scientific developments" and it was a scientific discourse.[2]

1 Zafer Toprak, "Sabiha (Zekeriya) Sertel ve Türk Feminizmi", Toplumsal Tarih, no 51, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, March 1998, p. 7-14.

2 Ibid.

In *Büyük Mecmua*, the perspective mentioned above was obvious and Sabiha Sertel's writings in this magazine can be evaluated in such a framework. The issues about feminism and the problems of women in the magazine were from her pen. Therefore, it can be argued that the first period of the authorship of Sabiha Sertel had a feminist perspective. She focused on an identity of women as educated, progressive, working, equal to men and asexual, as typical of the Republican woman identity. As a matter of fact, the name of her article in the first magazine was "*Türk Kadınlığının Terakkisi*" (The Progress of Turkish Womanhood). According to Zafer Toprak, the most powerful side of the magazine was "Turkish feminism" which was achieved by Sabiha Sertel. Toprak mentioned that Sabiha Sertel emphasized that Turkish women identified themselves as the fundamental element of social life after the great sacrifices they have made during war time and she continued to claim that women should have the same rights with men in every area. It is very important that Sabiha Sertel demands even the suffrage right for women in this period. Toprak interpreted this demand as the reflection of the "total equality" agenda of the revolution of 1908 on the society which would prepare the basis for for the Republican leaps.[3]

Sabiha Sertel also had two frameworks in her writings about women's issues in *Büyük Mecmua,* which were Turkishness and scientific methodology. She wrote about the education of women, civil rights, social assistance, motherhood and children and even suffrage. In all writings she invoked the state and society to construct social institutions; schools and universities for the education of women, some social assistance institutions (and the reorganization of the existing ones) for poor women and children, etc. In years, her perspectives and ideologies had been changed many times, but this approach of hers would never change.

3 "Sabiha Zekeriya, Türk kadınının barış ve savaş yıllarında gösterdiği büyük fedakarlıkla toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olduğunu ortaya koyduğunu ve onun her konuda Türk erkeğiyle eşit haklara sahip olması gerektiğini vurguluyor. Kadınların kamusal alanın her köşesine girebilmeleri, kadınların seçme ve seçilme hakkına sahip olmaları gerektiğini söylüyor. 1908'de "hürriyetin ilanı" ile gündeme gelen "musavat-ı tamme" ya da "tam eşitlik" anlayışı artık toplumda yer etmeye başlıyor, Cumhuriyetin atılımları için ortam oluşuyor." ibid, p.8.

Sabiha Sertel explained the beginning of the Turkish women's transformation via the War. It is interesting that she had not mentioned First Wave Ottoman Feminism or the gains in the era of the Constitutional period. According to her, the war period was the turning point in the position of women. In her article "*Türk Feminizmi*" (The Turkish Feminism) she argued that the women gained a lot after the war. She claimed that the war has shown that only civilized and free nations could survive in our time. The issue of feminism, which could not even be imagined until this era, became an important issue in order for a nation to survive.[4]

In the same article, Sabiha Sertel compared the Turkish women's position to the Western women's and she concluded that in order to have the same status in the society with the Western women, Turkish women need to be educated.[5]

Sabiha Zekeriya spoke with praise about every step which represented the improvement of women's status and she criticized every case which represented a resistance or incompetence towards the improvement of women. For example, she talked about the Family Law (*Hukuk-ı Aile Kararnamesi*) in 1917 as a proof of the transition in women's life. In another writing, she mentioned "*Hilal-i Ahmer Hanımlar Cemiyeti*" as a positive case, and she used descriptions such as "the patriotic women have served their country", "these sacred and supreme ladies who would make the Turks proud"... She also emphasized

4 "Harp bize, yeni açılan devirde hürriyetiyle istiklaliyle yaşayabilecek milletlerin ancak asri milletler olduğunu gösterdi. (…) Düne kadar hayali olarak tasavvur edilen feminizm meselesi şen'i bir hayata mazhar oldu." Sabiha Sertel, "Türk Feminizmi" Büyük Mecmua, no 4 (27 March 1919), p.63; in ibid, p.10.

5 "Zaman bize eski akideler eski zihniyetlerle yürünemeyeceğini acı bir şekilde gösterdi. Bu yeni hayatta kadının rolü ne olacak? İhtiyacın doğurduğu bir mecburiyetle kadın hayata girdi. Fakat her şube-i fende, her şube-i sanatta mahdut bir dereceye yükselebilecek bir malumatla girdi.

"Kadınlık hayatı için bunun da teşekküre layık bir terakki olduğuna şüphe yok; fakat yarın için kafi değil… (...) Bugün Garb'da kadının muvaffakiyetini şüphe yok ki mektepleri, darülfünunları hazırladı…" Sabiha Sertel, ibid, p.10.

the importance of the society because it provided nursing education in scientific methods.[6]

In her article "*Kız Darülfünunu Meselesi*" (The Problem of the University for Girls) she criticized *Darülfünun* where it was forbidden for girls to have lessons together with men, and said that this is not only an issue for women, but an issue for the country and made a call for society to think seriously about the "the problem of equal opportunity in education".[7]

The issue of working women and their problems were the other topics she emphasized. She mentioned that it was very important for women and for the country that women take part in the working and public life. Yet, there were problems correlated with women's working, especially problems about motherhood had to be solved and could be solved by creating areas like a delivery room and a breastfeeding room which could help women raise children.[8]

Sertel mentioned that there is a conflict between working women and their duty of motherhood. She declared that working women are modern women and the society should support this. However, she declared that modern women primarily had the duty of motherhood. According to her, these are not controversial concepts, but in practice the absence of institutions that can help women with their motherhood was the problem. So, the problem occurred due to the lack of institutions and the lack of knowledge about it. The same perspective one can see in the arguments at all writings of her.[9]

Besides this, she criticized women who were modernized but attracted to all opportunities of entertainment, forgetting their social responsibilities. She called the situation as "aşırı asrileşme" (extreme modernization). According to Zafer Toprak, Sabiha Sertel separated women into three types, such as "housewife", "working women" and "world women" (*femme du monde*). She

6 Ibid, p.10.

7 "...Bu engellerin üstesinden gelmenin kadınlık kadar ülkeyi ve gençliği de ilgilendirdiğini, "asri hayatı yaratmak" için "kadınlık meselesi"ni ve özellikle o gün için en önemli konu olan "müsavi tahsil meselesi"ni ciddi bir şekilde düşünmek gerektiğini vurgulamış.", ibid, p.11.

8 "Amele sınıfına mensup bir kadın çocuğunu veladethanede doğurduktan sonra ve irzahanede büyüttükten sonra çocuktan artık çekinmez.", ibid, p.12.

9 Ibid, p.11.

claimed that these different woman identities intertwined in Turkey and that imitating the third identity creates a big social wound. Toprak continued to mention that Sabiha Sertel claimed mothers-to-be should take leave of all pleasure and entertainment and should devote their lives to their children.[10]

In another article, namely "*Kadınlık Hukuku Bahsi*" (The Issue of Women's Law), she exemplified England, Holland, Denmark and the USA as the countries which have given women the right of suffrage and argued its importance. Yet, she argued that the success of the movement of suffrage was linked with the position of women in wartime.[11] She discussed the issue later in her article "*Kadınlar ve Intihab*" (Women and Suffrage) and claimed that she could not find any reasonable argument to deprive the Turkish women of the right of suffrage because they proved they deserve this right. She asked who would defend women's needs if women could not be present in the parliament.[12]

---

10 "Sabiha Zekeriya kadınları "ev kadını", "meslek kadını" ve "dünya kadını" (*femme du monde*) olmak üzere üçe ayırmış. Türkiye'de bu üç tür kadın birbirine karışmış. Özellikle üçüncü tür kadının giderek birçok monden ailelerde taklit edilmesi toplum için günden güne derinleşen bir yara olmuş. (...) Sabiha Zekeriya, anne olacak bir kadının bütün zevk ve eğlencelere veda etmesi gerektiğini, yaşamını çocuğuna vakfetmek zorunda olduğunu kaydetmiş. Oysa, bazı kadınlar eğlencesini çocuğuna tercih etmiş, çocuk cahil sütannelerin, dadıların bakımında, kötü beslenme koşullarında büyür olmuş, topluma "maddi, manevi, dimağı, ruhu bozuk insan kuklası" yetiştirilmiş. Yüksek ökçelerin yanı sıra kadınların affedilmez bir başka kusurları şıklık için zengin dekolte tuvaletlerini terk edememeleri sonucu "sancılı, sıska ve kansız" çocuk doğumlarına neden olmalarıymış.", ibid., p.11.

11 "Zekeriya, "süfrajet" hareketinin başarıya ulaşmasında savaşın büyük etkisi olduğunu vurgulamış. Alman kadınlığının savaşta gösterdiği maddi ve manevi çaba onlara Meclis'in kapısını açmış. Demokratik geçinen Fransa'da ise, savaştaki bütün yararlılıklarına karşın bu hak kendilerinden esirgenmiş." Sabiha Sertel, "Türk Feminizmi" Büyük Mecmua, no 4 (27 March 1919), p. 63; in, ibid., p.10

12 "Düne kadar Türk Feminizmi ne olabilir? diye düşündüğüm zaman kadının intihabata iştirakini tasavvur bile etmiyordum. Henüz erkeklerimizin bile rüştlerini ispat edemedikleri bir meseleye Türk kadınını da karıştırmayı muvafık görmüyordum. (...) Fakat bugün memleketin mukadderatı mevzu olduğu şu sırada kadının niçin bu haktan mahrum edildiğini düşündüğüm zaman, mantıki bir mazeret bulamıyorum.

"Bugün hayat yeni bir şekil alıyor. Bu yeni hayatta kadınların hakları, vazifeleri, mevkileri yeni bir şekilde tecelli edecek. Yeni toplanacak meclis, içtimai, iktisadi, ilmi, siyasi birçok yeni

Although she described herself as feminist, she did not take part in the feminist movement of the era, in the Constitutional period, and she had some criticisms about feminists in *Büyük Mecmua*. In her article "*Türk Feminizmi*" (Turkish Feminism), she argued that there is no conscious feminist movement in the country but a set of women who tried to ascend in a disorganized way.[13]

In 1919, gainings of *Meşrutiyet II* disappeared and the newspapers, magazines and the organisations of the period were closed. Sertel's criticisms can be evaluated in such a framework; she could be referring to the lack of these in the year 1919.

However, she has chosen not to mention anything about the feminist movement or the gainings of the Constitutional period; she claimed that women's development began with the war. Moreover, she focused on the problem that the intellectuals of the country could not act together. Thus, it can be said that there is an anomaly here. She criticizes feminists as the utopians who demand rights and positions which were not suitable to our life and mentality.[14]

Although she criticized the feminists in March 1919, she praised the intellectual women again in October 1919 in "*Kadınlar ve Intihab*" (Women and Election), and she argued that there is a class of intellectual women who fight

---

ihtiyaçlara devalar bulmak mecburiyetinde kalacak. Bu devalar aranırken kadınlığın ihtiyaçlarını kim müdafaa edecek?" Sabiha Sertel, "Kadınlar ve İntihab" Büyük Mecmua, no 14, 30 October 1919), p.218-219; in ibid, p.10.

13 "Maatteessüf bizde kadınlığın hakkını, yeni hayattaki rolünü tedkik edecek, tetebbu edecek, memlekette kadınlık hayatıyla doğrudan doğruya alakadar olacak bir kadınlık sınıfı yok. Hatta kadınlık daha bir fikir etrafında, bir mefkure etrafında toplanmadığından bizde şuurlu bir şekilde feminizm cereyanı bile var denilemez. Yalnız yükselmek isteyen dağınık bir kadınlık zümresi var, o kadar.

"Bugünkü bu tevakkuf maatteessüf mahza mefkuresizlikten, müşterek heyecanlara ve düşüncelere malik olmamamızdan ileri geliyor." Sabiha Sertel, "Türk Feminizmi" Büyük Mecmua, no 4 (27 March 1919), p. 63; in ibid, p.10.

14 "Kadının hakkı meselesi garptaki şekliyle bizde mevzubahis olamaz. Bugün zihniyetimize, hayatımıza uymayan haklar ve mevkiler istemek utopie'lar arkasında koşmaktan başka bir şey değildir." Sabiha Sertel, "Türk Feminizmi" Büyük Mecmua, no 4 (27 March 1919), p.63; in ibid, p.10.

for their political rights and their men friends are responsible for being on their side in this struggle.[15]

Sabiha and Zekeriya Sertel went to the USA in 1919 and this also was the end of the *Büyük Mecmua*. In America, Sabiha Sertel became interested in "social work" and she organized a campaign among the Turks in America, and she made donations to *Hilal-i Ahmer Cemiyeti*. She had the chance to observe the notion of a modern and institutionalized state and society in those years. When they returned to Turkey in 1924, this experience would affect her perspective in the following years.

Sabiha Sertel presented a portrait of modern, positivist and feminist women in *Büyük Mecmua* while there is some inconsistency in her views in this period. The magazine had writers who had different ideologies: nationalists, New Ottomanists, socialists etc... She wrote about women's questions and feminism in the magazine. However, in her memoir she remembers these days disapprovingly. As Burcu Ertuna Biçer emphasizes, Sabiha Sertel remembers these years as her youth period, and she did not see herself mature enough to comprehend the events and the ideological discussions; she even saw her essays on women's rights almost as a proof of this immaturity.[16] This attitude of hers would determine her position across the feminist movement in 1920s.

It must be considered that Sertel wrote her memoirs in 1969, and she was a socialist woman at that time. So, as a socialist she looked at the past and evaluated her own experience. It can be said that her words are an example of the contradictory existence of feminism and socialism ideologies. As Hartman explained:

---

15 "Erkeklere şunu da ihtar etmek isterim ki memlekette siyasi hakkını idrak ve istihsal için mücahede eden münevver bir kadınlık sınıfı vardır ve onlar da erkek arkadaşları da bu siyasi mücadelede muvaffak olmak için kafi derecede mücehhezdirler." Sabiha Sertel, "Kadınlar ve İntihab" Büyük Mecmua, no 14, 30 October 1919), p.218-219; in Zafer Toprak, ibid, p.10.

16 "O dönemde genç Sabiha Sertel, kendi ifadesiyle "olayları kavrayacak", dönemin "ideolojik tartışmalarına katılacak kadar olgun" değildir. Hatta ideolojik tartışmalara katılamamasına sebep olan olgun olmama durumunu, dergide kadın haklarına dair yazılar yazmasının nedeni olarak gösterir gibidir." Burcu Ertuna Biçer, "Sabiha Sertel'de Kadın Sorunu ve İdeolojik Duruş", *Biyografya 9: Sabiha Sertel*, ed. by Ayşegül Yaraman, Bağlam Yayınları, İstanbul, November 2010, p.23-153, p.24-25.

"The political implications of this first Marxist approach are clear. Women's liberation requires first, that women become wage workers like men, and second, that they join with men in the revolutionary struggle against capitalism. Capital and private property, the early Marxists argued, are the cause of women's particular oppression just as capital is the cause of the exploitation of workers in general. "[17]

As a socialist woman, she could not make a claim to her feminist writings. It is probably natural that she makes a self-criticism about her past according to the socialist ideology.

17 Heidi Hartman, The Unhappy Marriage of Marxism and Feminism: Towards a More Progressive Union, Pluto Press, London, 1981, p. 3

4

The Reflections of the Woman Question on the Magazine *Resimli Ay* and on the Writings of Sabiha Sertel

> *The rigth to vote, or equal civil rights, may be good demands, but true emancipation begins neither at the polls nor in courts. It begins in women's soul. History tells us that every oppressed class gained true liberation from its masters through its own efforts. It is necessary that woman learn that lesson, that she realizes that her freedom will reach as far as her power to achieve her freedom reaches. It is, therefore, far more important for her to begin with her inner regeneration, to cut loose from the weight of prejudices, traditions and customs.*
>
> – Emma Goldman, Epigraph "The Tragedy of Woman's Emancipation"

§ 4.1 The Magazine *Resimli Ay*

Resimli Ay began to be published in 1924 by Sabiha and Zekeriya Sertel. The aim of the magazine was defined as "a new way" to fulfill the needs of the people, in the first issue of the magazine in February 1924. Zekeriya

Sertel claimed in his memoirs that they gave importance to people's social life, to people's needs and they aimed for freedom and democracy. He claimed that despite the proclamation of the Republic, there was no sign of a transition into democracy; they were not giving importance to people and this tendency could lead to dictatorship, so it was a necessity to try to dominate people's interests. He mentioned that the orientation of the magazine *Resimli Ay* was a way to do so.[1]

The magazine was published between 1924 and 1938. Those years mark the first period of the magazine which was named "Sevimli Ay" ((The Cute Moon) between February 1926 and February 1927. It took the name "Resimli Ay" again in March 1928. It was because of the conflicts with Sudi Bey, who was a partner of the magazine. Zekeriya Sertel was punished by imprisonment for 3 years because of an essay written by Cevat Şakir Kabaağaçlı in *Resimli Hafta* (The Illustrated Week) which was a weekly magazine also directed by Sertel. Many of the magazine's writers left the magazine in this period and Sabiha Sertel had to take the whole responsibility. Some of the writers of the first period of the magazine were Süleyman Nazif, Mehmet Rauf, Ahmet Rasim, Mehmet Emin, İbnürrefik Ahmet Nuri, İbrahim Alaattin, Burhan Cahit, Ahmet Şükrü, Yusuf Akçura, Selim Sırrı, Ercüment Ekrem, Halit Fahri and Peyami Safa.

Actually, there was a variety of subjects and a variety of perspectives in the first period of the magazine. It can be pointed out that the focus of the many writers was the enlightenment paradigm; namely, emphasising the need of a modern state, a social transition towards a modern one, rule of law, and to solve all problems by being an organized society and by building institutions and by using scientific methods in political, economic and social areas. Many writers who wrote in *Resimli Ay* shared these concepts as their priority.

---

1 "...Halkın sosyal hayatına önem verdik. Yazıların halkın hayat ve istekleriyle ilgili olmasına dikkat ettik. Şiarımız hürriyet ve demokrasi idi. Cumhuriyet ilan edildiği halde memlekette demokrasiye girildiğini gösteren hiçbir işaret yoktu. Halka önem verilmiyordu. (…) Halk yine sefelatiyle başbaşa bırakılıyordu. Bu gidiş, diktatörlüğe, kötü politikacılığa, halkın sömürülmesine yol açabilirdi. Bununla savaşmak, her şeyin üstünde halkın iradesini, halkın çıkarlarını egemen kılmak gerekti. İşte, Resimli Ay'ı çıkardığımız zaman tuttuğumuz yol bu olmuştu." M. Zekeriya, *Hatırladıklarım*, Gözlem Yayınları, İstanbul, 1977; in Nuran Özlük, *Resimli Ay - Sistematik İndeks*, Akademik Kitaplar, İstanbul, 2010, s.9.

The modernist, enlightenmental perspective can be noticed from the first issue. In the first issue of the magazine, an unsigned writer emphasized the scientific methods and progressive ways and said that it was necessary to continue to fight against illiteracy by means of science in order to complete the victory after the War.[2]

In the same article, the youth was warned about the importance of being individuals and having a democracy.[3] It was emphasized that democracy does not just imply a political system, but it is also a system of society and therefore there is a need to change the forms of family and education while the political regime has been changed in order to gain democracy.[4]

It can clearly be seen that the main aim of the magazine was to show the responsibilities and rights to the whole society and to the government, which would create a social transformation after the change of the political regime. In all essays written by Sabiha Sertel, the importance of the political institutions and social transformation was emphasized, too. All problems she deals with were about this basic approach.

In addition to this, actually *Resimli Ay* could not be evaluated as a "nationalist" magazine. Many of the writers were left-leaning intellectuals; some of them were even imprisoned for some of their writings. Also, Zekeriya Sertel was one of those writers.

However, the liberal perspective of the Constitutional Period had left its place to a "nationalist" one as the patriots of the nation-state among the intellectuals, even among the socialist ones. The anti-imperialist character of the

2 "..Bin bir mucizeden sonra bize kalan zaferi, kıskanç bir gözle sevip sakınacak alemin pişvası gençler, bu yeni yolda siz ilim ve fen ışığınızı yakmazsanız, geçeceğimiz alem, yine çıktığımız alem olur. Zafer ceheli arkasına alemi önüne alırsa yürür.", Anonymous, "Gençlik Bize Ne Vaad Ediyor?", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, p.3-4.

3 "...Gençlik demokrasinin müdafi ve hamisi olmak istiyorsa efkar-ı umumiyeyi kazanmaya mecburdur. Teşkilatı olmayan bir cemiyet içerisinde kana'at ve fikirleri tebellür etmiş bir efkar-ı umumiye olamaz. Varsa bile bunlara erişmek kabil olamaz.", ibid.

4 "Demokrasi yalnız bir hükümet sistemi değil, bir cemiyet sistemidir. Hükümete aid şeklin değişmesi nasıl demokrasinin tatbiki ise, aileye aid, terbiyeye aid iktisada aid şekillerin de değişmesi de demokrasinin tatbikata geçmesi demektir….", ibid.

Independence War and a republican transformation of the state can be seen as the main reasons for this.

In such an atmosphere, *Resimli Ay* definitely was not a nationalist magazine. However, a nationalist tendency can be observed in some writings in the magazine to emphasize the construction of a modernized "nation". In the first issue of the magazine, an unsigned writer claimed this idea.[5]

In the same issue, in another article named "The Bonnet Models", the transition of the clothing styles in Istanbul was mentioned in a traditionalist point of view, to protect the "national" elements of the culture while modernizing all areas of life. Thus, many of the staff of the magazine shared the nationalist rhetoric of the Republican period in many cases. In this article, modernized women were criticized about imitating Western women's lifestyle and forgetting their local and national characteristics by giving examples of women's clothes.[6]

---

5 "...Muhtelif anasır arasında bizi memleketimizin sahibi ve efendisi olmaktan men' eden Osmanlılık akidesini gençlerin milliyet aşkıyla dolu imanı yıkmadı mı?.. Bugün Türkler milli akidesine malik, memleketin sahibi ve efendisidir…", ibid.

6 "...Kadıköy'de, İstanbul'un kibar mahallerinde güzel çarşaf numunelerine rast gelmek mümkün değildir. Türk kadınını nazarlarda bir kat daha güzelleştiren şarka has kıyafetler görünmez oldu. Vaktiyle Avrupa kadınları bile Türk kadınının kıyafetini taklide özenirdi."
"Fakat, her şeyimizi Avrupa'dan almak sevdasına düşen hanımlarımız çarşafımızı Avrupa kıyafetlerine benzete benzete nihayet eski kıyafetlerini unuttular. Ortaya tamamen Avrupalı kıyafetlerle çıkmağa başladılar. Bugün, tenkibinden korkmaksızın denebilir ki, İstanbul'un çarşaf modası başlara münhasır kalmıştır. Türk hanımı kendi hususi zevkini ancak başında göstermek zarafetine mazhardır. Elbiselerimizi 'aynı Avrupa kataloglarından kopya ediyoruz. Fakat başlıklar bizim malımızdır ve bizim zevkimizin eseridir. Bina'enaleyh Türk kadını giyinmekteki bütün zevkini başlığında temerküz ettirmeğe mecbur kalmıştır. Bugünkü çarşaf başlıkları 'adi bir bağlayıştan ibarettir. Bunlarda milli ve mahalli bir güzellik aramak beyhudedir. Halbuki Türk kadını kendisine güzelliğini göstermek için sakladığı bu küçük sahaya bütün zevkini bütün hususiyetini vermelidir. Bu ihtiyacı nazar-ı dikkate alarak terzizade Osman Zeki Bey'in kızları müze müze dolaşarak tedkikatda bulunmuşlar ve eski sultan başlıklarını takliden yeni ve milli başlıklar vücuda getirmişlerdir. Bu sahifede görülen başlıklar onlar tarafından suret-i mahsusada mecmu'amız için yapılmıştır. Bu başlıklar millidir, mahallidir ve yenidir.", Anonymous, "Başlık Modelleri, Resimli Ay, no1, vol. 1, year 1, p.32-34.

There are many examples of this tendency in the magazine. However, it can easily be observed in some articles that the degree of nationalist tendencies had been rising. It is interesting to see in *Resimli Ay* that Armenian women on stage are humiliated while Turkish women are praised. In addition, they tried to dissolve the Armenian effect on the theatre as well.[7]

In the second issue of the magazine, Sabiha Sertel wrote an article, namely "*Bugünkü Türk Kadınları*" (Turkish Women Today), and she discussed the position of women in Turkish cities. Here, while she complained about the Turkish women's insensitivity, she revealed her prejudices about the *Rum* merchants and artisans in an aggressive style.[8]

Nevertheless, it would be useful to point out that nationalism was not the dominant tendency in the magazine.

§ 4.2 Women in *Resimli Ay* in General

In *Resimli Ay*, the major point of focus was the importance of children, youth and women for the future. The emphasis of the need of a social transformation necessitated the reorganization of these social segments. Therefore, the needs and problems of these groups and the solutions to these problems were the subject of many articles. In some issues, the government was criticized because of the lack of necessary regulations and institutions.

---

7 "... Sahne, kulağa ve göze hitab etmekle sinemadan iki def'a daha tehlikeli muhitdir. (Manakyan) Kumpanyası'nın kulaklarda testere bilenişlerini hatırlatan gıcırtılı telifat şivesi hassas sami'aları ürpermeler içinde bırakmıştı. Fakat Ermeni lehçesinin Türkçe'ye kurduğu katl-i 'ilm pususu merakı şeri'at bekçisinin muhafaza ve siyaneti ile ilelebed devam edip gidecek gibi görünüyordu.", Anonymous, "Bugünkü Türk Kadınları: Sahnede Kadın", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, p.22-25.

8 "Şişli kadını süsünü te'min için parasını Beyoğlu'nda zevkini en çok okşayan hangi pazar rast gelirse orada sarf eder. Onun zevkini okşayacak en nefis eşya ekseriye Rum ticarethanelerinde bulunur. Ve Şişli kadını birçok senelik tecrübelerle öğrenmişdir ki burada verdiği paranın yüzde onu, yirmisi hatta ba'zen ellisi Yunan milliyetcilerine, Yunan donanmasına, ve Yunan siyasi fırıldaklarına sarf edilir. Bütün bilgisine rağmen, parasını oralara sarf etmek için kendince mücebbir bir sebeb var. Süs… Onun memleketinin geçirdiği iktisadi buhranla hiç 'alakası yokdur." Sabiha Sertel, "Bugünkü Türk Kadını", *Resimli Ay*, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p. 27-30.

Resimli Ay is not a women's magazine. There are of course articles about women's problems, women's rights and the identities of women. However, their number is not as high as those in a women's magazine. It must be added that many articles about women were written by Sabiha Sertel. Some of them were unsigned articles, most of which were probably written by her.

It must be noted that there are no feminists among these writers. Whereas many feminist writers appeared in the feminist movement in the Constitutional period and when *Kadınlar Birliği* (The Union of Women) was founded in 1924, namely in the same year with *Resimli Ay*, there was no need to connect with these writers. The contradiction between *Kadınlar Birliği* as an institution and its discourse was remarkable. There are many topics which can be defined as feminist claims. Some articles discussed the feminist theory of the era, but the contradiction between the discourse and the demands of Turkish feminists of 1920s was also remarkable.

In Sabiha Sertel's articles, it can be claimed that the framework was similar to her articles in *Büyük Mecmua*: A challenge for a social transformation, using scientific methods to solve all social problems and instructing a modern society in which there would be social improvements and institutions. Woman issue was in such a context. Whereas Sabiha Sertel had become acquainted with American feminism and she aligned herself with some feminist arguments, it can be suggested that her writings were influenced mostly by her social work and trade union experiences in the USA.

In *Büyük Mecmua*, she argued that she had a feminist perspective. In *Resimli Ay*, although she does mention her perspective in one of her articles, her feminist perspective almost disappears, possibly because she wanted to separate herself from the feminists of *Kadınlar Birliği*.

§ 4.3 The Subject of the Education of Women in *Resimli Ay*

Education was seen as the main means of creating a modern and progressive society in general in *Resimli Ay*. An educated society and educated youth are the main focus of the education discussions in the magazine.

However, it is not a usual subject in the magazine. The articles about education and women can just be seen in the first few issues.

In the first issue of the magazine, education of women was cited in a small section of the article as "*Bugünkü Türk Kadınları: Mektepte Kadın*" (Today's Turkish Women: Women at School). In this unsigned article, there would be no reference to a scientific analysis of the situation of the education of women. Instead, the link between education of women and motherhood was emphasized. It was claimed that the educated women would be the best and powerful mothers.[9]

The only article about education written by Zekeriya Sertel was published under the name "*Mektepsiz Demokrasi*" (Democracy without School) in 1924, too. He focused on the importance of education in this article, made a connection between the concepts of education and democracy, and emphasized that democracy could not be reached without a scientific and modern education because the people could not be prepared to use the democratic ways in all fields of life.[10]

Zekeriya Sertel criticized the government because of the huge number of uneducated children and he called for the government to take responsibility for education. He criticized privileges in education, and he claimed that class difference is a big reason of the discrimination in education. According to him, children who could have the chance to take education were the ones who have civil servant or teacher parents, and this is a privilege for rich or intellectual part of the society. Sertel claimed that the other children who have poor

9 "Bu zümreyi diğer hemcinslerinden ayıran hakiki fasıla budur. Yürüyüşlerinde bükülüp kırılmayan ağaçlar gibi nazlı bir kuvvet, bakışlarında güzelliklerin iki mihrabı olduğunu söyleyebiliriz; biri kitap öteki beşiktir. Başka bir tavsif ile: Ülkenin güzel, sağlam ve reşid kadını, ocağın şefkatli anası olmak isterler.", Anonymous, "Bugünkü Türk Kadınları", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p. 22-25.

10 "...Mekteb olmayan, çocuklarına tahsil imkanı vermeyen, binaenaleyh ma'arif te'min etmeyen bir yerde demokrasiden bahs etmek gülünç oluyor. Mekteb demokrasinin ma'bedidir. Demokrasi ruhu orada büyür, orada neşvünema bulur, orada kuvvet kesb eder. Mektebsiz demokrasi ma'bedsiz bir dine, annesiz bir çocuğa benzer. Ma'bedi olmayan bir din nasıl inhilale, annesiz bir çocuk nasıl yetim kalmaya mecbursa, mektebsiz bir demokrasi de öylece yaşayan bir taki halinde kalmaya mecburdur." M. Zekeriya, "Mektepsiz Demokrasi", Resimli Ay, no 9, vol. 1, year 1, October 1340 (1924), p.1.

families or no families at all needed education more in order to have real equality and democracy.[11]

Moreover, he criticized the government regarding *Dar'ül-fünuns,* mentioning that university education was only available for a privileged minority. However, the notion of education for all children and youth was not emphasized sufficiently, according to him. He interpreted the importance given by the government to university education as creating a new "aristocracy" which consisted of the intellectual elite of the society; yet democracy means the sovereignty of the people, not of the intellectuals.[12]

In 1926, the unsigned article "*Anadolu'da Kadın*" (Women in Anatolia) discussed the need for education in the Anatolian provinces and argued that women in the big cities who meet civilization have the right to have education; however, the women in the rural areas have not and this is a big problem for the improvement of the country. In the big cities, women's education caused a change in the men's views about women, and this is a revolution in fact;

11 "Mekteblerimiz mahdud, ve müraca'ad edenler nihayetsiz olduğu için mektebe kabul edilecekleri seçib ayırmaya mecburuz. Bir mektebe bin talebe müraca'at ediyorsa bunlardan yalnız beş yüzünü kabul ederek mütebakisini haricde bırakmak zarureti vardır. İşte bu seçip ayırma işinde ikinci faci'a başlıyor. Seçilib alınanlar bir tarafdan tavsiye getiren iltimaslı çocuklardır. Me'mur çocukları, mu'allim çocukları veya bunlardan tavsiye getirenler hak-ı rüçhanı ha'izdirler. Mektebe evvela bunlar alınır, asıl tahsile muhtac, yardıma muhtac, fakat, hamisiz ve tavsiyesiz olan çocuklar dışarıda kalıyorlar. Bu ma'arif'de imtiyaz te'sis etmek demekdir ki mekteb açamamakdan da kötü bir şeydir. Paranız ve ma'lumunuz olmadığı için memleketin bir kısım çocuklarını tahsilsiz bırakmakdan vicdan azabı duymayabiliriz, fakat ma'arifi imtiyazlı bir sınıfa hasr etmek, memleketin fakir sınıfını bilerek tahsilden mahrum etmek 'afv edilemeyecek bir günah, demokrasi ile acı bir istihzadır.", ibid.

12 "...Talebesinin mikdarı bini geçmeyen ve nihayet bugünkü ma'arif ihtiyacımız için bir süs olmakdan hali kalmayan Dar'ül-fünun'a, talebesinin yekunu milyonlara baliğ olan ibtida'i tahsil için verilen tahsisat nisbetinde tahsisat 'itası 'umumi ma'arif ile eğlenmekden başka bir şey değildir. Demokrasi halkın hakimiyeti demekdir, mütefekkirlerin değil. Dar'ül-fünun'u yükselterek halkını ma'arif-i 'umumiyeyi ihmal etmek bir münevverler aristokrasisi te'sisine doğru yürümekdir. Hakiki demokrasi yalnız bir sınıfı düşünmeyen, bütün vatan evlatlarını müsavi tutan demokrasidir.", ibid

however, this revolution could not be spread across Anatolia and because of this, women in Anatolia remained in their previous unvalued position.[13]

Moreover, *Resimli Ay* draws attention to the concept of education, including the criticism towards youth for not being conscious enough; the importance of women's education and the criticism towards educated women for not being responsible about the society's problems and improvements to it which will be mentioned in the following parts of the chapter.

§ 4.4 The Subject of Women and Working Life in *Resimli Ay*

Women in the working life and their problems were one of the main subjects of the articles about women in *Resimli Ay*. Women working is defined as a necessity of a modern society.

In all articles which are about working life and women, the beginning of the participation of women in the working life was celebrated. Yet, the problems and the deficiencies were emphasized.

In the third issue of the magazine, an unsigned article argued that women are not seen as the "individuals" of the society and this situation is the biggest obstacle for women to work; Turkish women have not been out in public life, they could not get out of being men's ornaments; and it is necessary for women to first be "individuals" who can participate in social and economic life and also be a part of the political mechanism of the society. The article emphasized that men have been deciding whether women could work or not,

13 "Son inkılabımız Anadolu'nun kadın hayatında henüz derin bir tahavvül yapmamışdır. Medeniyetle temasda olan münevver şehirlerde kadınlar daha ziyade tahsil gördüler, medeni hayatı kabule başladılar. Erkeklerin kadınlar hakkındaki telakkisi mühim bir inkılab geçirdi. Fakat İstanbul, İzmir, Adana gibi bir iki büyük şehrimiz istisna edilirse Anadolu'nun diğer yerlerinde Türk kadını hala 'aynı iptida'i haldedir….

"...Bir tarafda incelmiş, garb musikisinden, garb edebiyatından, garb dansından, garb tarz-ı talebesinden, garb tarz-ı meşi'etden zevk alan incelmiş bir sınıf yanında, hala eski 'ananelere bağlı, iptida'i, tahsilsiz, görgüsüz Anadolu kadınını görüyoruz….", Anonymous, "Anadolu'da Kadın", Sevimli Ay, no 31-7vol. 3, year 3, September 1926, p.1

because women have been seen as the properties of men and this situation would continue until women have been accepted as independent individuals.[14]

The articles on this subject were especially written in 1926 and 1928 in *Resimli Ay*. In April 1926, the magazine conducted a survey about working women, namely "*Kadınlar Ev Kadını mı Olmalı, Meslek Kadını mı?*" (Must Women Be Housewives or Working Women? Why?). In the introduction letter, it is mentioned that women have begun working since World War I -it should be noted that the achievements of the Constitutional period were ignored as usual. The announcement claimed that this was a necessity during the war time, and also this is a requirement of the Western civilized life; and the question is whether the society is ready for this idea or not.[15]

In May 1926, in the next issue, the results of the survey are shared with the readers. There were three different opinions about working women. The first was that women must be housewives, which was based on the idea of the importance of childcare. Those in favour of this belief claimed that another woman coming to take care of the children will ignore this duty. However, as

---

14 "Türk kadını hayat kadını değildir, çünkü evvela kadın henüz erkeğin süsü ve oyuncağı olmakdan kurtulmamışdır. Cem'iyet içinde kendini ferd olarak tanıtan kadının vazifesi her ferd gibi cem'iyetin iktisadi ictima'i, siyasi makinesi içinde müşterekdir.
(...)
"...kadın erkek tarafından temellün edilmiş bir maldır. Onu çalışdırmak veya çalışdırmamak erkeğe 'a'iddir. Kadının hakk-ı sa'yi yoktur. Kadın erkeğin getirdiğiyle yaşamaya mecburdur. Erkeğin kendi hesabına eve kapattığı bu mahlukun üzerinde sahib-i reydir, hakk-ı temliki vardır. Onu çalışdırmak şerefine uygun değildir, çünkü kendi sahib olduğu bir malı başkalarının nazarlarından bile biri kılmak için eve kapamak hakkı vardır. Erkeğin bir malı, bir süsü, bir oyuncağı olarak yaşamak kadının 'izzet-i nefsine dokunacağı, ve kadın şahsiyetini tanıyacağı güne kadar cem'iyetimizde bu şekil böyle devam edecekdir.", Anonymous, "Türk Kadını", *Resimli Ay*, no 3, vol. 1, year 1, April 1340 (1924), *Ramazan* Copy, p.41-42.

15 "Medeni hayata girerken garb hayatının birçok icabları beraber gelir. Garbda iktisadi hayatın tevellüd ettiği mecburiyet ve kadınların istiklallerini kazanmak için açdıkları harb onları evden hayata itilmeye sevk etmişdir. Şimdi medeni hayata tetabuk ederken bu icab da bize gelecek mi? Gelmeli mi? Kadınlar yalnız ev kadını mı, yoksa meslek kadını mı olmalı, yoksa bu ikisini birleştirmeli midirler? Hangisi mümkündür? Fa'ide ve mahsurları nedir?..", Anonymous, "*Kadınlar Ev Kadını mı Olmalı, Meslek Kadını mı?*", Sevimli Ay, no 2 (26-2), vol. 3, year 3, April 1926, p.47.

an answer to this view, the magazine emphasized the economic needs behind women wanting to work and increasing welfare would make life easier for children, too. It can be said that the magazine tried to change their opinion in a sensitive way and claimed that our civilized needs have been increasing and it would not be sufficient for the household if only men work; and in such a case there would be two options: we would continue to live as before, or it would be necessary for women to work as well.[16]

Furthermore, the magazine reminded the government of its duties to build the necessary institutions for children, too. It reminded that every civilized country founded some institutions in order to meet the needs of children and to care for them carefully.[17]

The second view in the survey was that women must work, and this is an economical obligation. The interpretation of the magazine supports this idea while recalling the need of institutional support for children. It can be said that the magazine was also supporting this idea.

The third view was that women must be both working women and housewives. This view was the favorite one of the surveys and the magazine interpreted this view as a weak argument, yet an effective one also. In addition, it was claimed that the first step would be this solution in the process of the transition to the civilized, modern life.[18]

It is important to argue that by this survey, the magazine aimed to discuss and familiarize the society with the idea of women working.

---

16 "Artık medeni ihtiyaçlarımız o kadar çoğalıyor ki bir 'ailede müstahsil, bir erkeğin çalışması bu ihtiyaçların te'minine kafi değildir. Ya eski hayatımızı idame edecek, eski şera'ite tabi' olacağız, ya yeni hayata girecek, yeni şera'ite tabi' olacağız, yeni hayata girdiğimiz gibi kadının çalışması iktisadi bir mecburiyetdir. İçi fena mı bunu münakaşa edemeyiz. Hayat bizim reyimizi almadan yürüyor. Çocuklara gelince: Kadın iktisadi bir 'amil olunca 'ailenin servet ve refahı artacakdır.", Anonymous, "*Kadınlar Ev Kadını mı Olmalı, Meslek Kadını mı, Niçin? Müsabakasını Kazananlar*", Sevimli Ay, no 3 (26-3), vol. 3, Yıl:3, May 1926, p.48.

17 "Çocuklar için her medeni memleket ayrı ayrı teşkilat vücuda getirmişdir. Üç haftalık çocukdan i'tibaren çocukları himaye eden, cem'iyetlerin ve hükümetin kontrolü altındaki mü'esseseler, cahil annelerin çocuklarını bakdığı iptida'i tedabirin fevkinde bir ihtimam ile onları bakar, ve hayatı kolaylaşdırır..." ibid.

18 Ibid.

In *Resimli Ay*, one of the most important problems about the existence of women in working life is the lack of regulations by the employers and government. Both of them were enforced to take precautions to make it easier for women to work. One of the demands is to open new working places for women. In the issue of October 1928, the article "*Kadınları Himaye İçin Açılan ve Muvaffakiyetle Yürüyen Bir Mü'essese*" (The Institution Opened for the Protection of Women and is Operating Successfully) explained and praised the workplace opened for women by the ruling party -namely CHP- to prepare them for the working life and cultural life.[19]

According to the magazine, the second important problem which working women faced was the absence of workplace nurseries, which was another problem that the magazine called for the government and employers to solve. The writer Niyazi Enver wrote about a working single mother and her children's lives in his article "*Bizde Kadınlar Neden Çalışırlar*?" (Why do Women Work Here?). He talked about his encounter with the little girl who stays out in the streets while her mother is at work and as the mother has to work to meet her children's needs, he requests the government to solve the nursery problem immediately. He says that it is the duty of the governments, municipalities and even trade unions to care for the children while their mothers are at work; it is a even a duty for them to take care of the elderly in the civilized countries. He mentioned that the Turkish women had to leave their children in the streets, and even had to see their little children die because of starvation. However, he focused on the responsibilities of the employers and the society

19 "Mü'essesenin gayesi, kimsesiz ve muhtac himaye olan Türk kadınlarının hayat ve ma'işetlerini alınlarının teriyle kazandırmak, onları sa'y ve san'at hayatına alışdırmakdır. Bu kadınlar sabah sa'at sekizden akşam beşe kadar destgahları, makinaları başında mütemadiyen çalışıyorlar… İçlerinde vaktiyle görmüş, geçirmiş, evvelce destgahlarda çalışmış birçok kadınlar da vardır. On yaşındaki kızlardan elli ile elli beş yaşındaki Türk kadınlarına kadar Yurd, bir san'at evi, bir melce, bir himaye ocağıdır.", Anonymous, "*Kadınları Himaye İçin Açılan ve Muvaffakiyetle Yürüyen Bir Mü'essese*", Resimli Ay, no 56-8, vol. 5, year 5, October 1928, p.33-34.

to solve these problems and they would be solved as long as the big revolution is improving.[20]

In 1928, another problem about working women was debated in the pages of *Resimli Ay*: The honor of the working women. Firstly, in the January issue of the magazine, Mebrure Şakir wrote her own experiences about this problem in her article "*Kadın İşde Cinselliğini Kullanmaya Mecbur Mudur?*" (Do Women Have to Use Their Sexuality in Working Life?), and she discussed the abuse of working women by the employers. She claimed that women use their sexual attributes if they have to, and they cannot get any jobs if they want to just use their intelligence and skills because the business world is in the hands of men.[21]

---

20 "Bu yavrulara, medeni memleketlerde, belediyeler, hükümet, hiç olmazsa 'amele cem'iyetleri yardım ederler. 'Amele kadınlar işe giderken küçük çocuklarını ırza'hanelere, daha büyüklerini bakım evlerine, mekteb yaşına girenleri de mektebe gönderirler. Onlar için arkada çocuklarının açlığı ve sefaleti mes'elesi yokdur. Halbuki bizde Türk kadını hayatını vererek çalıştığı halde yine anne kalbini müsterih edecek bir muvaffakiyetden mahrumdur. Yine çocuğunun kucağında açlıkdan ölmesine şahid olmaya mahkumdur. İşte bizde kadın hayata bu şera'it altında atılmış, bu felaketler ve bu fac'ialar içinde çalışmaya başlamışdır.

"Cumhuriyet devrinin mesud tecellileri her halde buna da bir şifa menba'i bulacakdır. Fakat her şeyi hükümetden, belediyeden beklemek doğru değildir. Biraz da o 'ameleyi çalışdıranlar harekete gelmeli; bu çok insani meselelerde, çok basit yardımlarla işkence halinden çıkarmalıdır.

"Yeni girdiğimiz devir, ictima'i ve iktisadi hayatımızda yeni bir şahrah açmışdır. Buraya silahsız girmek bizi gayemize güç vardırır. Kadının iktisadi hayata girmesi medeni hayatın i'tiraz kabul ettiğimiz bir icabıdır. Bunu kabul edince kadını bu hayata hazırlamak, bu hayatda yürürken çocuklarına, kendine muhtaç olduğu himaye teşkilatlarını vücuda getirmek lazım. Bu her şeyden evvel milletin vazifesidir. İctima'i şu'uru inkişaf eden bir memleketde kadın çalışırken çocuğu sokakda kalamaz. Yeni devrin bize getirdiği büyük inkılab şüphesiz arkasından bunları da getirecekdir." Enver Niyazi, "*Bizde Kadınlar Neden Çalışırlar*?", Sevimli Ay, no 1 (25-1), vol. 3, year 3, March 1926, p. 5-7.

21 "Kadın cinsiyetini işde kullanıyorsa, mecbur olduğu için kullanıyor. Yalnız zekamızı ve kabiliyetimizi kullandığımız zaman iş hayatı bize kapılarını açmıyor. Eğer kadın cinsiyetinin cazibesini işe 'ilave etmezse zeka ve kabiliyetin hiç fa'idesi yokdur. Ticaret ve iş dünyasının anahtarı erkeklerin elindedir.", Mebrure Şakir, "*Kadın İşde Cinselliğini Kullanmaya Mecbur Mudur?*", Resimli Ay, no 47-11, vol. 4, year 4, December 1928, p. 6-8.

She finished her article by saying that this is the bitter truth, but it is an intimate confession at the same time.[22]

This article led to a discussion in the later issues. Firstly, in the February issue, Neriman Yıldız criticized Mebrure Şakir's opinions and also her answer to her.

Neriman Yıldız criticized her opinion, stating that keeping quiet in the face of abuse does not mean improving women and said that women need not normalize abuse, and such an attitude would make abuse legitimate and that men would not meet any demands of women if they continue to take what they want. She called for women to sacrifice some luxuries or desires in the working life.[23]

As an answer, Mebrure Şakir claimed that she did not mean that a woman needs to use her sexuality if she wants to rise at work; on the contrary, she referred to the reality. However, the discussion continued in the later issue when Sabiha Sertel also joined.

Sabiha Sertel emphasized initially the necessity of women to enter working life as a social improvement and as the individual improvement of women. Then she talked about the problems that occurred in reality. According to her, the problem was based on the low level of civilization and in such a condition the government should intervene and hear the voices of the women who were abused by opening institutions for them. She accepted the confessions of Makbule Hanım as an intimate expression of real life. However, she emphasized that women have to struggle with these problems and have to gain an equal

22 Ibid.

23 "Her basamağı çıkabilmek için mutlak bir erkeğe elini uzatmak ve (beni oraya al) demek yükselmekden ziyade bir sükuta benziyor. Neden ve niçin beni a'la edebilecek kuvvet, 'ismetime göz diken erkek eli olsun?... Bin kere hayır! Zaman, bize her türlü hakkı kazandıracakdır; fakat bu tarz hareketimiz asla asla… Biz da'ima verici, erkekler de alıcı mevki'inde otururken onlardan istediğimiz şeyleri bize vermeleri mümkün değildir.

"Hakikaten feda edilmesi icab eden şeyler vardır. Lüksümüzden, zevkimizden isteklerimizden birçoğunu feda edelim, nefsimizi biraz mahkum edelim, hayatı kazandık demekdir. Fakat ne yalan söyleyim daha uzun senelere ihtiyacımız var." Neriman Yıldız, "*Meslek Hayatını Kazanabilmek İçin Kadın Neler Feda Etmelidir: Mebrure Şakir Hanımefendiye*", Resimli Ay, no48-12, vol. 4, year 4, February 1928, p.38.

position with men. Finally, she concluded her words by saying that there is a great need to build some institutions to help women.[24]

§ 4.5 The Subject of Women and Family in *Resimli Ay*

As a magazine that mainly aims to try to support a social transformation and the construction of a modernized society, *Resimli Ay*'s underlying issues are the identity of women and the concept of motherhood.

The articles about the identity of women are discussed by many writers in many issues of *Resimli Ay*. The most important ingredient of the woman identity was motherhood. This was also coherent with the era's perspective that women would have to have a new life including economic and social areas and this is a responsibility for them to construct a new society, which had been emphasized since the Constitutional period with the conceptual framework of "*yeni hayat*" (new life) and "*milli aile*" (national family) and had started to be constructed mainly in the Republican period. Besides these, the Republican ruler elites and the feminists of the era were agreeing with each other in this perspective.

It can be claimed that the emergence of the concept of the identity of women in *Resimli Ay* is no different than this perspective. It would not be an exaggeration to claim that there are no different ideas or formulations about the subject but merely a repetition or reminder of this perspective. However, the contribution of the magazine can be defined as to underline the problems in social life, by telling the cases and real life stories in the actualization of this perspective.

24 "Mebrure Hanım'ın i'tiraflarını, çok samimi bir hayatın ifadesi olarak kabul ediyorum. Bunun 'aksini de iddi'a etmem. Fakat terakki ve tekamülde müşkül ve mahzur yokdur, hüner merdivenin yukarısına elini başkasına vermeden çıkabilmekdedir. Kadın bu kabiliyeti kazandığı gün, erkek ona yalnız işi değil, kendi seviyesinde bir hayat, ve iş arkadaşı gözüyle bakmakda tereddüd etmeyecekdir. Yukarıda da söylediğim gibi işdeki kadına hakkını müdafa'a için kuvvetli bir müdafa'a yazısına değil, kuvvetli bir himaye ve müdafa'a teşkilatına muhtacdır." Sabiha Zekeriya, "*Başmuharririn Köşesi: Meslek Hayatında Kadın Cinsiyetini Kullanmaya Mecbur Mudur?*", Resimli Ay, no 49-1, vol. 5, year 5, March 1988 (Extraordinary *Ramazan* Copy), p.54.

The woman identity and family life argued in *Resimli Ay* mainly had four points: motherhood, marriage, the connection between family, society and the state, and lastly the criticisms towards women about their identity of motherhood.

4.5.1 *Motherhood in Resimli Ay*

Firstly, the problems about motherhood were argued as one of the main problems of women and a big problem for the society in *Resimli Ay*. In its first issue, an article is published with the name "*Çocuklarınızı Korkutmayınız ve Dövmeyiniz*" (Do not Frighten and Beat your Children) and it gives some advice about taking care of children by emphasising scientific methods and mentioning the harmful effects of frightening and beating on the spirits of children.[25]

In the third issue, an unsigned article (probably written by Sabiha Sertel) namely "*Türk Kadını*" (the Turkish Woman) discussed the position of women in Turkey and the claim of the article is that a Turkish woman is not a mother because the society withheld her. The need for transformation of the identity and responsibilities of mothers are recalled in this article by focusing on the scientific methods to solve the problems. She mentioned that raising a child is a scientific issue and because of this, being a good mother depends on whether she knows the scientific methodology or not. Sertel emphasized, as usual, that there is a lack of legal or social institutions which could give education to the young girls about scientific methods of raising a child.[26]

---

25 "bir çocuğa karşı yapılacak cinayetlerin en büyüğü onu dövmek ve ona korkunun ne olduğunu öğretmektir. (...) Annelerin çocukları korkutmak için kullandıkları tehditler, çocukların ma'sum hayallerinde canlandırdıkları korkunç ummacılar onların saf ve temiz ruhları üzerinde silinmez izler bırakır." Anonymous, "Çocuklarınızı Korkutmayınız ve Dövmeyiniz", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.10.

26 "Çocuk büyütmek bir fen olduğuna göre herhangi bir kadının anne olabilmesi bu feni tahsile bağlıdır. Cem'iyet vesikasız doktorların icra-yı sen'et etmesini man'i etdiği halde, cahil annelerin çocuklar üzerindeki gayr-ı fenni tecrübelerini, gayr-ı fenni büyütmelerini nazar-ı müsamaha ile görür. Anne olmaya namzed genç kızlar için, anneler için çocuk hıfzıssıhhasını, bedeni dimağı terbiyesini tedris edecek ne mekteblerimiz var, ne de anneler için dersler açacak, konferanslar verecek, terbiyevi mahiyetde neşriyat yapacak ictima'i teşkilatlarımız var.

In *Resimli Ay*, some articles handled the subject of population of children also. After the World War I, there were many orphans in the country and child birth is discussed in such a perspective. In an unsigned article, the problem of the deficiency of population in proportion to the lands of the country is firstly mentioned, and then it is discussed that although that's true, a qualified population is needed to develop the country and while the basic care of a great number of orphans in the streets are withheld, having new neglected children is not reasonable.[27]

In the same article, having children is seen as a problem for woman because it was hard to take care of and feed them, and in such conditions many women tried to end their pregnancies and put their lives in jeopardy.[28]

Sabiha Sertel wrote about the problem of having children in 1928 and she mentioned the new law in Switzerland stating that men with syphilis would be castrated to make sure they do not have children. According to her, this was not an intervention to their individual freedom, but was a social necessity to have healthy generations. In fact, it is an important reminder that this era has a big syphilis problem and she claimed that the society should have such an

---

Bu yoksunluk içinde Türk kadınının anne olamaması pek tabi'idir….", Anonymous, "Türk Kadını", *Resimli Ay*, no 3, vol. 1, year 1, April 1340 (1924), *Ramazan* Copy, p.41-42.

27 "Arazisine nisbetle nüfusu çok az olan memleketimizde böyle bir sual iradi gülünç 'ad edilebilir. Boş arazimizi işletecek kollara, iktisadi hayatımızı yükseltecek müstehsil insanlara ihtiyaç vardır. (...)

"Yalnız çocuklarımızın sokaklarda hayvan gibi süründüğünü gördükce, ve her doğan çocuğa hayvanlara gösterdiğimiz ihtimamın bile esirgendiğini müşahede etdikce da'ima damağımda tablar eden şu su'ale cevab vermek mecburiyetini duyuyorum: Böyle günaha girmekden ise hiç çocuk yapmamak daha iyi değil mi?", Anonymous, "Çocuk yapmalı mı, Yapmamalı mı?", Resimli Ay, no 6, vol. 1, year 1, July 1340 (1924), p.21-22.

28 "...her kadın hayatında laakal bir iki çocuğunu düşürmek mecburiyetini his etmiş, istemeyerek elini kana bulamışdır. Onları bu gizli cinayete sevk eden 'amel cem'iyetin çocuk düşürmeyi 'ayıb ve günah 'ad etmesidir….

"Değil yalnız kibar sınıfına mensub kadınlar, basit ve cahil köylü kadınlar içinde bile çocuk düşürmeler pek çokdur. Aradaki fark birincilerin doktor vasıtasıyla daha sıhhi, daha tehlikesiz bir 'ameliye neticesinde çocuklarını aldırmalarından, ikincilerin ibtida'i tedbirlerle hayatlarını tehlikeye koymalarından 'ibaretdir." ibid.

approach in such a case, saying that not the individual but the society matters, just like in the war time.[29]

Furthermore, a criticism towards society and especially women was expressed in *Resimli Ay*. It was that caring for all the children of the nation was the responsibility of all of the society but was primarily one of the women of the nation. Turkish women were criticized for not taking enough responsibility.

In the first issue of the magazine, Sabiha Sertel wrote that women who could take time to have fun, to go to the cinema or theatre, to follow fashion di not have the budget to help children. Her criticism was especially for the high class and middle-class women who could help the poor women and children, and she blamed them for not fulfilling their responsibilities as citizens of the country and as members of the society.[30]

---

29 "Ferdin hürriyeti, cem'iyetin 'umumi menfa'ati ile makiddir. Ferdin hürriyetine tecavüz edildiği zaman gösterdiğimiz 'asabiyet ve tereddüdü, bu hürriyetin bütün bir cem'iyete irasetdiği mazeret karşısında daha kuvvetle göstermeye mecburuz.

"Bugün frenginin cem'iyet mekanizmasına iras etdiği zararları, istatistikleri karşımıza aldığımız, ve cem'iyet dahilinde ictima'i tedkikler yapdığımız zaman bütün vahşeti ve korkuncluğu ile görüyoruz.

"Bugün (psikiyatrist) cümle 'asabiye ve dimağiye mütehassıslarının isbat etdikleri bir hakikat var.

"(...) Sağlam ve zinde nesilleri çürüğe çıkaran bu afet karşısında ferdin hürriyetinden evvel, cem'iyetin sıhhat ve selameti vardır.

"'Umumi bir harb seferberliğinde nasıl (ferd yok, millet var!) diyorsak, bütün bir cem'iyeti tehdid eden bir afet karşısında da 'aynı cümleyi tekrar etmeliyiz.", Sabiha Zekeriya, "Çocuk Yapmak Kanunen Men' Edilebilir mi?", Resimli Ay, no 57-9, vol. 5, year 5, November 1928, p.1.

30 "Kadınlar her gün mezara verdikleri çocukların mes'uliyetini kader ve tali'ye havale ederler. Gönül eğlendirmek için tiyatrodan tiyatroya, sinemadan sinemaya koşarlar, elbiseleri, tuvaletleri için bütçelerinde bir hane vardır, fakat çocuklara yardım için bütçelerinde hiçbir hane yoktur.

"Şehrin bir tarafında sıcak odaları, renkli ve süslü koltukları içinde yaşayan anneler biliyor musunuz, şehrin öte tarafında sıvaları düşmüş, tavanları çökmüş harab bir kulübenin içinde bir kadın günlerden beri hasta olan çocuğuna doktor getiremiyor, bir sıcak çorba içiremiyor. Bu kadın ve çocuk sizdendir. Aynı dinden, aynı milletten, aynı cinstensiniz. Ona ölümü ve size refahı bahş eden cemiyet nankördür. Bir vatandaş sıfatıyla sizin memlekete verdiğiniz ile

4.5.2 *Motherhood and the State in Resimli Ay*

The most powerful aim of the magazine was to reveal the connection between family, society and the state. The connection among these three institutions were especially difficult in the transformation process, and to challenge and to show the crucial condition of this was the main purpose of all articles and all cases. It was argued that women are not the citizens of the country yet.

In an unsigned article, it is mentioned that there are some institutions in civilized countries that organize child care and women do not have to think about these problems while working, and in the absence of these institutions women could not enter working life as it is supposed to be and this situation would damage not only women and children, but also the society. The article referred to the Western forms and argued that motherhood is an issue that gives responsibilities to the society and to the state as well and pointed out the need to build institutions.[31]

In the first issue, Sabiha Sertel discussed both the problem of child care by scientific methods and child deaths and she criticized the government men-

---

onun verdiği arasındaki fark nedir?.. Size bu hakkı, refah hakkını güzelliğiniz veya para gücünüz mü veriyor? Fakat, o çocuğa ölümü vermek hangi cemiyetin hakkıdır?..

"O çocuğun sizden de bir anne şefkati alacağı var. Analık, yalnız kendi çocuğu için ağlamaz, ve isyan etmez. Memlekette her eza gören, her ağlayan çocuğun gözyaşı her annenin kalbinde bir iz yapar.", Sabiha Zekeriya, "Nereye Gidiyoruz? Cemiyetimizi Tehdit Eden Müthiş Tehlikeden Haberdar mıyız: İçin İçin ölen Bir Millet", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.5-9.

31 "Medeni memleketlerde hayata giren bir kadın için ne o müşkiller, ne çocuk man'ii var. Evlerde hayat şera'iti o kadar mükemmeldir ki bir kadın iki sa'atde bütün evinin işini görebilir. Çocuk bakımhaneleri üç haftalık çocukdan i'tibaren her senede çocuğu alır. Ve bu bakımhaneler o kadar 'asri bir teşkilata malikdir ki, çocuk orada gıdasını kalorisine göre alır, oynar, güneşde uyur, yıkanır, akşam annesi aldığı zaman her ihtiyacını tatmin edilmiş bulur. Annesinin işi yalnız yatağına yatırmakdan 'ibaretdir. Bu teşkilat olmayan bir yerde kadın hayata güç girer, girse bile bu gidişi çocuklar hesabına ve cem'iyet hesabına zarar hanesine yazmak icab eder.", Anonymous, "Türk Kadını", *Resimli Ay*, no 3, vol. 1, year 1, April 1340 (1924), *Ramazan* Copy, p.41-42.

tioning that it seems there is a lack of staff who understand the critical importance of this problem and also apparently there is no children issue in the country.[32]

Sabiha Sertel gives examples from the USA and other modern countries in the same article to indicate the problem and she called out to the government to take precautions against child death.[33]

She also gives the example of "child year" in the USA where the year 1913 was declared as "the year of children" to solve all the problems about children and to organize governmental and social institutions to have permanent solutions. Seven million women answered this call and they work for such a goal.[34]

---

32 "Çocuk meselesi, iktisadi, içtimai, dini, hukuki, sıhhi diye birçok kısımlara ayrılabilir, fakat bugün en büyük ve korkunç bir rakamla gözleri kamaştıran, ve şu'urlu düşünenlere dehşet veren hadise, çocuk vefiyatı meselesidir. Muntazam istatiklerin veremediği hakiki adedi, doktorlar, ve çocuk hastaneleri bize yüzde seksen olarak verdiler. (...) Bizde her hükümet ve her ferd bunu münakaşa eder, bazen içlerinde mecburi izdivaç, ve tedid zevcatı tavsiye edenler de olur, fakat meseleyi ilmi bir şekilde kavrayıp, ortaya müşebbet bir siyaset ve icraat koyan hükümete henüz müzehher olmadık. Cumhuriyet hükümetinin nüfus siyaseti, programı ne olacağı henüz takriratımızdı. Zaten meseleyi layık olduğu ehemmiyetle kavramış, ve müşebbet bir icraat programı çizebilecek adamların adedi memlekette mahduttur. Hatta memlekette çocuk meselesi yoktur….", Sabiha Zekeriya, "Nereye Gidiyoruz? Cemiyetimizi Tehdit Eden Müthiş Tehlikeden Haberdar mıyız: İçin İçin ölen Bir Millet", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.5-9.

33 "Avrupa'da, Amerika'da çocuk meselesi elli sene evvel meydana çıkmış, bu son on sene zarfında yapılan mühim teşkilatlar, vafi ve şafi tedbirler ile her gün daha fazla salah göstermiştir. Amerika'da on sene evvel yüzde elli olan çocuk vefiyatı bugün yüzde on altıya indirilmiştir.

"Biz bugün bir Amerikan veya İskandinav teşkilatı yapamazsak bile hiç olmazsa küçükten başlayıp zamanın ve iktisadi tekamülün yardımıyla yarın için pek ümid-i bahis ve faideli adımlar atabiliriz.", ibid.

34 "1913 senesi Amerika'nın çocuklar senesi olmuştur. Bu cihada Amerika'da yedi milyon kadın iştirak etmiş ve çocukları üzerine kalbleri titreyen annelere has olan bir şefkatle gecelerini gündüzlerini bu hayırlı işe hazır etmişler, fakir aileler arasına girip çocuklarını nasıl büyüteceklerini öğretmişler, eksiklerini tamamlamak için şefkat mü'esseseleri açmışlar, mektebler, hastaneler, çocuk büyütme mürebbiyelerini yetiştirecek mektebler, şefkat yuvaları, hülasa çocukların selameti için icab eden bütün teşkilatı yapmışlar, yapmak için çalışanlara canla başla yardım etmişler, sokak sokak kürsü kurup bütün anneler bir ağızdan (çocuklarımızın kurtarılması için Amerikalılar imdadımıza geliniz) diye bağırmışlardır." ibid.

In the same article, Sabiha Sertel criticized the government harshly and claimed that the government did nothing about the huge problems of women and children and did not find a system or mechanism.[35]

She reproached the government about the problem of child deaths, and she claimed that the government has a budget for all the needs of the country, but there is no budget for children.[36]

She suggests the government to declare a "*cihat* for children" and she does not forget the social responsibility to care for children and emphasizes especially that this is a duty for all women, as in America, in 1913.[37]

4.5.3 *Marriage in Resimli Ay*

Marriage is one of the most determinative factors which shape women's lives and family life. Because of this, marriage is defined as one of the most important and influential means to become a modern, enlightened society. Feminists of the era discussed the notion also in terms of the freedom of women because the role of women in marriage establishes a part of the identity of women.

---

35 "Hükümet şimdiye kadar kadınları bu cehaletten kurtarıp kendilerini çocuklarına ve vatanlarına fa'ideli olabilecek bir terbiye sistemi ve cihazı kurdu mu? Bir kasırga gibi memleketi baştan başa saran hastalıklara karşı çocuklarını sigorta edecek tedabiri ittihaz etti mi? Memlekette çocukların büyümesini te'min edecek vesa'iti küçük mikdarda olsun hazırladı mı?... Vazife ve mes'uliyetini tanımayan bu hükümet zümreleri şüphesiz ikinci derecedeki mes'ulleri hesaba katmazdan evvel kendi hesabını temizlemeli ve bu du'anın en büyük du'acısı olacak annelere hüküm edebilecek bir mevaki'de olmalıdır.", ibid.

36 "Bu azametli yükün karşısında bizde ne telaş ne de heyecan var. Hükümet pek mühim olan işleri hallederken memlekette bir çocuk fa'ciasının vücudundan bi-haberdir. Memleketin her ihtiyacı için bütçesinde bir hane var iken, çocuk hanesi boşdur." ibid.

37 "Memlekette çocuk teşkilatı yapmak için parasızlığı mani' addedenler bir noktada yanılıyorlar: Çocuklara karşı ittihaz edilecek tedabir şafi ve vafi kısımlara ayrılır. Şafi kısmı paraya ihtiyaç gösterir, vafi kısmı gönle ihtiyaç gösterir. Parasız yalnız gönülle yapılacak çok işler vardır. Fakat, gönlümüzü verebilmek için çocuk faciasını duyabilmeli ve tehlikesini takdir edebilmeliyiz. Hükümet bu mühim işte yalnız başına kalırsa elde edeceği semere mahdud olur, fakat bütün millet çocuklarını kurtarmak için mukaddes bir ittihad ile bir (çocuk cihadı) açarsa o zaman hükümetin kuvveti ve milletin kuvveti ortaya hiç ümid etmediğimiz pek parlak neticeler çıkarır. Bu cihadın en büyük bayrakdarları kadınlar olmak icap eder." ibid.

In *Resimli Ay*, it can be said that marriage was mostly discussed in terms of the first perspective; the focus was the needs of a modern society, the function of the family in a modern society and the women's role in a modern society.

However, the feminist requests such as equality between the sexes in the social and economic life were shared both by the rulers of the Republic and by the intellectuals of the era, and that is why the equality of men and women and the equal partnership of a marriage is emphasized in the magazine.

In the third issue, the article named "Türk Kadını" defined the identity of a "good wife" and complained about the lack of importance given to women in the society and supported the idea that woman must be equal with their partners in marriage and life. The ongoing family institution is criticized as a form of autocracy in which men are superior while women are oppressed, and it would be transformed into a partnership of life on an equal basis. The first and most important need of change is defined as the acceptance of women as individuals and citizens who have social and economic responsibilities, too.[38]

In *Resimli Ay* the right of divorce for women is discussed many times. In the first issue, İbnnürrefik Ahmet Nuri wrote about divorce in the modern age and made fun of modern style divorce. It should be pointed out again that in his narratives he makes fun of the notions of modern life in a more traditional

38 "Türk kadını zevce değildir, çünkü şimdiye kadar devam eden otokrasinin 'ailede kadının mevki'i efendisinin emir ve arzularını yerine getirmek, çocuk doğurmak, evini silib süpürmekden 'ibaretdi. Bugünkü kadın artık bu mahiyetde bir zevce olamaz. Bugünkü kadının zevceden anladığı ma'na, hayat arkadaşıdır. Hayat arkadaşı ne yalnız arkadaşına dayanarak yaşayan, ne evinin, çocuğunun işleriyle meşgul olan, ne de sırf erkeğin bir süsü olarak yaşayan tafsil-i kadındır. Hayat arkadaşı 'ailenin iktisadi yükünü, beraber taşıyan, ictima'i bağlantılarına beraber eğilen, her derd ve zevke ortak olan bir çiftdir. Bugünkü Türk kadını ne dünkü esir zevce ve ne de bugünkü hayat arkadaşıdır. Çünkü cem'iyet kadını bir süs olarak telak etmiş ve ona ancak erkeğin oyuncağı ta'birini vermişdir. Bir cem'iyetde kadınların alacağı şekil cem'iyetin verdiği kıymete göredir. Henüz kadına insan ve ferd nazarıyla bakmayan, ondan iktisadi, ictima'i, siyasi hiçbir vazife istemeyen bir cem'iyetde kadın ancak kadınlığıyla yaşar. Kadınlığın satıldığı bir cem'iyetde hayat arkadaşının, ruhen, fikren yükselmiş kadının yeri yokdur. Erkeklerin hodgam bir telakkiyle kadına verdikleri bu süs kıymeti, kadın için pek hakir bir kıymetdir.", Anonymous, "Türk Kadını", *Resimli Ay*, no 3, vol. 1, year 1, April 1340 (1924), Ramazan Copy, p.41-42.

way. This view is contrary to the magazine's publication style, yet it is an important detail that his writing was included.[39]

Resimli Ay conducted some surveys and thus tried to evaluate the tendencies towards social issues and to give advice about them. In February 1926, the magazine conducted a survey about marriage which questioned the importance given to wealth, beauty and morality in marriage and the results showed that the most important one was morality. In conclusion, the wealth of a woman was defined as a big problem for man because man would be the slave of his wife and this situation would bring a marriage to an end. Beauty can be a problem if the wife and the husband are not physically compatible, also beauty would fade in time. The majority of the participants of the survey agree that morality is a value which absolutely has to be in a marriage and the results were published in the April number of the magazine.[40]

---

39 The replica below would exemplify this point of view: "Fakihe- Boşanmak için vekile lüzum var mı? Senin ağzından bir söz çıkmasıyla iş biter. Nikah dediğimiz rabıta pamuk ipliğinden daha çürüktür.
Na'il- Onu ben de biliyorum.
Fakihe- Biliyor isen haydi "boşadım" de buyur iş bitsin.
Na'il- İhla etme. Ben avukat olduğum için her şeyin nizamında olmasını isterim.
(...)
Na'il- Şüphe yok. Yani demek istiyorum ki izdivacımız gibi iftirakımız da asri olsun.
Fakihe- Ma'alesef ben sizin mizacınızı anlayamamışım.
Na'il- Asri izdivacımız demenizden maksadınızı anlayamadım: Bu da bana yeni bir iftira mı?
Na'il- (Fakihe'ye yaklaşarak) Birleşmek senin elinde Fakihe dediğimi kabul et.
Na'il- Hayır maksadım, izdivacımızdan evvel birbirlerimizle görüşdük konuşduk. Birbirimizin mizacını anladıkdan sonra evlendik, demek istiyorum.
Fakihe- Ma'alesef ben de öyle. Bununla beraber ayrılırken medeniliğimizin emir ettiği hürmette kusur etmemek için sizi evinizin kapısına kadar götürmek vazifemdir.
Fakihe- Ben de medeniliğinizden daha yüksek olan kadınlığımın emir ettiği nezaket icabı teklifinizi kabul ederek kapının önünde size bir oravuvar der ayrılırız." İbnnürrefik Ahmet Nuri, "Salon Eğlenceleri: Fırtınadan Sonra", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.46-48.

40 "'Ahlak – Yaradılışda güzelliği, servet hususunda fakir olan kadınlar 'afet ve husumet ile, muhassin-i 'ahlakiye ile mutassıf olurlar ise teşkil edecekleri 'aile sa'adeti de o nisbetde payidar olur, servet ile güzelliğin bekası mümkün olmadığı gibi neşriyat için de bir kıymeti yokdur.

Another survey was conducted in March of the same year, and this time the subject was whether girls should or should not choose their husbands. The survey is announced by stating that the decision of marriage had been in the hands of men; while girls have more freedom in the civilized families, they have no right to choose their husbands, and the question of the survey is whether girls should be given this right and why or why not.[41]

The results of the survey are published next month and all the participants except one accept that girls can choose their husbands. The announcement of the results ended with the words of the winner of the competition, a primary school headmaster, Burhaneddin Bey. His sentences give a lesson to the entire society. He pointed out that there are many differences between the position and identities of today's women and the women ten years ago. Today, girls are very conscious about their life, about the meaning of marriage and the family, so there should be equality between the sexes when choosing their partner.[42]

Servet baki olmayıp da'ima tükenmeye, güzellik ise muvakkat olup gitdikce zevale mahkumdur. Fakat 'ahlak ebedi mucib-i şeref ve iftihardır. İşte bunun içindir ki 'ahlak-ı nezihe ile meluf olanların teşekkül edecekleri 'aile en kuvvetli 'ailedir.", Anonymous, "İzdivaçta Ne Ararsınız, Servet mi, Güzellik mi, Ahlak mı? Netice", Sevimli Ay, no 2(26-2), vol.3, year 3, April 1926, p.46.

41 "Şimdiye kadar müteamil olan ka'ideye göre izdivaçda yalnız erkeğin arzusu ve re'yi mevzu'-u bahis olurdu. 'Asrileşen 'ailede bugün kızlar oldukca serbesti kazanmışlardır, fakat ne de olsa bir kız bir erkek gibi talib olduğu erkeği istemek hakkından mahrumdur. Kızlara da bu hakkı vermeli mi? Vereceksek niçin, vermeyeceksek niçin?..", Anonymous, "Yeni Müsabakamız: Kızlar da Kocalarını intihap Hakkına Sahip Olmalı mıdırlar?", Sevimli Ay, no 1 (25-1), vol. 3, year 3, March 1926, p.48.

42 "Bilmem ki bu su'ale, bu 'asırda verilecek cevap menfi olabilir mi?.. Belki ölen eski zihniyeti taşıyanlar bunun 'aksini iddi'a edip (kıza sorarsak zurnacıya varır) sözünü düşünmeden söyleyeceklerdir.

"Fakat hayır bugünkü Türk kadını ile eski 'asrın hatta bundan on sene evvelki Türk kadını arasında hiç mübalağasız çok, pek çok fark vardır. Bugünün kızları, kadınları izdivacın, hayatın, 'ailenin ma'nasını ve hayatdaki mevki'lerini müdrikdirler. Bina'enaleyh hiçbir zaman Türk kızı dedikleri gibi serbest bırakılacak olursa yolunu şaşırıp zurnacıya varmaz; bila'kis kendisine kendisine hakiki bir hayat arkadaşını seçebilir. "İzdivaçda mes'udiyet sevişme, tanışma ve iki tarafın muvaffakiyetindedir.", Anonymous, "Kızlar da Kocalarını İntihap Hakkına Malik Olmalı mıdır? Netice", Sevimli Ay, no 2 (26-2), vol. 3, year 3, April 1926, p.47.

When the marriage phenomenon was started to be debated, the result was mostly in favor of women's equality. An article mentioned the opposite view written by a man, Feridun Necdet. As a representative of the traditionalist perspective, he claimed that the primary duty of a woman is to be a good wife, and mentioned that working men have the right to expect something from their wives. He was not against the development of the women's position in the society, yet he argued that he could not allow the weakening of the domestic responsibilities of women.[43]

He continues his words by criticizing men who accept the new relationship style and he enunciated that every man lives under the oppression of his wife; the ideal woman image for him is women who are first excellent mothers. He criticized women who are not good mothers and he emphasized his view that women should keep to their responsibilities at home while having economic

43 "Şüphesiz 'atıl, tenbel bir erkeğin karısından isteyeceklerinden fazla çalışan erkeğin istemek hakkı vardır. Fakat bugünkü 'ailelerde kadınların aldığı vaz'iyet her iki erkeği de memnun edemeyecek bir şekildedir.

"... Ben 'aileyi mukaddes bir ocak, bir muse olarak kabul ederim. Talak kanunlarının bir pamuk ipliği çürüklüğünde olmasına, yuvanın çabuk bozulmasına meydan vermesine şiddetle muhalifim. Bundan başka insan 'ırklarının terakkisinin kadına vereceği yüksek mevki', hürriyet, vasi' haklarla ancak kabil olacağına inanırım. Fakat bu hürriyetin 'ailenin revabıt ve vazifelerini çiğnemesine müsa'ade edemem." Necdet Feridun, "Bir Erkek Karısından Ne Bekler!", Sevimli Ay, no 3(27-3), vol.3, year 3, May 1926, p.31-32.

roles, which is a result of the modern age.[44] He has also criticized socialism and its views on family.[45]

What is really interesting is that the magazine published Necdet's article despite his views. However, Nigar Salih wrote an article as an answer to him and discussed his arguments in detail. She gave her article the name "*Bir Kadın Kocasından Neler Bekler?*" (What does a Woman Expect from her Husband?). In her article, she compares wife's and husband's positions in a marriage and explains how women are disadvantaged. She told that men want their wives to love them and not to betray them and she asked why women could not expect the same things from their husbands.[46]

---

44 "Erkeğin evine bakması elbette bir vazifedir. Fakat vazifesini yapan erkek de karısının hükmü altında yaşar. Her erkek kılıbık olmadığını iddi'a eder, fakat ben bütün erkeklerin kılıbık olduğunu iddi'a ediyorum.

"Bir erkek karısından neler bekler?.. Her şeyden evvel karısının ehil ve yüksek bir anne olmasını ister. Fakat şayan-ı dikkat bir noktaya nazar-ı dikkatinizi celb edeceğim, yeni zaman kadınları anne olmakdan müctelibdir.

"... Bugün bir kadın doktor olmak, avukat olmak isterse medeni hayat ve kadınlar ona müsa'ade eder. Kadın iktisadi hayata giriyor. Bu medeni hayatın gayr-ı kabil içtinab bir neticesidir. Bir kadını bir Afrikalı esir gibi hem evinde hem haricde çalıştırıp istismar etmek istemiyorum. Fakat kadınların ya evde ya haricde vazifesinin sahibi olmasını istiyorum. Bugünkü kadınların hiçbirinin vazife kabul etmek istemediklerini iddi'a ediyorum. Bugünkü kadın ne ev kadınıdır, ne meslek kadınıdır.", ibid.

45 "Son senelerde sosyalizmin doğurduğu, ve az çok medeni muhitin benimseyip büyütdüğü'aile nazariyelerinin en kuvvetli düşmanıyım. 'Aileyi yıkmak isteyenlerin, cem'iyetdeki bütün ahlaki seciye ve kıymetleri yıkdıklarına kani'yim. Eğer bir cem'iyetin efradı 'aile mes'uliyetlerini inkar ederlerse, kendilerini sosyalizm cereyanına kaptırmış 'ad etmelidirler.", ibid.

46 "Erkeklerin kadınlardan istediği şey neş'edir. Fakat kadınlar bunu erkeklerden istedikleri zaman insafsızlıkla itham edilirler. Akşama kadar yorulan bir adam eve bir parça yorgun, 'abus, neş'esiz gelmesi onlarca çok tabi'i ve meşru' bir ma'zeretdir. Bir kahkaha topu gibi göğsüne sığdıramadığı neş'esini böyle 'abus bir çehrenin karşısında hangi kadın gösterebilir. Yoksa kadınların soytarı olmasını mı istiyorlar. Karşısındaki çehre ne olursa olsun, gülmeli mi, beni inletdirmeli değil mi? (...)

"Erkekler kadınlarının kendilerini sevmesini ve ihanet etmemesini isterler, ve bunu dini ve ahlaki bir kanun olarak kadına tahmil ederler. Mütekabil şeyi kadının isteme hakkı yok mu? Nigar Salih, "Bir Kadın Kocasından Neler Bekler?", Sevimli Ay, no4(28-4), vol. 3, year 3, June 1926, p.15-16.

She continues to say that men who see themselves above the law can not talk about a kind of 'natural' law for women and she mentions that she is also against the collapse of the family. However, the weakest side of the family, namely the position of the family which could not meet both men and women's expectations, could be eliminated by equal expectations from husbands and wives.[47]

Nigar Salih ended her words by an effective argument that the responsibility of the intellectuals and writers is to create a new mentality and spread it out.[48]

4.5.4 *Criticism towards Mothers*

In *Resimli Ay*, it is an underlying subject in articles, real stories and narratives that the women who have a modern and westernized lifestyle ignore the responsibilities which are derived from their basic duty of motherhood. Obviously, the point they all share is to criticize women for not fulfilling their duties about caring for and feeding their children. Besides these, they emphasized that the psychological developments of children need to be especially controlled by their mothers, the weakened family ties are crucial problem for the future of the society, and women are responsible for this result.

---

47 "Kendilerini kanundan haric tutan cinsin, kadınları tabi'i bir kanuna ittiba'en mukabele-i bilmesil yaptıkları zaman itham etmek hakları değildir. Ben de "Bir Erkek Karısından Neler Bekler" muharriri gibi 'ailenin yıkılmamasına, bilakis daha kavi olmasına tarafdarım. Fakat bu kuvveti suni' bir şekilde değil, samimi ve hakiki şekilde karısından beklediği nazar-ı i'tibara alınırken, kadının da kocasından beklediği şeyler nazar-ı i'tibara alınmalıdır. Kadın da kocasından 'aşk ve sadakat ister. (...)

"'Ailede kadın ve erkeğin arkadaş olmamasının tevellüd etdiği bütün muhaziri, hatta faci'ayı kabul ederim, işte bunu bildiğim içindir ki, bugünkü 'ailede ne kadının erkeği, ne erkeğin kadını tatmin etmediğini iddi'a ediyorum. Bence 'ailenin en za'if noktası burasıdır." ibid.

48 "...kadınların bugüne kadar hayatlarını, 'amillerini zihniyetlerini hep erkekler kurdular. Dünkü esir kadın da sizin, bugünkü muvazenesini ga'ib eden kadın da sizindir. Yarınki kadını da siz yapacaksınız. Koca memleket içinde kaç kadın muharrir, şa'ir, veya edip var. Fikir hayatında hangi kadın var. Yarını kurtarmak istiyorsanız, böyle bir mecmu'anın bir köşesinde çok bir lisan ile az çok kadın vari dedikodu yapmak iş değildir. Eli kalem tutan sizler, memleketde bir cereyan, bir zihniyet yaratmalısınız. İnkılabı da'ima hükümetler yapıp yürütemezler… Matbu'at inkılabı en kuvvetli ensaridir. Yarınki kadının seciyesini, ahlakını, 'amilini, 'irfanını yaratınız ve aşılayınız." ibid.

Moreover, it can be claimed that the critics of the new lifestyle of the educated, urban women refer substantially to the one of bourgeois, middle class entertainment and consumption habits. However, there is no class perspective in the critics of *Resimli Ay*, although Sabiha and Zekeriya Sertel had a socialist tendency. This indicates that they visualize an ideal society that does not necessarily have to be a socialist one, but a bourgeois democratic one in which all citizens would have to play their ideal role socially and economically. In such an ideal, it is noticed that the main role of women is to be "good mothers" and to be the "mothers of the society".

Thus, women who adapted to the modern life and forgot their children had been invited to take up their responsibility of motherhood and so the identity of modern Republican women would have "good motherhood" as its primary basis. It must be added that, these criticisms are even seen in several articles by Sabiha Sertel. She emphasized this perspective at every turn.

In the second issue of the magazine, Sabiha Sertel wrote an article about this subject, namely "*Bugünkü Türk Kadınları*" (Today's Turkish Women). She began her words by defining the importance of women's positions in the development of the society and she asked about the position of the middle-class Turkish women, who are by her definition "*Şişli kadınları*" (Women of Şişli) and criticized them for not taking responsibility.[49]

Then, she continued by criticizing and even blaming the "Şişli women" that they have all the privileges of modern life, yet they are insensitive about the situation of the country and they don't take any responsibilities related to the society and even their family. The harshest criticism is about their motherhood and she claimed that they are not housewives and not even mothers.

49 "Her milletin terakkisi kadınlarının cemi'yette oynadığı iktisadi, ictima'i ve insani vazifelerle ölçülür. Her bir yerde kadınlar memleketin terakkisiyle mütenasip bir inkılap geçiriyorlar. Ba'zı yerde iktisadi rekabetin müşkülleşmesi, kadının şahsiyetini ve 'izzet-i nefsini tanıması kadını hayata atıyor, ba'zı yerlerde kadınlar anne veya ev kadını vazifelerini hakkıyla ifa için bunları tedris eden mekteblere koşuyorlar; ba'zı yerlerde de hayır cem'iyetleri teşkil etmek, hiç olmazsa insaniyete ka'ideli olmak gayesini ta'kip ediyorlar. Şişli kadını acaba hangi sınıfa dahildir?", Sabiha Sertel, "Bugünkü Türk Kadınları", Resimli Ay, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p.27-30.

According to her, they transferred all of their responsibilities to their maids and took up no social responsibility as well.[50]

In 1924, an unsigned story that has presumably been written by a psychologist, mentioned a child's problem of thievery, and it made interferences to the fact that family ties are weakened by the new lifestyle and as a result of this, the children have many kinds of problems.[51]

---

50 "Şişli kadını ev kadını değildir. Hayatta daha çok refaha mahzar olan kadınlar az çok Şişli'de toplanmıştır. Her birinin iktisadi vaziyetleri nispetinde bir iki veya üç hidmetcisi vardır. Evin yevmi idaresi bunlara tevdi' edilmiş, hanım hayatını istediği şekilde tertib için serbest bırakılmışdır. A'iledeki iktisadi vazifesi arkadaşının verdiğini almakdır. Yiyeceği için almak giyeceği için almak yol parası için, eğlencesi için hülasa hayati ihtiyaclarının tazmini mütemadiyen almakdır. Şişli kadını anne de değildir. Çocuklarını cahil bir dadının eline terk etmekteki günahı henüz takdir etmemişdir. Çocuk büyütmek bir fendir. Çocuğun gıdası, öyküsü, havası, yıkanması, bedeni ve fikri terbiyesi, her annenin tedris edeceği bir meslekdir..

"Şişli kadını memleketin ne hissi, ne fikri hiçbir cereyanıyla 'alakadar değildir. Her günlük meşgalesi pek kıymetli sa'atlerini işgal eden tuvaletini bitirdikden sonra ya ödenmesi hiç bitmeyen ziyaretleri, ya sinema, tiyatro, veya alışverişdir. Şişli kadınının tuvaleti hiçbir Parisli kadınınkinden geri değildir. Fransa'ya iktisadiyen mahu eden kadınlar bu boşluğu kendilerini her gün Fransa'ya dolduran milyonlarca ecnebilere satmakla tevzin ediyorlar. Şişli kadını bu kirden münezzehdir. O yalnız hikmetini ve sebebini tahlil etmeden süslenir. Ba'zen kendisini kocasına, ba'zen gizli günahkarlarına satmak için süslenir. Bu süslenişinde yüksek bir zevki ve gururu vardır. Fakat bütün bu kendini satmak için ona sa'atlerini zayi' ettiren süsün onu cemi'yetde bir hiç mevki'ne düşürdüğünün farkında değildir.", ibid.

51 It would be useful to quote from the story: "—Hanımefendi, dedim, çocuğun hastalığına siz ve babası sebebsiniz. Her zaman sıhhatinizin fevka'lade olduğunu iddi'a ediyorsunuz. Fakat bu çocuğu dünyaya getirmek üzere taşıdığınız zaman cümle-i 'asabiyeniz ifa-yı vazife edemeyecek bir halde idi. Sizi yatağa yatıran bir hastalığınız yokdu. Fakat i'zanınız son derece yorgundu.

"Kadın derhal i'tiraz etdi:

—Hayır, doktor, hiç böyle bir hale ma'ruz olmadım. Vakit ve halim iyi olduğu için sinirlerimi yoracak fazla bir şeyi sarf etmiyordum. Zevcimle aramızda dedikodu olmadığı için hiçbir suretle sinirlerim hareketde değildi. Sabahdan akşama kadar o da oturur, geceleri yüksek cem'iyetlere devam ederdim.

—Evet hanımefendi, dedim, ben de onlardan bahs ediyorum, kabul günleri, müsamereler, yemekler, danslar, poker oyunları, tiyatrolar, zevcinizi dışarıda içmekden men' için o da tertib edilen içki 'alemleri benim sinirlerinizi tahrib için bahs etdiğim sebeblerdir. Fabrikada çalışan 'amele kadının üzerinde fazla say ne te'sir yaparsa, sizi yoran bu say, bilhassa 'aşiret, dans, hatta dansdan bir mertebe daha fazla rekabetler, kıskançlıklar te'sirini cümle-i 'asabiyeniz

As an exception, an opposing idea was seen in another unsigned story in the second issue of the magazine. It was about a young man loving a young woman. The characters of the story were quite positively depicted as the models of the new youth. The woman was described as an elegant woman and so as a good candidate for marriage. The young engineer of the story passed on the woman's words approvingly. A modern, intellectual lifestyle which involved reading books, listening to classical music and dancing was emphasized positively in the story.[52]

However, as it is mentioned above, this was an exception in *Resimli Ay* and it would not be repeated. In the third issue, a Turkish woman told how she had begun to dance and her feelings about the new habit. It can be claimed that she faced a dilemma; on the one hand, she likes to dance freely with foreign men in a community, and on the other, she worries about the uncertainty of the changing life. In the presentation of the article, *Resimli Ay* emphasized that these new habits, which have quickly become widespread and made our youth

---

üzerinde gösterir. Bu suretle haberiniz olmadan (manya)ya tutulmuş bir kadın manzarası 'arz edersiniz. Siz bugünkü zevklerinizi, hırslarınızı, gelecek neslin hesabına zararlı bir suretde tatmin edersiniz. Siz bu günahınızdan bi- habersiniz. Zevciniz de hususuna düşen bu cürümden bi-haberdir. Fakat işte bunu haber, analar babalardır ki bugünkü ve yarınki dimağı hastalıklara musab zavallıların başlıca müsebbibleridirler. ", Anonymous, "Asri Hayatın Aile hayatımızda, Çocuklarımız Üzerinde Yaptığı Tahribatın Farkında mısınız?", Resimli Ay, no 11, vol. 1,year 1, December 1340 (1924), p.12-13.

52 "— (the woman) Dans etmeyi sever misiniz? Şimdi bir danshaneye gidiyorum. Dans benim boş geçen hayatımın en tatlı eğlencesidir. Ah! Bu İstanbul.. Ne kadar tatsız, ne kadar kuru bir şehirdir. İyi bir müzik dinlemekden güzel bir tiyatro görmekden bile mahrumuz..
"Benim tasdikgar işaretimi görerek cesaretlendi:
"—Bu tatsızlık ve neş'esizlik içinde, hayatımız müsvedde gazetelerinin sahifeleri içinde geçer. Ruhumuzun binlerce ihtiyacını işte böyle basit çizgilerin vücuda getirdiği şekillerle teskin etmeye çalışırız. Ve uzakdan görenler de bizi kılığa, tuvalete düşkün zan ederler. Halbuki düşününüz bizi asrın en yüksek terbiyesiyle yetiştirdiler. Amerikan Koleji'nde tahsilimi ikmal ettim.. Şekspir'i, Gibling'i okudum. Ve Listz'i Bethofen'ı çalacak derecede piyanoyu öğrendim. Fakat bütün bu çalışmanın sonu şu gördüğünüz hasta ve cılız kızın bedbin ruhundaki acı ve ıstırabı körüklememek oldu. Şimdi meçhul bir istikbale intizar ediyoruz. Ve hayatımız işte böyle haftada bir def'a kırık bir piyanodan taşan 'alel'ade bir fokstrotun nağmelerine uyarak dönüp dolaşmakla geçiyor.", Anonymous, "Küçük Hanım", Resimli Ay, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p.5-6.

drunk, have threatened the innocence of our young girls and the nexus of the families.[53]

In the story, the main character tells about how she began to dance. She was blamed for being conservative when she refused to dance, and she felt that it was a necessity to dance in order to follow the lifestyles of the new age's.[54]

In the story, the main character was used to the new way of life, but her husband was not. So, she criticized her husband for not adapting to the new life and insisting on being 'oriental'.[55] After discussions between wife and husband, the husband decides to keep pace with his wife and begins to take dance lessons. She finishes off, saying that although she is aware that this new life is

53 "İstanbul'da dans fakir zengin bütün 'ailelerin namahremine kadar sokulan sarı bir hastalık halini aldı. (...) Ani ve salgın bir şekilde geldiği için gençleri sarhoş edip sürükleyen bu cereyan genç kızlarımızın safvet ve masumiyetini, 'aile rabıta ve muhabbetini de beraber götürüyoruz.", Anonymous, "Dansa İlk Def'a Nasıl Başladım ve Ne Hissettim? Bir Türk Hanımı Dansa Nasıl Başladığını Anlatıyor", Resimli Ay, no 3, vol. 1, year 1, April 1340 (1924) *Ramazan* Copy, p.15-16.

54 "Dans ilk kabul edişimde muhitin de büyük tesiri olmuşdur. Çünkü dans edenler, beni muhafazakarlık, kalın kafalılıkla itham ediyorlardı. Kendini mutaya uydurmak kadının en birinci ihtiyacıdır. Bütün arkadaşlarım asri hayatın hicablarını kabul ederken benim için muhafazakarlık bir damga gibi üstüme yapışıp kalacakdı. Madem ki muta etmiş, madem ki asri olmak için bunları kabul etmek lazımmış, üzerime böyle bir damga koydurmadan kabul etmek lazımdı. Ben de bu mutayı 'aklıma ve fikrime sığmadan kalbime sığdırdım.
"İlk def'a Eren köyünde arkadaşımın evinde dans etdim. Bu ictima'ide ecnebiler de vardı. Daha doğrusu oradaki halk benim için tamamen ecnebiydi. Arkadaşımın kocasından başka hiç kimsesi yokdu. İlk kadın erkek cemiyetlerine girdiğim zaman yüzüm kızarmış beni takdim ettikleri adamlarla dilim dolaşarak konuşmuşdum. Bugün bir kadın erkek meclisi gayet tabi'i bir şeydir. Fakat bir salonda dans edebilmek bir hadisedir", ibid.

55 "Orada canımı en çok sıkan şey zevcimdi. Yabancı erkekler arasında beni dekolte görmeğe tahammül edemeyen nazarları ba'zen 'arsız 'arsız, ba'zen hırçın hırçın kolumda, göğsümde, sonra da gözlerimde dinleniyordu. Gözlerim gözlerine isabet etdikce 'adeta bir soğuk su banyosu yapıyordum. Onu ikna' ederek ben getirmişdim. Şimdi razı olduğuna pişman, imkanını bulsa kollarımdan çekip bu çıplak kadınların, bu birer manken gibi dimdik duran erkeklerin arasından çekip çıkaracakdı. Bir an için şarklılığının başına vurmasından korkuyordum.", ibid.

a threat against the old, she feels she must go on as it is the necessity of the age.[56]

Actually, this story was published to teach a lesson to young middle-class women. The aim was to show the deterioration of family relations.

In contradiction to this perspective, there were many articles about many modern issues as fashion, skin care, self care, make up, etc… As it can be seen from these papers in the magazine, there is no criticism towards bourgeois habits in a class perspective. They are generally about women's responsibilities towards their family and their society.

§ 4.6 The Subject of Law in *Resimli Ay*

The subject of law is mainly emphasized in many articles, yet there are not adequate articles which focused on the subject. This means that while the writers of the magazine have a high opinion of the importance of modern, secular law, there are just a few articles completely about law.

It can be claimed that the main purpose of the articles about law is to emphasize that the law is needed, but it is not enough, and the accompanying institutions, the practices and the application of the law is crucial. Obviously, this point of view is coherent with the policy of the magazine which gives importance to social transformation and mechanisms.

In the first issue of *Resimli Ay*, an unsigned writer argued about the importance of *Hukuk-u Aile Kararnamesi* and heralded it as a critical enlightenment step and a scientific intervention to family life.[57]

---

56 "Fakat bu yeni hayatın eskisini bozduğunu, bir gün onu aramak tehlikesinde kalacağımı ba'zen düşünmüyor değilim. Ma'mafih his ediyorum ki 'asri hayatı kabul edince bütün icablarını da beraber kabul etmek zarureti beni bu fedakarlığa sürüklüyor." ibid.

57 "...Hukuk-u aile kararnamesi ilim ile cehelin mücadelesidir. Teceddüd ile taassubun mücadelesidir. Teceddüd ve ilim mefkuresini taşıyan bir gençlik böyle ehemmiyetli bir mes'elenin münakaşası esnasında nasıl lakayd ve seyirci vaziyetinde kalabilir? Medeni memleketlerde fikir, mefkure mücadelelerinde gençlik en ön sırada yürür. Mefkurenin galebesi için muhasım tarafın davasını çürütecek ilmi ve fenni vesikaları hazırlar. Hayat-ı hakikiyeye müstened vazifeleri toplar, kendini tecehhiz ettikten sonra sistematın bir propaganda ile efkar-ı

The writer of the article deals with the subject as a "necessity for a democratic country", not as a "big transition which will transform the lives of women", and he/she criticizes the youth for not adopting this crucial development and claims that there is no concern among young people for democratic developments and it is not a good sign for the future of the Republic.[58]

This is not the only example which lacks the feminist perspective of the era. İbnürrefik Ahmet Nuri wrote a story about a woman who tried to use her legal rights and divorce her husband and ridiculed her. In the story the woman tried to divorce because her husband was in prison, and she wanted to be with other men because she did not want to work. She was pregnant from another man.[59]

It must be mentioned that İbnürrefik Ahmet Nuri wrote many stories in the issues of *Resimli Ay* and all of them had messages that humiliated women and women's demands. This can be explained by claiming his anti-feminist perspective. However, he has a place in the magazine, and it seems that the editors of the magazine were not disturbed by these messages.

In May 1926, *Sevimli Ay* included a translation of an article written by Trotsky about the legal and social transformation in the USSR. The article had been written by Trotsky in Moscow in December 1925 and it was published in a newspaper in New York. In the preface of his article, the legal situation in Turkey is discussed by again an unsigned writer who was probably Sabiha Sertel because she was the editor of the magazine during that period and her experiences were reflected on the preface. The Civil Law in Turkey and its impacts were discussed in the preface. At the beginning of it, after asking which country gives importance to women, he mentions that according to Trotsky, it

---

umumiyeye hakim olmaya çalışır.", Anonymous, "Gençlik Bize Ne Vaad Ediyor?", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.3-4.

58 "Hukuk-u aile kararnamesi her iki taraf için de bir imtihan halinde meclisin kapısına gelmiş bekliyor. Cumhuriyetin, bize müsavi haklar vazifeler getiren cumhuriyetin ilk ictimai prensibini müdafa'a edecek gençler kendilerine verilen hakkın ihkak edilmesini müdafa'a edecekler… Fakat demokrasinin bu ilk mücadelesi karşısında lakayd siyasi dedikodulara boğulmuş seyirci gençlik bize ve cumhuriyete çok şeyler vaad etmiyor." ibid.

59 İbnürrefik Ahmet Nuri, "Türkiye'de Hukuk-u Aile", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.14-17.

is Russia and according to Americans, it is America. For both countries, the equality between the sexes was emphasized.[60] Whereas the writer gives importance to the USSR experiences, she/he accents the American experience as the most effective one in real life.[61]

After such an opening, the preface discussed the situation in Turkey and mentioned that the Civil Law is a revolutionary development for women; that is to say, the law was described as giving women a character and made them equal to men, although the lack of institutions and regulations were emphasized.[62]

It was noticed that the same perspective was repeated here, that the institutions and regulations are crucial in the practice of legal rights.

The most interesting article about law and regulations is about Sabiha Sertel's own experience in court. The name of the article is "*Ben İnsan Değil miyim?*" (Am I not a Human Being?). Sabiha Sertel wanted to be a witness in

60 "Troçki'ye göre bu memleket Rusya'dır. Orada kadınlar her sahada erkeklere müsavi bir surete çıkarılmışdır. Hükümetin her mertebesinde hayatın her sahasında kadın fa'aliyet 'alemindedir. Amerikalılar da kadının en mes'ud olduğu memleket olarak Amerika'yı gösterebilirler. Medeni kanun bizim kadını 'aynı sa'adeti, 'aynı hukuk ve imtiyazları bahis ediyor mu?", Anonymous, "Kadınlarına En Ziyade Ehemmiyet Veren Memleket hangisidir?", Sevimli Ay, no 3 (27-3), vol. 3, year 3, p.8-10.

61 "Rusya'da kadın erkekle müsavi hukuka malik olmuş olabilir. Fakat herhalde muhakkak olan bir şey vardır ki Rus kadını, Amerika kadını kadar mes'ud değildir. Rusya'nın inkılap eseri olarak tanıdığı hakları, Amerika hayatda fi'ilen tanımışdır. Amerika'da kadın fi'ilen erkekle müsavi olmuşdur.", ibid.

62 "Türkiye'de Medeni Kanun'un kadınlara verdiği hukuk, şark 'aleminde yeni bir inkılabın mebde'idir. Dünyada kadını en ziyade ihmal ve istihfaf eden şark olmuşdur. Yeni kanun, kadına da bir şahsiyet vermiş, onu da erkek gibi ve müsavi hukuka malik bir insan tanımışdır. Yalnız Medeni Kanun, dosyada olduğu gibi kadının ma'ideki müsavi vaz'iyetini tanımamışdır. "Türk kadını 'ailede esaretden kurtularak müsavi bir 'uzuv derecesine yükseltmişdir. Fakat hayatda mad ve niyetini hala muhafaza etmektedir. Kadınların hamellerine karşı, Rusya'da olduğu gibi, tedbir düşünülememişdir. Fakat bunların hepsinden mühim olmak üzere kanun kadınların hakk-ı intihabını tanımamış, ya'ni onlara vatandaşlık hakkını tamamen vermemişdir.

"Bu i'tibarladır ki (Troçki)nin Rus kadını hakkındaki makalesi bizim için kadın mes'elesinin ba'zı yeni noktalarını tenvir eden, ve bize kadınların daha mazhar olmaya namzet oldukları hukuk ve imtiyazatı gösteren bir yazıdır.", ibid.

a press case in 1927, after the Civil Law was legislated. However, the court did not accept her testimony because she was a woman. A newsboy was used as a witness. This experience actually shows that the practice of law may be more important than the regulations, which supports the magazine's perspective.

Sabiha Sertel criticized the execution of the court as the indicator of the importance given to women by the society and according to her, it shows that the woman has not become recognized as an individual in the society yet, the conscious of a woman is seen as equal to one of a child, and therefore all social, civil, legal rights are meaningful for just men.[63]

She criticized the judges who applied the law but did not notice the changes brought by the Civil Law and have no idea about the equality between men and women. She emphasized that the Republic gives many responsibilities to women and this situation is contradictory with this discourse.[64]

It is very obvious that the focus on the importance of the conscious of the people who will operate the institutions and regulations is crucial in the social life and especially in women's issues. In fact, Sabiha Sertel also warns the government about the modernization level of the state staff.

---

63 "Bu çok basit görünen vak'a bana henüz cem'iyetin 'alal'ade gösterdiği i'timadı bana göstermedğini anlatdı. Bu kanunun sarih ma'nası şudur:
"Kadın daha henüz cem'iyetde bir ferd değildir. Her insan çocuğuna tabi'i bir hassa olarak verilen reviyyet, hasta ve şu'urdan mahrumdur. Ben, cem'iyet onun ne gördüğüne, ne hıfz etdiğine ne de na'kil etdiğine i'timad ederim. Bir kadının şu'uru kanun nazarında bir çocuğun şu'uru ile müsavidir. Çocuğun sözüne, reviyyetine, şu'uruna nasıl i'timad edemezsem kadına da i'timad edemem. Kadın cem'iyet içinde ferd değildir. Cem'iyetin ferde verdiği medeni, siyasi, insani, ictima'i haklar, vatandaş hakkı, ferd hakkı yalnız erkek için mevzu'-u bahisdir. Kadın daha henüz şu'ur sahibi olamadığı için bu haklardan mahrumdur.", Sabiha Sertel, "Ben insan Değil miyim?", Resimli Ay, no 41-5, vol. 4, year 4, June 1927, p.1,48.

64 "Bana mecmu'a çıkarmak hakkını, yalnız bu nesle değil, gelecek nesillere dahi hitab edecek bir ansiklopedi neşr etmek hakkını veren bir cem'iyet, benim daha henüz şu'ur sahibi bir ferd olduğumu kabul etmemişdi. Bana verdiği büyük vazife ile, benden esirgediği küçük hak arasında müthiş bir tezad vardı.
"Bana bütün bir memleketin 'irfan ordusuna hitab etmek salahiyetini vermekle şu'urumu kabul etmişdi. Şimdi bir vekaletname tanziminde, şu'urumdan neden, nasıl, niçin şüphe ediyordu? Ben bu iki adamın bir üçüncüyü tevkil etdiklerini, gördüm, işitdim diyebilmek hakkından niçin mahrumdum? Niçin mahrumum?", ibid.

§ 4.7 The Subject of Social Problems in *Resimli Ay*

In Turkey there were many huge social problems that needed to be solved, as it was a newly established country which came out of long wars. In *Resimli Ay*, these problems were also emphasized and the necessity and ways to solve them were discussed in all issues.

One of the most important social problems was derived from long-term wars. There were many orphans and widows, and the economic problems and the lack of public institutions made their problems difficult to solve.

In *Resimli Ay*, it was claimed that in such an era where the country had a new regime and tried to establish a new economic and social base, the labor force was the most critical ingredient. In such a case, social problems were important because people had many difficulties of their own, but also these problems blocked the steps leading to the future.

It must be added that it was accented in the magazine that an institutionalized state is not enough to solve such problems and there is a need to have an organized society and responsible citizens in all areas of the social and economic life.

In the magazine, the most emphasized problems were the situations of the orphans and widows, the problem of prostitution, and the suicides especially among the young generation.

4.7.1 *The Problem of Orphans and Widows in Resimli Ay*

First of all, the situations of the orphans and widows were subjects in the many different articles of the magazine. The problem was analyzed first and then the solutions were declared in the articles. It can be claimed that the magazine had a socially responsible attitude towards this subject by acting like a social institution to mobilize society.

There were not enough orphanages for these children, so many of them had been returned to the streets. Some of them could find jobs in the houses. However, most of them faced many difficulties like starvation, disease, and mistreatment, even abuse and rape. Many of these children were forced into

prostitution and as a result, they had sexual diseases and they even died because of this. The magazine tried to show that the problems of these children were the ones of the society.

In the first issue of the magazine, an unsigned article was published about the problem of orphans. In fact, it would be clear in the later issues that the article was written by Sabiha Sertel, although she had not prefered to sign the article. However, in the later issue, Sabiha Sertel would sign the sequel to the article. The article was about a girl named Muazzez, who was one of the children that were collected from the streets and were placed in orphanages. At the beginning of the article, Sabiha Sertel mentioned that the lives of these children are unknown, and she wanted to be acquainted with these lives and to introduce them to the society.[65]

In the article, the most important criticism was towards the Ottoman government in the years of World War I because the government collected the children from the streets in many cities without checking to see whether or not they had families and also because it was not interested in their future.[66]

Sertel continued to tell the story of Muazzez and the article ended with a criticism towards the government, for the law and for the society as well for ignoring their responsibilities for these children.[67]

---

65 "Herkes günün dedikodularından kendini kurtarıp sıcak odasına sığındığı karanlık gecelerde, köprü altında, çeşmeler içinde, yangın harabeleri arasında bütün bir çocuklar kafilesi, bize meçhul bir âlem vardı. Ben o âlemin içine girmek, oradaki facialarla evvela kendimi, sonra da cemiyeti karşı karşıya getirmek istedim.", Anonymous, "*Bu Çocuktan Kim Mes'uldur? Mektebin, Hükümet'in, Dar'ül-aceze'nin, şefkatin ve muhabbetin kendisini sinesinde yer vermediği bu çocuktan kim mes'uldur?*", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.35-39.

66 "Harb-i Umumi içinde bütün çocukları toplayan hükümet bunları Halep, Şam, Konya'ya götürdükten sonra İstanbul'a getirmiş ve Harbiye Mektebi'ne misafir etmişti. Vaktini, anasını gözyaşları ve endişeler içinde terk edip gelen bu çocuktan kim olduğunu sormayan, sokaktan köpek toplar gibi, çocukları yuvalarından koparıp götüren bu kuvvet, onların kimisini mektebe, kimisini evlere evlatlık olarak vermişti.", ibid.

67 "Anasının kolları arasında çiçek gibi açan bir çocuğu, kim bilir belki de bütün bir cemiyetin iftihar edeceği bir ana evlat bilecekken, onu elinde bir defter, önünde başını daima aşağıda tutan bir facia ile çamur içine sokmak kimin hakkıdır?

"Anasının, babasının evinde beklediği yuvasından çalınmış çocuktan kim mes'uldur? Onu başını soktuğu her çatıdan kovan, nasibin çamurlar içinde diyen hükümet, bu müdafa'asız

In the second issue, the story of Muazzez continued. Sabiha Sertel mentioned that Muazzez's brothers reached her and they wanted to take her back. Sertel helped Muazzez to come together with her family and she described this process as the success of *Resimli Ay*.[68]

This experience was meaningful because in the very beginnings of *Resimli Ay*, something interesting had happened: A magazine had provided a solution for a real life problem in an interactive way. Because of this experience, Sabiha Sertel's articles would not only announce the problems of those children, but also they would be a means to solve them. This was a big contribution towards solving them and showing society the ways of doing so.

Thus, in the second issue, Sabiha Sertel continued to write about the experiences of children. It was little Melahat's turn and just like Muazzez, her problems would be solved.[69]

çocuğun babasından ne vergisi istiyor? Irzını, hayatını çalan bir adamı aramak külfetinden kendini bera'ad eden bir mahkeme, ona ve onun gibi sefil çocukların süründüğü bu cemiyete ne yüzle adaletten bahs ediyor? Onu yüzünde bir leke, arkasında bir facia ile fuhuş mezbelelerine indiren cürümün fa'iline, bir efendi gibi yaşamak hakkını veren cemiyet, onlara o çamurlar içinde yaşayan çocuklara ne hakla fazilet ve namustan bahs ediyor? Üç kuruş çalanın yeri bir zindan iken, bütün bir hayat hırsızının yeri Çamlıca'da bir evdir. Muazzez davasını müdafa'a etmeyen bu cemiyete karşı duyduğu isyanı gözyaşlarıyla anlatıyordu. Eğdiği başını bir daha kaldırmadı. Her şeyini veren bu çocuk hicabını vermemişti." ibid.

68 "Mu'azzez'in 'ailesini buluş Resimli Ay'ın ilk muvaffakiyetidir. Yedi sene 'ailesinden mehcur yaşayan bu çocuğu kardeşlerine kavuşdurmak Resimli Ay için da'ima bir iftihar vesilesi olacakdır. Mu'azzez'in kardeşlerinin Diyarbekir'den gönderdikleri mektub üzerine Resimli Ay Mu'azzez'in memlekete i'adesine teşebbüs etmişdir. Frengi sirayet devresini geçirmişdir. Binaenaleyh Mu'azzez'in 'ailesine kavuşmasına bir mani' kalmamışdır. Himaye'i Etfal Cem'iyeti Mu'azzez'in 'ailesi hakkında tahkikat-ı ahrasına teşebbüs etmişdir. Tahkikat neticesinde Mu'azzez memleketine gönderilecekdir.", Sabiha Sertel, "*Mu'azzez Ailesine Kavuşuyor*", Resimli Ay, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p.40-41.

69 "Melahat Üsküdar'da kavaf Ahmed Efendi'nin kızıdır. Annesi dört sene evvel ölmüş. Üveyi annesi, her üveyi anne gibi, Melahat'i döver, evin en ağır işlerini ona gördürür, hatta on yaşına rağmen, çamaşırları bile ona yıkatırmış. Vucüdü kütükten morluklarla doluymuş. Bir gün Melahat ocakdan yemeği indirirken dökmüş, annesi ocakdan yakaladığı kızgın maşa ile bacağını yakmış.

"Melahat dizindeki yanık yeri gösterdi. İnsan yuvasında bir hayvan mu'amelesi gören bu çocuk hemcinsleri için ne düşünürdü? Bu onun için belki biraz daha tanımı idi. Fakat ben

While quoting the story of Melahat, Sabiha Sertel also continued to criticize the government and the society. While solving an individual problem, she emphasized the legal and social responsibilities as usual.[70]

She ended the article by emphasizing the indifference of society towards these children and the responsibility of the society to take care of them once again.[71]

In the sixth issue of the magazine, Sabiha Sertel wrote about another young girl asking for her help, namely Zehra, who was tortured and raped many different times. Sabiha Sertel told her story and this time her criticism was for the government, the system of law and the lack of codes that protect children.[72]

---

elindeki kızgın maşa ile çocuğun üzerine saldıran kadını, zalim Roma İmparatorlarının (gladyator) oyunlarından açık ağzıyla insanın üzerine saldıran vahşi arslandan hiç de farklı bulmadım…" Mini mini ma'sumları yakacak kadar ferdlerine salahiyet veren ve onları mes'ul etmeyen cem'iyete acıdım. Melahat 'ailesinden ziyade cem'iyetin kızıdır. O cem'iyetin ki onu ne evinde, ne sokakda, ne fuhuşunda, ne de hayatının hiçbir safhasında himaye vazifesiyle kendini tezyif etmemişdir. Melahat gönüllerin attığı, sokakların kabul ettiği bir çocukdur. Üzerinde hiç kimsenin hak vesayet ve mes'uliyeti yokdur. Dizinin biraz ötesinde oldukca büyük, kapanmış bir bıçak yarası vardı.", Sabiha Sertel, "*Üsküdarlı Küçük Melahat*", Resimli Ay, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p.40-41.

70 "Mini mini ma'sumları yakacak kadar ferdlerine salahiyet veren ve onları mes'ul etmeyen cem'iyete acıdım. Melahat 'ailesinden ziyade cem'iyetin kızıdır. O cem'iyetin ki onu ne evinde, ne sokakda, ne fuhuşunda, ne de hayatının hiçbir safhasında himaye vazifesiyle kendini tezyif etmemişdir.", ibid.

71 "Vahşi hayvanlar içinde bir cins varmış ki yavrusunu yemek için saldıran erkeklerden çocuklarını korumak üzere dişiler birleşir, yavruların etrafında siper yaparlarmış. Siz zavallı çocuklar, o hayvan yavruları kadar da kıymetli değilsiniz. Hemcinsleriniz sizin etrafınıza siper değil, uçurum açarlar, pusu kurarlar. Yine hayvanların içinde bir cins varmış ki yavrularını kendi yermiş. Sizler, evsiz, vatansız, kimsesiz, sokakların güzel çocukları!. Siz bu hayvan cem'iyetlerinin üstünde, çocuklarını gecenin karanlıklarına, sokakların harım-ı 'ismetine bırakan bir insan cem'iyetinde yaşıyorsunuz. Fakat bu cem'iyetin içinde yavrusunu korumak için siper kazan hayvan anasının şefkatinden bile mahrumsunuz…", ibid.

72 "Sen kimsin, nereden ve niçin geliyorsun, seni kurtarmak mümkün mü bunları kimse aramaz. Sanki sen kim oluyorsun, seni kurtarmakla memleket ne kazanacak?... Fakat yavrum bu 'umumhaneleri dolduranlar arasında kazanılması mümkün olan büyük bir 'aded var. Eğer sen medeni teşkilatı olan bir memleketde olsan, sen, ve senin gibi dimaen hasta olanlar, -çünkü 'ahlaksızlık bir hastalıkdan başka bir şey değildir- için ıslahaneler yaparlar. Çünkü onlar birçok tedkikler ve tecrübelerle öğrenmişlerdir ki bu fuhuşhanelere düşen kızların yüzde

She ended her article with the criticism for the system of law again, and she complained about not finding any offices which are interested in her problems. Actually, she tried to remind the government of the lack of laws and institutions in this field.[73]

Sabiha Sertel wrote not only about the orphans and children's problems, but also about the widows'. She gave examples of the lives of widows and she tried to express their economic and social problems. Women who lost their husbands faced economic problems, making it difficult to feed their children, and the lucky minority who found jobs had many other social problems.

The most common problems were the lack of places for childcare while the mothers are at work and the problem of abuse in the workplace. In *Resimli Ay*, especially Sabiha Sertel tried to underline these problems. According to her, women had to take their place in the economic life, and the government was also supporting this ideal. However, working women had many problems and there was a lack of institutions and laws to protect their rights.

In *Resimli Ay*, Sabiha Sertel shared a letter of a widow who had many problems and complaints about the attitude of the government, and she added at the end of the letter that there was a huge need to be organized and to institutionalize, using the Western societies and governments as a model.[74]

---

yetmiş beşi oraya sefalet yüzünden, yüzde yirmi beşi hastalıkları dolayısıyla düşerler. Hastalıklarını tedavi için doktorları, mektebleri ile imdadına gelirler, sefaletden düşenler yine iş bulurlar, meslek verirler, hayatda çarpışmak için ellerine ve kafalarına silah verirler. Çünkü o memleketlerde her ferdin bir kıymeti ve cem'iyetde bir mevki'i vardır.

"Fakat, Zehra sen bu cem'iyetde bir hiçsin. Bir hidmetci parçasından başka bir şey değilsin. Anan seni kendi rahatı için fırlatıp atdığı zaman, 'adil bir mahkame, kuvvetli bir kanun onun sırtına çullanmaz, çünkü böyle bir kanun yokdur.", Sabiha Sertel, "*Zehra Arzuhalini Yazdım Fakat Verecek Makam Bulamıyorum*", Resimli Ay, no 6, vol. 1, year 1, June 1340 (1924), p.2-4.

73 "Görüyorsunuz ya Zehra, bütün bu silsile-i muhakemat seni uçuruma sürüklenmekden men' edecek hiçbir engele takılıb durmadı. Dağın tepesinden yuvarlanan bir çığ gibi olanca sü'ratiyle uçuruma sürükleniyorsun. Sen bu cereyana tab'i olmaya mahkumsun?...

"Fakat sen bunlardan hiçbir şey anlamadın. Senin anlayacağın şekilde söylüyorum Zehra: - Masalını, 'arzuhalini yazdım, fakat verecek makam bulamıyorum.", ibid.

74 "Ferdin ve 'ai'lenin başlı başına yaşadığı, başlı başına mücadele etdiği, başlı başına galib veya mağlub olduğu bir cem'iyetde ferdler evvela evlerini sonra vatanlarını düşünürler. Her şeyini feda eden vatanperverler birer kahraman olur. Fakat ferdin mes'uliyetini yüklenen

When they included news about women tobacco workers in the newspapers in Izmir, mentioning that they had been forced into prostitution and forced by the governorate to take a document for prostitution, Sabiha Sertel wrote about them in *Resimli Ay*. She defended the women, saying that they were victims of the society and the duty of the government was not to take revenge but to save and protect them.[75]

---

cem'iyetlerde ferd kendini cem'iyetin müşterek makinesi içinde ga'ib eder. Çünkü ferd, vatan, cem'iyet bie halife gibi birbiri içine girmiş, birbirini tutan bir zincir olur. Muhatabımın kocası yalnızca bir vatanperverdi, mefkure vermeyen mahiyetinin yetiştirdiği müstesnalardan biriydi, ve günahı da yalnız böyle bir kahraman olmasıydı. Boş kalan yuvasında ağlayan çocukların, dayanmak için bir destek arayan kadınların mes'uliyet yükleyeceği ikinci derecede hükümet vardı.

(...)

"Her memleketde dullar bilhassa harbden sonra en mühim ictima'i bir mes'ele olarak konuşulmuşdur. Dulları himaye edecek cem'iyetler, bilhassa bunları müstahsil olarak hayata hazırlayacak Dar'ül Sanayi'ler açılmış, çocuklarını himaye edecek bakımevleri te'sis edilmişdir. Bunun bir kısmını hükümet, bir kısmını cem'iyet kendisi yapmışdır. (...)

"Fakat ictimai' teşkilatı olmayan memleketimizde muhatabımı 'isyan ettiren; mes'ul ararken onu kah kocasına, kah hükümete, kah millete karşı müşteki yapan his ve fikir, azar azar bütün bu kuvvetlerin üzerinde durdukdan sonra asıl bu mühim noktada tevkif etmek icab eder.

"Fakat o hayatını da'ima başkalarından beklemeye alışdığı için hayatını kendi kollarından beklemez. Bu biraz terbiye ve zaman mes'elesidir. Fakat teşkilat bugünün işidir.", Sabiha Sertel, "*Hükümete, Millete, Hayata Karşı İsyankar Dullar*", Resimli Ay, no 5, vol. 1, year 1, June 1340 (1924), p.18-19.

75 "Eğer tütün deposunda çalışan kadın adab-ı 'umumiyeye mugayir hareket ediyorsa, polis yakasına yapışıb, mahkemeye sevk edebilir, hatta tevkif edebilir, fakat "sen 'umumhanede yaşamaya, halen mevcud ne kadar meziyet ve faziletin varsa onları da burada çamurlamaya mecbursun!" diyemez.

"Cem'iyetinin ahlaki nizamının dışına çıkan bir günahkarı mahkeme de 'umumhaneye sevk edemez. Bir cem'iyetde 'adaletin, kanunun vazifesi ferdi ıslahdır. 'umumhane ıslahhane değildir. Kanunlar, cezalar hep ferdi ıslah için tedvir edilmişdir. Kanun ferden intikam alamaz." Sabiha Sertel, "*İzmir'de Genç Kızlarla Dul Kadınları Himaye İçin Alınan Tedbirler Bu mudur?*", Resimli Ay, no 55-7, vol. 5, year 5, September 1928, p.13.

She criticized the deficiency of the civil code and also the system of law. She reminded again that protecting women and developing their living conditions are the duties of the law.[76]

4.7.2 *The Problem of Prostitution in Resimli Ay*

The problem of prostitution is discussed as a social problem in *Resimli Ay*. The articles analyzed the problem and tried to understand and show its reasons. Especially Sabiha Sertel dwelled upon this subject in the magazine.

The question of why Turkish women turn into such a crime was first asked first by Münire Handan in *Resimli Ay*. According to her, there were no scientific methods or research on this subject, which was also a big problem. However, she claimed that the new lifestyle has prompted young women into prostitution because they want to have high standards of living which they would not be able to reach. Münire Handan gave an example of her interview with a young prostitute who wanted to have money, love and entertainment and was captivated by the opportunities of her new life.

In Münire Handan's articles, she mainly complained about the changes in women's lives and the identity of women; in other words, the notion of being a "good wife and good mother" had fallen behind the notion of being "modern and free woman".[77]

---

76 "Bugün medeni 'alemde habishaneleri bile kaldırmak için açılan cidal, 'umumhaneleri çokdan kaldırmışdır. Hırsızdan, katilden bile intikam almayarak ıslah için uğraşan medeni kanun, sevk-i zaruretle mi, cinsi bir ihtiyacla mı, kim bilir belki de ahlaki bir düşkünlükle cem'iyetinin ahlaki nizamı haricine çıkan bu kadından da intikam alamaz. Kanunun ve 'adaletin bu ferdlere yapacağı yegane şey, onları ıslah etmekdir.
"(...) Kadını bu zilletden kurtarmak, elinden tutub ona hayatın yolunu göstermek her şeyden evvel kanunun vazifesidir.", ibid.

77 "Bu kadın da hayatı bana başka bir perdeden 'aks etdirdi… Ve ben bu netice karşısında biraz hüsran duydum. (...)
"Benim gibi kadınların gençlikde en büyük gayeleri izdivaç, izdivaçdan sonra da çocuklarıdır" dedi…
"Bu klişe, ne güzel cümle, ne kıymetli, idi! Ne oldu?", Münire Handan, "*Kadın Mefkureleri*", Sevimli Ay, no 1(25-1), vol. 3, year 3, March 1926, p.39-42.

After this article, Sabiha Sertel wrote about prostitution in January 1927. It is obvious that her perspective has a sociological base, contrary to Münire Handan's. She mentioned the increasing degree of prostitution and focused on social responsibility. According to her, the insensitive society is to blame.[78]

Sabiha Sertel especially emphasized that she is not against loving freely, but against the trade of women. She mentions that one of the first intervention areas after the revolution in the USSR was prostitution. According to her, women's freedom means the increasing rights of women to be able to choose their partners, to live the way they want and encouraging and organizing women to work.[79]

Then, she concluded her article by emphasizing the notion of the economic freedom of women. If women had their economic freedom, they would not fall into prostitution as a solution to their economic problems. According to Sertel, the economic freedom of women is not only a means to solve the

78 "Cem'iyetin insanlara temin etiği en büyük menfa'at ferdlerin açlık, hastalık, ihtiyarlık, hülasa za'af-ı zamana karşı vücuda getirdiği himayedir. Bu çocuk anne ve babasının himayesinden mahrum kaldığı zaman cem'iyetin himayesini görmemişdir. Kendi menfa'ati için çocuğu evine alan adam çocuğun hayatını zehirledeikden sonra sokağa atabilecek kadar serbest kalmışdır. Sokakda kadını yalnız dişi olarak tanıyan, ve para mukabilinde kadınlığını satın almayı pek tabi'i bir hak bilen adamlar bu haklarını kullanmışlardır, genç kızdan istifade için yalancı bir şefkat perdesine bürünen ihtiyar kadın da bunu kendine bir vasıta-ı ticaret yapabilmişdir. Para kazanmak için elinde hiçbir san'atı olmayan kadın yegane hakikat olarak ancak kadınlığını kullanmış ve bunu satarak hayatını kazanmışdır.", Sabiha Sertel, "*Kadınlık Satılamaz*", Sevimli Ay, no 35-11, vol. 3, year 3, January 1927, p.24-25.

79 "Kadınlara en büyük hürriyet ve istiklal getirdiğini iddi'a eden Bolşevikler bile iş başına gelir gelmez, ilk yıkdıkları mü'esseselerden biri de fuhuşdur. Bunların kadına söyledikleir ilk söz: "Git, hangi erkeği istersen sev, istediğin erkekle yaşa… Bu tamamen senin kalbine, arzuna, iradene verilen bir hakdır. Biz sana şahsen erkeğe verdiğimiz hürriyetin 'aynını veriyoruz. Fakat her şeyden evvel buraya bak, sen de erkek gibi bu cem'iyet içinde bir insansın, her insan gibi bu cem'iyete mustahsil olmaya mecbursun. Kadınlık mevad-ı iptida'iye gibi istihsalden ma'dud değildir. Bunu istihsal diye kabul edemeyiz. Bunu satarak geçinemezsin. İşte fabrikalarımız, ticarethanelerimiz, işte işte yerlerimiz… Hangisini istersen, orada çalışırsın" olmuşdur.", ibid.

prostitution problem, but also a social right like all citizens of the country should have.[80]

Sabiha Sertel repeated her view one year later in January 1928. This time, she focused on the subject with a political point of view instead of a sociological one. She defined the issue of women trafficking as a struggle between democracy and religion aristocracy, and between feminism and capitalism.

She mentioned that the role of religion and aristocracy in women trafficking is based on the fact that no religion or aristocracy accepted woman as an individual, so women were just a property that could be bought and sold. She claimed that democracy was also an uprising against this situation and to make sure women are recognized as individuals. In fact, it can be said that she refers to "Enlightenment" and "Western democracies" while using the term "democracy".[81]

---

80 "Kadın cem'iyetde müstehil kaldıkca hür ve müstakil olamamışdır. Bütün tarih kadını iktisadi fa'aliyetden mahrum kaldığı devirlerde esir diye kayd etmişdir. Kadın cem'iyet içerisinde tabi'i şekilde iktisadi fa'aliyet göstermediği, yegane mevad-ı istihsal olarak, kadınlığını kullandığı devirlerde hep esir olmuş, fuhuş cem'iyetin en tabi'i bir mü'essesesiolmuşdur. Hayatını kazanmak için elinde hiçbir vasıtası olmayan bir insan için bundan tabi'i ne olabilir? (...) Kadın hür olmak için iktisadi istiklalini kazanmaya mecburdur. Kadın bu istiklali kazandıkdan sonra bu kadın gibi hürriyetini fuhuşda aramaz. Bil'akis kendisini para mukablı satan bir esir, erkek tarafından temlik edilen bir mal, cem'iyetin mevad-ı iptida'iyesinden ma'dud bir madde olmadığını his eder.

"Kadını fuhuşdan kurtarmak için kadına şahsiyetini, hürriyetini, istiklalini vermek lazım. Medeni bir cem'iyet içinde hürriyet ve istiklal her ferd gibi kadının da ictima'i bir hakkıdır.", ibid.

81 "Demokrasi kadına ne getirdi? Evvela kadını cem'iyet içerisinde bir ferd olarak tanıdı. Kadının da hakk-ı sa'yı, hakk-ı temellükü, hakk-ı reyi, vatandaşlık hakkı, hakkı vardır, dedi. Kadın bir mal gibi satılamaz, kadınlık bir sermaye, bir vasıta-yı tayiş olamaz. Kadını ferd yanından uzaklaşdırıp bir mal derekesine indiren kadın ticaretine mani' olmak demokrasinin kadına va'ad ve te'min etdiği en büyük hakdır. Kanun nazarında kadın ve erkek yokdur, ferd vardır, vatandaş vardır. Bu hak bilatefrik-i cins her ferdin hakkıdır. (...) Kadın gösterdiği kabiliyet nisbetinde her mevki'ye sahip olabilir. Kadın artık kadınlığını bir sermaye olarak kullanamaz. Her ferd gibi cem'iyet kafilesinde müstahsil bir 'unsur olmaya mecburdur. Hayatını ancak sa'yı ile te'min edebilir. Kadınlık ne 'ailede ne de cem'iyete, para getiren bir sermaye olarak demokrasi kanunlarına giremez. Kanun nazarında kadın ve erkek cinsiyet farkı gözetilmeksizin müsavidir. Kadın erkeğe manzum bir 'uzuv değildir. Kendi şahsiyetine

The correlation between democracy and feminism is expressed by Sabiha Sertel as when democracy accepted the woman as an individual, a struggle between feminism and capitalism began. She mentioned the fact that women were exploited in every economic area; their labor was cheaper than men's, their working time was longer because they could not object due to their obligation to feed their children, and finally their sexuality was purchased as well. However, according to her, besides democracy which made society accept women as individuals, feminism opposed capitalism to protect women's working conditions and salaries and opposed prostitution.[82]

In her article, Sertel continued to use the example of socialism and she argued that the socialists used the feminist challenge and they claimed that religions, aristocracies and even democracies made women slaves and that to

---

sahib, yaratıcı kabiliyetini, teşebbüsünü, şahsiyetini kendi kendine yapan ve kullanan bir ferdir. Kadınlığın artık pazar yerinde teşhirine kadını ferd olarak kabul eden demokrasi ve medeniyet tahammül edemez. Demokrasinin en büyük vazifesi dinlerin, aristokrasi devrinin ictima'i bünyeye yadigar bırakdığı bu zihniyeti öldürmek, bununla mücadele etmekdir. Dinin ve otokrasinin te'sis etdiği 'aile, kadına kadınlığına mukabil hakk-ı hayat veriyor. Biz bu 'ailenin, kadını yalnız dişi diye kabul eden bu mü'essesenin ve kadınlığın bir meta' gibi satılmasına sebeb olan fuhuş mü'esseselerinin düşmanıyız. Biz kadına kadınlığı mukabilinde değil, biz kadına sa'yı, istihsali, vazife ve mes'uliyeti mukabilinde hakk-ı hayat veriyoruz.", Sabiha Sertel, "*Fuhuş ile Mücadele Ne Demektir?*", Resimli Ay, no 47-11, vol. 4, year 4, January 1928, p.1-2.

82 "Demokrasi kadını cem'iyet içinde bir ferd olarak kabul etdikden, hayata vazife ve mes'uliyeti müşterek bir insan olarak sokdukdan sonra bu def'a da feminizm ile kapitalizm arasında mücadele başladı. Kadın girdiği her iktisadi sahada kapital tarafından istismar edildi. Kadının sa'yını ucuz satın aldılar. Hayatını kazanmak onun evdeki aç yavrularını doyurmak için olan mecburiyetinden istifade ederek kadına sa'at-i mesa'i tanımadılar. Sa'y pazarlarında kadının yalnız sa'yını değil, cinsiyetini de satın aldılar.

"Bu def'a kapitalin karşısına yalnız kanunları ile kadın ticaretini men' eden demokrasi değil, feminizm çıkdı. Evvela kadının iktisad pazarlarında istismar edilmesine, 'ameleye kabul edilen iktisadi sigortaların, sa'at mesa'isinin, tazminatın kadına da kabul edilmesine karşı cidal açdı. Bundan başka kadının ve kadınlığın gerek 'ailede, gerek cem'iyetde bir sermaye telakki edilmesine, kadının bir dişi değil, cem'iyetin her ferdine tanıdığı hak ve vazifelere sahib bir insan olarak kabulünü te'min için teşkilat yapdı.", ibid.

struggle with women's slavery would only be possible by collaborating with feminism and socialism.[83]

After the analysis of the political situation about prostitution and women's slavery, she discussed the situation in Turkey. She celebrated the politics which were applied by the government. It is interesting that in contrast to her attitude in the past years, she has no criticism for the government in 1928, at least regarding this subject, and she thanks the Minister of Interior because of his administrational practices.[84]

In *Resimli Ay*, the final article about prostitution is published in March 1928. This was a research consisting of the answers to the following questions and issues: "Who needs to have the document of prostitution?", "How many prostitutes are there in Istanbul?", "How many brothels are there in Istanbul and how many kinds of prostitutes are there?", "Men cannot open brothels.", "How old can one be to become a prostitute?", "The private lives of the prostitutes", "What do prostitutes do when they get older?", "What do they do to

83 "Feminizmin bu cidalinden en evvel sosyalizm istifade etdi. Sosyalistler dinlerin, aristokrasilerin, hatta demokrasilerin bile kadını kadını hala esir etdiğini iddi'a etdiler. Demokrasiler içinde kuvvetle yer bulan kapitalin kadını iktisadi pazarlarında nasıl esir etdiğini, kadınlığın hala en medeni 'alemde bile bir ticaret emti'ası gibi pazarlarda satıldığını iddia etdiler. Kadının hala (emval-i memleketden) madud olduğundan, kapitale karşı cephe kurmak için feminizmin sosyalizm ile el ele vermesi lüzumundan kuvvetle bahs etdiler. (Bebel)in (Sosyalizme Nazaran Kadın) diye yazdığı kitap bütün dünya kadınlığını alt üst etdi. Kadın ticaretine karşı bütün dünyada uyanan 'isyan ilk atışını bu kitapdan aldı. Kadın ticaretine karşı yalnız feminizm değil, demokrat hükümetlerle beraber otokrasiler bile cidal açmaya mecbur oldular. (...) Bu cidalde liberaller, feministler, hükümetler, demokrasiler, hatta otokrasiler birleşdiler.", ibid.

84 "Bu sebebledir ki Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey'in fuhuşa ve kadın ticaretine karşı açdığı cidali Türk feminizminde ve ictima'i hayatında bir inkılab diye alkışlamak icab eder. (...)
"Demokrasi hükümetinin her işte olduğu gibi bu mes'elede de cezri bir inkılap yapması ne kadar şayan-ı temennidir. Demokrasi içinde 'umumhane yaşayamaz. Kadınlık bir emtia-yı ticaret gibi satılamaz. Kadınlık ne kadınlar, ne de mü'esseseler tarafından iktisad pazarlarında bir sermaye olarak kullanılamaz. Kadınlık bu namus tüccarlarının elinde bir baziçe olarak bırakılamaz. Türk kadınının demokrasiden ve Dahiliye Vekili'nin açdığı cidalden beklediği şey de budur.", ibid.

fight disease?". In the article, there is detailed information about these questions, and all responsible institutions are listed as well.[85]

4.7.3 *The Problem of Suicide in Resimli Ay*

The final social problem discussed in *Resimli Ay* is the suicide problem, which is especially widespread among the youth. In *Resimli Ay*, articles on this subject have been written by many different intellectuals and doctors of the era, such as Selim Sırrı and Fahrettin Kerim. However, there were again unsigned articles as well. Reşat Nuri wrote a story about the suicide of young people.[86] In all articles, the writers tried to analyze the origins of the problem according to their political, sociological or medical point of views using a scientific method. All of them shared the view that the the suicide rate has been increasing rapidly.

Moreover, many of them claimed that traditional living had its own social rules and values, yet it has been destroyed by the modern ways of living and the new lifestyle's social values and rules are not constructed by young people who are especially open to change. The young people broke down the traditional way of living; however, they could not totally adapt to the new one. Thus, they make many mistakes, cannot balance themselves or they feel depressed.

Some of the writers think that this is a fashionable behaviour: Suicide rates have been increasing all over the world, so our youth imitates them.

Fahrettin Kerim especially dwelled on the educational factor as well as the factors above and he found the methods of education in all levels, even in the university level, responsible for weakening the young people's characters and willpower.[87]

---

85 Anonymous, "*İstanbul'da Fuhuş Meselesi: Mecmu'amızın İçtima'i Tedkiki*", Resimli Ay, no 49-1, vol. 5, year 5, March 1928, Extraordinary *Ramazan* Copy, p.21-23.

86 Reşat Nuri, "Bir İntihar Şakası", no 39-3, vol. 4, year 4, May 1927, p.41-42,44-45.

87 "Gençlerimizin seciye ve irade kaybına sebeb olan 'amellerden biri de iptida'iden başlayarak, lise ve Dar-ül fünunlardaki tedris usulleridir. Bina'en'aleyh cumhuriyet ma'arifinin ilk işi mekteb programlarının ıslah ve gençliğin zihnini kırk anbar haline koyan tedris usüllerini programlarımızdan tamamıyla tard etmek olmalıdır. Bu nev'i tahsil ve terbiye 'amel olduğu

In the March issue in 1926, an unsigned article analyzed the social effects by using the statistical research done by the government (by *Türkiye İctima'iyat Enstitüsü*) and emphasized social responsibility. In the article, it was argued that the society organizes and manages individual life and if the society has social crises, the order and social control would be broken and the individuals would fall apart; in big cities, boundaries between people are weaker than in small cities and because of this, the suicide problem is more common in the big cities.[88]

The writer also pointed out the effects of the political problems, mainly the lack of common goals after the World War I, and explained that political crises cause a disorder in the society and people affected by this situation can be inclined towards suicide.[89]

---

gibi suist'imallerde de mühim rol oynar.", Fahrettin Kerim, "*Memleketimizdeki İntihar Salgınına Karşı Ne Yapmalıdır?*", Sevimli Ay, no 1 (24-1), vol. 2, year 2, February 1926, p.6-7.

88 "Ferdin bütün hayatını tanzim ve idare eden cem'iyetdir. Cem'iyet buhran içinde olmaz, hayat muntazam ve sakin olursa, muhit dar, ictima'i kontrol kuvvetli bulunursa intihar azalır. Fakat ictima'i buhran ferdlerin hayatını alt üst eder, ictima'i nizam bozulur, ictima'i kontrol kalmazsa, ferdler muvazenelerini şaşırır, ahlaksızlıklar, cinayetler ve bu meyanda intiharlar çoğalır.

(...)

"İctima'i kontrolün kuvvetli olması da intiharı azaltır. Küçük ve dar muhitlerde ferdler etraflarındakilerin kontrolü altında yaşarlar. Her hareketiniz ta'kib edilir ve her işten dolayı muhitinize hesap vermeye mecbur tutulursunuz, bu ictima'i kontrolün bu kadar sıkı olması insanları intihardan men' eder. Bunun içindir ki büyük şehirlerde küçük şehirlerden daha ziyade intihar vak'ası olur.", Anonymous, "*Niçin İntihar Ederler?*", Sevimli Ay, no 1 (25-1), vol. 3, year 3, March 1926, p.4-5.

89 "Siyasi buhranlar da intihar 'avamilinden biridir. Siyasi ve mali buhranlar cem'iyetde nizam-ı ictimai'yi alt üst eder. İnsanlar istinad etdikleri mü'esseselerin ayakları altında kaldığını his eder etmez me'yus ve nevmid olurlar. Bu yaz ve nevmidi onları intihara sürükler. 'Umumi Harb'den sonra Türkiye ve Almanya'da intihar kaimi hayretengiz bir suretde artmıştı. Harbi müte'akib senelerde, Almanya'da her sene on bin kişi intihar ediyordu. İngiltere'de intiharların mikdarı senede (4000), Fransa'da senede sekiz bin kişidir.

"Me'şru vicdanın heyecanda bulunduğu zamanlarda ferdler hep 'aynı gaye etrafında toplanan kimseler oldukları için intihar azalır. Harb esnasında, me'şru vicdanın en son heyecan devresinde, intiharlar birden bire tevakkuf eder.", ibid.

In the same article, the writer also questioned the different rate of sexualities and mentioned that the men are more prone to suicide than women. However, the female to male ratio of suicide cases is equal in Turkey.

Then, the other social parameters are mentioned in the article. The first argument is that educated people have a bigger tendency to commit suicide than uneducated ones. This is linked to the decreasing influence of religion and to the effects of civilized life.[90]

The influence of the huge social transformation is also a subject dwelled upon in *Resimli Ay*. In April 1927, again an unsigned article focused on the reasons for suicides, especially emphasized and clarified this argument. The writer mentioned that suicides are prevalent among the students, especially university students. This is because the students are free spirits, yet their families are not- they are conservatives.

The article concluded that our country and the whole world are in a revolutionary age and this causes a decline in the old social values and institutions such as religion. The revolutionary way of society created uncertainty.[91]

---

90 "Ma'lumatın çoğalması ile dini imanın zayıfladığı görülür. Dindar kimselerin, müntehirlerin Ahiret'de cezaya ma'ruz kalacaklarından korkmaları onları intihardan men' eden mühim bir 'amildir. Gerek Musevi, gerek Hıristiyan, gerek Müslüman, hakiki mü'minler arasında intihar azdır. İman insanı intihardan men' eden en kuvvetli 'amildir. İntihar edenler ekseriyetle imanı gayb eden kimselerdir.

"Sonra tahsil görmüş adamlar daha hassas, daha yorgun, daha az mütehammildirler.

"Bunlara 'ilave edilecek mühim bir nokta da 'asri hayatın büyük şehir sakinleri üzerinde tevellüd etdiği 'asabiyetdir. Bugün hayat, eskisine nisbetle çok daha çetin bir su-i müstelzimdir. 'Aynı zamanda büyük şehirlerde izdiham, vesa'it-i nakliyenin 'asab üzerindeki ter'siri insanı yorar, 'asabı gerer, ve ferdi ufak bir hareketden 'azami te'siri duyacak bir 'asabi buhrana sevk eder. Onun içindir ki İstanbul'da taşraya nisbetle daha çok intihar vak'ası olur. Zaten intihara medeniyetin tevellüt etdiği bir hastalık nazarıyla bakıyorlar. Köylüler arasında intihar meçhul gibi bir şeydir. Bir köylü kızın intiharı hepimizin hayretle göreceği bir hadisedir. Halbuki İstanbul gibi şehirlerde intihara tabii hal nazarıyla bakılır.", ibid.

91 "Gençlik devri hayatın en maceralı devridir. Çünkü bu devir kana'atlerin te'sis etdiği devirdir. Gençlerin baz'ıları yeni 'akidelerini bulup hazm etmekte müşkülat çekmezler. Fakat baz'ıları bedbin ve nevmid olurlar. İşte o vakit hayatdan uzaklaşmak temayülü başlar. Onun içindir ki ba'zen ruhiyatçılar gençlik devrine, intihar devri derler.

"Bizim gibi mühim bir inkılab geçiren memleketlerde bu buhran daha 'umumi olur. İnsanları cem'iyete bağlayan müesses kana'at ve mefkurelerin mütemadiyen değişditi bir devirde,

§ 4.8 The Subject of Feminism in *Resimli Ay*

In *Resimli Ay*, feminism is not one of the primary subjects of discussion until 1927. As a magazine embraced the mission to encourage social change and to spread the idea of an organized society to solve social problems, it can be observed clearly that *Resimli Ay* kept away from the discussions on feminism, and especially the feminist movement of the era in Turkey. In 1927 and 1928, however, there is a big discussion about it due to the circumstances.

First of all, it is necessary to understand the attitude of Sabiha Sertel, as the only regular and important woman writer, and even editor in some periods of the magazine when Zekeriya Sertel was in prison. It can be claimed that Sabiha Sertel had a feminist perspective, in *Büyük Mecmua* period before *Resimli Ay*. At least, she has no contradiction with the feminist theory. In *Büyük Mecmua*, Sabiha Sertel presents an attitude not only to embrace the idea of "*Milli Aile*" as a prototype of modern, enlightenmental family model, but to transcend it and to emphasize women's need to be recognized as individuals in an age of reason and individualism. In *Büyük Mecmua*, she not only wrote about Western feminism and supported the suffrage movement, but she also emphasized that Turkish women also deserve the right of suffrage and complained about not giving this right to them as mentioned in former chapters.

Furthermore, while she lived in America, it can be guessed that she became acquainted with American feminism. Nevertheless, she worked with workers of the trade unions in America, yet she did not get involved in the feminist movement. This can be explained by the fact that she was prone to

---

gençlik tutunacak kuvveti bulmakda müşkülat çeker, uzun müddet mefkuresini bulmak için uğraşır. Fakat hangi mefkureye sarılacağını te'yin edemeyince nevmid olur. İşte gençleri intihara sürükleyen 'amillerden biri de budur.

(...)

"Zamanın böyle istihale ve inkılablarla dolu oluşu, gençlerde de kararsızlık ve rahatsızlık tevellüd ediyor. (...) Bu büyük bir inkılap geçirmekde olduğumuz gibi, bütün dünya da yeni ve müthiş bir inkılap içindedir. Din ve 'aile nüfuz ve mevki'ini ga'ib ediyor. İctima'i nizam yerini yeni 'akidelere bırakıyor. Hayat başdan başa değişiyor. Bütün bu değişiklik ictima'i bir istihaledir ki en büyük te'sirini gençler üzerinde gösterir. (...) Binaen'aleyh ictima'iyatçılara göre bugünkü intihar temayülünü tabi'i görmek lazımdır.", ibid.

socialism, yet her dream was indeed an organized society and state which is based on Western democracy and Enlightenment.

Moreover, it can be claimed that Sabiha Sertel had a distant attitude to the feminist movement in Turkey after she came back to the country and in the period of *Resimli Ay*. The same distance can be seen in the other writers of *Resimli Ay*; the magazine has a distance to the feminist movement as a whole, even in the period when Sabiha Sertel was the editor. It can be added that sometimes the magazine even included the writings of anti-feminist writers. It should be added that most of the articles about the criticism of the feminist movement are written by Sabiha Sertel.

The first sentences about the feminist political demands are seen in the third issue of *Resimli Ay* in 1924. An unsigned writer -probably Sabiha Sertel- discussed the situation of the Turkish women and besides many other matters, she mentioned her view about the right of suffrage, mentioning that the Turkish woman is not a citizen and that she has no right to participate in the decision making processes of the country's economic, social and political issues. It is mentioned that the indifference of women towards the country's issues is based on this fact. However, the article claimed that Turkish women should firstly accept their duties, and then the right of suffrage would come.[92] After this article, suffrage would not be a subject of discussion in *Resimli Ay* until 1927.

It would be useful to remember that *Resimli Ay* started being published in February 1924. It is an interesting coincidence that *Türk Kadınlar Birliği* was established in the same month. While *Kadınlar Birliği* has been founded by feminist women and they have been known as the feminists of the era through *Kadınlar Halk Fırkası*, they had not made a public utterance yet about the right

92 "Türk kadını vatandaş değildir, çünkü memleketde iktisadi, ictima'i, siyasi mes'elelerde sahib-i rey değildir. Kadınların 'alakasızlığını biraz da burada aramak icab eder. Kendisini ferd olarak tanımayan, bir cem'iyetde kendisini bu hayati mes'elelerde da'ima haric tutan bir gurub içerisinde kadın da kendisine verilen bu kıymeti kabul etmiş, reyini istemeyen bir cem'iyete 'alakasını da vermemişdir. Fakat hak hiçbir zaman verilmez, alınır. Türk kadını vatandaş olabilmek, sahib-i rey olabilmek için evvela vazifesini kabul etmeli, ondan sonra hakkını vermeseler bile alır.", Anonymous, "*Türk Kadını*", no 3, vol. 1, year 1, April 1340 (1924) *Ramazan* Copy, p. 41-42.

of suffrage of the Turkish women in 1924. Their discourse and their practices were based on the concepts of education of women, empowerment of women in the family and social life, working life and women, and social aid.

When viewed from this aspect, it can be claimed that the connection between their main discourses was very strong. This framework actually was so similar to the one of Sabiha Sertel, and it can be accepted as cooperation between them. However, there is no reference to the forming of the association in *Resimli Ay*, there is no news about the discussions which were opened by the Kadınlar Birliği, and also there is no news about the practices of the association. The magazine was not open to the writings of women from *Kadınlar Birliği*. This can be evaluated as a proof of Sabiha Sertel's and *Resimli Ay*'s remaining distance. Although their focus was on the organized society, they did not wish to cooperate with the feminists.

In 1926, Zekeriya Sertel was arrested by the government and Sabiha Sertel stood alone. These years were the ones when their relationship with the government and the regime broke down and Sabiha Sertel was becoming more opposed to the government. Although she changed her position due to the problems she had with the government, she did not become closer to the women in *Kadınlar Birliği* as seen in *Resimli Ay* because they were experiencing similar problems with the government and the women in *Kadınlar Birliği* had also been forced to become the opposition. It can be claimed that even though Sertel was against the state, she was close to state feminism.

In 1925, when some writers were arrested by the government, Nezihe Muhittin wrote a letter in the magazine *Türk Kadın Yolu,* which is the official publication of the association, and called for the government and demanded freedom for the journalists. While *Kadınlar Birliği* was a newly opened association, she had taken a risk in order to act in solidarity with opposing writers.

In 1927, *Kadınlar Birliği* began to call out their request for the right of suffrage, but they began to have serious problems with the government. In their difficult times, *Resimli Ay* as a magazine and even Sabiha Sertel did not act in solidarity with them. *Resimli Ay* began discussing the right of suffrage and the feminist movement this time, by criticizing feminists and their suffrage request. All the writers of *Resimli Ay*, including Sabiha Sertel were against the

demanding for the right of suffrage and they even made fun of it in some articles.

In the same year, in July 1927, Sabiha Sertel mentioned her view about the suffrage request of *Kadınlar Birliği* in her article about the problem of testimony, using a language that is rather impolite. She claimed that the political powers must accept women as individuals and when it became realized, political rights would naturally be given. She opposed to the request of suffrage and she accused the feminist movement of behaving in a non-conjunctural position. She asked whether or not the women who try to take steps towards gaining the right of suffrage are aware that women have not been accepted as individuals in front of the law. She continued to explain women's position in social and economic life and she declared it is necessary for women to first gain social and economic identity in the public life. When women have such a position in the society, it would be the right time to discuss the right of suffrage. She opposed rigidly to the demands of the feminist movement and criticized feminists harshly by saying that it is not reasonable to demand the suffrage right before women become a part of social and economic life. Sertel concluded her article by mentioning that she wants her rights as a human being before demanding the suffrage right and political rights.[93] Thus, she put forward her position against feminists and feminist demands in 1927.

---

93 "Kadının siyasi haklarını almak için hamleler yapmaya çalışan kadınlar 'acaba kanunun daha bizleri ferd olarak kabul etmediğinden haberdar mıdırlar? Çünkü vatandaşlık hakkı 'asri demokrasilerde kadın erkek her ferdin hakkıdır.

"Kadın ferd olamadığı için tabi'i olarak bu haklardan mahrumdur. Türk kadını henüz vatandaş değildir. Türk kadını şahid olamaz, Türk kadını vasi olamaz, Türk kadını çocuğunun ve hatta kendisinin sıhhi, ictima'i hayatı ile 'alakadar olan beledi işlere karışamaz. Kadın daha henüz müstakil bir ferd değildir. Yanında istinad edecek bir baba, bir zevc veya bir erkeği yoksa hayat mücadelesinde mağlub olmaya mahkumdur. Kadının ticaret hayatında hiçbir i'tibarı yokdur, kadının 'ailedeki rolü ancak re'isine tab'i olmakdır. Çünkü 'ailenin re'isi erkekdir. Kadın müstahsil değil müstehlikdir. Kadın ferd değil, erkeğin ve cem'iyetin sırtında yaşayan bir yükdür. Kadınların meb'us olması için mücadele edenler seri' bir atlama hareketi yapıyorlar.

"Daha kendilerini şu'ur sahibi bir ferd olarak kabul etmeyen, memleketinin sıhhati, 'ümranı, terakkisi yolunda ona hakk-ı kelam ve hakk-ı semi vermeyen bir kanundan, meb'us olmak hakkını istemek çok yüksek bir atlama değil midir?

In August 1927, Sabiha Sertel directly wrote about women's right of suffrage and she clarified her views about feminism as a theory. She defined both feminism and socialism as the most powerful social movements challenging exploitation. In the meantime, she highlighted that feminism is not a rumble of a coterie but is a freedom struggle against the slavery of workers, women and children. However, she argued that, if women do not have the capacity and ability to use their rights, it would not be meaningful to have the rights because they will not be practiced. It can be claimed that the purpose of these expressions is again to snub feminists.[94]

Her main emphasis is that women need to first of all have their economic freedom and only then they would be accepted as individuals. The political rights and citizenship would come as a result of this process, just as mentioned in previous articles. According to her, demanding political rights before the instruction of economic freedom would not be the right order to follow and would not lead to a result. She repeated the concept of 'merit' for women by claiming the necessity to deserve the political rights. It is interesting that she did not discuss any time the 'merit' of men to use political rights, although there are a few men who could comprehend the meaning of political rights in

"Ben intihab hakkımı, siyasi hakkımı istemezden evvel insanlık hakkımı istiyorum." Sabiha Sertel, "Ben İnsan Değil Miyim?", Resimli Ay, no 41-5, vol. 4, year 4, June 1927, p.1-48.

94 "Yirminci 'asırın en kuvvetle çarpışan ve yürüyen iki ictima'i meslek ve cereyanı vardır. Sosyalizm, feminizm. Feminizm bugün artık hak diye çırpınan bir zümrenin patırtısı değildir. İnsanların on dokuzuncu 'asırdan beri insan esaretine, 'amele esaretine, kadın esaretine, çocuk esaretine karşı açdıkları cidal gibi bir hürriyet ve istiklal cidalidir.

"Her hürriyet ve istiklal gibi, ferdler isbat-ı liyakat etmedikçe, bu istiklal ve hürriyeti istimal kabiliyetini kazanmadıkca bu haklara sahip olamamışlardır. Cidale mahkum kalmış her esir ferd gibi kadın da iktisadi esaret zincirlerini çözmedikce verilen hak ve hürriyeti tenefüs edememişdir.

"Kanunun ferdlere verdiği hak çok çok kereler kanunların maddeleri arasına sıkışmış kalmış, ferdler bu hakkı kullanmasını bilmemişlerdir. Kanunun ferde vermediği hakkı te'min etmek ve bu hakkı kağıt üzerinden hayata indirmek, ferdleri bu hakkı ist'imale muktedir bir hale getirmek işte yirminci 'asır feminizminin istifdah ettiği gaye…", Sabiha Sertel, "*Başmuharririn Köşesi: Kadının Şehadet Hakkı*", Resimli Ay, no 42-6, vol. 4, year 4, August 1927, p.44-45.

the country. Therefore, it can be claimed that these arguments are unfortunately just objections to the feminist movement's demands.[95]

She ended her article with a direct reference to *Kadınlar Birliği*, claiming that her article can cause a real discussion on feminism, that is to say, she accused *Kadınlar Birliği* of not having a real feminist agenda.[96]

In the same issue of *Resimli Ay*, İbnürrefik Ahmet Nuri wrote a story about women being members of parliament. It can be said that all of his stories in *Resimli Ay* are based on ridiculing women's demands or women's modern identities. In this story he tried to show what kinds of problems could occur if women become members of parliament. The name of the feminists' organization is "*Kadınları Yüceltme Derneği*" (The Union of Elevating Women) which is insultingly based on the idea that the feminist women do not want to be equal with men but want to be superior to men. It is interesting to see that Sabiha Sertel's position is not opposite to his. İbnürrefik Ahmet Nuri wrote about a dream, actually a nightmare in which women became deputies and

95 "Kadının siyasi haklarına gelince, şüphesiz her ferd gibi kadının intihab etmek veya edilmek çok 'asri bir hakkıdır. Fakat bir hakkı vermek kafi değildir. "Kullanabilmek" işte pek çok haklardan istifade edemeyişimizin yegane 'amili budur. Ve bu da kanunla te'min edilemez.
"Her esir ferd gibi esir kadın da hürriyet ve istiklalini elde etmek için açdığı cidalde evvela iktisadi istiklalini kazanmaya mecburdur. Bugün siyasi ve iktisadi istiklallerin bile manivelası iktisadi istiklaldir. Ferd iktisaden müstakil olamadıkca ne ictima'i, ne siyasi hiçbir hakkını kullanamaz. (...) Garbda siyasi ve ictima'i haklarını alan kadınlar memleketlerinin iktisadi hayatında rol oynayanlardır. (...) Bugün Feminizm kadının bu istihkarına karşı mücadele ediyor, 'amele kadını hayatda kendine rakip tanıyor, kapitalist istifade edilecek iktisadi bir 'unsur diye kabul ediyor, siyasi fırkalar 'ameleye karşı kadını bir tehdid vasıtası olarak kullanıyor. Kadın bu vaziyetden istifade ederek iktisadi cidalini yapıyor, ve bu cidalde muvaffak oldukca kendine fazla haklar te'min ediyor.
"Fakat henüz bir parça ekmek için 'ailenin en zavallı esiri olan kadının bu hakkını kullanabileceğini iddi'a etmek, bana hayata karşı göz yummak gibi geliyor. Daha 'ailede tefili yaşayan müstehlik kadın bu hak kendisine verilse dahi bunu kullanamaz. (...)
"Kanun-u Medeni'nin kadına verdiği haklardan istifade edebilmek, daha vermediği hakları alabilmek için kadının isbat-ı liyakat etmesi, ve bu hakları kullanabilecek bir hale gelmesi lazımdır.", ibid.

96 "'Ben İnsan Değil miyim?' makalesi kadınların meb'us olması mevzu'-u bahis olduğu bir zamanda hakiki bir feminizm münakaşasının açılmasına sebeb olursa ikinci bir hidmet etmiş olur ki, bu da benim için mevcub-u teşekkürdür.", ibid.

the parliament was destroyed by the agendas of women and by picking on each other. It should be mentioned that there is no discursive difference between these and the caricatures of mainstream media depicting the demands of the feminist movement at that time.[97]

97 "—Bu gece rüyamda meb'us olmuşum.
—Hayırdır inşallah.
—Kadınlar da meb'us olmuş!
—Ne'uzübillah. Çok korkulu bir rüya!...
—Yavaş söyle. Yanımızdaki evde de 'azasından Kadınlar Yücelme Derneği bir misafir hanım var; işitmesin.
—İşitirse ne olur sanki?
—Nezaketsizlik olur. Kadınlar da'ima iltifat görmekten hoşlandıkları için onlar hakkında küçücük bir kinayeli söz 'izzet-i nefslerine dokunur. Ben bu rüyamı bile kadınların işitmesini istemem. Kadın ne olursa olsun ben hürmet ederim.
—Anlaşılan Kanun-u Medeni çıkdıkdan sonra sen de kadın ta'ifesine karşı yelkenleri suya indirenlerdensin. Ma'mafih hakkın da var, hayatda kadının kopardığı fırtınaya değme erkek göğüs veremez. Kadın Hak'dan isterik yaratılmışdır. Rahim, şefik olduğu kadar zalim ve şedid mizaçlıları da vardır, korkulur. Kadın ta'ifesinden sahihayn korkulur. Bir şeyi isterlerse karşılarında dağlar dayanmaz. Ne'uzübillah dedim. Çünkü kadın meb'us olunca bizden mazinin intikamını almak için 'aklımıza gelmeyen neler yapacakdır. Ve hiç şüphesiz ilk işi Kanun-u Medeni'nin talak bahsini te'dil etmek olacakdır. Boşamak hakkını münhasıran kendilerine ayıracaklar. Sonra ne olacakdır bilir misin? Ismarladığı bir şişe lavantayı satın almadığın, yahud eve biraz geç geldiğin için günde beş on kere seni boşayacakdır. Bundan sırf nazar…
(...)
—Rüyamda meb'us olmuşum. Kadınlar da olmuş. Meclis'e girdim. Bakdım ki tekmil kadın meb'uslar Meclis'in bir tarafında oturmuşlar.
—Sağ taraf mı sol taraf mı?
—Rüyada pek farkında değilim.
—Anlamak istediğim muhalifler tarafında mı muvafıklar tarafında mı?
—Herhalde erkek meb'uslara karşı muhalif vaziyetde toplanmışlardı.
—Ona hiç şüphe etmem.
—Fakat ne yalan söyleyim Meclis'e girer girmez bir gül bahçesine girdim sandım.
—Hepsi dikenli.
(...)
—Her türlüsü var. Tuvaletden bahs edenler; birbirine terzi sağlık verenler, ev işlerini yüz üstü bırakıp gelenler, yorgan kaplamayı kocasına bırakanlar, var. Var. Var. Çığlık, kıyamet… Bir yandan Reis-i cumhur hepsini sükuta da'vet ediyor.
—Fakat dinleyen yok değil mi?

He continued to ridicule women's demand for suffrage by comparing Istanbul women to Anatolian women. According to him, Anatolian women demanded to be respected, whereas Istanbul women demanded the suffrage right.[98] İbnürrefik Ahmet Nuri ended his story with the stereotype that feminists are "ugly women".[99]

In the same issue, two pictures were published. One of them was that a man who was being dressed by his butler was saying: "Our statement is for the women who want to be members of parliament: We want equality, too." The

—Evet. Bir de bu çığlık arasında daha yüksek perdeden bir çocuk ağlaması başlamaz mı?
(...)
—Bunu Reis Bey ona ihtar etdi. Ne cevab aldı biliyor musun? "Reis Bey! Reis Bey! Yüzüme iyi bak. Ben vatana evlad yetiştiriyorum. Onu sür nineye vereyim de südü bozuk mu yetişsin? Elbette onu kendi ak südüm ile büyüteceğim.!"
—Bravo! Bu cevaba akan su durur. Reis Bey bir şey diyebildi mi?
—Vakit kalmadı. Tekmil meb'us hanımlar bir ağızdan emzikli meb'usu alkışladılar. Sonra Reis'e dönüp hep bir ağızdan: "Evet reis Bey vatanı doğuran biziz. Siz uzakdan seyircisiniz. Neler çekdiğimizi bir Allah bilir bir de biz biliriz. Oturunuz oturduğunuz yerde. İşimize karışmayınız. Eğer biz olmasa idik siz nereden olacakdınız? Hani bir ittifak ediverirsek dünyada bir ferd kalmaz."
—Bereket versin ittifak edemiyorlar. Yoksa dediklerini yaparlarsa pek tehlikeli şeydir. Daha başka şey söylediler mi?", İbnürrefik Ahmet Nuri, "*Kadınlar Mebus Olursa*", Resimli Ay, no 42-6, vol. 4, year 4, August 1927, p.7-8.

98 "—Çok. Hepsi 'aklımda kalmadı. En son dediler ki: "Siz bizi ne zan ediyorsunuz. Kucağımızdaki çocukla icab ederse muharebeye bile gireriz."
—İşte burada yaya kaldı Tatar Ağası. Galiba muharebeyi çocuk oyuncağı zan ediyorlar. Mücahede-i Milliye'ye iştirak eden Anadolu kadını başka bizim İstanbul'un kenar mahallesinde Habibe mahlası yahud Şişli'nin Naşide Hanımı başkadır. Tarlada çalışan Anadolu kadınının nasırlı elleri cihana taşır, tefk atar ama, bizim İstanbullu hanımların eldiven içinde saklı ellerine ara sıra krem sürülmezse rahatsız olurlar. 'Askerlik eden Anadolu kadınının tırnakları kesik saçları uzundur, meb'us olmak isteyen hanımların tırnakları uzun saçları kesikdir. Anadolu kadını çocuğunu sırtına bağlar tarlada çalışmaya gider. Bizim hanımlar çocuğu kucağında tiyatroya gider. İşte aradaki fark.", ibid.

99 "—Hakikaten korkulu rüya görmüşsün. Kadın şerine uğrayacağına delalet eder. Başının selameti için sen bu rüyayı hiç görmemiş ol. Bir kadın işitecek olsa yetmiş iki diyara yayılır. Sonra… Var ötesini sen düşün.
—Sanki beni döverler mi dersin? Hele öyle bir şey'e ma'ruz kalayım: "Hanımlar! İçinizde en çirkin kim ise o vursun" derim. Vallahi hiçbiri parmağını kaldırmaz.", ibid.

other picture is that of a woman sitting alone and saying: "Our statement is for the women who want to be members of parliament: We want equality, too." This page shows that there is no tolerance for the feminists in the pages of *Resimli Ay,* which was managed by a woman, Sabiha Sertel.

Moreover, after just one month, in September 1927, Sabiha Sertel wrote an article again about a problem which she faced as a working woman. *Kadınlar Birliği* had been interfered with by the government at that time, and it is very interesting that Sertel did not mention this agenda and began her article with praise for the government, claiming that the government gave many rights to women although women had not demanded them.[100]

In her article, Sertel discussed the rights given to women by the civil code and focused on the problems which occurred in practice. After she discusses the problem she has experienced, she concludes that feminists need to provide women with their civil rights first and this must be the feminist agenda.[101]

In January 1928, *Resimli Ay* published an unsigned article, probably written by Sertel, about the Chinese Women's Union as a positive model of unioning women. The article emphasizes that the movement of Chinese women focusing on working women's problems and the social rights of women, is responsible for the future of the nation as the nationalist, modern women. It can be argued that the implicit aim of the article is to give a lesson to the Turkish feminists. This is so obvious in the name of the article: "Türk Kadınlar Birliğine İthaf: Çin Kadınlar Birliği Nasıl Çalışıyor?" (A dedication to *Türk Kadınlar Birliği*: How does the Union of Women in China Work?)[102]

In September 1928, İbnürrefik Ahmet Nuri again wrote a story about a meeting of the organization of feminists who wanted the right of suffrage,

---

100 "Bugün kadınların daha istemedikleri hakları, memleketin terakkisi nazarıyla, daha evvel veren bir meclisin ve kanunun karşısında söz söylediğimi biliyorum.", Sabiha Sertel, "*Kadının Hakk-ı Sayı Var mıdır?*", Resimli Ay, no 43-7, vol. 4, year 4, September 1927, p.1-2.

101 "...kadına gerek 'ailede, gerek cem'iyetde, gerek siyasetde mevki'i verecek olan en büyük salahat, hak ve iktisadi istiklalinin en büyük mesnedi olan hakk-ı ticaretin tehdid edilmemesini istiyorsam kadının feminizm mücadelesinde kullanacağı en büyük ve en lüzumlu salahı istiyorum, demekdir.", ibid.

102 Anonymous, "*Türk Kadınlar Birliğine İthaf: Çin Kadınlar Birliği Nasıl Çalışıyor?*", Resimli Ay, no 47-11, vol. 4, year 4, January 1928, p.17-20.

namely *Kadınlar Birliği*. He ridiculed the meeting and the women who attended it. In the story, the name of the women's organization is "*Kadınları Yüceltme Derneği*", and he claims that women who want to protest the beauty contest can not be organized anyway because of their "female" characteristics and thus makes a derisive reference to their demand of suffrage.[103]

The story continued with the discussion of the competition and women's discomfort related to it, and the women's leader said that men who do not have gusto will be referees in such a competition and they will introduce us as the ugly women. Another woman answered her, saying that no woman could accept another woman to say she is more beautiful than her.[104] This is again the most common argument used in order to humiliate feminists.

By publishing İbnürrefik Ahmet Nuri's story, *Resimli Ay* had been in a clear anti-feminist position because his stories were based on the idea that the main problem of feminists is that they are ugly, and no one admires them, which is also one of the most common discourses against feminist women in the West.

Sabiha Sertel did not object to İbnürrefik Ahmet Nuri or to the government policies against feminists. She wrote an article about the revolution of the alphabet in September 1928, and she heralded the revolution as cutting the

---

103 "Re'ise – Görüyorum ki, sizin ruhunuzda hala mekteb çocukluğu kaynıyor. Biraz ciddi olalım. Bizi kapıdan bir erkek dinlerse hepimizin hoppalığına hükm eder. Bir de meb'usolmak isteriz diye bar bar bağırıyoruz. Şurada doğrudan doğruya şahsımıza ta'lik eden güzellik müsabakasını güzel güzel münakaşa ve müzakere edecek yerde birbirimizi istihzalar, kinayeler, infi'aller ile kırıp geçiriyoruz. Yarın meb'us olsak Meb'usan Meclisi'nde ihlale veririz diye erkekler inan olsun bizden şüpheleniyorlar." İbnürrefik Ahmet Nuri, "*Güzellik Müsabakası: Kadınlar Meclisinde Münakaşa*", Resimli Ay, no 55-7, vol. 5, year 5, September 1928, p.6-9.

104 "...Bu gibi huysuz, soysuz erkekleri birer birer sayarak misal göstermeye lüzum görmüyorum. Erkeklerde hüsn-ü tabi'at, zevk-i salim bulunmadığını az çok cümlemiz biliriz. İşte güzellik müsabakasında mütehassıs, mümeyyiz, hakim bunlar olacakdır. İçimizden en güzel kadını bunlar ta'yin, tefrik edecekler. O kadına güzeller güzeli 'ünvanını bunlar verecekler. O kadın da ne vakit bunlara tesadüf etse bu sahte 'ünvanın 'azametiyle bizi hakir, sefil, çirkin görecek. Bu reva-yı hak mıdır? (...)

"Gayet süslü çiçek bozuğu bir hanım şiddetle ayağa kalkdı:

—Asla! Buna hiçbir vicdan razı olmaz. Hiçbir kadın, karşısında ben senden güzelim diyen kadına tahammül edemez.", ibid.

last connection with the Eastern world. In her articles, she speaks well of the government and again there is no reference to both their own experiences in their magazine and to the ones in *Kadınlar Birliği*. One who has read her articles can think that there was no distress in the country arising from the policies of the government against its oppositions. Sertel claims that *Gazi* (means Mustafa Kemal) taught us how to preserve the revolution, after he had brought the political revolution to us.[105]

In the next issue, in October 1928, Sabiha Sertel wrote an article about feminism again. As usual, she defined feminism as a modern, scientific methodology in theory and again she reminded the Turkish feminists implicitly that feminism is not an issue for women to seek rights and to bellow for these rights. It can be argued that she tried to teach her own style of feminism to the Turkish feminists of the era.[106]

After this introduction, she mentioned that feminism is in our country as a scientific area and criticized feminists that the discussions on feminism began when the Turkish women entered public life, yet these discussions could not be in excess of being theoretical and of former deliberations.[107]

---

105 "Türk inkılabı, Türk inkılabını yaratan büyük Gazi bize siyasi inkılabımızı kazandırdıkdan sonra bunu nasıl muhafaza edeceğimizin yollarını da öğretdi.
"İşte istiklalimize sahib olduğumuz günden beri geçirdiğimiz inkılablar, bu istiklali muhafaza etmek, Türkiye'yi medeni devlet manzumelerinden biri yapmak, bu siyasi zaferi, iktisadi, ictima'i, zaferlerle tetvic etmek için açılmış birer cidaldir.", Sabiha Sertel, "*Şarkla Olan Son Rabıtamızı da Kesdik*", Resimli Ay, no 55-7, vol. 5, year 5, September 1928, p.1.

106 "Feminizmi öteden beri kadınların haklarını müdafa'a eden bir cereyan diye kabul edenler, ekseriyeti teşkil ederler. Feminizmin şanı bir şekilde mevcud olmadığı memleketlerde bu zihniyet hemen de 'umumi gibidir. Fakat kadının hayata girdiği, kadın mes'eleleri, ictima'i mes'eleler sırasında tedkik edildiği yerlerde feminizm artık bir cereyan olmakdan çıkmış, bir 'ilim şu'besi haline girmişdir. İzdivac, 'aile, iktisadi hayatda kadın, kadının hakiki vazi'yeti, ictima'i teşekkülde kadının rolü ve vazifesi, din ve kadın, kadının yevmi ve 'umumi hayatdaki ihtiyacları, bu ihtiyaclara cevab veren mü'esseseler, sosyalizm ve kadın, hep ictima'iyata merbut olan bir feminizmin tedkik etdiği mes'elelerdir. Feminizm öyle zan edildiği gibi kadınlara hak arayan ve bu hakkı ihkak için bağıran bir cereyan değildir.", Sabiha Sertel, "*Bizde Feminizm Bir İlim Olarak Var mıdır?*", Resimli Ay, no 56-8, vol. 5, year 5, October 1928, p.1.

107 "Türk kadını hayata girince bizde de feminizm münakaşaları başladı. Fakat ma'alesef bu münakaşalar hep nazari olmakdan, daha doğrusu 'endi mütala'alardan uzağa geçmedi.", ibid.

She criticized intellectual men with regards to their attitudes on feminism; she argued that they have no scientific interest on this subject. It must be noted that in Sabiha Sertel's practices, there is no actual objection to the anti-feminist attitudes. She continued her article with the duties of feminism as a scientific methodology and she emphasized that there is a need to do research using a scientific methodology and to analyze and meet the social and economic needs of women.[108]

Sabiha Sertel is of course right in reminding everyone about the responsibilities of feminism and noting that feminism is a scientific area in the age. However, her discourse is problematic because of two main issues. Firstly, she did not tell anything about the feminist literature in the Constitutional period which was theoretically very powerful. Secondly, the lack of knowledge and the lack of feminist research were not the primary issues of the late 1920s when the authoritarian position of the government became strong and all kinds of opposition including the feminist movement were oppressed by the regime. In such a case, the major discussion cannot be the methodological problems of feminism.

---

108 "Hayata giren Türk kadınının, münakaşalara mevzu'u olacak birçok ictima'i ihtiyacları ve mes'eleleri vardır. Dul kadınlar, 'amele kadınlar ve kızlar, hayata giren kadının sokaklara terk etdiği çocuklar, izdivacların azalan veya çoğalan mikdarı, sebebleri, iktisad pazarlarında istismar edilen kadının istatistiklere istinad eden mevki', kadının ihtiyaclarını tesbit eden ictima'i vak'alar, bir fikir mecmu'asının bize 'ilmi bir usül ile tedkik edib vazi'yetlerini ve neticelerini bildireceği, ve sebeblerini münakaşa edeceği mevzu'lardı.

"Müsbit 'ilmlerin vazifesi, mensub oldukları şu'be-yi 'ilmi bir usül ile tedkik ederek çıkardıkları neticelere göre nazariyelerini istinad etdirmek, ve sebeblerini münakaşa etmekdir. Mevcud nazariyeler ve tarih, ictima'i bozuklukları ve ihtiyacları tatbike kafi değildir. Türk feminizmi, kadının bugünkü ihtiyaclarını, hayatını tedkik etmek, elde edeceği vak'alara ve istatistiklere göre te'sis etmek mevki'indedir. Fakat bugün henüz hiçbir kitab veya tedkik bize ne bu istatistikleri, ne vak'aları tenebbüt etmedi. Daha henüz Türk kadınının hayatda rast geldiği meşgalelerin ne olduğunu bilmiyor, ihtiyacları tedkike çalışmıyor.

"Müsbet bir 'ilmin vazifesi yalnız münakaşa değil, ictima'i vak'aları Türk feminizminin de vazifesi bugünkü kadını tedkik ve ihtiyaclarını tesbitdir. Henüz bu ihtiyacların tesbit edilmesi, kadın mes'elesinin hala nazari bir münakaşa mevzu'u olması, bizde feminizmin bir 'ilm olarak te'sis etmediğini gösteriyor.

"Türk feminizminin fikir adamlarından kadını kitab ve latifelerde münakaşa değil, hayatda tedkikdir. Ancak bu tedkikler Türk feminizmine 'ilmi bir cereyan verecekdir.", ibid.

5

Conclusion

> *Women's history as patchwork assumes the stability and already-given meaning of the category 'woman'. It aspires to compensate fort the absence of women from histories by simple retrieval and addition. But if we do not consider concepts as already fixed in meaning, we can no more do so with this category of woman. Writing women into history in this sense would call for a radically different kind of history writing.*
>
> Afsaneh Najmabadi, *Epigraph "Is Our Name Remembered? Writing the History of Iranian Constitutionalism as If Women and Gender Mattered"*

The magazine *Resimli Ay* (1924-1928) spends an effort on raising awareness on social problems as a whole and pointing out the solutions for them. In detail, there is a special emphasis on the women's social and economic problems and showing the way to solve them.

Firstly, in many issues of the magazine, the economic problems of women were exemplified and discussed. In many articles it was obviously elaborated that there was a big problem about women being able to find jobs and feeding

their children. If a woman could find a job, the next problem she faces would be caring for her children. The magazine does not only focus on the problem itself, but also the ways to solve the problems of working women. Increasing employment of women and opening new workplaces for women; providing nursery service for working women's children while they are at work; improving working conditions for women were the topics especially emphasized in many issues of the magazine.

Secondly, many problems of social degeneration arose after the war, and the transition of social life and their effects on women's lives were one of the primary topics of the magazine. The prevalence of prostitution led to the degeneration of women and many epidemic diseases such as syphilis. In addition to this, the increasing rate of suicides among especially young people in big cities is a topic which was accented in the issues of the magazine.

Moreover, the issue of education was the topic of focus for the improvement of the whole society and also women, and it was claimed in every opportunity that the improvement of the society and the country is deeply connected with the improvement of the educational system as a whole.

Furthermore, while the developments in the system of law were celebrated as a huge necessity to reform the society, the problems in its practice were also emphasized in the magazine. The civil code and its proceeds were the topics of focus, and the practices faced in the courts despite the code were criticized.

In all social and economic topics, *Resimli Ay* tried to show the ways of solving problems and discussed how the society could reach a healthier position. Therefore, the magazine insisted on two perspectives: One of them was to analyze the problems and the solutions in a scientific methodology in order to have a modern, well-educated, qualified society; the second one was to insist on being a well-organized society and state which could bring democracy as well. Therefore, in many articles of *Resimli Ay*, the criticizms targeting the government and municipalities were made taking the whole society into consideration: women who are not interested in the problems, the employers and the trade unions. That is to say, *Resimli Ay* called out to all the components of the country to solve all the economic and social problems.

On the other hand, there are many articles about the ideal identity of the Turkish women in the issues of *Resimli Ay*. Although a few of them can be

evaluated as a veneration of a kind of traditional woman identity, it can be claimed that many of the articles indicate a modern, educated woman as the ideal one. The ideal woman does not only have these attributes, but must also be a woman who has a role in social and economic life as an equal component of public life, has to be aware of her social responsibilities and build some institutions in order to solve the problems and improve the country.

Although many writers in *Resimli Ay* shared such an ideal about the identity of women, it can be easily claimed that some of them are supporters of a conservative identity for women. Actually, there were some discussions about these opposing perspectives in the magazine, where especially women writers immediately gave an answer to the conservative interpretations in the following issues. The discussions about the Turkish feminists of 1920s and their suffrage demands are the exception because there would be no opposing ideas to the humiliating phrases used for the feminists.

Actually, it should be specified that, the articles about the woman question are written mostly by Sabiha Sertel in *Resimli Ay*. Thus, it can be claimed that the reflection of the woman question on the magazine is identified by her.

Sabiha Sertel is an intellectual who lives among the intellectuals who are inclined towards socialism. However, her main paradigm was based on the modernist Enlightenment paradigm, and therefore, her perspective reflects her devotion to the paradigm. Actually, her social work experience in America has shaped her framework after her return to Turkey. In such a perspective, it can be argued that her dream is not a socialist society and regime, but an enlightened society and modern Western bourgeois democracy. She emphasized in every article that reaching such a dream is possible by some means such as scientific education, which would bring every area a scientific methodology, law, well institutionalized nation-state and a well-organized society which involves reasonable and socially responsible citizens.

As an intellectual, she has a perspective about feminism, and she gives importance to the feminist social and economic demands for women. She even claimed she was a feminist many times. However, she has no reference to the achievements of the movement of the Constitutional period and she has no link with the feminist movement in Turkey. In fact, she has no tolerance for the movement.

This tendency is determinative on the perspective about the issue of women in *Resimli Ay* as well. Besides her own, other articles which had been written mostly by men are not in line with the feminist movement; they criticize it and even ridicule it.

In such a perspective, it can be claimed that *Resimli Ay* reflected women's position and questions, but it did not reflect the feminist movement or act in solidarity with it. On the contrary, *Resimli Ay* was opposed to the feminist movement in 1920s.

In this sense, it can be said that the perspective about the woman question and the identity of women in *Resimli Ay* is determined by the modernist discourse and the demands for women are coherent with just modernism which included mainly the social and economic existence of women. However, there were no moderate approaches to the feminists' demand for suffrage. It needs to be remembered that the main difference between the modernist intellectuals and the feminists of the first wave in the Western, modernized countries was the demand for suffrage. Therefore, in *Resimli Ay*, the fundamental paradigm is not inclined towards feminism, but to modernist discourse, and the magazine has repeated the paradoxical side of modernism as well.

Resimli Ay was a magazine out of the mainstream media which was controlled almost directly by the *Kemalist* regime, that is to say, the intellectuals who published the magazine were not the direct executives of the *Kemalist* discourse about women because they had only discussed women's identity in a modernist framework and had rejected to listen to the feminist women's voices to try to see the issue from their perspective.

In conclusion, considering the two different forms of opposition, it can be claimed that this is a missed opportunity for solidarity to reach a healthier and revolutionary perspective for women.

Appendix 1 Nereye Gidiyoruz? Cemiyetimizi Tehdit Eden Müthiş Tehlikeden Haberdar mıyız: İçin İçin Ölen Bir Millet

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:1, Volume:1, Year: 1, February 1924 (1340), p. 5-9.

Harb-i Umumi'nin sebeplerini içtimaiyatçılar başka türlü, iktisadiyatçılar başka türlü, siyasiyyun başka türlü anlattılar. Fakat hepsinin birleştiği bir nokta vardı ki hudutlarla ayrılan dar toprak mıntıkaları üzerindeki tezayyüd-i nefusenin bunda en büyük emellerden biri olduğudur. Emperyalizmin yıkılmasını tecil eden Harb-i Umumi, tezayyüd-ü nefusenin husule getirdiği tehlikelere karşı siperler ithazı lüzumunu da tevellüd etti. Sosyalist memleketlerde (tevellüdatı kontrol) müesseseleri teşkil ettiler. İtalyanlar, Almanlar Japonlar muntazam muhaceret teşkilatı yaptılar, daha vasi topraklı ülkelere, mesela Amerika'ya yayılmak siyasetini takip ettiler. Hülasa Harb-i Umumi bu memleketlerde bir (tezayid-i nüfus) meselesi doğurdu, ve içtimaiyatçılar, siyasetçiler, iktisatçılar yazdılar, söylediler; ve icraata giriştiler.

Bize gelince Harb-i Umumi ve bundan evvelki harpler ortada hiçbir (tenakas-ı nüfus) meselesi bıraktı, fakat ortada sayılabilecek birkaç makale ve birkaç risaleden başka bir şey çıkmadı. Nüfus meselesinde ne içtimaiyatçılar, ne iktisatçılar, ne siyasiyun ortada canlı başlı ne bir siyaset, ne de bir icraat koydular. Ben makalemde bu siyasetin ne olabileceğini tahlil edecek değilim. Yalnız bu meselede en büyük rolü oynayan çocuk meselesi üzerinde duracak, memlekette bir şimendiferler meselesi, köpünler meselesi etrafında heyecan duyanlara bunlardan daha müheyyic bir çocuk meselesi olduğunu anlatmaya çalışacağım. Çocuk meselesi, iktisadi, içtimai, dini, hukuki, sıhhi diye birçok kısımlara ayrılabilir, fakat bugün en büyük ve korkunç bir rakamla gözleri kamaştıran, ve şu'urlu düşünenlere dehşet veren hadise, çocuk vefiyatı meselesidir. Muntazam istatiklerin veremediği hakiki adedi, doktorlar, ve çocuk hastaneleri bize yüzde seksen olarak verdiler. Çocuklarını, ve ferdlerini içtimai bir *** tabi' tutmayan cemiyetlerde tenakas-ı nüfus meselesi çocuk vefiyatı meselesi ile yan yana yürür. Bizde her hükümet ve her ferd bunu münakaşa eder, bazen içlerinde mecburi izdivaç, ve tedid zevcatı tavsiye edenler de olur,

fakat meseleyi ilmi bir şekilde kavrayıp, ortaya müşebbet bir siyaset ve icraat koyan hükümete henüz müzehher olmadık. Cumhuriyet hükümetinin nüfus siyaseti, programı ne olacağı henüz takriratımızdı. Zaten meseleyi layık olduğu ehemmiyetle kavramış, ve müşebbet bir icraat programı çizebilecek adamların adedi memlekette mahduttur. Hatta memlekette çocuk meselesi yoktur. Elimizde içtimad ve istinada şayan istatistikler olmamakla beraber bu işle daha yakından temasüde bulunan doktorlar çocuk vefiyatını İstanbul'da yüzde seksen Anadolu'da yüzde doksan olduğunu söylüyorlar. Bu hususta en ziyade salahiyat sahibi olduğu iddia edilebilecek olan doktor Ömer Besim Paşa bu nisbeti tey'id ettiği gibi, Himaye-i Etfal Cemiyetleri, çocuk doktorları da bu rakamda ittifak ediyorlar.

Halbuki bizde çocuk faciası bununla tamam olmaz. Geri kalan yüzde onun mühim bir kısmı da cemiyete *** olamayacak derecede 'alildir, hastadır, zayıftır. Bunu tahminen şu suretle tasnif edebiliriz:

Türkiye'de çocukların yüzde doksanı ölüyor. Kalan yüzde on da şu suretle taksim edebiliriz:

1 Yetimler, der ki…; 300 mevcuda karşı beş bini hükümet tarafından himaye edilmiş (190,…)'ı sokaklarda kalmıştır.
2 Beslenmemiş çocuklar; (tenemmü ve inkişaf için askari gıdadan mahrum olanlardır ki mevcut çocukların onda dokuzu bu sınıfa dahildir).
3 Gayr-ı meşru' çocuklar; İstanbul'dakiler üstü kapalı bir yerde oldurulmak için Dar-ül Aceze tarafından himaye edilmiştir. Taşradakiler sokakta ölüyorlar.)
4 Dilenciler; (Ticaret kumpanyaları tarafından sokaklarda dilendiriliyorlar.)
5 Serseriler; (Evsiz, vatansız, cami' avlularında, köprü altında, çeşme yalaklarında yatıp gündüzü serserilikle geçiriyorlar.)
6 Cismen sakat ve ma'luller; (körler, topallar, dilsizler ve sağırlar. Hiçbir tedavi ve himaye görecek müesseseye malik değiller.)
7 Irsi ve kesbi frengili çocuklar; (taliye havale edilmişlerdir.)
8 Veremli çocuklar; (ailelerinin fakir ve zaruretine ve cemiyetinin lakaydisine kurban olarak ölüme mahkumdurlar.)
9 Alkolik ana ve babalardan doğan dimağen ma'lul çocuklar.
10 Mecnunlar.
11 Ahlaksız çocuklar: (hırsızlar, caniler ve sa'ire).

Yüzde doksanını Azra'il'e hediye ettiğimiz bu ehemmiyetli yekünun bize terk ettiği yüzde ondan yukarıda bahsettiğimiz hastalar dimağen ve cismen maluller, hırsızlar, caniler, serseriler, dilenciler, cemiyet için zararlı bir ensar olmaya mahkûm olan bu çocuklar da tarh edildikten sonra elimizde kalacak olan sağlam ensar belki de yüzde beşi bulmaz. Sağlam olan yüzde beşten de:

1 Tahsil-i iptida'iden mahrum cahil çocuklar.
2 Ağır işlerde istihdam edilerek tenemmüyüne mâni' olduğumuz çocuklar.
3 Tenbel, budala, miskin çocuklar,

Tarh edilirse cemiyete müfid ve sağlam olarak kalan yüzde iki mevcut ile nasıl asri bir millet yapabiliriz, nasıl bir demokrasi tesis edebiliriz, düşünmeye mecburuz.

Bu adetler tarihin dönüm yerinde olan ve yeni bir milletin esasını kuran cumhuriyet hükümeti için nazar-ı lakayd ile değil, en büyük bir ehemmiyetle telakkiye sezadır. Temini menfi bir iştir. Müsebbet iş görmek isteyenler ihtiyaçlara temenni ile değil, hareketle cevap verirler. Çocuk meselesinde ıslahını arzu edip yapmamakla, arzu etmemek arasında hiçbir fark yoktur. Avrupa'da, Amerika'da çocuk meselesi elli sene evvel meydana çıkmış, bu son on sene zarfında yapılan mühim teşkilatlar, vafi ve şafi tedbirler ile her gün daha fazla salah göstermiştir. Amerika'da on sene evvel yüzde elli olan çocuk vefiyatı bugün yüzde on altıya indirilmiştir. Bu sene son yapılan yeni teşkilat ve tedabir sayesinde bu vefiyatın yüzde ikiye düşeceğini iddia ediyorlar.

Dünyanın her tarafında çocuk meselesi memleketin en mühim meselesi olarak kabul edilmiş, çocukları himaye ve ölümden kurtarmak için birçok teşkilatlar yapılmış, tedbirler ittihaz edilmiştir. Bilhassa Amerika, İngiltere, İskandinavya hükümetleri bütün milletlere rehber olacak bir tekâmül göstermiştir. Bu hususta Almanya, Fransa, merkezi Avrupa hükümetleri, ve şark hükümetleri çok geri kalmıştır. Biz bugün bir Amerikan veya İskandinav teşkilatı yapamazsak bile hiç olmazsa küçükten başlayıp zamanın ve iktisadi tekamülün yardımıyla yarın için pek ümid-i bahis ve faideli adımlar atabiliriz. Memlekette çocuk teşkilatı yapmak için parasızlığı mâni' addedenler bir noktada yanılıyorlar: Çocuklara karşı ittihaz edilecek tedabir şafi ve vafi kısımlara ayrılır. Şafi kısmı paraya ihtiyaç gösterir, vafi kısmı gönle ihtiyaç gösterir. Parasız yalnız gönülle yapılacak çok işler vardır. Fakat, gönlümüzü verebilmek

için çocuk faciasını duyabilmeli ve tehlikesini takdir edebilmeliyiz. Hükümet bu mühim işte yalnız başına kalırsa elde edeceği semere mahdud olur, fakat bütün millet çocuklarını kurtarmak için mukaddes bir ittihad ile bir (çocuk cihadı) açarsa o zaman hükümetin kuvveti ve milletin kuvveti ortaya hiç ümid etmediğimiz pek parlak neticeler çıkarır. Bu cihadın en büyük bayrakdarları kadınlar olmak icap eder. Filvaki' senelerden beri çocuklarını topraklara veren, memleketteki vesaitsizlik ve cehalet yüzünden en acı gözyaşlarını döken kadınlar kendilerini mes'ul etmek isteyenlere karşı onların da mes'ul edeceği bir kuvvet vardır ki o da hükümettir. Hükümet şimdiye kadar kadınları bu cehaletten kurtarıp kendilerini çocuklarına ve vatanlarına fa'ideli olabilecek bir terbiye sistemi ve cihazı kurdu mu? Bir kasırga gibi memleketi baştan başa saran hastalıklara karşı çocuklarını sigorta edecek tedabiri ittihaz etti mi? Memlekette çocukların büyümesini te'min edecek vesa'iti küçük mikdarda olsun hazırladı mı?... Vazife ve mes'uliyetini tanımayan bu hükümet zümreleri şüphesiz ikinci derecedeki mes'ulleri hesaba katmazdan evvel kendi hesabını temizlemeli ve bu du'anın en büyük du'acısı olacak annelere hüküm edebilecek bir mevaki'de olmalıdır. Bugün bu mes'uliyet ve vazife her iki tarafın birleşmesi, birinin parasını diğerinin gönlünü vermesi ile meydana çıkaracağı bir cihaddır. Bugün çocuk teşkilatı yapmalı ve anneler birer gönüllü olarak bu cihad ordusunda çalışmakla iftihar etmelidirler.

Amerika'da 1913'de ictimaiyat mütehassısları ictimai bir tedkik yapmışlar. Memlekette çocukların yüzde yirmi iki olduğunu, ve çocuklara aid teşkilatın medeni bir memlekete yakışmayacak bir şekilde olduğunu isbat etmişler. Tedkikten elde ettikleri neticeyi millete tebliğ maksadıyla bütün Amerikalıların iştirakıyla bir konferans akd etmişler, ve riyasete reis-i cumhur Ruzvelt'i intihab etmişler. Ruzvelt bütün adedlere istinad eden çocuk faciasını dinledikten sonra kalkmış, "üç senelik reis-i cumhurluk hayatımda memleketin en mühim işini ihmal ettiğimden dolayı ben mes'ulüm" demiş, "bu günahımı tamir için riyasetimin son senesini Amerika'da çocuklar senesi ilan ediyorum. Bu sene zarfında hükümet milletle el ele verecek, çocukların sıhhi, ictimai, iktisadi, terbiyevi vaziyetlerini ıslah için icab eden bütün tedabiri ittihaz edecek, meclis çocukların medeni bir cemiyette sahip olmaları şart olan haklarını müdafa'a edecek kanunları yapacak, millet ve hükümet icra edecek. Amerika'nın hayat damarına şırınga edeceğimiz bu kuvvetle yarınki Amerika'yı yapacağız.

Efendiler." 1913 senesi Amerika'nın çocuklar senesi olmuştur. Bu cihada Amerika'da yedi milyon kadın iştirak etmiş ve çocukları üzerine kalbleri titreyen annelere has olan bir şefkatle gecelerini gündüzlerini bu hayırlı işe hazır etmişler, fakir aileler arasına girip çocuklarını nasıl büyüteceklerini öğretmişler, eksiklerini tamamlamak için şefkat mü'esseseleri açmışlar, mektebler, hastaneler, çocuk büyütme mürebbiyelerini yetiştirecek mektebler, şefkat yuvaları, hülasa çocukların selameti için icab eden bütün teşkilatı yapmışlar, yapmak için çalışanlara canla başla yardım etmişler, sokak sokak kürsü kurup bütün anneler bir ağızdan (çocuklarımızın kurtarılması için Amerikalılar imdadımıza geliniz) diye bağırmışlardır.

Amerikalıların bütün Amerika'yı telaşa verdikleri çocuk faciasının rakamlarıyla bizimkileri yan yana koyduğumuz zaman hicabımızdan yerlere geçmek icab eder. Bu azametli yükün karşısında bizde ne telaş ne de heyecan var. Hükümet pek mühim olan işleri hallederken memlekette bir çocuk fa'ciasının vücudundan bi-haberdir. Memleketin her ihtiyacı için bütçesinde bir hane var iken, çocuk hanesi boşdur. Kadınlar her gün mezara verdikleri çocukların mes'uliyetini kader ve tali'ye havale ederler. Gönül eğlendirmek için tiyatrodan tiyatroya, sinemadan sinemaya koşarlar, elbiseleri, tuvaletleri için bütçelerinde bir hane vardır, fakat çocuklara yardım için bütçelerinde hiçbir hane yoktur.

Türkiye zaferini kazanmak için toprağa yüz binlerce çocuğunu verdi. Düşmanın geçtiği yerlerde terk ettiği harabelerin üstünde matemde analar olan çocuklarının matemini unuttu, elinde açlıktan ölenlere cemiyetten yardım istiyor. Topraklar altında daha kanları kurumayan mezarlardan şehid babaları, mezarları arasında uyuyan yersiz yurtsuz çocuklarını seyrediyorlar. Dün başlayan facia bitmedi, bugün daha kanlı ve acı bir şekilde devam ediyor. Dün kurban ettiğimiz zafer ordusunda Mehmetçikler göğüslerini açtı, bugünkü salah ordusunda ulumak hedefi çocuklarımızın göğsüdür. Biz senelerin getirdiği felaketler, acılar, matemler arasında bile eğrilmemiş bir milletiz. Senelerden beri malımızı, canımızı, şeferden başka her şeyimizi verdik. Aynı asırda başka milletlerin huzur içinde hayat avladıkları dakikalarda biz hep ağladık. Biz yirminci asrın feda ettiği bir nesiliz. Yapacağımız fedakarlıklar daha bitmedi, başladığımız işi sonuna getirmekle, kendimizi biraz daha feda

etmekle bitireceğiz. Şehrin bir tarafında sıcak odaları, renkli ve süslü koltukları içinde yaşayan anneler biliyor musunuz, şehrin öte tarafında sıvaları düşmüş, tavanları çökmüş harab bir kulübenin içinde bir kadın günlerden beri hasta olan çocuğuna doktor getiremiyor, bir sıcak çorba içiremiyor. Bu kadın ve çocuk sizdendir. Aynı dinden, aynı milletten, aynı cinstensiniz. Ona ölümü ve size refahı bahş eden cemiyet nankördür. Bir vatandaş sıfatıyla sizin memlekete verdiğiniz ile onun verdiği arasındaki fark nedir?.. Size bu hakkı, refah hakkını güzelliğiniz veya para gücünüz mü veriyor? Fakat, o çocuğa ölümü vermek hangi cemiyetin hakkıdır?.. Refah ve huzur ile göğsünü şişiren anneler, biraz gurur ve 'itimatın eriştirdiği yüksek semalardan: aşağı indiren, o kadın ve siz aynı şeysiniz. O çocuğun sizden de bir anne şefkati alacağı var. Analık, yalnız kendi çocuğu için ağlamaz, ve isyan etmez. Memlekette her eza gören, her ağlayan çocuğun gözyaşı her annenin kalbinde bir iz yapar. Yumuşak koltuklar içinde tüttürdüğünüz sigaranın dumanları içinde bu çocukları hiç görmüyor musunuz?..

Harbin döküntüsü olan ölüm, felaket, açlık, çocuk şeklinde tecessüm etmiş, aramızda geziyor. Tiyatroya, sinemaya, muhteşem tuvaletlerine koşan anneler, yanınızdan geçen çocukları gözünüze hakir gösteren hangi kuvvettir?. Sizin çocuklarınızı bunlardan ayıran 'alamet size 'aid olmaları değil midir? Biraz da bunları benimseseniz, onlar da biraz sizin olsa o vakit bu mezbeleden çıkmazlar mı? Onların da başları yukarı kalkmaz mı?..

Tuvaletleri için, İstanbul çarşısında paralarını döken anneler, sizin cinsinizden birçok kadınların çocuklarını sefalete mahkûm eden, ve benimseyen bir cemiyette bu çocuklar için kalbiniz hiçbir isyan taşımıyor mu? Karlar içinde çıplak göğüs, çıplak ayaklarıyla koşan çocuk gözünüzün önünden geçerken, tuvaletiniz için döktüğünüz paraların birazıyla bu çocuğa başını sokacak bir yuva hazırlamayı düşünmezseniz, sizin annelik şefkatinizden şüphe ettiğim için beni ma'zur görmez misiniz?

Vakitlerini eğlencelerde, tuvalet mağazalarında, ve ziyaretlerinde geçiren anneler harbden sonra memlekette kalan çocuk facia'sını hiç arayıp sordunuz mu?... Biliyor musunuz, bin müşkilat ile büyüttüğünüz çocukların yüzde doksanı ölüyor, kalan yüzde onu da, hastadır, açtır, beslenmemiştir, ahlaken geri kalmıştır. Bunları kurtarmak kimin işidir?. Bunu da erkeklerden mi

bekleyelim?. Kadınları vatandaş ‘ad etmeyen bir cemiyete bu lakaydı hak kazandırmaz mı?.. Bu mezar olan ve ga’ib olan yüzde doksan beşinin yüzde ellisini kazandırmak sizin elinizdedir. Bu hem para da istemez, yalnız sizin gönlünüzü ve vaktinizi ister, sokaklarda (bizim çocuklarımızı kurtarmak için Amerikalılar imdadımıza gelin) diye bağıran kadınlar da sizin cinsinizdendir. Bakınız bizim felaketimiz onları coşturan felaketten yüz misli büyüktür. Felaketi görmeyen hükümetlerine onlar göstermek için de ‘amil oldular, tedavisi için de cihad açtılar, yavrusunu koruyan bir arslan gibi cemiyete hükmettiler. Siz, ‘ilm ve ‘irfan noktasında onlardan geri olabilirsiniz, fakat şefkat bahsinde sizi onlardan ayıran noktaları ben bulamıyorum.

Bugün memlekette düello meselesinden, şimendiferler meselesinden daha mühim bir çocuklar meselesi vardır. Şimendiferler meselesi bir ‘imar meselesidir, bir münakale ve temeddün meselesidir, serveti tezyid meselesidir. Fakat bütün bunlar vasıtadır, gayesi millettir. Şimendiferleri, imarati kimin için yapıyorsunuz!. Çocuklarının yüzde doksan beşini toprağa veren millet için mi? Toprak altına giren yarınki Türkiye için mi? Yoksa toprak üstünde yaşayacak Türkiye için mi, fakat toprağın üstünde bir şey kalmıyor ki!.. Bu çocukları kurtarmak memlekette yapılacak en büyük ‘imaran, en büyük servet değil midir?..

Hükümet, millet, ve bilhassa kadınların bu meseleyi şu’urlu bir şekilde kavrayıp müsbet bir programla işe başlamaları zamanı çoktan geçti. Çocuklara ve çocuk meselesine küçük iş nazarıyla bakanlara Amerika güzel bir misal olabilir. Biz hiç misal almağa da muhtaç değiliz. Hükümetin ‘ilan ettiği üzere iki yüz bin kişilik bir yetim kafilesini yüz binlere vardıran çocuklar ordusunu, adedi gayrı ma’lum, hasta ve sokaklarda sürünen çocuklar ordusunu, tahsilsiz kalan mühim kafileyi böyle bir ordu halinden gözümüzden ve hayalimizden geçirelim, o zaman bu mühim ordu bize en güzel misal olur.

Appendix 2 Bu Çocuktan Kim Mes'uldur?

Mektebin, Hükümet'in, Dar'ül-aceze'nin, şefkatin ve muhabbetin kendisini sinesinde yer vermediği bu çocuktan kim mes'uldur?

Resimli Ay, Number:1, Volume:1, Year: 1, February 1924 (1340), p.35-39.

Muazzez'i Etfal hastanesinde cildiye koğuşunda tanıdım. Uzun hastane gömleği, üzerine attığı büyük paltosu, kemikleri fırlamış göğsünü meydanda bırakıyor, çıplak ayakları, traş edilmemiş başı insana erkek hissi veriyordu. Muazzez'i tanımıyordum. Fakat, herkes günün dedikodularından kendini kurtarıp sıcak odasına sığındığı karanlık gecelerde, köprü altında, çeşmeler içinde, yangın harabeleri arasında bütün bir çocuklar kafilesi, bize meçhul bir âlem vardı. Ben o âlemin içine girmek, oradaki facialarla evvela kendimi, sonra da cemiyeti karşı karşıya getirmek istedim. İşte bu ilk kaldırdığım perdenin altından Muazzez çıktı, ve ben de onu bütün meziyetleri, bütün açıklarıyla gördüm. Muazzez bu meçhul âlemde benim ilk tanıdığım çocuktur.

Doktor bana kendisini tanıtırken:

—"Hanımefendiyi tanıyor musun?" dedi, "o seni tanıyor".

Zavallı çocuk, hayatta hiç tanıdığı ve seveni olmayan çocuk, yorgun bir nazarla gözüme baktı,

—"Hayır!" dedi, "Tanımıyorum".

—"Ben seni tanıyorum Muazzez, dedim, sen beni tanımadın mı? Seni ailene götürmeye geldim."

Çocuk rüya görür gibi gözlerini ovuşturdu, inanamayan bir nazarla baktı,

—"Siz bilirsiniz" dedi.

Demek Muazzez'in, o sokaklarda yatan çocuğun bir de ailesi vardı. Benim için perde perde açılacak bir esrar âlemi belirdi. Bunları kaldırdıkça her yana bir şey çıktı, ve kim bilir açamadığım ne kadar da gizli perdeler kaldı.

Muazzez Etfal hastanesine himaye-i Etfal'den gönderilmiş, üçüncü devreye giren bir frengi onu cildiye koğuşunda kalmaya mahkûm etmişti. 2 Kanun-u Evvel 329'a tesadüf eden soğuk bir kış akşamı şiddetli yağan bir kar fırtınası içinde gideceği ve sığınacağı yeri olmayan bu çocuk, zengin bir

hanımın kucak kucak yakıtlarını küfesiyle Sirkeci'ye kadar götürdükten sonra dönerken bayılmış, ve sabaha kadar karlar içinde donmuştu.

Polis onu üzerinde erkek elbiseleri, yanında küfesi, karlar içinde donmuş bir halde çıkarmış, ve himaye-i Etfal'e getirmişti. Çocuk, insan yavrusunun görmeye muhtac olduğu şefkat ve ihtimam ile biraz kendisine geldikten, başından saçları, üzerinden dökülmüş elbiseleri, elinden küfesi alındıktan sonra hastahaneye getirilmişti. Fakat Muazzez'in buralara gelmezden evvel, onu çamurlar içine götüren bir hali vardı ki onu dinledikten sonra duyduğum hicap, dinlemeden evvel duyduğum meraktan çok daha kuvvetli idi. Çocuklarını tal'i bırakan, onları himaye etmeyen ve onlara karşı mes'uliyetten kaçan bu cemiyetin her ferdi, cemiyet içinde yaşayan bir insan gibi düşünüp durdukları dakika, bu hicabı benim kadar, belki benden daha kuvvetle duyacak ve muazzub olacaklardır.

Muazzez Diyarbakır'lı berber Hüseyin Efendi'nin kızıdır. Kızdan büyük üç kardeş vardır ki bunların biri çoban, biri berber, diğeri de askerdi. Annesi ve babasıyla Diyarbakır'da rahat ve mes'ud yaşıyor, mektebe gidiyor, yaz da bir iki saat ötedeki çiftliklerine gidip orada pek sevdiği gibi hayatını yaşıyordu. Hayatta hiçbir sıkıntıları yoktu. Bir gün sokakta her çocuk gibi çıplak ayaklarla oynarken bir polisin çocukları topladığını görmüş, ne olduğunu, niçin olduğunu anlayamayan yavrucuk, o da bu kafileye iltihak etmişti. Harb-i Umumi içinde bütün çocukları toplayan hükümet bunları Halep, Şam, Konya'ya götürdükten sonra İstanbul'a getirmiş ve Harbiye Mektebi'ne misafir etmişti. Vaktini, anasını gözyaşları ve endişeler içinde terk edip gelen bu çocuktan kim olduğunu sormayan, sokaktan köpek toplar gibi, çocukları yuvalarından koparıp götüren bu kuvvet, onların kimisini mektebe, kimisini evlere evlatlık olarak vermişti.

Muazzez bu taife arasında Makriköy'de, Bağlarbaşı'nda saray baş kâtibi Zühtü Bey'in evine evlatlık olarak verilmişti.

Muazzez burada beş sene kalmış, kendine karşı gösterilen muamele onu bir evlat gibi buraya bağlamış, buradan gitmeyi hiçbir zaman düşünmemişti. Memleketinde terk ettiği anası babası ona kinayeli bir kelime olmuş.

Kendisini yetim olarak tanıyan herkese karşı, o da kendisini yetim tanıtmaya mecbur olmuştu. Hiç anlamadığı ve bilmediği bir şekilde memleketle, ailesi ile olan alakasını kesmiş, kimsesiz, başkalarının evinde bir parça

yemek için sürünmeye mecbur kalmıştı. Bunun hikmet ve manasını daha vasi bir şekilde düşünmeye müsait olmayan ve başı onun için bu hayatı tabi'i ve mecburi kılmıştı. Fakat bir gün bu evlat gibi sığındığı evden gitmek zarureti baş gösterince o zaman yalnızlığın ve kimsesizliğin acılarını küçük ruhuyla duymaya başlamış, ve hayatta yaşamanın güçlüğünü anlar gibi olmuştu. Fakat, bu seziş yine onu hayata yalnız atılmaktan men edememişti. Eve alınan Ermeni hizmetçi bunun küçüklüğünden istifade ederek onu tezayik etmeye, lüzumundan fazla yormaya, nihayeti gelmez acı takdirleri başladığı zaman bu evi terk etmek fikri onda tabi'i hale gelmiş, hanımının ısrarlarına karşı fikrinde inad etmişti. Kendine terk edilen bir yavruyu, kapısını açıp sokağa atmaktaki mücaiti duyan hanımı, çocuğu Makriköy polis merkezine götürüp teslim etmişti. Muazzez İstanbul'a sekiz yaşında gelmiş, polise on üç yaşında iade edilmişti.

Makriköy polis merkezi Muazzez'i İstanbul Polis Müdüriyeti'ne getirip teslim etmekle vazifesini yaptığını zannetmiş. Muazzez müdüriyette dört gün kalmış, bu müddet zarfında karakoldan karakola gönderilerek kendisine bir mülaca' aranmış. Günlerce karakollarda yaşayan, ve yaşamaya mecbur bırakılan bu çocuğun iflakı, hisleri, ve terbiyesi üzerinde ne kadar durduğumuzu, ve ondan ne dereceye kadar mes'ul olduğumuzu anlatmak için Muazzez bir vasıtadır. Kim bilir, bu meçhul alemin içinde ne kadar Muazzezler, ve arkalarında bu yollardan büyük facialar taşıyan Muazzez, vardır. Bu ahlak düşkünlerinin sığındığı, ve yaşadıkları hayırgir-i muaşeret hayatı içinde Muazzez, dört gün dört gece yaşamış, ve henüz inkişaf etmeyen kafası ve hisleri üzerinde bu pek yeni bir te'sir yapmış.

—"Onlar arasında yaşamaktan korkmadın mı?"

Muazzez, dediğim zaman nasırlanmış bir sesle:

—"Hayır" dedi, "o zaman öğrendim ki hayatta yalnız yaşamak zor değildi."

Muazzez'e bu hissi veren saik ne idi?

Buna ne ile hükmetmişti? Bu itirafını tavzihten çekindi, o ısrarlarıma rağmen sukut etti. Çalmak, fahişelik cürümüyle polis karakolunda yaşayan kadınlar arasında ne öğrenilirse Muazzez de onu öğrenmişti. Bu zihninde daha bir bulut gibiydi fakat kafasında iz bırakan bu tesir her zaman onun için bir tehlike olmak kabiliyetini haizdi.

Müdüriyet nihayet Muazzez'i Dar'ül-aceze'ye göndermekten başka çare bulamamış, müteferrikada polis Nazım Efendi vasıtasıyla Dar'ül-aceze'ye göndermiş, Şişli'ye kadar tramvayla gelmişler, sonra Hürriyet-i Ebediye tepesine kadar yürümüşler. Tepeye gelince, polis bahçeye doğru ilerlemiş, yolda rastladığı bahçıvanlara selam verdikten sonra kenardaki bahçıvan kulübesine girmiş. İçeri girdikleri zaman köşede oturan bir kadın, polisin işareti üzerine dışarı çıkmış. Muazzez bu cemiyetin kendisini emanet ettiği hamisiyle yalnız kalmış. Fakat, polisin kapıyı kilitlediğini görünce, başına geleni anlamış, elleriyle pencereye olanca kuvvetiyle vurmaya ve bağırmaya başlamış. Elinden şikârını kaçırmaktan korkan polis bir canavar gibi üzerine atlamış, ağzını bir bezle örttükten, ellerini bağladıktan sonra zavallı yavrucağın ırzına tesellüt etmiş. Muazzez kendisin baygın yerlere sermiş. Vahşi polis kızın baygın halinden bile merhamet duymamış. Bahçıvan, karısı ve polis onu uyandırmak için saatlerce uğraşmışlar, nihayet kız kendine gelmiş. Fakat temiz, masum Dar'ül-aceze'ye giden bu çocuk, arkasında boyundan büyük bir facia taşıyan bir Muazzez olmuştu. Üzerindeki elbiseleri değiştirdikten sonra Nazım Efendi, hasta, dermansız yavrucağı yola çıkarmış, Dar'ül-aceze'ye doğru yollanmışlar. Fakat yorgun ve bitap Muazzez, en son kuvvetini de sarf ettikten sonra, yolun üzerine düşmüş, korkusundan için için ağlamış… Yürütmek için polis ısrar edince, çocuk şikâyet edeceğini söylemiş, polis bu masum isyana çocuğun ağzına iki tokat vurmakla cevap vermiş, ve eğer söylese evlendireceğini söylemekten de çekinmemiş. Bu zavallı ve hayatta başıboş çocuğun faciasının başladığı bu noktada duracak ve failini mes'ul edecek elinde hiçbir kuvveti yoktu. Onu himaye edecek ne velisi, ne de cemiyeti vardı. Bu tehdit karşısında susmuş ve eğer sormazlarsa, ölünceye kadar susacaktı.

Fakat onun için artık bütün adalet, şefkat, merhamet kapıları kapanmıştı. Vücudunda bu söylenti lekesiyle onu kimse himaye edemezdi. Buradan başlayan facia kızı bütün hayatında takip etti.

Dar'ül-aceze, kanlar içinde bir çocuğu kabul etmek mümkün olmadığını söyleyerek, Muazzez'i tekrar polis müdüriyetine iade etmiş. Müdüriyette Muazzez başından geçen vak'ayı anlatmış. Müdür Bey polisi tecziye için polislikten ihraç etmiş, ve Muazzez'i de mahkemeye göndermiş, fakat her vatandaş için açık olmak lazım gelen adalet kapısı bu kız için açılmamış. Bir vesile ile

Muazzez'i tekrar müdüriyete iade etmişler. Uzun bir zaman karakoldan karakola gezdikten sonra Dar'ül-Eytam'a göndermişler, mektepte çocuğu muayene eden doktor frengili olduğunu söyleyerek yine müdüriyete iade etmiş. Eline bir iğne defteri vermişlerdir. Karakolda her hafta şırınga yapılmak için Sultanahmet'teki merkeze gelmesini, ve bir kefil vermesini istemişler. Muazzez'in, hayatta hiç kimsesi olmayan bu çocuğun, şüphesiz kefili de yoktu. Kendisine itimad ederek, yahut gelmemesine ehemmiyet vermeyerek, başıboş sokaklara fırlatıp atmışlar. Muazzez elinde iğne defteri, yüzünde temiz hayatına sürülen lekesiyle sokaklar ortasında kendini yalnız gördüğü zaman düştüğü o durumu daha yakından görmüş.

Ve o günden itibaren Muazzez de bu meçhul aleme, bu cemiyetin sinesinden kovduğu sahipsiz, vatansız, evsiz, ahlakla ve insanlıkla alakasını kesmiş çocukların yaşadığı sefalet ve cehalet alemine karışmış. Muazzez'i buraya düşürenleri mes'ul edecek, ve Muazzez'in hayat hesabını cemiyetten soracak, anası ve babası yoktur. Muazzez'in elinden bekaretini, ve sıhhatini alan adamı ne öldürmeye ne de takibe muktedir değildir. Eline iğne defterini verdikleri zaman bunun ifade ettiği elim manayı anlamaktan da acizdir. Başına bu kadar felaketi getirdikten sonra kapısını açıp: "haydi def'ol murdar" diyen cemiyete karşı ne isyan edecek ruhu, ne sebep soracak müntakı var. Muazzez daha dalında iken vahşi bir elin kopardığı ve sonra bir çok vahşi ayakların çiğnediği bir çiçektir.

Muazzez'in hayatta gördüğü bu zulme karşı, bu cinayetin faili ne görmüş? Polislikten çıkıp ekmeğini kaybeden Nazım Efendi memur olmuş, tüccar olmuş, ne isterse olmuş, cemiyet içinde yine efendi ve insan gibi yaşamak hakkını elinden hiç kimse almamış, hatta mahkeme bile onu takibe lüzum görmemiş, bu onun için yalnız bir macera olmuş.

Ya Muazzez?... O elindeki iğne defteriyle herhangi bir üvey evlad gibi veya hizmetçi gibi sığınmak hakkından mahrum olmuş, mektebe girmekten mahrum olmuş, insanlar arasına karışmaktan mahrum olmuştur.

Merkezi terk ettiği ilk gece Gülhane Parkı'nın önündeki kulübenin arkasına saklanmış. O gece sabaha kadar korkudan titremiş ve ağlamış.

—Bu ilk ağladığım gecedir, dedi.

—Ondan sonra ağlamadın mı? Dedim.

—Hayır artık alıştım, dedi.

Muazzez hayatta pek çok şeylere alışmış. Hayatın en çirkin mezbeleleri içinde yaşamış fakat yaptığı işin fena olduğunu söyleyecek kadar nasırlaşmamıştı. Bütün ısrarlarıma rağmen hayatının bu safhasını inkâr etti. Ertesi sabah salkım söğütteki fenerlerin altına oturmuş, ne yiyeceğini ne yapacağını şaşkın şaşkın, düşünmüş düşünmüş…

Akşama kadar serseri gibi gezmiş, sonra akşam karanlık çökerken fenerin altına oturmuş, kısık ve titrek bir sesle geçenlerden dilenmiş. Dilenmek, Muazzez'in ilk alıştığı şey olmuş. Dilenciliğiyle günde yirmi kuruş kadar kazanıyormuş. Yavaş yavaş bir küfe almış, hanımların vapurlardan paketlerini taşıyarak yaşar, geceleri el ayak çekildikten sonra, "bu Muazzez'in ta'rifidir" salkım söğütteki çeşmenin içine giriyor orada uyuyormuş.

—Gece hırsızların gezdiği o saatlerde sokaklarda, çeşmede yalnız yatmaktan korkmadın mı?

Orada bizi kimse görmezdi, dedi, hem polis bize yakın bir yerde nöbet beklerdi. Biz üç arkadaştık; küçük Melahat, İhsan ve ben.

—Orada erkeklerden korkmaz mı idin!

—Ben erkek esvablarıyla gezerdim. Kimse beni tanımazdı.

Zavallı çocuk, gördüğü bütün zulümlere rağmen yine sığınacağı, himaye bekleyeceği bir yer polis, hüviyeti ve şahsiyeti onca meçhul bir adamdı.

Bir gün köprüde bir Kürd kadına rastgelmiş, ona ne yaptığını filan sormuş, Muazzez hayatını anlatınca, eğer kazancından bir kısmını ona verirse, Yerebatan'da Tulumbacılar köşesinin yanındaki kulübede ona yatacak yer vereceğini söylemiş. Muazzez bundan sonra orada yatmış. Kürd kadını kimdir, orası nedir? Muazzez bunları sormak gideceği yeri aramak devresinden çıkmıştır.

Kürd kadınının odası Tulumbacıların mahal-i mülakatı imiş. Oraya pek çok kadınlar gelirmiş, erkekler gelirmiş, fakat Muazzez bu mezbelede pak yaşarmış. Muazzez'in günahlarını itiraf edecek kadar hicab perdesi yırtılmamıştı. Fuhuş, yalan, kimbilir belki hayırsızlık bunlar hep Muazzez'in bu alemde alıştığı şeyler olmuş. Para kazanmadığı akşamlar aç gezermiş, bu günlerce devam edermiş, fakat hiçbir şey çalmazmış. İnsanları pek tabi'i olarak her fenalığa sevk eden açlık Muazzez'i nerelere götürmüş, bu bize maçhul. Yalnız onun inkâr eden ve hüviyetini saklamak isteyen çocuk ruhuna buna inatmış gibi göründüm. Onun benden gizlediği yalnız bir nokta vardı,

burada hiç kimsem yok dediği halde, çeşme içinde beraber yattığı çocuğu sorduğum zaman kardeşimdir dedi. Kimbilir, bu mezbelede belki bir de aşk yaşıyordu, fakat ısrar etti, İhsan kardeşi imiş, belediye çavuşları sokaklardan çocukları toplarken onu da almışlar, fakat o Muazzez'den başka bir trende gelmiş, ve İstanbul'da sekiz sene yaşadıkları halde görüşmemişler. Yalnız üç ay evvel, bir gün Yeni Cami merdivenleri üstünde dilenen İhsan'ı görmüş ve tanımış, fakat İhsan memleketi terk ettiği zaman üç yaşında olduğu için onu tanıyamamış. Ve iki kardeş bu meçhul alemde kaderin ve hamileri olan cemiyetin onları fırlatıp attığı bu mezbelede buluşmuşlar. Muazzez'in gözlerinden, dudaklarından bir tebessüm uçtu. Seviniyor muydu, yoksa onları yuvalarından, analarının sıcak kucağından ayıran, ve sonra bir yumrukla onu çamurlar içine atan şefkatli efendileriyle alay mı ediyordu? Anlamadım.

—Şimdi İhsan ne oldu? dedim.

—Bilmem dedi, ben geçen akşam bir hanımın paketlerini Sirkeci'ye kadar götürdükten sonra dönerken, sara nöbeti gelmiş karlar arasında bayılmışım. Polis beni karlar içinde donmuş bulmuş. Etfal cemiyetine getirmiş, sonra da buraya geldim.

—Buradan çıktıktan sonra ne olacaksın?

—Nereye gönderirlerse oraya gideceğim.

—Bir kapıya gitmek ister misin?

Yavaşça başını eğdi, ve hayatta daima başını aşağıda tutan bir saikle:

—İğne defterim var dedi.

Anasının kolları arasında çiçek gibi açan bir çocuğu, kim bilir belki de bütün bir cemiyetin iftihar edeceği bir ana evlat bilecekken, onu elinde bir defter, önünde başını daima aşağıda tutan bir facia ile çamur içine sokmak kimin hakkıdır?

Anasının, babasının evinde beklediği yuvasından çalınmış çocuktan kim mes'uldur? Onu başını soktuğu her çatıdan kovan, nasibin çamurlar içinde diyen hükümet, bu müdafa'asız çocuğun babasından ne vergisi istiyor? Irzını, hayatını çalan bir adamı aramak külfetinden kendini bera'ad eden bir mahkeme, ona ve onun gibi sefil çocukların süründüğü bu cemiyete ne yüzle adaletten bahs ediyor? Onu yüzünde bir leke, arkasında bir facia ile fuhuş mezbelelerine indiren cürümün fa'iline, bir efendi gibi yaşamak hakkını veren cemiyet, onlara o çamurlar içinde yaşayan çocuklara ne hakla fazilet ve namustan

bahs ediyor? Üç kuruş çalanın yeri bir zindan iken, bütün bir hayat hırsızının yeri Çamlıca'da bir evdir. Muazzez davasını müdafa'a etmeyen bu cemiyete karşı duyduğu isyanı gözyaşlarıyla anlatıyordu. Eğdiği başını bir daha kaldırmadı. Her şeyini veren bu çocuk hicabını vermemişti.

—memlekete gitmek ister misin? dedim, gözlerime baktı:

—Gönderirlerse giderim dedi.

Sesinde öyle bir teslimiyet, bakışında öyle şefkat dileyen bir isteği vardı ki; eğer mezara gönderirlerse oraya da giderim, diyecekti. Hayatını şimdiye kadar başkaları idare etmiş, iradesine daima başkaları hâkim olmuş, kadınlığına ve çocukluğuna istedikleri istikameti vermişler, o daima bir elden bir ele, karakoldan karakola, hayattan çamura atılan bir oyuncak gibi yaşamış, bugün yine aynı teslimiyet ile efendilerinden emir bekliyor.

Appendix 3 Gençlik Bize Ne Vaad Ediyor?

Resimli Ay, Number:1, Volume:1, Year: 1, February 1924 (1340), p.3-4.

Memlekette en büyük kanunlar münakere ediliyor. Devlet binası, eski yıkılmış saltanatın harabeleri üstünde kendine bir cumhuriyet binası kuruyor. Her şey esasından değişiyor. Türk milleti yeni bir yoldan yeni bir aleme giriyor, bu, inkılab tarihlerinin yazdığı en büyük inkılabdır. Ve Türkiye ilk def'a siyasi inkılabını müteakıb ictimai bir inkılab yapıyor, ve cumhuriyetini sağlam temeller üzerine kuruyor. Fakat Türklüğü yeni bir aleme götüren bu yeni yolda meşale tutacak gençlik, siyasi dedikodular, şahsi dedikodularla bu yola arkasını dönmüş dünkü sistemin bıraktığı bir zihniyet ile sen ve ben diye didişiyor.

Bin bir mucizeden sonra bize kalan zaferi, kıskanç bir gözle sevip sakınacak alemin pişvası gençler, bu yeni yolda siz ilim ve fen ışığınızı yakmazsanız, geçeceğimiz alem, yine çıktığımız alem olur. Zafer ceheli arkasına alemi önüne alırsa yürür. Tarihimiz başdan başa tarihi zaferlerle doludur. Hangi zafer cehelin kararttığı yollardan bizi sa'adete götürmüş? Hangi zafer siyasi azmine rağmen bizi siyasi düşmanlarımızdan kurtarmış? Hangi zafer alemi rehber edinmeden yeni bir sistem kurabilmiş? Yüz bin şehidin kanı ve kemiği üzerine kurulan zafer ve cumhuriyetin kıskanç hami ve müdafa'ları alemdarı olan gençler olmak icab eder. Mutlakiyet, militarizm, emperyalizm, bu on dokuzuncu asrın son kemale erdiği sistemler bir yanardağ azametiyle durulup göçüyorlar. Bütün dünya yeni akideler, yeni sistemler, yeni mefkureler üzerine kuruluyor. Kana ve ateşe doyan insanlık biraz da hükümetlerin ve sistemlerin hükümranlar için değil kendileri için olmasını istiyor. Bu eski akidelere isyan duyan insan kitleleri arasından cumhuriyetler, sosyalist hükümetler, şekil şekil akide ve sistem taslakları çıkıyor. Biz de İstibdad, ve şahsi hükümranlar, eski akide ve sistemler, cumhuriyet doğdu. Bu genç ve ateşin çocuk eline bize mutlakiyetin yine zincir ördüğü esir kadını esir gençliği beraber getirmedi. Fakat geçeceği yola gençler ilim ve irfan ışığını tutmazsanız, dört yol ağzında pusu kuran cehalet, taassub ve muhafazakarlık elinden hakimiyet-i milliyeyi alır, hürriyet, ve müsavat getiren kollarını kırar.

Cumhuriyet bu yola ilk def'a elinde hukuk-u aile kararnamesiyle giriyor. Düşmanları pusu kurmuş bekliyorlar. Ve siz gençler, İstiklal Mahkemesi dedikoduları Ankara ve İstanbul dedikoduları arasında o kadar bunalmışsınız ki, bu fikir mücadelesinin ilk merhalesinde ne bir rehber olmak, ne Efkar-ı Umumiye'de ikazgar bir rol oynayarak onu kazanmak, ne de meclisdeki tecdid taraftarlarına ve şike hazırlamakla uğraşıyorsunuz. Hukuk-u aile kararnamesi ilim ile cehelin mücadelesidir. Teceddüd ile tassubun mücadelesidir. Teceddüd ve ilim mefkuresini taşıyan bir gençlik böyle ehemmiyetli bir mes'elenin münakaşası esnasında nasıl lakayd ve seyirci vaziyetinde kalabilir? Medeni memleketlerde fikir, mefkure mücadelelerindegençlik en ön sırada yürür. Mefkurenin galebesi için muhasım tarafın davasını çürütecek ilmi ve fenni vesikaları hazırlar. Hayat-ı hakikiyeye müstened vazifeleri toplar, kendini tecehhiz ettikten sonra sistematın bir propaganda ile efkâr-ı umumiyeye hakim olmaya çalışır.

Demokrasi ile idare edilen bir memlekette kanunlar, idareler, hareketler hep efkâr-ı umumiyede tebellür eden fikirler, ihtiyaçlar, arzular üzerine müstened olur. Bir ferd başlı başına cemiyete kanun tehemmil edemez. Bütün kanunların ve icraatın mesnedi efkâr-ı umumiyedir. Fikir mücahedeleri fikirlerinin galebesi için efkâr-ı umumiyeyi kazanmaya ve tenvir etmeye mecburdur. Biz, hukuk-u aile kararnamesi mevzu'-u bahs olurken böyle müsbet ve sistematik bir neşriyatla efkara hâkim olmaya değil, gençliğin nokta-ı nazarını gösterecek üç beş makaleyi bile esirgedik.

Organize edilmeyen bir kuvvet kuvvet değildir. Bir cemiyette yalnız kendi nefsleri için yaşarlar. Hayat onlar için bir mücadeledir. Ve bu cidali ferden idare ederler, Menfa'at-i umumiye mevcut değildir. Bu şekl-i cidalde muzaffer çıkan ferdlerin adedi mahdud olur. Fakat cemiyet bir insan kalabalığı demek değildir. Hayvanlarda bir cemiyete mensubdur. Fakat organize olmayan bu kuvvet hiçbir zaman hayvanları muhasıb bir kuvvete, insan kuvvetine zebun olmaktan kurtaramaz. Cemiyet hayatı yaşayan ferdler müşterek his ve fikirler, müşterek menfa'atlerle birbirine bağlandıkları zaman hayat bir cidal değil bir iştirak olur. Ferdin vazifesi yalnız nefsini korumak değil mensub olduğu cemiyetin menfa'atlerini, akidelerini beraber korumaktır. Bu tehfiz ve iştirak ferdleri organize edilmeyen bir cemiyet arasında tesis edemez. Ve bu hiçbir mesnedi olmayan cemiyet içerisinde ferd ga'ib olur, cemiyetle yaşamanın ona

temeyyiz edeceği menfaatlerden mahrum olur. Mütecanis bir halk zümresi teşkilatlar altında toplanıp, memleketin müşterek akide ve sistemlerini beraber müdafa'a edecek bir kuvvet haline getirmedikçe gençliğin müdafa'a edeceği ve yeniden vaz' edeceği sistemler küçük bir zümreye mahsus olmaktan kurtulamaz. Her ferdi ayrı ayrı yeni akide ve sistemleri telkin etmek imkân olmayan bir şeydir. Gençlik demokrasinin müdafi ve hamisi olmak istiyorsa efkâr-ı umumiyeyi kazanmaya mecburdur. Teşkilatı olmayan bir cemiyet içerisinde kana'at ve fikirleri tebellür etmiş bir efkâr-ı umumiye olamaz. Varsa bile bunlara erişmek kabil olamaz.

Gençlik muhafazakarlığa karşı bir kuvvet ise, ve bir kuvvet olarak teceddüd fikirlerini müdafa'a etmek vazifesi ise, böyle bir kanunun müzakeresi esnasında bütün fikir müesseseleri, Dar'ül Fünun gibi Ocak gibi memleketin ilmi ve fikri cereyanlarının merkezi olan müesseselerin teşrik-i mesai' ile sistematın bir cihad açması ve gençleri bu mukaddes etrafında toplaması icap ederdi. Fakat ma'alesef gençlik henüz böyle bir hareket göstermedi ve memlekete aid her meselede bir seyirci vaziyetinden bir davacı vaziyetine geçemedi.

Münevver gençlik cemiyetin ideal rehberidir. Düne kadar ictimai bünyemizi kemiren kozmopolit ruhu milliyet mefkuresini rehber edinen gençler yıkmadı mı? Muhtelif anasır arasında bizi memleketimizin sahibi ve efendisi olmaktan men' eden Osmanlılık akidesini gençlerin milliyet aşkıyla dolu imanı yıkmadı mı?.. Bugün Türkler milli akidesine malik, memleketin sahibi ve efendisidir. Fakat dünkü istibdad ve mutlakiyet idarelerinin ictimai bünyemizde bıraktığı mikroplar olmazdı. Efkâr-ı umumiye bir buhran ve teşettüt içindedir. Ferd muvaffakın emri altında, ita'atkar bir bende gibi yaşamaya çok alışkındır. Demokrasinin ona neler getirdiğini bilmez, onun için demokrasinin müdafi'i olmayı da bilmez. Şahsi hükümdarlığın yıkılmasından mütevellid yeni ictimai vaziyeti de bilmez. Vatandaş için hak olan her akide ve kanundan aynı derecede müstefid olmak hakkı olduğunu da bilmez. Münevver gençlik, millete hak ve adalet getiren bu sistemi tanıtmak ve sevdirmek vazifesiyle mükelleftir. Dün milli hissiyatımıza vaka' olan bir tecavüzden nasıl rencide olur heyecan duyarsak, bugün milli hakimiyetimize vaka olan her tecavüze karşı da aynı heyecan ve infi'ali duyabilmeliyiz. Gençlik millette bu

hicabı yarattığı zamandır ki demokrasi, cumhuriyet memlekette hâkim olacak ferdi saltanatlar, zümre saltanatları hayat imkanı bulamayacaklardır.

Demokrasi yalnız bir hükümet sistemi değil, bir cemiyet sistemidir. Hükümete aid şeklin değişmesi nasıl demokrasinin tatbiki ise, aileye aid, terbiyeye aid iktisada aid şekillerin de değişmesi de demokrasinin tatbikata geçmesi demektir. Yoksa cumhuriyet ve demokrasiyi yalnız bir sahada tatbik edip, ötekileri geçmek, demokrasi müdafi'i olmadığını, saniyen halkın milli hakimiyetini müdafa'a edecek seviyeye gelmediğini gösterir. Bu her iki vaziyet karşısında da gençliğin vaziyeti mürşid ve davacı olmaktır. Demokrasiyi tatbik etmeyen hükümetleri vazifesini ifaya davet ederek hakimiyet-i milliyenin davacısı olmak gençliğin vazifesidir. Demokrasiyi müdafa'a edecek kadar yükselmeyen halka en mukaddes bir mefkure gibi sevdirmek, ve kalbine bu mefkurenin heyecanını verecek mürebbi ve mürşid olmak yine gençliğin vazifesidir.

Hukuk-u aile kararnamesi her iki taraf için de bir imtihan halinde meclisin kapısına gelmiş bekliyor. Cumhuriyetin, bize müsavi haklar vazifeler getiren cumhuriyetin ilk ictimai prensibini müdafa'a edecek gençler kendilerine verilen hakkın ihkak edilmesini müdafa'a edecekler… Fakat demokrasinin bu ilk mücadelesi karşısında lakayd siyasi dedikodulara boğulmuş seyirci gençlik bize ve cumhuriyete çok şeyler vaad etmiyor.

Appendix 4 Çocukları Korkutmayınız ve Dövmeyiniz

Resimli Ay, Number:1, Volume:1, Year: 1, February 1924 (1340), p.10.

Geçen günlerden birinde bir aile meclisinde bir babanın çocuğu mektebte cam kırdığı için kendisine ihtarname gönderildiğinden müte'essiren sekiz yaşındaki çocuğunu kolundan tutup karakola götürdüğünü anlattıkları zaman içimden gelen bir isyan ile gayrı ihtiyari:

—Yapılacak en basit şey baba ile evladın yerlerini değiştirmekten ibaret olmalıydı, demiştim.

Ma'sum bir yavruya yapılan bu ağır cinayet karşısında duyduğum bu isyan, çocuklara karşı gaddar ve zalim olmaya alışmış olan meclistekileri mutahhir ve müteessir etmişti.

Şüphesiz henüz yaptığı kabahatin derecesini takdirden 'aciz bir yavruyu tevkifhaneye götüren baba bunu çocuğu korkutmak maksadıyla yapmıştı. Maksadı çocuğu tedhiş etmek, hareketinin nasıl bir cezaya layık olduğunu göstermekti. Bu şu'ursuz gaddar babanın yaptığı zulüm ve cinayeti evlerde çocuklarına tekrar etmeyen kaç 'aile, kaç ana baba vardır? Okumuş, az çok terbiye görmüş analar ve babalar bile:

"Bugün uslu oturmazsan seni izbeye kaparım."

"Bugün yaramazlık edersen seni 'Arab'a veririm."

"Eğer bir daha yaparsan seni evden kovarım."

gibi tehdidlerle her gün çocuklarını korkutmaktan halli değildirler.

Halbuki bir çocuğa karşı yapılacak cinayetlerin en büyüğü onu dövmek ve ona korkunun ne olduğunu öğretmektir. Korku hayatta iredeyi öldüren, maneviyatı kıran en büyük 'amel, ruh ve bedenin sıhatini bozan en kuvvetli mikroptur. Çocuk büyüdükçe korkunun ne olduğunu öğrenebilir, ve şüphesiz hepimiz annelerimizin cehaleti yüzünden daha küçükken bunu öğrenmişizdir. Cehalete muhabbet vakfına fenalıktan daha fenadır. Annelerin çocukları korkutmak için kullandıkları tehditler, çocukların ma'sum hayallerinde canlandırdıkları korkunç ummacılar onların saf ve temiz ruhları üzerinde silinmez izler bırakır. Bu korkutmalar bazen çocuğun sinirlerini bozar: Çocuk gecelerini korkunç rüyalar, kabuslar içinde geçirir. Bazen seciyesini bozar: Çocuğu korkutmak, ona korktuğundan ihtinabı ve korkmadığı şeyi yapmayı öğretir, yani çocuğu köleliğe alıştırır.

Çocuk müdafa'adan 'aciz bir ma'sumdur. Onu dövmek, tehdid etmek, korkutmak alçakca bir harekettir. Müdafa'adan 'aciz bir hasta nasıl dövülemezse, müdafa'adan 'aciz bir çocuk da dövülemez, korkutulamaz, tehdid edilemez.

Unutmamalıdır ki çocukların müşahede ve tedkik hususu kuvvetlidir. Çocuk hayalinde canlandırılan korkunç hayallerin bir gün hakikat olmadığını öğrendiği zaman hakkınızda vereceği ilk hüküm yalancı olduğunuzdur. Çocuklarını ummacıyla tehdid ve izafe edenler çocuklarını bir gün yalancı yapmaya alıştırıyorlar demektir. Çocuğun hayatta yalanı öğrenmemesi mümkün değildir. Fakat bunu 'ailesinden öğrenmesi ve en ziyade hürmet etmesi lazım gelen kimselerin tatbik ettiğini görmesi çocuk için menvi bir sükuttur.

Çocuklarını terbiye için tehdid ve ihafe tarıkını tercih edenler kuvvetin ikna'ya faikiyetini kabul eden zayıf kimselerdir. Zayıfa karşı kuvvet kullanmak kolaydır, fakat karşısındakinin 'izzet-i nefsine hürmet ederek ikna' vasıtasıyla müraca'at etmek güç bir işdir. Biri çabuk fakat muvakkat, diğeri yavaş fakat devamlı semire verir. Saltanat terbiyesi bizi birinci nev'i telakkiye alıştırmıştır. 'Ailede, cemiyette, mektebde, hülasa bütün hayatımızda büyükler küçüklere karşı daima kuvvet ve cebr kullanmayı tercih ederler. Çocuğa karşı müstebed ve gaddar olmak, onu da ileride gaddar müstebed yapmak demektir.

Anneler, çocuklarınızı sevmeyi, onlara hürmet etmeyi, onlarla dost ve arkadaş olmayı öğreniniz. Çocuk yanınıza gelirken hükümdarı huzuruna çıkan bir köle gibi değil, bir arkadaş gibi gelmelidir.

Appendix 5 Bugünkü Türk Kadınları: Sahnede Kadın, Sinemada Kadın, İşte Kadın, Mektepte Kadın

Resimli Ay, Number:1, Volume:1, Year: 1, February 1924 (1340), p.22-25.

BUGÜNKÜ TÜRK KADINLARI: SAHNEDE KADIN

Sahne, kulağa ve göze hitab etmekle sinemadan iki def'a daha tehlikeli muhitdir. (Manakyan) Kumpanyası'nın kulaklarda testere bilenişlerini hatırlatan gıcırtılı telifat şivesi hassas sami'aları ürpermeler içinde bırakmıştı. Fakat Ermeni lehçesinin Türkçe'ye kurduğu katl-i 'ilm pususu merakı şeri'at bekçisinin muhafaza ve siyaneti ile ilelebed devam edip gidecek gibi görünüyordu.

Hele şükür dünya bir yaşına daha girdi. Yavaş ve cahilane tefsirlerle paslı bir kılıç haline getirilen dini hakikatlerin asıl mahiyetleri meydana çıktı ve Türk kadını; Türk sahnesinin bir türlü açılamayan ufuklarına doğdu. Siyasi inkılapların birer kahramanı varsa ictimai hareketlerin de öyle mazhariyetleri vardır. (Kezban) ile ('Ayşe) de bunlardandır.

Bedi'a hanım, sahnede sürçmedi, başka bir aleme dahil olduğu hissettirecek 'acemilik ve yadırgama 'alametleri göstermedi. Nasıl Muazzez refikaları (Münire) Hanım da kendi rolünde böyle bir hataya düşmemişti.

Ne yazık ki siyasi ve ictimai sahada büyük küçük bütün avuçlarımızı kıvılcımlanıncaya kadar alkışlamakdan usanmadığımız halde bunların fedakâr mazhariyetleri küçük bir fikir dalgalanışından sonra sönüyor. Halbuki birinci tahavvüllerin muhalif bir hareketle –yerinde harabeden başka hiçbir nişana bırakmadan- göçmesi tarihte istisnası az bir 'adet hikmete girmiştir. Asıl payidar olanlar bu ikinci inkılablardır. Şöyle gelişi güzel bir aşıdan değil, gökten, derin münebbelerden nesefini almış hareketlerin mahsulüdür. Nankörlüğünüzü düşününüz ki daha ilk kanat alışdırdıkları bir zamanda yalçın ve haksız hücumlarla onları incitmeden çekinmeden.. Ne hazin netice değil mi?..

BUGÜNKÜ TÜRK KADINLARI: SINEMADA KADIN

Onu ilk def'a "Ateşden Gömlek" filminde gördüm. Hayatta her şey tekemmüle vasıl olabilmesi için bir takım zaruri merhalelere tabi'dir. Bu tabi' ve kuvvetli kaideyi zan ederim, kadın kuvveti geniş bir hamle ve cesur bir atlayışla hiç

hükmüne indirecek. Gönlümde ilk zamanlarda küçük bir iman zelzelesiyle kendini hissettiren bu varlık, gün geçdikce büyüyüb zaruri bir idraka yol açdı. Sahne, sinemanın, bir basamağı olduğu halde bizde kadın oraya el vermeden bir ihtiyaç göstermeden fırladı. Hayatımızda kadın, kafeslerini kırarken, biraz, yumurtasının kabuğunu gagalayan civcive benziyordu. Fakat, doğuşu takib eden zaruri uyuşukluk ve mukavemete hazırlayan temrini ahvalına tabi' olmadan onu ayakta kuvvetli gördük.

Biraz hafızanızı yoklayınız, ('Ayşe), İzmir dönüşü kapıya ne canlı bir te'sir ve matem sütunu halinde dayanmıştı; sonra kucağındaki kuzulardan fark olunmaz 'ulvi bir sukutla (Kezban), ne münis ve ne tab'i bir (Leyla) idi?.. Bu mazhariyeti neye ve kime borçluyuz?.. Bizi siyasi bir iflasa sürükleyen vak'aların kabiliyetlerimizden hamasiyete ta'lik edenlerini intibaha davet etmesi muhakemeye sığar mı? Fakat, ictimai' bir felaketin bedi'i irşadlara yol açtığı şimdiye kadar görülmemiştir. Hülasa sinemada kadın, bizde temiz ve nefis başladı. İstikbali hakkında en tekin hükümlerimizi esirgemede bir ma'na tasvir olunamaz. Sinemacıların müezzer ve tehlikeli birer ensar gibi kafalarda yer ettiği zamanlarda ise böyle nezaheti rehber ittihaz edenlerin vazife ve hizmetleri gittikçe artan bir 'ulviyet kesb eder. Hakiki bir sanatkara yalnız bu netice bile kâfi' bir sa'adet değil midir?..

BUGÜNKÜ TÜRK KADINLARI: İŞTE KADIN

Bu sır levhayı bizde gördüm, gözüme diken batmış gibi bir acı duydum. İşte kadın, bugün için bizim memleketimizde yoktur. Birkaç henüz 'umumi ka'idenin harbinde bırakmak zaruriyetindeyiz. İşte kadın denince hatırımıza mağaza tezgâhları başında bekleyen dar bir kulübenin içinde su, şerbet satan mutfağı bir biçare sınıf gelir. Bittabi' hepimizin yüz karasını teşkil eden çöpçüler sınıfını burada ayrıca söylemek istemiyorum. Onlar gaddar bir zarurinin kalbimizin içinde paslanmış zalim hançerleridir. Telefon şirketlerinde; bütün mağazalarında didinen zavallı sınıf tahammül ve kana'atlerin kurbanıdırlar. Onların hakkını almak için bugünkü basit ve şümulsüz kanunların fevkinde 'ali bir mahkume lazımdır. Çok yerde kadın ('Amil) neden başka feragetlere de katlanıyor. ('Amil)ini vücuduyla, hüsnüyle sigorta ediyor. Kadınına böyle 'umumi bir şeyi meziyetinden başka mecburiyetler yükleten bugünkü neslin yolu ebedi ve korkunç bir hicabla kızarsa gerektir.

İşte kadın, zümre ve sınıf teşkilatına malik olduktan sonra te'sis edecektir. Mesleki gruplar teşkil etmedikçe nazarıyla bakmak talihsizliğine mahkumuz. Bir safiye 'Ali Hanım ve birkaç ebe, kabiliyetin kuvvetli işaret ve cihetleri olsa bile bir mevcudiyet beratı ma'nasını tahmin edemez. Muallimelik esasen yeni bir şey olmadığı ve kafesin zaruri bir mevludesi göründüğü için burada ayrıca kayda hacet. Memlekette kadın nesibini uzun uzadıya aradıktan sonra elde ettiğimiz bu zavallı neticeye gözyaşlarından bir nikab örtüyor ve atiye ümidle bakıyoruz.

BUGÜNKÜ TÜRK KADINLARI: MEKTEPTE KADIN

Şehrimizin bu zümresini yalnız kisveleri ayırmaz. Gece kıyafetlerinde uzak yakın bir müşterek had vardır; fakat bu, ne tarif çantaları, ne müretteb hatasıyla tersine konmuş istifhamları andıran müşabeheti, ne de saçlarının üzerine şöyle tatlı bir ihmal ile atıp çeneleri altından düğümledikleri ipek başörtülerinin hususiyetiyle ölçülemez. Onları ihata eden başka bir hava, görünmeyen başka bir vukuf ve irfan halesi his olunur. Bu zümreyi diğer hemcinslerinden ayıran hakiki fasıla budur. Yürüyüşlerinde bükülüp kırılmayan ağaçlar gibi nazlı bir kuvvet, bakışlarında güzelliklerin iki mihrabı olduğunu söyleyebiliriz; biri kitap öteki beşiktir. Başka bir tavsif ile: Ülkenin güzel, sağlam ve reşid kadını, ocağın şefkatli anası olmak isterler.

Bir filozof, sa'adet iki katlı fakat merdivensiz bir saraydır demiş. Bugünkü mekteb kadının idealini teşkil eden iki ensar, bu sıraya çıkmak, oturmak ve yaşamak imkanını verebilir. Bütün mese'le, sa'adetin tılsımlı anahtarını mümkün olduğu kadar çok aramadan, karanlık ve ratb mahrumiyet dehlizlerinde avare kalmadan bulabilmektedir. Esasen bizi ümide düşürecek baz'ı mes'ud 'alametlere de artık sık sık tesadüf etmekteyiz.

İstanbul'un mekteb kadını, (havadan) biri kendilerini esir eden tezin ve tecemmül hissinden de uzaklaşmış, fakat bu uzaklaşmış onları bu yolların ma'ni çenberinden kurtararak vatanın sade fakat hakiki bir ziyneti haline getirmiştir. Ne mutlu onlar?..

Appendix 6 Başlık Modelleri

Resimli Ay, Number:1, Volume:1, Year: 1, February 1924 (1340), p.18.

Bugün İstanbul'da güzel çarşaflara tesadüf ediyoruz. Kendilerine has güzelliği göstermek için çok cazib bir şekil olan çarşaf yavaş yavaş ortadan ga'ib oldu. Ben öğlende, Kadıköy'de, İstanbul'un kibar mahallerinde güzel çarşaf numunelerine rast gelmek mümkün değildir. Türk kadınını nazarlarda bir kat daha güzelleştiren şarka has kıyafetler görünmez oldu. Vaktiyle Avrupa kadınları bile Türk kadınının kıyafetini taklide özenirdi.

Fakat, her şeyimizi Avrupa'dan almak sevdasına düşen hanımlarımız çarşafımızı Avrupa kıyafetlerine benzete benzete nihayet eski kıyafetlerini unuttular. Ortaya tamamen Avrupalı kıyafetlerle çıkmağa başladılar. Bugün, tenkibinden korkmaksızın denebilir ki, İstanbul'un çarşaf modası başlara münhasır kalmıştır. Türk hanımı kendi hususi zevkini ancak başında göstermek zarafetine mazhardır. Elbiselerimizi 'ayna Avrupa kataloglarından kopya ediyoruz. Fakat başlıklar bizim malımızdır ve bizim zevkimizin eseridir. Bina'enaleyh Türk kadını giyinmekteki bütün zevkini başlığında temerküz ettirmeğe mecbur kalmıştır. Bugünkü çarşaf başlıkları 'adi bir bağlayıştan ibarettir. Bunlarda milli ve mahalli bir güzellik aramak beyhudedir. Halbuki Türk kadını kendisine güzelliğini göstermek için sakladığı bu küçük sahaya bütün zevkini bütün hususiyetini vermelidir. Bu ihtiyacı nazar-ı dikkate alarak terzizade Osman Zeki Bey'in kızları müze müze dolaşarak tedkikatda bulunmuşlar ve eski sultan başlıklarını takliden yeni ve milli başlıklar vücuda getirmişlerdir. Bu sahifede görülen başlıklar onlar tarafından suret-i mahsusada mecmu'amız için yapılmıştır. Bu başlıklar millidir, mahallidir ve yenidir. Renk ve kumaşları sahibinin zevkine bırakılmıştır.

Appendix 7 Üsküdarlı Küçük Melahat

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:2, Volume:1, Year: 1, March 1924 (1340), p.34-36.

Aylardan beri su yüzü görmeyen pis, harab bir barakanın içinde, dağınık saçları, dökülmüş esvabları içinde bile sıcak ve çekici bir çocuk bakışıyla ta ruhuma hitab eden Melahat'in, hala üzerimde en çok te'sir yapan sözü bu oldu:

—"Ben İhsan'ı nasıl 'afüv etmezdim ki; hayatda kimsesiz kaldığım günden beri beni yalnız o sevdi, yalnız o korudu. Bizim buralara düşmemize anamız babamız sebeb oldu, ondan sonra da artık bizi hiç kimse arayıp sormadı. İhsan bana, ben İhsan'a dayanarak yaşıyoruz."

İhsan'la Melahat, bütün öksüzlere, ve sefillere sinesini açan sokakların çocuğudur. Onlar da yuvalarından çalınmış veya kovulmuş, evi, vazifesi olmayan mechul 'alemin bizim gözlerimizden sakladığı çocuklardandır.

Melahat'i Tophane'de İngilizlerin terk ettiği barakaların içinde buldum. Yere kendilerine yatak vazifesi görecek bir çuval açmışlar, köşeye sapı ve ağzı kırık bir testi koymuşlardı. Bu çamurlar içinde bir (karman) 'aşkı yaşayan çocuğun gözünde ceval bir zekâ vardı. Bu ıssız, menzu' yuvasında beni görünce şaşırdı, gözleri kapıda, kaçmak için bir çare arayan bir kedi gibi, olduğu yerde büzüldü. Benim için oturacak bir yer yokdu, o korkak korkak yüzüme bakıyor, bu ani ziyaretimin ma'nasını anlamak istiyor gibiydi.

—Melahat, Mu'azzez hastanede seni istiyor, dedim.

—Siz Mu'azzez'i nereden tanıyor sunuz? Dedi.

—Ben Mu'azzez'in eski hanımıyım.

Biraz düşündü, sanki gelmek arzusuna mâni' bir şey vardı, sonra sordu:

—Buraya tekrar dönecek miyim?..

—Dönmek istiyor musun?

Düşünüyordu. Etrafımızı bu cehalet 'aleminin çocukları sarmış, hepsi sabırsızlıkla bizi dinliyorlardı. İçlerinden biri cevabı beklemeden:

—Onu kocası bırakmaz ki… dedi.

—Senin kocan da mı var Melahat?...

Başını eğdi, cevap vermek istemiyordu. Utanıyor muydu?.. Hayır, Melahat dört seneden beri sokaklarda, hayatın en çirkin fuhuş mezbelelerinde kadınlığını, ʻaktini, hicabını, her şeyini vermişdi. Melahat on üç on dört yaşlarında beyaz penbe tenli, iri kestane gözlü, üstündeki dköük esvabları içinde bile güzel denecek kadar güzeldi. Güzelliği yaşadığı ʻalemde onun için bir felaket olmuş, vücudu üç bıçak yarasıyla delinmişdi. Bundan dört sene evvel bir gün kendinden daha küçük bir çocukla evinden kaçmış, dört sene sokaklarda dilenmiş, çalmış, her mezelletin çenberinden geçmiş, artık daha çocuk yaşında bir ihtiyar kadar tecrübeli, görgülü bir fahişe kadar yırtık ve hicabsızdı. İhsan'ın kim olduğunu anlamak için ısrar etdim, bana hayatını başladığı noktadan hikâye etdi.

Melahat Üsküdar'da kavaf Ahmed Efendi'nin kızıdır. Annesi dört sene evvel ölmüş. Üveyi annesi, her üveyi anne gibi, Melahat'i döver, evin en ağır işlerini ona gördürür, hatta on yaşına rağmen, çamaşırları bile ona yıkatırmış. Vucüdü kütükten morluklarla doluymuş. Bir gün Melahat ocakdan yemeği indirirken dökmüş, annesi ocakdan yakaladığı kızgın maşa ile bacağını yakmış.

Melahat dizindeki yanık yeri gösterdi. İnsan yuvasında bir hayvan mu'amelesi gören bu çocuk hemcinsleri için ne düşünürdü? Bu onun için belki biraz daha tanımı idi. Fakat ben elindeki kızfgın maşa ile çocuğun üzerine saldıran kadını, zalim Roma İmparatorlarının (gladyator) oyunlarından açık ağzıyla insanın üzerine saldıran vahşi arslandan hiç de farklı bulmadım. Mini mini ma'sumları yakacak kadar ferdlerine salahiyet veren ve onları mes'ul etmeyen cem'iyete acıdım. Melahat ʻailesinden ziyade cem'iyetin kızıdır. O cem'iyetin ki onu ne evinde, ne sokakda, ne fuhuşunda, ne de hayatının hiçbir safhasında himaye vazifesiyle kendini tezyif etmemişdir. Melahat gönüllerin attığı, sokakların kabul ettiği bir çocukdur. Üzerinde hiç kimsenin hak vesayet ve mes'uliyeti yokdur. Dizinin biraz ötesinde oldukca büyük, kapanmış bir bıçak yarası vardı.

—Ya bu ne Melahat? Dedim.

Başını eğdi ve susdu. Hayatında her yaprağı bir faci'a, siyah bir leke dolu olan bu çocuk, bütün hicabsızlığına rağmen, lekelerini birer birer saymakdan çekiniyordu.

Melahat ıstırablarla dolu hayatından usanmış, ölmek en büyük emeli olmuşdu. Hayatının en tatlı dakikaları günün öldürücü meşguliyetlerinden

kurtulup kendini sokağa attığı zamanlardı. Komşunun çocuğu sekiz yaşındaki İhsan'la her akşam sokakda beraber oynar, akşam olup da İhsan'a kavuşmak için günü bin müşkülatla geçirirdi. İhsan da daima babasından şikâyet ederdi. Evde ne ga'ib olsa onu döverler, ondan bilirlerdi. Bir gün babasının cebinden çalınan beş lirayı yine İhsan'a isnad etmişler, hatta bu yüzden onu dövdükden sonra evden de kovmuşlardı. O gün İhsan derhal Melahat'i bulmuş, macerasını anlatmış, artık uzaklara, annesinin babasının yetişemeyeceği kaçacağını, artık onları her gün hırpalayan bu baba sıfatındaki vahşilerin elinden kurtulmak için meçhul yerlere gideceğini anlatmışdı. Sonra Melahat'e üveyi annesinin vahşetinden, yalnız başlarına geçirecekleri serbest, ve mes'ud hayatın güzelliğinden şevkle bahs etmiş ki Melahat de onunla beraber gitmek hevesine düşmekden kendini mani' edememiş. Ve akşam kimse duymadan, yavaş yavaş kapıyı açmış, sokaklara, bu onlara fuhuş içinde, mezellet içinde serbesti veren sokaklara, kaçmışlar, ve, bir daha evlerine dönmemek üzere, bu öksüzlerin sefillerin sığındıkları cami' köşelerine, çeşme yalaklarına sığınmışlardı.

Bu küçük 'aşk kahramanları ilk akşamı Kadıköy'ünde iskelede geçirmişlerdi. Melahat her dakika üveyi annesini elinde maşa, veya sırıkla üzerine gelir görüyor ve titriyordu. İhsan da onu teselli ediyor, ve ona o geceyi mes'ud geçirtmeye çalışıyordu.

Ertesi günü istanbul'a geçmişlerdi. İhsan'ın yanında çok para varmış, fakat sonra yavaş yavaş para bitmiş, ve en basit geçinme yolu olan dilenciliğe düşmüşler, ve Yeni Camİ'nin merdiveninde dilenmeğe başlamışlardı.

—İhsan o paraları nereden bulmuş? Dedim.

—Kim bilir, belki de çalmış, dedi.

Çalmak, bu onlar için gayet meşru' bir kelime olmuşdu. Sokak köşesinde kendini evsiz, parasız, sahibsiz bulan her çocuk için bundan tabi'i ne olabilirdi?..

Dilendiklerinin bir kısmını Hafız 'Ağa Bey'e verirler, akşamları Cami'nin üstü örtülü sahanlığında uyurlardı. Ba'zen Salkımsöğüt'deki çeşmeler, ba'zen Yerebatan'daki Kürd kadınının kulübesi onlar için penah olurdu.

Hafız Ağa Bey Yeni Cami'in hafızıydı. İçinde yüzlerce Müslüman'ın başını taşlarına değdirdiği mukaddes ma'bedin bir köşesini kendi hasis menfa'ati için vatanın bu iki çıplak çocuğuna kiralamış, bu sokak çocuklarına mukaddes ma'bedler bile şefkat kapılarını kapamışdı.

Kürd kadını, Mu'azzez'in Melahat'in ve onlar gibi kim bilir ne kadar ma'sumların 'iffet ve ismet –i ticaridir. Kürd kadınının odası kim bilir ne kadar pisliğin, 'adiliğin merkezidir. Bu oda içinde kim bilir bizim tüylerimizi ürpertecek ne faci'alar, ne rezillikler hükm sürer. Bu oda kim bilir ne kadar ma'sumun şeref ve 'ismetini, ahlakını bizden çalıp götürür?... Ve bizler sıcak odalarımızda, cem'iyetin içinde hanım ve efendi olarak bu cehalet 'aleminin çocuklarını seyr ederiz.

Melahat'in benden gizlediği birçok noktalar vardı. İstanbul'un ortasında iki çocuk ondan kaçar da onu 'ailesi nasıl olur da bulamazdı? Eğer bulmuşsa nasıl olur da tekrar evine almaz veya alamazdı? Bunlar mutlah noktalardı. Fakat pek acı bir hakikatdı ki, Melahat ve İhsan: sokaklara ne şekilde düşerlerse düşsünler, onları bu hayatlarında ta'kib eden bir cem'iyet kontrolü yokdu. Ve bu sahibsiz cem'iyet içinde onlar dört sene yalnız Yeni Cami'in avlusunda, Salkımsöğüt'de ve yangın harabeleri içinde yaşadılar.

Bütün bu hayatlarında onları ikaz eden, dilenmeden hırsızlıkdan, fuhuşdan kurtaran bir cem'iyet kuvvetine rast gelmediler.

Dilencilik hayatında İhsan pek kazanamamışdı. Herkes onun gençliğine ve kuvvetine bakarak çalışmayı tavsiye eder, fakat Melahat'e acır, avuçlarını onluklarla doldururlardı. Dilencilikde kazanamamak İhsan'ı eski tabi'yetine, hırsızlığa sevk etmişdi. Melahat zahmetsiz kazanmanın zevkini, sokakların kirli havası içindeki harabetin tadını tatdıkdan sonra artık evin değil, fuhuşun kızı olmuşdu. İhsan Merdan'la beraber hırsızlık yapar, oldukça para kazanırdı. Bu esrar 'aleminde beliren yeni sima benim için yeni bir ışıkdı.

—Merdan kim? dedim.

Melahat gayet tabi'i bir lisanla:

—İhtiyar bir dilencidir, dedi. Yerebatan'da bir odası var, biz ba'zen onun odasında yatardık.

—Orada başka kimse yok muydu?

—Onun arkadaşları vardı, fakat bize ilişmezlerdi.

Hayatını hırsızlıkla geçiren bir dilencinin odasına Melahat gibi güzel bir çocuk ne sıfatla girer, dalında henüz açan bu taze çiçek nasıl olur da bu yabani dikenlerin arasında solmazdı?..

Melahat kirden ve çamurdan yapılmış hayatını, ne kadar 'iffet ve hicabından tecrit etse, yine saklamak mecburiyetini his ediyordu. Her yeni duyduğum

söz bana bu ‘alemin açdıkça çirkinleşen, çirkinleşdikçe acılaşan bir ‘alem olduğunu gösteriyor ve bu çocukların yanında kendi cinslerinden bir insan olduğumu düşündükce utanıyordum.

Hayatlarının çirkinliği nisbetinde ‘aşklarının safveti var. Kanun ve ‘adetten haric bir ‘alem içinde sevişip yaşayan, birbirlerini öldürecek kadar seven ve kıskanan bu çocuklar etraflarındaki zalim ve insanlar arasında birbirlerini daha fazla sevmişler birbirlerine dayanarak yaşamanın verdiği bir kuvvetle birbirlerine daha fazla bağlanmışlardı.

—Seni bu kadar üzdüğü ve incitdiği için İhsan’a gücenmedin mi Melahat? dedim.

—Gücendim, fakat İhsan çok ağladı, beni sevdiği için yaptığını söyledi, ben de barışdım. Ben İhsan’ı nasıl ‘afüvv etmezdim ki evsiz, hayatda kimsesiz kaldığım günden beri beni yalnız o sevdi. Yalnız o korudu. Bizim buralara düşmemize, anamız babamız sebeb oldu, ondan sonra da artık hiç kimse bizi arayıp sormadı. İhsan bana, ben İhsan’a dayanarak yaşıyoruz.”

Vahşi hayvanlar içinde bir cins varmış ki yavrusunu yemek için saldıran erkeklerden çocuklarını korumak üzere dişiler birleşir, yavruların etrafında siper yaparlarmış. Siz zavallı çocuklar, o hayvan yavruları kadar da kıymetli değilsiniz. Hemcinsleriniz sizin etrafınıza siper değil, uçurum açarlar, pusu kurarlar. Yine hayvanların içinde bir cins varmış ki yavrularını kendi yermiş. Sizler, evsiz, vatansız, kimsesiz, sokakların güzel çocukları!. Siz bu hayvan cem’iyetlerinin üstünde, çocuklarını gecenin karanlıklarına, sokakların harım-ı ‘ismetine bırakan bir insan cem’iyetinde yaşıyorsunuz. Fakat bu cem’iyetin içinde yavrusunu korumak için siper kazan hayvan anasının şefkatinden bile mahrumsunuz…

Appendix 8 Saray Sinesinde Binlerce Cariye Saklayan Bir Fuhuş ve Rezalet Membaı İdi

Son zamanı….

Resimli Ay, Number:2, Volume:1, Year: 1, March 1924 (1340), p.20-25.

Şaha kalkmış atlar üstünde elinde kılınç, kalbinde istila 'aşkıyla diyardan diyara koşan padişahlar zamanından başlayan bin bir efsaneli saray hayatı bugün sönük, nursuz ve ışıksız, fakat herhalde canlı bir mü'essese halinde yaşamakda berdevamdır. Dün Türklüğün inhitatını hazırlayan bu muhteşem, fakat kirli hayatın bakiyesi, iğrenç mirası hala bizim omuzlarımız üzerindedir.

Dün sapanının ucuyla çocuğuna bir dilim ekmek yitirmekten 'aciz gönlü, Bin Bir Gece Efsaneleri'ne rahmet okutan zevkperest sultanların sarayında binlerce cariye, yüzlerce iç oğlanı doyururdu. Milletin her gün sefalet ve inhitata doğru sürüklendiği zamanlarda sultanlar Eski Bizans kayzerlerine zevkperest, sarhoş Roma hükümdarlarına rahmet okutacak bir sefalet ve rezalet hayatı yaşarlardı. Türk tarihinde sultanların sahifesi etrafı simsiyah matem çerçevesiyle çizilmek icab eden bir matem sahifesidir.

Saraylar, öteden beri, masallara girecek kadar, bin bir efsanenin doğduğu ve bin bir efsanenin yaşandığı yerlerdir. Bahçeleri her çeşid ve her renk çiçek ağaçlarıyla süslenmiş, penbe, yeşil, mor çiçeklerin hala çizdiği, renk renk suların döküldüğü esatiri havuzlarla bezenmiş bir cennetti. Saraylar bin bir diyarın bin bir güzelini toplayan mela'ikeler memleketi idi. Şarkın efsanevi bütün güzelleri burada bulunurdu. Padişaha yaranmak isteyenler diyar diyar dolaşır, rast geldiği güzelleri para ile 'ailelerinden çalarak saraya peşkeş çekerlerdi. Padişahları en ziyade memnun eden hareket böyle bir şark güzeli hediye etmekdi. Bu güzeller ekseriye Kafkas ve İzmit taraflarındaki Çerkes 'aileleri vardır ki saraya güzel yetişdirmekle müftehirdir.

Padişahlar billur gibi ince nermin vücutlarını beyaz leylak ve penbe esvabla örtmüş şark güzellerinin arasında yaşardı.

Saraylarında, 'asırlar seyr etmiş ağaçların gölgelediği korular içinde etrafı sarmaşıklar, yaseminler ve hanım elleriyle çevrilmiş altında, tepeden sarkan avizelerin verdiği renk renk ziyalar içinde sultan yeşil hareler, sırmalar, yakutlu eyvanına, çıplak kadınların birer zanbak gibi dizildiği hayatından, dünya

dilberlerinin kollarında geçerek gelir, yerlere ve göklere hükmeden yalancı bir ale şevket ve meziyetiyle kurulurdu.

Bu güzeller arasında birer siyah nokta gibi dolaşan hadım ağaları gümüş tepsiyle zarflı kupalar içinde şarab ve altın tabaklarda bin bir çeşid mezeler getirirlerdi. Her biri birbirinden güzel sakiyeler elinden şarabı dudağından ihtiras için padişah birbiriyle 'aşk, şehvet müsabakasına girişen bu kudurmuş güzellerin kucağında sızar, birbirinden kapmak isteyen bu muhteris mahlukların koynunda halvete götürülürdü. Bu ayş nevş 'aleminin mahrum döndürdüğü cariyeler, bahçenin güller, sünbüllerle süslenmiş tarhları arasında birer zevk perisi gibi uçuşurken bu def'a meydanı boş bulan şehzadelerin hücumuna m'aruz kalırlardı. İki taraf yeşil dalların arasından sarkan fenerlerin etrafa yaydığı tatlı ve hülyalı ışıklar altında koşuşmağa başlarlardı. Bu bir hırs ve şehvet müsabakasıydı. Hırs ve şehvetle şaha kalkmış bu güzeller arasından gözüne gözüne kestirdiğine yetişmek isteyen şehzadeler kollarını onların ince bellerine, dudaklarını ateşin dudaklarına yapıştırmak için yakıcı bir hırsla koşarlardı. Nihayet avını eline geçiren, çiçekli tarhları çiğneyerek ayş ve nevş 'aleminin ötede beride terk ettiği gümüş tepsileri devirerek bahçenin karanlıkları arasında ga'ib olurdu.

Daha son senelere kadar sarayda kalfalık etmiş bir hanım bize hatıratından bahs ederken, padişahların bu 'alemini şöyle tasvir ederdi:

"Bugün padişah bahçeye çıkacak havadisi, hepimizin kalbini titreten müheyyiç bir haber gibi, derhal sarayın içinde yayılır, hepimizi sevinçten heyecana düşürüyordu. Kalfalar derhal m'aiyetlerindeki cariyelere en güzel elbiselerini giydirir, en m'ütena tuvaletlerini yapar, onları olgun ve taze birer zambak gibi bahçeye salardı. Bahçe baştan başa beyaza bürünmüş melekelerle dolardı. Ağaçlar arasında dolaşan çiftler helecan ve heyecan içinde padişahın yürüdüğünü beklerdi. Bu zaman, aşkını bekleyen genç kızların ateşin intizarını andıran bir cent içinde geçerdi. Nihayet padişah etrafında nedimleri, hırs ve şehvet akan güzelleriyle sarayın bir köşesinden görünür, yahud hiç anlamaksızın yanımızda belirirdi. Nereden ve nasıl gelmişdi. Kimse anlayamazdı. Bizler lakayd gezintimizde devama mecburduk. O bahçenin bir köşesine çekilir etrafında sessiz dolaşan bu beyaz kanatlı mela'ikeleri seyir ederdi. Sonra yavaş yavaş elektrikler yanar, padişahın etrafında 'ayş ü nuş hazırlıkları başlardı. Padişaha beğendiklerini işaret eder çağırır, bazılarıyla

latifeler eder, nihayet o gece için halvete alacağını yanında alıkordu. Geri kalanlar artık şehzadelerle serbestce görüşüp bahçenin kuytu köşelerinde sevişebilirlerdi. “

Bir kadın olmak i’tibarıyla muhasebemizin natamam bıraktığı bu sahneyi biz tarihten aldığımız misallerle tamamlayabiliriz. (Handan ve Millet) mahruri Şerif Bey Sultan Selim’in Edirne saray bahçelerindeki halvet eğlencelerini bu suretle tasvir ediyor. Bu sadece Sultan Selim’e has bir şey değildir. Vahideldin’e kadar bütün padişahlar aynı lösler içinde yaşamışlardır. Şerif Bey diyor ki:

“Selim, ayılmadan ahrete geçen padişah için hayatta yalnız bir şey vardı: İçmek ve kadınlar arasında sızmak. Edirne sarayının asr-ı dide ağaçlarla süslenmiş geniş bir bahçesi vardı. Tunca nehri bahçenin dört tarafını kuşatmıştı. Dış saray bahçesiyle iç saray bahçesinin ince bir yola ayrılmış yerinden akşam üstü küçük koruya doğru bir telaş başlardı. Hadım ağaları, iç oğlanları, birer birer ayş ü nuş levazımını taşırlardı. Burası su ile arası keşif ağaçlarla örülmüş geniş bir meydanlığa çıkardı. Burada tepesine akşam güneşi vurdukca gözleri kamaştıran eyvan kurulurdu, ortaya kurulmuş ‘aşret meclisi o zamanki devletlerden birinin bütün servetine mu’adil bir zenginlik içinde idi. Nihayet akşam üstü Sarı Sultan Selim iki koltuğundan tutan iki dilber arasında buraya gelirdi. Padişahın arkasından, yanından sürülerle dünyanın her milletine mensub güzeller gelirdi. Sultan Selim’i yerine koyduktan sonra o günlerde padişahın en çok hoşuna giden güzellerden ikisi şehvetengiz bir va’ziyette gelip padişahın karşısında otururlardı. Kadehler dur edilerek musikinin olanca mehvec nameleri çılgın bir devreye gelince bu geniş eyvanın her tarafında sarhoş, şehvet hırsıyla ‘asabi ve müteheyyiç güzeller padişahın ve şehzadelerin ağuşunda bayılırlardı. Bu erkek yüzü görmeyen kadın sürülerinin örtüsünde Sarı Selim içtiği şarabın tesir-i müzekkeriyle bulanan gözlerini güzellerden birine diker ve onu halvete da’vet ederdi. O vakit eyvanın her tarafında kızıl kıyamet kopar, içilen şarabın te’siriyle çıldırmış bu sürüden en kuvvetlisi, kendinden geçmiş padişahı kapınca kaçar, ötekiler kovalardı. Ve böylece elden ele atılarak ta harem da’iresine atılan padişahı halvet kapısına kadar kovalarlardı.”

İşte saraylarda son zamanlara kadar i’tina ile muhafaza edilen halvet ‘alemi buna derlerdi.

Bir de saraylarda (Havuz ‘Alemi) denen bir eğlence usulü vardı. Padişah bahçede tahtına kurulur, kalfalara kızları havuza sokmasını emr ederdi. Etrafı her renk çiçeklerle süslenmiş havuzun üzerine boydan boya bir tahta konurdu. Cariyeler önlerini örten ipek bir futa ile çır çıplak kalır, gülüşerek, fıkırdayarak bu tahtanın üstüne sıralanırlardı. Padişah pür şehvet uzakdan bu manzarayı seyr ederdi. Kalfa futaların uçlarını güya kızların haberi olmadan, tahta üstünde incecik bir çiviye iliştirirdi. Kızlar suda ‘akislerini görerek hoşlanırlar ve gülüşürlerdi. Onlar bu şehvet engiz eğlence ile meşgul iken padişah üzerlerine bir maşraba soğuk su atardı. Kızlar korunmak için birbirine tutunmak isterken hep birden çapkın çığlıklar arasında havuza düşerlerdi. Üzerlerinden futaları da düşer ve bütün bütün çıplak kalırlardı. Kimisi hicabından suyun içine dalar, kimisi çıkmağa uğraşırdı. Padişah bu manzarayı seyr ederek eğlenirdi.”

Hülasa saray başdan başa fuhuş ve şehvet menbaidir. Padişahlar şehvet hırslarını tatmin için saraylarına binlerce güzel toplamış ve bunları cariye ismi altında bugüne kadar muhafaza etmişlerdir.

Her sarayın olduğu gibi, bizim sarayın da kendine mahsus erkan ve teşkilatı vardır. Saray Haremlik ve Selamlık tamamıyla iki kısma ayrılmıştır. Padişah Selamlık’da oturur. Nadiren kadınlar tarafını teşkil eden Haremliğe geçerdi. Padişahın Harem’e geçişi cariyeler arasında bir hadise olurdu. Harem ağaları ve kalfalar hep birden bir velvele koparırlar, ve cariyeler odalarına kaçışırdı.

Vahideldin de dahil olduğu halde her padişahın beş on karısı vardı. Bunlar meşru’ karılardı. Fakat yalnız dördünden doğan çocuğa saltanat intikal edebilirdi. Ötekiler gayri-ı meşru’ evlatlardı. Bunun içindir ki sarayda meşru’ kadınlardan gayrısının doğurması bir cinayet ‘ad edilirdi. Kazaen gebe kalanlar en büyük günahkarlardı. Sarayın çocuk doğurmaya mahsus doktoru vardı. Bunun vazifesi münhasıren doğacak çocukları doğmadan öldürmekdi.

Padişahın meşru’ karılarından ma’ada beş on tane (ikbal)i vardı. İkbal demek zevce olmağa namzed mevki’ine yükselmiş cariyeler demekdi. Padişah cariyeler arasından beğendiğini ayırır, (ikbal)liğe terfi’ ederdi, ikballer padişahın müstefreşeleriydi. Padişah canı çekdikce arzu ettiği ikbali da’vet eder onunla münasebette bulunurdu. Ma’mafiye cariyeler için (ikbal) olmak en büyük latiflerden biriydi.

Mevki' itibarıyla ikballerden sonra kalfalar gelirdi. Kalfalar kendi nezareti altına tevdi' edilen cariyeleri idare ve terbiye ile muvazzafdı. Her kalfanın emri altında müteaddit cariyeler bulunurdu. Kalfalar cariyelere saray adab ve erkanını ta'lim ederlerdi.

Bütün bunların fevkinde hazinedarlar vardı. Haremin bütün emürü bunlara mevdu'dur. Haremde olup bitenden bunlar mes'uldur. Padişah cariyeler, kalfalar ve ikballerle olan temasını bunlar vasıtasıyla muhafaza ederdi.

…

Ma'mafiye bütün bu teşkilat ve bütün bu rezaletleri maziye karışmış değildir.

Saltanat göçüp gitti, tarihimizi başdan başa kanla ve leke ile karalayan sultanlar hep maziye karışdılar, fakat arkalarında millete büyük ve ağır bir miras bırakmışlardı. Saray ve saraylılar. Saltanat yıkılmışdı. Fakat saray duruyordu. Sultanlar hep göçüp gittiler, fakat saraylılar hala duruyorlar. Düne kadar İstanbul'u başdan başa bize mazinin bu acı hatıralarını yad eden saraylarla, hem de yaşayan saraylarla doludur. Bugüne kadar padişahların zevk ve eğlence vasıtası olmakdan başka bir şey olmayan, fakat hala milletin sırtından geçinen 1500 cariye vardı. Milletin fakir kesiminden ma'aş alarak yaşıyorlardı. Bu bin beş yüz cariye hala eski saray hayatını idame ediyorlardı. Aralarında yine eskisi gibi hazinedarları, kalfaları, ikballeri gözdeleri vardı. Arada sırada makam-ı hilafete merbut musiki takımı saray bahçesinde onlara konser verir, şehzadelerle eski zevk ve sefahat hayatının idamesine çalışılırdı.

Cumhuriyette saray, bu gülünç nasıl cevaz verebilirdik? Saltanatı yıkan millet, bu saray hayatını da yıkdı ve saltanat gibi saray hayatına da bir nihayet verdi.

Appendix 9 Mu'azzez Ailesine Kavuşuyor*

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:2, Volume:1, Year: 1, March 1924 (1340), p.20-25.

(*Kardeşleri Mu'azzez'in mahrumiyetini öğrenmek için müteaddit mektublar yazmışlardı. Mu'azzez'in hayatı Sabiha Zekeriya Hanım tarafından nakil edilmişdir. Hayatdan alınmış bu mevzu'lar yerleri halinde Sabiha Hanım tarafından tedkik edilecekdir. İkinci tedkikleri asri olarak Melahat'ın hayatını neşr ediyoruz.)

—"Mu'azzez, kardeşlerine gitmek ister misin, bak Diyarbekir'den seni istiyorlar."

Dediğim zaman Mu'azzez'in sevincinden rengi sarardı. Gözlerinin ta içi gülüyordu.

Olduğu yerde durdu, elleri ve dili titriyordu:

—Nereden biliyorsunuz? dedi.

Elimdeki mektubu gösterdim.

—Bak kardaşların, Mahmud, Mustafa, Hayriye'den mektub aldım. Şimdiye kadar senin hayatından haberdar değillermiş. Şimdi seni hasretle görmek arzusuna dayanamıyor, ve seni istiyorlar… Sen gitmek istiyor musun?..

Hayatımda bu kadar içinde gülen sevincle gülen bir çocuk görmemişdim. Herhalde Mu'azzez bu dakikada tamamen kendisine hâkim değildi. İnanamıyor, yedi seneden beri, bütün faci'alarla dolu hayatında bir daha açılmamak üzere kapanan 'aile sahifesinin bugün tekrar açıldığına inanamıyor, sevinçle karışık bir tereddüd içerisinde 'adeta bir buhran geçiriyordu.

Mektubu kendisine okudum. Bu def'a gözlerinde toplanan yaşları sebat edemedi, onun kadar ben de seviniyor, ben de ağlıyordum.

Mu'azzez Etfal hastanesinden on beş gün evvel çıkmış, hastane tarafından Himaye'-i Etfal'e i'ade edilmişdi. Mektubu Mu'azzez'e Himaye'-i Etfal'de tebliğ etdim. Zavallı yavrucuk, bütün mü'esselerin, bütün evlerin kovup da yalnız sokakların benimsediği bu kimsesiz çocuk, önünde açılan bu yeni hayata bir türlü inanamıyordu:

—'Acaba beni gönderirler mi?

Yalvarıcı bir nazarla gözlerime bakıyordu.

—Mutlak gitmek istiyor musun? dedim.

—İstiyorum, hem çabuk gitmek istiyorum.

Himaye'-i Etfal Mu'azzez'i gönderecek mi bilmiyorum. Fakat yedi seneden beri yavrusunu ga'ib eden bir 'ailenin arzusuna mümana'at etmek elimizde olmayan bir şeydir. Ve bu kadar sokaklara terk etdiğimiz bir çocuğa, "hayır yavrum, sen bizim aramızda daha rahat ve daha mes'udsun, orada 'ailenin yanında bedbaht olursun." Demek için, bir def'a gözlerimizi kapamalı, Mu'azzez'in ta bahçıvan kulübesinden başlayan ve karlar içine düşdüğü akşama kadar geçen hayatını şöyle bir gözümüzden geçirmeli ve sonra bu sözü söylemeye ne kadar selahiyatdar olduğumuzu düşünmeliyiz.

Mu'azzez'i 'ailesi istiyor. Onu kim teslim edecek?.. Onun çamurlar içine sokduğumuz çocukluğunun ve genç kızlığının hesabını kim verecek? Yedi sene evvel yuvalarından bir inci kadar saf ve temiz verdikleri bu çocuğu bugün ellerine 'ismeti paymal olmuş, frengili, ahlakı bozulmuş bir sokak çocuğu olarak alan 'ailesinin hesab soracağı neresidir?

Ve bu 'aile demeyecek mi ki:

"Sizden lütuf ve şefkat dilenmemişdirk. Her aşayişi olan memleketde olduğu gibi, çocuğumuzu bakkala gönderdiğimiz bir dakikada sokakdan köpek toplar gibi yavrumuzu sinemizden çekip kopardınız, bizce mechul 'alemlere götürdünüz. Eğer yetim olarak almışsanız, başını topraklara koyan şehidlerin çocuklarına böyle mi hürmet edersiniz?

"Muhacir olarak almışsanız bir çiçeği hangi daldan kopardığınızı bilmek icabı halinde 'ailesini haberdar etmek mecburiyetinde değil misiniz?..

"Her ne şekilde alırsanız alınız, himaye-i kanatlarınız altına aldığınız insan çocuğunun 'afetinden, hayatından mes'ul değilseniz, bırakınız, yuvalarında açlıkdan ölsünler, soğukdan ölsünler, kimsesizlikden ölsünler, fakat daha bir çiçek gibi henüz yaza açan bakir ruhları, sizin kaba nefesli adamlarınızın üflediği kirli kirli nefesle solmasın; sokakların, fuhuş ve mezellet ocaklarının murdar satıcılarının elinde 'iffet ve hicabları, 'ismet ve mü'nevviyetleri öldürülmesin. Biz bu mü'nevvi ölüme çocuklarımızın açlıkdan ölmesini tercih ediyoruz."

Bunlar kime hitab ediyorlar, bu kulakları ve ruhu sağır cem'iyete işitdirmek için tükettikleri nefese yazık değil midir?... Sokakları başdan başa küçük dilencilerle dolu olan bu memlekette hiçbir ferd, hiçbir ictima'i kuvvet

bu mes'uliyeti düşünmemiş, ve bu 'ailenin çocuğuna cevap vermek mecburiyetini duymamışdır.

Siz çocuğunuzu bize verdiniz. Fakat bugün sokaklardan alacaksınız. Eğer sokakların lisanı olsa idi, bu zavallı ma'sumenin onun sinesinde geçirdiği iğrenç geceleri, sizi günlerce ağlatacak bin bir fac'ialı bu çocuk hayatını size anlatırdı. Sokakların lisanı yokdur, bu cem'iyet içinde yaşayanların gözü kördür. Siz Mu'azzez'i bir esrar 'aleminden alacaksınız, onun hayatını yine sokakların sumut ve mahrum olan karanlıklarına tevdi' ediniz, kimse duymasın. Bu on dört yaşında zavallı yavrunun iğrenç hayatını kimse bilmesin. Siz dün Mu'azzez'i verdiğiniz bakir ve saf çocuk olarak kabul ediniz, bu ona karşı bizim günahlarımızı 'afv etdirmek için bir saik olursa bir kulaksız ve ruhsuz cem'iyet içinde bu fac'iayı duyanların ruhu, memnun, ve sizin de 'afv ettiğinizi anlamakla mutlu olurlar.

…

(Mu'azzez'in 'ailesini buluş Resimli Ay'in ilk muvaffakiyetidir. Yedi sene 'ailesinden mehcur yaşayan bu çocuğu kardeşlerine kavuşdurmak Resimli Ay için da'ima bir iftihar vesilesi olacakdır. Mu'azzez'in kardeşlerinin Diyarbekir'den gönderdikleri mektub üzerine Resimli Ay Mu'azzez'in memlekete i'adesine teşebbüs etmişdir. Frengi sirayet devresini geçirmişdir. Binaenaleyh Mu'azzez'in 'ailesine kavuşmasına bir mâni' kalmamışdır. Himaye'i Etfal Cem'iyeti Mu'azzez'in 'ailesi hakkında tahkikat-ı ahrasına teşebbüs etmişdir. Tahkikat neticesinde Mu'azzez memleketine gönderilecekdir.)

Appendix 10 Küçük Hanım

Hıfzı Tevfik

Resimli Ay, Number:2, Volume:1, Year: 1, March 1924 (1340), p.5-6.

O sene beş on arkadaş Heybeli'nin ücra bir köşesine çekilmişdik. Her akşam herkes işinden gücünden avdet ettiği mini mini evimizin küçük salonunda toplanır, başımızdan geçen gençlik hikayelerini birbirimize anlatırdık, yorgunluğumuzu dinlendirmeye çalışırdık.

Yine böyle bir akşamda hepimiz toplanmıştık. Celsemizin şa'iri dudaklarında ma'nidar bir tebessüm resm ederek aramızdaki genç mühendise döndü ve:

—Evet, 'azizim, mühendis efendi.. Heybeli'ye geleli tamam altı ay oluyor, dedi. Sizin hesab-ül meslek bu küçük adayı hepimizden iyi ölçüp biçmekliğiniz lazım.. Artık bu hesap hulul etti. Ma'lumat ve izahat isteriz.

Herkes o kadar ısrar etti ki zavallı mühendis:

—Neden bahsettiğinizi anlamıyor değilim.. Fakat emin olunuz ki ortada hiçbir 'aşk macerası veyahut hikayesi yokdur. Ben sadece bir müşahede ve tedkikte bulundum. Ve madem ki sizin için bu kadar mücib-i merak oldu. Anlatayım: Dinleyiniz, dedi ve ağır ağır anlatmaya başladı:

"Kendisine ilk önce köprüde, Ata iskelesinde vapur beklerken tesadüf etmişdim. Duruşu, giyinişi, kılık kıyafeti bir an içinde nazar-ı dikkatimi celb etti. Uzakdan 'adeta bir geline benziyor gibiydi. Biz denizdeki ince köprünün kıvrımları içinde endamının narin teşkili ga'ib olmuyordu. Başını örten harenin aralıklarından açık sarı saçları kısım kısım taşarak ta gözlerinin üzerine düşüyor, koyu bir sürme ile halelenen gözlerini büsbütün gölgeliyordu. Kendi kendime: -"İşte 'asri bir tip." Diye mırıldandım.

Birkaç adım daha atınca karşı karşıya geldik. Cesur ve müstehzi bir nazar içinde gözlerini bana tevecce etti. Bir şey söyleyecek zannettim. Söylemedi. Birden dönerek sona sona yürümeye başladı. Yürüyor muydu, koşuyor muydu anlamadım. Yüksek ökçeli sivri burunlu iskarpinlerinin üzerinde ince muslin çoraplarının gölgelediği bacakları görünüyordu.. Bila ihtiyar arkasından yürümeye başladım.. O, durdu… Elindeki şemsiye ile iskelenin sıcakdan yumuşayan asfaltı üzerinde da'ireler çizmeye başladı. Belli ki sabırsızlanıyordu.

Mutlaka birini bekliyor.. diye düşündüm. Aldanmışım. Tekrar döndü ve ta yanı başında beni görür görmez, aşina bir tebessümle sordu:

—'Afedersiniz efendim. Vapur ne zaman?

Hiç ümid etmediğim hitab karşısında birden alıklaşır gibi oldum..

—Vapur. Hangi vapur? diyebildim.. O biraz müntehib, biraz benim sersemliğimden hayretde, izah etdi:

—Heybeli'ye gidecekdim.. dedi. Kendimi toplayarak sa'atime bakdım:

—Daha yirmi dakika kadar vakit var dedim.. Daha ziyade yanımda durmayarak teşekkür etdi. Uzaklaştı, demir parmaklığın geniş kapısından girerek ga'ib oldu. Muhakkak bir fırsat ga'ib etmişdim. Hiç şüphesiz! Kadın bu genç, bu güzel küçük hanımefendi beni tanımıyordu. Evet yüzü biraz fazla boyalıydı.. Dudaklarının l'al rengi müste'ardı.. Fakat ne olursa olsun bu kadın güzeldi.. Onu, o gün vapura girerken, vapurdan çıkarken hiç olmazsa bir def'a daha görebilmek ümidiyle beyhude aradım.

Bu genç, güzel kızı, Karlama'nın camekanlarındaki mankenler kadar zarif ve 'itinalı küçük hanımefendiyi birkaç gün sonra nerede gördüm biliyor musunuz? Şurada evimizin ta karşısında…

O gün hepiniz İstanbul'a inmiştiniz.. Evde canım sıkılıyordu. Havaya aydınlığa ihtiyacım vardı. Pancurları açmak için pencereye yaklaştım. Birden onu gördüm. Karşımızdaki evin balkonunda oturmuş elindeki risalenin sahifelerini çevirmekle meşguldü. Gözlerime inanamıyordum. Fakat o idi. Daha yakından görebilmek ihtiyacı içinde başımı mümkün olduğu kadar pencerelere yaklaştırdım. 'Aksi tesadüf, birden alnım pencerelere çarptı. Ve mandalları çevrilmeyi unutulan iki kanat ta arkasına kadar dayandı. O kaçacak zannıyla kendime, abdallığıma kızdım, halbuki hiç ehemmiyet bile vermedi. Hatta başını çevirmedi bile. Ben de bu def'a cesaretle hareket etmeye karar vermişdim. Onu istediğim gibi doya doya seyr ettim. Mavi jarsesinin gizleyemediği omuzlarından biraz yukarıda kalan kesim sarı saçları ne kadar güzeldi. Ah!. Saçlar, bu sarı bu dalgalı saçlar. Onların sahibesiyle ne zaman, ne zaman tanışabilecekdim.

Ma'mafih 'itiraf etmeliyim ki bundan sonra talih bana yardım etmeye başladı. Onu hemen hemen her gün görüyordum. Ve kâh üzerinde İngiliz biçimi gabardin kostüm tayyör, iskele yolunda, kâh yekpare brode işleme maşallahına sarılmış çamlar altında, fakat hemen her gün görüyordum.

Nihayet bir gün o kadar yanımdan geçdi ki kendisini bila- ihtiyar selamladım, ve bu günden sonra yekdiğerimizi uzakdan yakından selamlamak bir ‘adet oldu.

Nihayet bir Cum’a günü, belki siz de hatırlarsınız, bundan birkaç hafta evvel bir Cum’a günüydü. Şişli’de ihtiyar halama da’vetliydim. Vapura girerken yine onu gördüm. O da İstanbul’a iniyordu. İnanınız, hiçbir aşk ve ‘alaka değil, fakat o kadar kendine mahsus bir tavır ve eda sahibi olan bu kızın ruh ve tefekkürüne vakıf olabilmek ihtiyacıyla bir sa’atden fazla süren bu vapur yolculuğu esnasında onu sadece onu düşündüm.

Vapur köprüye geldiği zaman İstanbul’un o yaz günlerine mahsus sert yağmurlarından biri başlıyordu. Bulutlu müstereddid havalarda kolumdan hiçbir zaman ayırmadığım şemsiyeme iltica ederek vapurdan çıkdım. Demir parmaklığı geçmek üzere idim. Birden yine onu gördüm. Orada, demir parmaklığın az ilerisinde bir saçağın altına sığınmış, belli ki yağmurun dinmesini bekliyordu. Bu def’a derhal karar verdim. Yanına yaklaşarak:

—Kabul ederseniz, size muavenet edebilirsem tramvaya kadar refakat edeyim, şemsiyem ikimizi de korur dedim. Bila-tereddüd teklifimi kabul etdi.

—Tünel’e kadar gidecekdim.. dedi, ve sonra daha ziyade merasime lüzum görmeksizin yürümeye başladık. O kadar birbirimize yakındık ki ‘adeta nefes aldığını, kalbinin harbanını his ediyor gibiydim. Ma’mafih Tünel’e kadar hiç, hatta bir kelime bile konuşmadık. Yalnız hızlı hızlı mümkün olduğu kadar sür’atle yürüyorduk. Tünel’e geldiğimiz zaman basit bir teşekkürle beni terk etdi.. Bu def’a yine ben terk edilmişdim. Fakat söyleyiniz ne yapabilirdim.

Tünel’den çıktığımız zaman yağmur kesilmişdi. Son damlaları kuru bir nümayiş içinde düşüyordu. Onu bir def’a daha görebilmek ümidiyle kapı önünde bekledim. Ta yanımdan geçdi, gördü mü bilmiyorum. Herhalde görmüyor gibi hareket etdi. Koşar gibi tramvaya doğru yürüdü. Fakat o kadar izdiham vardı ki binemedi.. O zaman ben de koşdum. Yanına geldim:

—Hanımefendi yağmur devam ediyor. Kalabalık var, Şişli’ye gidecekseniz buyurunuz bir arabaya binelim, lütfen bu teklifimi kabul ediniz dedim.

Hafif bir tebessümle güldü. Ve sadece “Peki!” dedi. Beraberce bir arabaya bindik. Birkaç dakika mu’anid bir sükût içinde geçdi. Sonra evvela o söze başladı:

—Hakkımda kim bilir neler düşüneceksiniz dedi.. Ben genç bir kız teklifinizi böyle ve hala kabul ediyorum. Fakat biliyorsunuz ya, komşuyuz, ve komşuluk biraz da akrabalık demekdir. Sonra birden sözünün mecrasını değiştirerek sordu:

—Dans etmeyi sever misiniz? Şimdi bir danshaneye gidiyorum. Dans benim boş geçen hayatımın en tatlı eğlencesidir. Ah! Bu İstanbul.. Ne kadar tatsız, ne kadar kuru bir şehirdir. İyi bir müzik dinlemekden güzel bir tiyatro görmekden bile mahrumuz..

Benim tasdikgar işaretimi görerek cesaretlendi:

—Bu tatsızlık ve neş'esizlik içinde, hayatımız müsvedde gazetelerinin sahifeleri içinde geçer. Ruhumuzun binlerce ihtiyacını işte böyle basit çizgilerin vücuda getirdiği şekillerle teskin etmeye çalışırız. Ve uzakdan görenler de bizi kılığa, tuvalete düşkün zan ederler. Halbuki düşününüz bizi asrın en yüksek terbiyesiyle yetiştirdiler. Amerikan Koleji'nde tahsilimi ikmal ettim.. Şekspir'i, Gibling'i okudum. Ve Listz'i Bethofen'ı çalacak derecede piyanoyu öğrendim. Fakat bütün bu çalışmanın sonu şu gördüğünüz hasta ve cılız kızın bedbin ruhundaki acı ve ıstırabı körüklememek oldu. Şimdi meçhul bir istikbale intizar ediyoruz. Ve hayatımız işte böyle haftada bir def'a kırık bir piyanodan taşan 'alel'ade bir fokstrotun nağmelerine uyarak dönüp dolaşmakla geçiyor.

Bu zarif küçük hanım burada durdu. Ben söyleyecek hiçbir söz bulamıyordum. Arabamız Beyoğlu'nun bozuk kaldırımlarından sür'atle geçerek Taksim'e vasıl olmuşdu. Taksim'i Pangaltı'yı 'aynı sükût içinde geçdik. Harbiye'ye yaklaşınca:

Arabayı durdurabiliriz değil mi? Burada inecekdim. dedi. Arabayı durdurduk. Atlayarak indi ve beni başıyla selamlayarak uzaklaşdı."

Genç mühendis hiçbir inkitağa uğramayan hikayesini burada kesdi. Hepimiz bir hatemeye intizar ediyorduk.. O gülerek:

—İşte hepsi bu kadar dedi..

Appendix 11 Bugünkü Türk Kadınları

Resimli Ay, Number:2, Volume:1, Year: 1, March 1924 (1340), p.27-30.

Her milletin terakkisi kadınlarının cemi'yette oynadığı iktisadi, ictima'i ve insani vazifelerle ölçülür. Her bir yerde kadınlar memleketin terakkisiyle mütenasip bir inkılap geçiriyorlar. Ba'zı yerde iktisadi rekabetin müşkülleşmesi, kadının şahsiyetini ve 'izzet-i nefsini tanıması kadını hayata atıyor, ba'zı yerlerde kadınlar anne veya ev kadını vazifelerini hakkıyla ifa için bunları tedris eden mekteblere koşuyorlar; ba'zı yerlerde de hayır cem'iyetleri teşkil etmek, hiç olmazsa insaniyete ka'ideli olmak gayesini ta'kip ediyorlar. Şişli kadını 'acaba hangi sınıfa dahildir?

Şişli kadını ev kadını değildir. Hayatta daha çok refaha mahzar olan kadınlar az çok Şişli'de toplanmıştır. Her birinin iktisadi vaziyetleri nispetinde bir iki veya üç hidmetcisi vardır. Evin yevmi idaresi bunlara tevdi' edilmiş, hanım hayatını istediği şekilde tertib için serbest bırakılmışdır. A'iledeki iktisadi vazifesi arkadaşının verdiğini almakdır. Yiyeceği için almak giyeceği için almak yol parası için, eğlencesi için hülasa hayati ihtiyaclarının tazmini mütemadiyen almakdır. Şişli kadını anne de değildir. Çocuklarını cahil bir dadının eline terk etmekteki günahı henüz takdir etmemişdir. Çocuk büyütmek bir fendir. Çocuğun gıdası, öyküsü, havası, yıkanması, bedeni ve fikri terbiyesi, her annenin tedris edeceği bir meslekdir.. Bunu okumak külfetini üzerine almayan kadın, zahmeti dahi almamak için çocuğunu hidmetcilere tevdi'den hiç çekinmez.

Şişli kadını memleketin ne hissi, ne fikri hiçbir cereyanıyla 'alakadar değildir. Her günlük meşgalesi pek kıymetli sa'atlerini işgal eden tuvaletini bitirdikden sonra ya ödenmesi hiç bitmeyen ziyaretleri, ya sinema, tiyatro, veya alışverişdir. Şişli kadınının tuvaleti hiçbir Parisli kadınınkinden geri değildir. Fransa'ya iktisadiyen mahu eden kadınlar bu boşluğu kendilerini her gün Fransa'ya dolduran milyonlarca ecnebilere satmakla tevzin ediyorlar. Şişli kadını bu kirden münezzehdir. O yalnız hikmetini ve sebebini tahlil etmeden süslenir. Ba'zen kendisini kocasına, ba'zen gizli günahkarlarına satmak için süslenir. Bu süslenişinde yüksek bir zevki ve gururu vardır. Fakat bütün bu kendini satmak için ona sa'atlerini zayi' ettiren süsün onu cemi'yetde bir hiç mevki'ne düşürdüğünün farkında değildir. Zevk-i beğeniyi yükselten süs

sadelik ve temizlik içinde olanıdır. Şişli kadını bu süs zihniyetini Fransız kadınından almış, ve onun yaşadığı pazarla, kendi yaşadığı 'aile ocağındaki farkı ölçmeden almışdır. Fransız kadını hayatda erkeğin oyuncağı olmakdan başka hiçbir rolü olmayan kadındır. Halbuki Şişli kadınının gözleri önünde on iki senelik harbin aç ve çıplak gezdirdiği yüz binlerce yetim ve şehid çocuğu, aç ve çıplak dullar, sefiller ve bedbahtlar vardır. Şişli kadını bir Türk kadını olarak süs değil, memleketi ve memleketinin aç çocuklarını daha çok düşünecek ve sevecek bir va'ziyetdedir.

Şişli kadını süsünü te'min için parasını Beyoğlu'nda zevkini en çok okşayan hangi pazar rast gelirse orada sarf eder. Onun zevkini okşayacak en nefis eşya ekseriye Rum ticarethanelerinde bulunur. Ve Şişli kadını birçok senelik tecrübelerle öğrenmişdir ki burada verdiği paranın yüzde onu, yirmisi hatta ba'zen ellisi Yunan milliyetcilerine, Yunan donanmasına, ve Yunan siyasi fırıldaklarına sarf edilir. Bütün bilgisine rağmen, parasını oralara sarf etmek için kendince mücebbir bir sebeb var. Süs… Onun memleketinin geçirdiği iktisadi buhranla hiç 'alakası yokdur.

Onu bekleyen birçok mukaddes vazifeleri görmeksizin süsünden artan kıymetli vakitlerini dostlarını ve tanıdıklarını ziyaretle geçirir. Bu ziyaretlerin hikmeti hatır sormakdır. Mevzu'-u bahs olan mes'eleler elbise dedikoduları, salonlardaki danslar, çay 'alemleri, cem'iyetlerde sivrilen ve sivrilmeye yüz tutan kadınlar, ve erkekler, ba'zen de hidmetci mes'eleleridir. Şişli'de gazete okuyan kadınların 'adedi yüzde onu geçmez. Fakat bila istisna hepsi roman okur. Fransızca, Türkçe 'aşk romanları, bu ha'ileler çok kıymetli sa'atleri öldüren, bu kadınların salon hayatında bir hayır rolünü oynayan faci'alardır. Memleketine 'aid pek çok şeyden bi-haber olan, Fransız adab-ı mu'aşeretini, salon etiketlerini bir Fransız kadını kadar güzel öğrenmişdir.

Appendix 12 Türk Kadını

Resimli Ay, Number:3, Volume:1, Year: 1, April 1924 (1340), Ramazan Nüshası, p.41-42.

Geçen nüshamızda "Bugünkü Türk Kadınları" hakkındaki makale ba'zı muhitlerde tefhimi mucib olmuş. "Bugünkü Türk Kadınları" makalesi bir müşahededen 'ibaretdir. İctima'i bir vaziyeti musibed bir tenkid ile efkâr-ı umumiyeye 'arz maksadıyla neşr edilmişdir. Müşahedenin hakiki olduğunu kabul edenlerin, her hakikatin acı olduğunu da kabul etmeleri lazımdır.

Müsbet bir tenkitde gaye bozuk bir vaziyeti 'arz ile tedavisine doğru yürümekdir. Eğer Türk Hanımları makalesi böyle bir gayeye doğru bir cereyan uyandırabilirse, vazifesini yapmış demekdir. Her kadının bu makalede üzerinde bir saniye durup düşünmesi, maksada hidmet için çok karlı bir şeydir.

Her hastalığın bir sebebi, bir devri, bir cereyanı var. Türk hanımlarının bugünkü vaz'iyet-i ictima'iyeleri maziye dayanan birçok ictima'i sebeblerin tahat-ı tesirinde vücud bulmuşdur. Bu sebebi bulmak için çok uzaklara gitmeye ihtiyaç yokdur. Hala bugünkü ictima'i te'zvimiz bile sebebi kolaylıkla tahlile müsa'iddir.

Türk kadını anne değildir, çünkü anne olabilmek için icab eden bütün şera'iti cem'iyet ondan esirgemişdir. Bugüne kadar sin izdivacın on ikide başlayıb on sekizde nihayet bulması, henüz çocuk ve genç kız olan kadına anneliği tahmil etmişdir ki, henüz bu sinde bir kadının anne olamayacağı gayet tabi'i bir şeydir.

Çocuk büyütmek bir fen olduğuna göre herhangi bir kadının anne olabilmesi bu feni tahsile bağlıdır. Cem'iyet vesikasız doktorların icra-yı sen'et etmesini man'i etdiği halde, cahil annelerin çocuklar üzerindeki gayr-ı fenni tecrübelerini, gayr-ı fenni büyütmelerini nazar-ı müsamaha ile görür. Anne olmaya namzed genç kızlar için, anneler için çocuk hıfzıssıhhasını, bedeni dimağı terbiyesini tedris edecek ne mekteblerimiz var, ne de anneler için dersler açacak, konferanslar verecek, terbiyevi mahiyetde neşriyat yapacak ictima'i teşkilatlarımız var. Bu yoksunluk içinde Türk kadınının anne olamaması pek tabi'idir. Fakat, ne kadar cahil olsa bir annenin çocuğunu kendi büyütmesi, bir hidmetçinin büyütmesine müreccihdir. Biz annelerin bu ihmalini tenkid ederken, bir yaranın üstüne bastığımıza kan'idik, ve yine de öyledir.

Türk kadını zevce değildir, çünkü şimdiye kadar devam eden otokrasinin 'ailede kadının mevki'i efendisinin emir ve arzularını yerine getirmek, çocuk doğurmak, evini silib süpürmekden 'ibaretdi. Bugünkü kadın artık bu mahiyetde bir zevce olamaz. Bugünkü kadının zevceden anladığı ma'na, hayat arkadaşıdır. Hayat arkadaşı ne yalnız arkadaşına dayanarak yaşayan, ne evinin, çocuğunun işleriyle meşgul olan, ne de sırf erkeğin bir süsü olarak yaşayan tafsil-i kadındır. Hayat arkadaşı 'ailenin iktisadi yükünü, beraber taşıyan, ictima'i bağlantılarına beraber eğilen, her derd ve zevke ortak olan bir çiftdir. Bugünkü Türk kadını ne dünkü esir zevce ve ne de bugünkü hayat arkadaşıdır. Çünkü cem'iyet kadını bir süs olarak telak etmiş ve ona ancak erkeğin oyuncağı ta'birini vermişdir. Bir cem'iyetde kadınların alacağı şekil cem'iyetin verdiği kıymete göredir. Henüz kadına insan ve ferd nazarıyla bakmayan, ondan iktisadi, ictima'i, siyasi hiçbir vazife istemeyen bir cem'iyetde kadın ancak kadınlığıyla yaşar. Kadınlığın satıldığı bir cem'iyetde hayat arkadaşının, ruhen, fikren yükselmiş kadının yeri yokdur. Erkeklerin hodgam bir telakkiyle kadına verdikleri bu süs kıymeti, kadın için pek hakir bir kıymetdir. Türk Hanımları makalesi kadınlara bunu anlatabilmişse, vazifesini tamamıyla yapmış değildir.

Türk kadını hayat kadını değildir, çünkü evvela kadın henüz erkeğin süsü ve oyuncağı olmakdan kurtulmamışdır. Cem'iyet içinde kendini ferd olarak tanıtan kadının vazifesi her ferd gibi cem'iyetin iktisadi ictima'i, siyasi makinesi içinde müşterekdir. Halbuki daha vazifesi yalnız erkeğin süsü olmak, evinin işlerini görmek olan kadın bu vazifeye iştirak etmemişdir. Cem'iyet çalışmasına man'i olan müşkilleri daha ortadan kaldırmamışdır, kadının hayata atılması medeniyetin başlangıcı ve inkişafıyla beraber yürümüşdür. Medeni memleketlerde hayata giren bir kadın için ne o müşkiller, ne çocuk man'ii var. Evlerde hayat şera'iti o kadar mükemmeldir ki bir kadın iki sa'atde bütün evinin işini görebilir. Çocuk bakımhaneleri üç haftalık çocukdan i'tibaren her senede çocuğu alır. Ve bu bakımhaneler o kadar 'asri bir teşkilata malikdir ki, çocuk orada gıdasını kalorisine göre alır, oynar, güneşde uyur, yıkanır, akşam annesi aldığı zaman her ihtiyacını tatmin edilmiş bulur. Annesinin işi yalnız yatağına yatırmakdan 'ibaretdir. Bu teşkilat olmayan bir yerde kadın hayata güç girer, girse bile bu gidişi çocuklar hesabına ve cem'iyet hesabına zarar hanesine yazmak icab eder. Kadının yataya girmesine man'i

diğer nokta da tafsili sınıfın felsefesidir. Bu sınıfa göre kadın erkek tarafından temellün edilmiş bir maldır. Onu çalışdırmak veya çalışdırmamak erkeğe ‘a’iddir. Kadının hakk-ı sa’yi yoktur. Kadın erkeğin getirdiğiyle yaşamaya mecburdur. Erkeğin kendi hesabına eve kapattığı bu mahlukun üzerinde sahib-i reydir, hakk-ı temliki vardır. Onu çalışdırmak şerefine uygun değildir, çünkü kendi sahib olduğu bir malı başkalarının nazarlarından bile biri kılmak için eve kapamak hakkı vardır. Erkeğin bir malı, bir süsü, bir oyuncağı olarak yaşamak kadının ‘izzet-i nefsine dokunacağı, ve kadın şahsiyetini tanıyacağı güne kadar cem’iyetimizde bu şekil böyle devam edecekdir. Hayata giren kadınların mukdarı muhaddid olacakdır.

Cem’iyet içerisinde eli ayağı sağlam her ferdin müstahsil olmasını isteyecek ictima’i zaruretler vücud bulunca şüphesiz Türk kadını da hayat kadını olacakdır. Bugün iktisadi zaruretlerle biraz da şahsiyetini tanıyarak hayata girmiş ve hatta muvafık olmuş bir Türk kadınlığı vardır. Şüphesiz ‘asri cereyanlar bizi eve değil, hayata sürükleyecek. Erkeğin süsü mahiyetindeki kadın için ‘umumhanelerde kıymet bulacak, kadın ferdiyetine, şahsiyetine hürmet etmesini etrafındakilere telkin edebilecekdir. Fakat bugünkü tahlil-i ‘iğseni göstermişse, kadın henüz bu vazi’yetden kurtulmamışsa, bu tahlil kadınlar hesabına pek karlı bir tahlildir.

Türk kadını vatandaş değildir, çünkü memleketde iktisadi, ictima’i, siyasi mes’elelerde sahib-i rey değildir. Kadınların ‘alakasızlığını biraz da burada aramak icab eder. Kendisini ferd olarak tanımayan, bir cem’iyetde kendisini bu hayati mes’elelerde da’ima haric tutan bir gurub içerisinde kadın da kendisine verilen bu kıymeti kabul etmiş, reyini istemeyen bir cem’iyete ‘alakasını da vermemişdir. Fakat hak hiçbir zaman verilmez, alınır. Türk kadını vatandaş olabilmek, sahib-i rey olabilmek için evvela vazifesini kabul etmeli, ondan sonra hakkını vermeseler bile alır.

Bina’enaleyh Türk Hanımları makalesindeki tahlil acı olduğu kadar da hakikatdir. Cem’iyet içerisinde hak idd’ia eden kadınlar hiçbir zaman kendilerini haklarından mahrum eden vaz’iyetlerin erkekler tarafından kaldırılmasını bilemediler. Biz va’atler ile çok ms’ud bir milletiz. Kadınların haklarını her zaman kadınlardan daha evvel daha kuvvetle erkekler müdafa’a etdiler. Fakat kadının ev kadını, hayat kadını olması bir teşkilat mes’elesi kadının ilerlemesi mes’elesidir. Biz bunu zamana bırakırsak yine yanılırız. Zaman yürür,

fakat yolunu biz çizmezsek, seyrine biz karar vermezsek bu yürüyüş pek bal'i olur.

Garbileşmeyi daha biz Tanzimat'dan beri hep yanlış anladık, yanlış tatbik etdik. Bugün ictima'i birer kukla olan kadınlar bize Tanzimat'ın anlamadan getirdiği inkılabın mahsulleridir. Sarık ve cübbeyi çıkarıb sitre pantolon giymekle 'asri olduğumuzu zan etmişdik. Şimdi de dekolte tuvaletler, ve dans salonlarında dans etmekle 'asri olacağımızı zan ediyoruz. Bu Tanzimat'daki hatayı aynen tekrardan başka bir şey değildir. Biz o zamandan beri garbın da'ima böyle zevk ve eğlence mahiyetinde, lüks mahiyetinde olan yeniliklerini aldık, cem'iyet için ihtiyac olan yeniliklere arkamızı verdik. Garbdan kadınlar için, ihtiyarlar, dullar, öksüzler için yapdıkları mü'esseseleri alalım, bununla beraber dans da gelsin, lüks de gelsin, fakat yalnız dans ve o dans gelmesin. Bilhassa müderin olmak için sand, lüks lazım zihniyeti gelmesin.

Türk Hanımları makalesi bir müşahede idi. Baz'ı mahiyetlerde fena bir tesir bile yapmış olsa, herhalde bir tesir yapması çok iyi bir şeydir. Başdan başa ihtiyac içinde kıvranan bir cem'iyetde kadının da yapacağı bir çok şeyler vardır. Türk kadını kendisine mahiyetinin verdiği kıymetden daha yüksek bir kıymet isterse, bugünkü bu fena tesir, yarın için pek iyi bir tesir olur.

Appendix 13 Dansa İlk Def'a Nasıl Başladım ve Ne Hissettim?

Bir Türk Hanımı Dansa Nasıl Başladığını Anlatıyor

Resimli Ay, Number:3, Volume:1, Year: 1, April 1924 (1340), Ramazan Nüshası, p.15-16.

İstanbul'da dans fakir zengin bütün 'ailelerin namahremine kadar sokulan sarı bir hastalık halini aldı. Bu fırtına nereden ve nasıl geldi bilmiyoruz, fakat bugün her yerde her cem'iyetde konuşulan, en hararetli mevzu'-u bahs olan, kadın erkek herkesi en ziyade 'alakadar eden şey dans oldu. Ani ve salgın bir şekilde geldiği için gençleri sarhoş edip sürükleyen bu cereyan genç kızlarımızın safvet ve masumiyetini, 'aile rabıta ve muhabbetini de beraber görüyoruz. Daha düne kadar erkekle yan yana oturmaya alışmamış Türk kadınının bu yeni hayatdaki hislerini ve heyecanlarını öğrenmek şayan-ı dikkat bir şey olmak lazım gelirdi. Bu düşünce ile dansa müptela bir hanımdan bize hislerini 'aynen yazmasını rica etdik. İsim vermemek şartıyla bu hislerini samimi suretde nakil etmeyi ve 'ad etdi. Aşağıda okuyacağınız makale bu hislerin bir ifadesidir.

"Bu hissimi kendi kendime tahlil etdiğim zana gülmüşdüm. Fakat ilk dansda ne duyduğumu sordukları zaman bunu 'aynen söylemekden çekindim. Fakat imzamı değiştirerek yazmak salahiyeti aldıkdan sonra hislerimi tamamen nakil edebildim.

Dans bir fırtına gibi bütün kibar muhitlerini sarıp kavurduğu bir zamanda ben Makriköyü'ndeki küçük evimde dansın 'aleyhdarı kesilmişdim. Buraya kabul etdiğim arkadaşlarım kısmen hayata girmiş, kısmen Şişli ve Kadıköy kibar cem'iyetlerine mensub kadınlardı. Onları dinledikce 'adeta tüylerim ürperiyor, daha henüz yan yana oturmağa alışmadığımız erkeğin kolunda dans edişimizi maskaralık diye telakki ediyordum.

Dansı niçin böyle telakki etmişdim? O gün kendime göre baz'ı haklarım vardı, fakat bugün ondan mahrum olduğum için böyle telakki ettiğimi zan ediyorum. Yahud yeni her şey evvela biraz ruhda muhalefet yapar, sonra ısınılır. Dans da bende bu tesiri yapdı. Muhafazakarlık hislerimi uyutdukdan sonra bunu da kabul etdim.

Dans ilk kabul edişimde muhitin de büyük tesiri olmuşdur. Çünkü dans edenler, beni muhafazakarlık, kalın kafalılıkla itham ediyorlardı. Kendini mutaya uydurmak kadının en birinci ihtiyacıdır. Bütün arkadaşlarım asri hayatın hicablarını kabul ederken benim için muhafazakarlık bir damga gibi üstüme yapışıp kalacakdı. Madem ki muta etmiş, madem ki asri olmak için bunları kabul etmek lazımmış, üzerime böyle bir damga koydurmadan kabul etmek lazımdı. Ben de bu mutayı 'aklıma ve fikrime sığmadan kalbime sığdırdım.

İlk def'a Erenköyünde arkadaşımın evinde dans etdim. Bu ictima'ide ecnebiler de vardı. Daha doğrusu oradaki halk benim için tamamen ecnebiydi. Arkadaşımın kocasından başka hiç kimsesi yokdu. İlk kadın erkek cemiyetlerine girdiğim zaman yüzüm kızarmış beni takdim ettikleri adamlarla dilim dolaşarak konuşmuşdum. Bugün bir kadın erkek meclisi gayet tabi'i bir şeydir. Fakat bir salonda dans edebilmek bir hadisedir.

Arkadaşımın meclisinde dans edebilmek için üç ay gece gündüz ders aldım. Hatta yemek yediğim, yalnız üç sa'at uyuduğum geceler de vardı. Fakat bu dersi bir Rum kadınından alıyor, kadın arkadaşlarımla dans ederek öğreniyordum. Bu da fevkal'ade bir şey değildir.

Fakat arkadaşımın evindeki dans fevkal'ade bir şey oldu.

Orada canımı en çok sıkan şey zevcimdi. Yabancı erkekler arasında beni dekolte görmeğe tahammül edemeyen nazarları ba'zen 'arsız 'arsız, ba'zen hırçın hırçın kolumda, göğsümde, sonra da gözlerimde dinleniyordu. Gözlerim gözlerine isabet etdikce 'adeta bir soğuk su banyosu yapıyordum. Onu ikna' ederek ben getirmişdim. Şimdi razı olduğuna pişman, imkanını bulsa kollarımdan çekip bu çıplak kadınların, bu birer manken gibi dimdik duran erkeklerin arasından çekip çıkaracakdı. Bir an için şarklılığının başına vurmasından korkuyordum.

Kalbim heyecan içinde, gözlerim etrafımda kırmızı, beyaz, penbe, mor bir çiçek bahçesi gibi renk renk açan çiçekler gibi süslenmiş kadınlarda, ba'zen muhteriz bu gençlerin hayatını dolduran erkeklerde, pek sık olarak da zevcimde idi.

O 'adeta meclise hürmetsizlik ediyordu. Kimse ile dans etmiyor. İnci gibi etrafını saran kadınlara tatlı tatlı seyr ediyor. Gözleri bana gelince 'adeta vahşi bir tavır alıyordu. Ben etrafımdaki erkeklere muhteriz bakıyorum, onun hicabı, 'asabiyeti, hiç yokdu. Onun yegâne hırsı bendim.

Bu arzusuna karşı ‘adeta sinirlendim. Ne olursa olsun aldırmamağa karar verdim. Yanımda tanıdığım kadınlar henüz bu gecenin ahbablarıydı. Ayak üzerinde büyük tavus tüylü yelpazeleri, başlarında taçlarıyla her biri birer kraliçe kadar ‘azametli idi. Ben bunların arasında herhalde pek beceriksiz, pek düşükdüm. Başımın tacı, kocamın hırçın nazarları; yelpazem de kalbimdi.

Bu dakika, genç, sarışın bir genç yaklaşdı,

—Lütf eder misiniz, dedi…

Çılgın bir raks havasıyla birbirine karışık bir yığın çılgının arasına biz de karışdık. Bu genci hiç tanımıyordum. Hatta arkadaşım bile takdim etmemişdi. Fakat kim olursa olsun red etmek ‘ayıb olurdu. Eğer tanımıyorum diye red etmek icab ederse hiç kimse ile dans etmemek lazımdı…

Şüphesiz ben bu zengin tuvaletim bu heyecanımla buraya dans etmek için gelmişdim. Bu gencle nasıl dans etdim. Bunu tamamıyla nakil için uzman kendimi duymaklığım lazım. Halbuki ben sarhoşdum. Beni sarhoş eden bir gencin kolunda dans etmek hicabı idi, yoksa vücudumu müskir bir hava ile yapılan bir temasımı, yoksa onun sıcak nefesleri mi idi bilmiyorum. Musiki içinde coşan bir neş’e ile koşuşan bu çıfıtların arasında ben nasıl dans ettiğimi ayaklarımın havaya uyup uymadığını hiç bilmiyorum.

Yalnız iyi bildiğim bir şey var ki o da arkamda beni çeviren temasın ruhuma inen sıcak nefeslerin beni terlettiği, kendimi his etmeyecek kadar bayılttığı idi. Şüphesiz bu ilk dansın hicabıydı. Ayaklarımın nasıl gittiğini kontrol edemiyordum. Herkes ayaklarıma bakıyor zan ediyor, bildiklerimi yapamayacak kadar ‘aciz, kavalyemin yardımıyla dans ediyordum. Bir saniye gözlerim zevcimi aradı, o yerinde yokdu, Sonra aramızda uzun zaman bir dedikodu zemini teşkil etmiş bir kadınla dans ettiğini gördüm. Zevcim benden gecenin intikamını alıyordu. Ma’mafih ben de yanına bırakmamaya niyet ettim.

O gece sabaha kadar dans ettim. Artık ayaklarımın ‘acemiliğine ehemmiyet vermiyor; zevcimin küstahane hareketinin cezasını vermeye çalışıyordum. Bu his beni dans ‘alemlerine çabuk alıştırdı.

O akşam ‘avdet etdiğimiz zaman hiçbir sebeb yokken zevcimle dargındık. Neden! Niçin?. Bu ‘aleme girdikten sonra bunlar gayet tabi’i şeyler idi. Neden bunu kabul etmiyorduk?! Eğer zevcimin o kadınla dans etmesi beni ürkütmüşse, benim de başkalarıyla dansım zevcimi ürkütmeli değil mi idi?

Fakat zevcimi gelmeye ben ikna' ettiğim için bunu sormak biraz tehlikeli olacakdı. Onu gelmeye ben kandırmış, ilk dansa ben getirmişdim. Bunlar 'acaba zevcime bir hak kazandırmaz mı idi? Sonunda müttehem çıkmamak için hiç bahs etmemeye karar verdim.

Zevcim yavaş yavaş her akşamları dans mektebine devama başladı. Bu mektebde beraber dans öğrenemez misiniz, 'aileler edemezmiş. Zevcim akşamları dans öğrenmek için oraya giderken biz de, bir birkaç arkadaş kendi evimizde bir salonda dans ediyoruz. Bu 'alemde arkadaşlarımızın zevcleri ve biraderleri bize refakat ediyor. Zevcimi buraya getirmeye ikna' edemedim.

İlk dansın hicabı tamamen zail oldu. Şimdi nerede, kiminle olursa olsun dans edebiliyordu. Fakat bu yeni hayatın eskisini bozduğunu, bir gün onu aramak tehlikesinde kalacağımı ba'zen düşünmüyor değilim. Ma'mafih his ediyorum ki 'asri hayatı kabul edince bütün icablarını da beraber kabul etmek zarureti beni bu fedakarlığa sürüklüyor.

Appendix 14 Hükümete, Millete, Hayata Karşı İsyankâr Dullar

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:5, Volume:1, Year: 1, June 1924 (1340), p.18-19.

—Bu da sanki hükümet mi?

Bir dilim ekmek için günlerce ihtiyar, genç, çocuk Maliye Şu'besinin bahçesinde, koridorunda sürünür, gelir gideriz. Sanki ceblerinden ihsan ediyorlarmış gibi bir 'itimadla: "Yarın gel hanım", "öbür gün gel hanım" diye bir de emir savururlar. Sabahtan akşama kadar bu kapının önünde onlardan sadaka istemiyoruz. Hakkımızı, kocalarımızın ve çocuklarımızın canları pahasına bize terk ettikleri hakkımızı istiyoruz.

Muhatabım kırk beş elli yaşlarında orta yaşlı bir hanımdı. Kocası İttihadcı olduğu için Ferid Paşa hükümeti tarafından nef'i edilmiş veya kendisi kaçmış ve menfasında ölmüşdü. Şimdi memlekete ettiği hidmete mükabil kendisine, çocuklarına ma'aş tahsis etmişlerdi. Oğlu İstiklal Muharebesi'nde şehid düşmüş, gelini iki çocuğuyla beraber ona kalmışdı. Kızının kocası Damad Ferid tarafdarı olduğu için İstiklal Mahkemeleri tarafından 'idam edilmiş, kızı bir çocuğuyla, aç, parasız ve kimsesiz ona gelmişdi…

Bu üç dulun teşekkül etdiği faci'alı 'aileyi, hanım da'ima şikâyet eden, da'ima gayr- memnun bir vazi'yetle ağlatıyordu:

—Kocam sağ iken her gün bir heyecan geçirirdim. Bugün öldürecekler, yarın asacaklar. Da'ima ön safda o giderdi. Sanki bu vatan ona babasından miras kalmışdı. Gözünde ne evi, ne çocukları, ne mali hiçbir şey yokdu. 'Adeta vatan için delirmiş bir adamdı. Her gizli işe o gider, her tehlikeye ilk önce o göğsünü gererdi. Sanki ne oldu, o öldükden sonra vatan ayağa kalktı da onun sefil çocuklarına ekmek mi verdi? Bir kat versin, yine İttihadcılara evimin kirasını onlar veriyor. Fakat iş bununla biter mi? Çocukların benim, kızımın, gelinimin birçok ihtiyacları var, bunları kim te'min ediyor? Hala şimdi ma'aş bağladılar. Fakat onu almak için de böyle günlerce gider, gelir, en 'adi bir me'murun hakaretine ma'ruz kalırız. Sonra da sadaka gibi avucumuza birkaç para verirler.

Oğlum babasının cennetine tevarüs etdi, o da vatan, vatan diye işte genç taze kendisini topraklara verdi. İki çocuğu, gelinim hepsi benim bu çökmüş

yuvama kondular. Ba'zı akşam önlerine koyduğumuz un çorbasını bitirip başka yok mu dedikleri zaman, Allah günahımı 'afv etsin, 'adeta günahkâr oluyorum. Ölünün üzerine beddu'a ediyorum, "Vatanın başına yıkılaydı da bana bu günleri göstermeseydin" diyorum. Hala bayram sabahı beş çocuğun mahzun, boynu bükük "Anne bana yeni elbise yapmadın mı, hani yeni ayakkabılarım?" dedikleri zaman, kocamın mezarına gitmek girmek ve onu omuzlarından kaldırıp bu manzaranın karşısına getirmek istedim. "İşte bak" diyecekdim, "ben ölürsem vatan sağ olsun, millet sağ olsun, o çocuklarımı mahzun etmez, derdin. İşte senin sevgili vatanın, milletin… Bu beş yetimin gözyaşı akarken hepsi ayrı ayrı evinde bayram ediyor: Ha şimdi sen git de mezarında uyu ve milletine du'a et."

"Ya kızım, kocası devlet düşkünü adammış. Biz mekinin hayatında kul kurban olur, yaptığı riyakarlık kalmazdı. Vatan der vatan işitirdi. Ya biz mekinin cenneti saridi ona da geçmişdi, yahud o bütün yalan ve rüyadan yapılmış bir mahlukdu. İttihadcılar düşer düşmez öyle koyu bir muhalif oldu ki zaman olurdu bir çatı altında duramazdım. Kaç def'alar kovdum. Milletin başına gelen felakete hep İttihadcılar sebebmiş, vatanı mahv etmişler, biz mekiler ha'in, onlar vatan kahramanı imişler. Arada kızım olmasa 'idamına memnun oldum diyeceğim… Fakat ne diyeyim, felaket üç uçlu bir iğne gibi her birimizin kalbine girdi. Bu üç dulun yaşadığı evde, beş yetimin sürüdüğü yuvada sa'adet ne arar?... Hele sabah alacaklılar kapıya dizilip de bağırmaya başladıkları zaman gözümde ne vatan, ne millet kalır. Kızımın kocası kadar belki ha'in bir ruh taşıyorum. Bu hislerimin mezarda onu rahatsız ettiğini biliyorum. Fakat hayat vekayi' her şeyden kuvvetli… Ben hakikatin karşısında duruyor ve düşünüyorum."

Muhatabım hakikat ve vekayi' karşısında bir 'asi olduğuna kan'iydi. 'İsyanında şüphesiz hayat ve vekayi en büyük 'ameldi. Felaketin üç uçlu iğnesi her yerini ayrı ayrı dürtüyordu. Fakat bütün bu hayat ve vekayi'nin mes'ulü veya mes'ulleri kimdi?... Vatan için kendisini feda eden kocası mı?... Ferd evvela evini sonra mı vatanı düşünmeli?...

Muhatabım 'ai'lenin ve ferdin başlı başına yaşadığı bir cem'iyetde yaşıyor. Kocasının vatanperverliğini mükafatsız bırakan onun ihtiyaclarını tatmin etmeyen hükümet mi? Gelip geçen her kahramana biraz lakayd omuz silken millet mi?

Ferdin ve ‘ai’lenin başlı başına yaşadığı, başlı başına mücadele etdiği, başlı başına galib veya mağlub olduğu bir cem’iyetde ferdler evvela evlerini sonra vatanlarını düşünürler. Her şeyini feda eden vatanperverler birer kahraman olur. Fakat ferdin mes’uliyetini yüklenen cem’iyetlerde ferd kendini cem’iyetin müşterek makinesi içinde ga’ib eder. Çünkü ferd, vatan, cem’iyet bie halife gibi birbiri içine girmiş, birbirini tutan bir zincir olur. Muhatabımın kocası yalnızca bir vatanperverdi, mefkure vermeyen mahiyetinin yetiştirdiği müstesnalardan biriydi, ve günahı da yalnız böyle bir kahraman olmasıydı. Boş kalan yuvasında ağlayan çocukların, dayanmak için bir destek arayan kadınların mes’uliyet yükleyeceği ikinci derecede hükümet vardı.

Hükümet kocasının ve oğlunun hidmetini takdiren ona bir ma’aş vermekle vazifesini yapıyordu. Fakat bu verişde usulsuzlük, küçük me’murların emr etmeği seven heves kam ferdiyetlerinin bayağı mu’ameleleri şayan-ı tenkid idi. Fakat bunlar yükletmek istediği mes’uliyetin başka bahisleriydi.

Millet elbette mes’uldur. Kendi vatanının tamamiyeti, istiklali için hudud boyunda ölenlerin elbette onda bir hakkı vardır. Yalnız kendi, yalnız kendi ‘ai’lesi için yaşayan bu adamların teşkil ettiği millet ve cem’iyet mes’uliyetin en büyük kısmını hamildir.

Muhatabım dul bir kadındır. Memleketteki dulların âdedi bence namalumdur. Fakat herhalde ihmal edilemeyecek kadar mühim bir ‘aded, ve mühim bir mes’eledir. Da’ima böyle yaşamaya alışan bu zavallılar hayat ve vekayi’in karşısında muvazenelerini ga’ib etmişdir. Bir kısmı sefaletin pençesinde zebun olurken, bir diğer kısmı evin muhtac olduğu hayatı kadınlığını satarak dolduruyor yahud çocuklarını vasıta’-i te’yiş yaparak dileniyorlar… Bunların bir çoğu müteka’id karıları olduğu gibi, büyük bir kısmı da şehid karısı, ‘asker karısı, zabit karısıdır… Her memleketde dullar bilhassa harbden sonra en mühim ictima’i bir mes’ele olarak konuşulmuşdur. Dulları himaye edecek cem’iyetler, bilhassa bunları müstahsil olarak hayata hazırlayacak Dar’ül Sanayi’ler açılmış, çocuklarını himaye edecek bakımevleri te’sis edilmişdir. Bunun bir kısmını hükümet, bir kısmını cem’iyet kendisi yapmışdır. Vatan için başını topraklara dayayan her ferde daha hayatında “İşte sen öldükten sonra biz senin karını ve çocuklarını böyle bakacağız.” Teşviği daha hayatda iken gözlerine konmuşdur.

Fakat ictimai' teşkilatı olmayan memleketimizde muhatabımı 'isyan ettiren; mes'ul ararken onu kah kocasına, kah hükümete, kah millete karşı müşteki yapan his ve fikir, azar azar bütün bu kuvvetlerin üzerinde durdukdan sonra asıl bu mühim noktada tevkif etmek icab eder.

Fakat o hayatını da'ima başkalarından beklemeye alışdığı için hayatını kendi kollarından beklemez. Bu biraz terbiye ve zaman mes'elesidir. Fakat teşkilat bugünün işidir. Hazineden da'ima para sarf edib boğaz doyurmayı, bol bol istihlak etmesini herkes bilir. Fakat memleketde da'ima kocasına, hükümete, millete dayanarak yaşamak isteyen mühim dullar kafilesini müstahsil yapabilmek en büyük bir işdir. Felaketin üç uçlu iğnesinin zehirlediği bunca 'ai'lelere hayatda muhavemet verecek, millete birçok şehidlerin, kahramanların terk etdiği bu vedi'alara karşı yapılacak en mukaddes vazife onlara namuskarane yaşamak kabiliyetini vermekdir. Yoksa karısının sefalet içinde yaşadığını, hayatını fuhuş ile kazandığını duymak hiçbir şehidin ruhunu mezarında hoşnud etmez.

Appendix 15 Zehra Arzuhalini Yazdım Fakat Verecek Makam Bulamıyorum

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:6, Volume:1, Year: 1, July 1924 (1340), p.2-4.

"Siz herkesin masalını yazıyormuşsunuz. Benim de bir masalım var, memleketimde hayatlarından haber almadığım bir anam, kardeşlerim var. Beni de dinler misiniz?..."

On beş, on altı yaşlarında, renksiz, yeldirmeli, siyah başörtülü küçük bir kızdı. Odanın ışığında oturdu, daha selam vermeden masalını söylemek için yüzüme bakıyordu…

Kendimi Beyazıd'da 'arzuhalcilere benzettim, ve kahkahayla güldüm.

Fakat o derdini dökmek istiyordu.

"Benim ismim Zehra'dır, dedi. Asıl ismim Meryem fakat istanbul'da beni herkes Zehra bilir. On beşinde iken Kırşehir'den İstanbul'a gelmişim. Şimdi oturduğum kapıları hesab ediyorum, yaşım on yediye çıkıyor. Kırşehir'deki evimizi, mahallemizi hatırlamıyorum. Babamı da hiç bilmem. Babam ben beş altı yaşında iken ölmüş, annem başka kocaya varmış. Üveyi babam bizleri bakmak istemediği için büyükannem Ebe Hatice Hanım beni, ismini hatırlayamıyorum, kaymakam beyin evine evlatlık vermiş. Orada geçirdiğim hayatı pek güzel hatırlıyorum. İlk zamanlar çocukları olmadığı için beni naz ve niyazla büyütürler, giydirirler, severlerdi. Sonra bir gün kendi çocukları olunca beni ihmal ettiler. Çocuklarını o kadar çok seviyorlardı ki ben kıskançlığımdan ölüyordum. Beşiğini sallamak üzere beni çocuğun yanına koydukları zaman, beşiği devirir, odada yalnız bulunca kollarını ısırırdım. Nihayet beni evden çıkarmağa mecbur oldular, nineme 'iade ettiler. Bir müddet ninemin yanında kaldım fakat o ihtiyar olduğu için az sonra öldü. Annem beni yanında alıkoyamıyordu. O zaman İstanbul'dan gelmiş Mahieddin Efendi namında birisine beni ikinci def'a olarak evlatlık diye verdiler. Ben İstanbul'a geleceğime çok memnundum. Yeni bir memleketde yeni insanlar benim için çok zevkli bir şeydi. Çocukluk neş'esiyle, annemden, kardeşlerimden ayrılığıma hiç keder etmeyerek, memnun, mesrur Mahieddin Efendiyle

İstanbul'a geldim. Mahieddin Efendi Kadırga'da Cinci Meydanı'nda oturuyordu. O zaman pek küçük olduğum için işini hatırlamıyorum. Orada iki sene kaldım. Beni evlatlık olarak aldıkları halde hidmetci gibi kullanıyorlar, bir mahalle öteden su taşıtıyorlar, evi bana temizletiyorlar, üstüne de dayak atıyorlardı. Artık bu evden usanmışdım. Bir gün habersizce kaçdım. O gün akşama kadar kendime bir ev aradım. Bulamazsam ne olacağım endişesi beni fena halde korkutuyordu. Akşama doğru Topkapı'da Arnavud 'Ali Efendi namında birisinin boğaz tokluğuna yerleşdim.

Burası, ne kadar fena olursa olsun, başımı sokacak bir çatı olduğu için bana çok iyi gelmişdi. Orada bir müddet iyi geçindim. Bir gün hidmetcilerini çıkardılar, yine bütün işi bana tahmil etdiler. Hatta çamaşırı bile ben yıkıyordum. Dayak her evde aylık olarak ödenirdi. Ben artık o kadar alışmışdım ki iş kızgın maşaya çıkmazsa benim için şekerle baldı… Orada da bir buçuk sene kaldıkdan sonra yine hayatımdan usandım. Memleketime gitmeyi hiç düşünmüyordum. Zaten annem beni yanında alıkoyamazdı, üveyi babam kati'yen kabul etmiyordu. Benim için bir el kapısında sürünmek Cenab-ı Hakk'ın nasibi idi. Bir gün bize misafirliğe gelen bir hanımın küçük beslemesi beraber gelmişdi. Onunla aşağı odada dertleşiyorduk. Bana kendi oturdukları tarafda reji me'murlarından Cemil Bey'in küçük bir kız aradığını söyledi, bir gün gelip onu bulmak için bana adres verdi. Ben ilk def'aki gibi bir yer bulmadan çıkmaya cesaret edemiyordum. Bir gün bakkala gönderdikleri bir sırada, bütün çamaşırlarımı, elbiselerimi birbiri üzerine giydim, yeldirmemi de üzerime aldıkdan sonra çıkdım, bir daha dönmedim.

Karagümrük'e kadar ayakla gitdim. Nihayet reji me'muru Cemil Bey'i buldum, beni memnuniyetle kabul ettiler. Orada da bir buçuk sene aynı ızdıraplı hayatı yaşadıkdan sonra beni sokağa attılar. Dördüncü kapı olmak üzere Burgaz Adası'nda Koyuncu İhsan Bey'in evine girdim. Burada yemek, içmek hususunda çok rahatdım. Fakat hanım pek sinirli idi. Her işe kızar, beni döver, kollarımı morartıncaya kadar çimdiklerdi. Hele kızgın maşa her günlük iş olmuştu. Artık ona da yavaş yavaş alışmışdım. Nihayet hanım zevciyle beraber yazı geçirmek üzere Almanya'ya gitdiler. Beni evde aşcı kadınla beraber bırakdılar. Aşcı otuz, otuz beş yaşlarında gayet muta'assıb namuslu bir kadın gibi görünürdü. Ben de kötekden kurtulduğuma memnun, onunla beraber ra-

hat rahat yaşıyorduk. Bir akşam uykum arasında merdivende bir fısıldı duydum, ben kalkıncaya kadar yanımdaki hanımın odasının kapısı kapandı. Aşcı yatağında yokdu. Merakla kalkdım, seslendim, ses seda yokdu. Yavaşca hanımın kapısını vurdum, yine ses çıkmıyordu. Ben korkmağa başladım. Ayaklarımla kapıya vuruyor, bağırıyordum. Rezaleti herkesin duyacağından korkan Semiha yavaşca kapıyı açdı. Odada don paça uzun bıyıklı bir erkek vardı. Hemen tanıdım, İskeleci Mahmud'du. Semiha beni susdurmak için türlü 'va'adler yapıyor, kandırmağa çalışıyordu. Beni odama götürdü, bana bir elmas yüzük alacağı va'adiyle susturmağa çalışdı.

Ertesi günü Semiha İstanbul'a indi. Ben iskelede getireceği yüzüğü bekliyordum. Elleri boş döndü. İstanbul'da istediği yüzüğü bulamadığını, getirtmek üzere memleketine yazdığını söyledi ben de abdalcasına inandım.

Mahmud bir daha gelmedi. Efendiye karşı çok minnettar olduğu için belki haber alacağı korkusuyla bir daha gelmekden korkdu. Fakat bu def'a Mahmud'un yerini Postacı Kadri aldı. Bir akşam Semiha bir vesile ile beni evden savdı. Beyin tanıdıklarından adada bir paşa vardı, oraya gönderdi. Fakat ben çok durmayarak döndüm. Eve girdiğimde Semiha ile Kadri'yi bir masa başında rakı içer buldum. Semiha, Kardi'nin ona memleketinden mektub getirdiğini, evde sevincinden Kadri'ye beyin rakılarından ikram ettiğini söyledi. O gece geç vakte kadar yediler, içdiler. Ben bir türlü yatağıma gitmiyordum. Semiha yine beni kandırarak yatağıma yolladı. Artık Kadri her akşam gelmeye başlamışdı. Semiha, Kadri'yle evleneceğini, beni yanına alacağını, hanımın kızgın maşalarından kurtaracağını va'ad etdi. Ben de bu tatlı hayale kapılarak hiçbir şeyine ses çıkarmıyordum. Beyin bütün rakılarını bitirdiler. Bir akşam yine içiyorlardı, bana da zorla bir tane verdiler. Sonra Kadri bir daha, bir daha bana zorla içiriyordu. Nihayet kendimden geçmiş, düşmüşüm. Kadri beni odama çıkarmış, sabah uyandığım zaman kendimi berbad bir halde bulmuşdum.

Semiha'ya sorduğum zaman hiçbir şey bilmediğini, benim iftira etdiğimi söyledi. Ben artık herkesin yanına çıkmakdan utanıyordum. Hele hanıma ne diyeceğimi düşündükce, kızgın maşanın hayali gözümün önüne geliyor, bu korkuyla her şeyimi saklamaya karar veriyordum. Kadri bir daha gelmedi. Semiha da fena halde korkuyordu.

Teşrinievvel'de yazlığından döndü. Evde birçok şeylerini çalınmış, her şeyini alt üst bulmuşdu. Ben de bu sırada hastalanmışdım. Hanım şüphelendi, beni bir doktora mu'ayene etdirdi. Doktor hem 'ırzıma tecavüz edildiğini, hem de bel soğukluğuna yakalandığımı söyledi. O zaman hanıma her şeyi anlatdım. Polise müraca'at etmişler. Polis de muhakemeye müraca'atda bir şey kazanmayacaklarını, Kadri'nin kaçdığını, kaçmasa bile evlenmeden ekmeğinden olmakdan başka hiçbir fa'ide vermeyeceğini söylemiş, onlar da vaz geçmişler. Beni Haseki Hastahanesi'ne yatırdılar, ve Kadri'yi aramakdan sarfı nazar etdiler.

Ben hastanede bir ay kaldım. Çıkdıktan sonra artık oraya gitmek istemiyordum. Adada tanıdığım komşular vardı. Onlara gitdim. Beni Şişli'de tanıdıkları bir eve yerleştirdiler. Orada birkaç ay durdum, yine o apartmanda oturan bir başka hanıma girdim. Artık bu girdiğim yerlerde kendimi koruyamıyordum. Evin genç beyleri bana musallat oluyor, felaketimden istifade ediyorlardı. Hatta bir def'a çocuğumu düşürtmeye mecbur oldum. Şimdi nereye gitsem 'aynı felaket hep arkam sıra geliyor.

Şimdi Şişli'de… Beyin evindeyim. Burada rahatım pek iyi. Fakat küçük hanımımla geçinemiyoruz. Sokağa çıksam kızar, hülasa beni eski zaman kızları gibi kafese koymak istiyor. Benim artık gözüm açıldı, artık hapse giremiyorum. Şimdi hanım beni çıkarmağa karar verdi. Bir kadın bulmuşlar, o gelince beni çıkaracaklar.

—Nereye gideceksin?...

—Ben de size onu sormağa geldim.

Ben Zehra'nın babasının kızı değildim. Gideceğim yeri göstermek için bir mecburiyetim olduğunu da bilmiyordum. Fakat bu su'alin muhatabı kimdi?

Bir insan sıfatıyla bunu düşünmek herhalde borcumdu.

—Memleketine gitmek ister misin?

—Kimseyi tanımıyorum, hayatda mıdırlar, ölmüşler mi bilmiyorum. Annemin ismi Zeyneb Hanım'dı. Babamı görmedim. Fakat bana Kör Nafile'nin kızı derlerdi. Babamın bir gözü körmüş. Üveyi babamın ismini bilmiyorum. Nereye gideyim?

—Başka kapıya gitmek istemiyor musun?

—Hayır, artık bu hayata doydum, hayatımda bir yenilik istiyorum…

O halde kızım sen gideceğin yeri ta'yin etmişsin. Senin gibi hayata yanlış bir pencereden bakanlar, evinden, memleketinden mahrum olanlar çatı altında yaşamakdan usandıkları zaman onları bir mıknatıs gibi çeken iki yer vardır: Biri ölüm, diğeri zevk ve fuhuş.

İkinci yere buraya girerken senden yalnız, evde bazen, bir sıhhat vesikası isterler. Ondan ötesini kimse sormaz. Sen kimsin, nereden ve niçin geliyorsun, seni kurtarmak mümkün mü bunları kimse aramaz. Sanki sen kim oluyorsun, seni kurtarmakla memleket ne kazanacak?...

Fakat yavrum bu 'umumhaneleri dolduranlar arasında kazanılması mümkün olan büyük bir 'aded var. Eğer sen medeni teşkilatı olan bir memleketde olsan, sen, ve senin gibi dimaen hasta olanlar, -çünkü! ahlaksızlık bir hastalıkdan başka bir şey değildir- için ıslahhaneler yaparlar. Çünkü onlar birçok tedkikler ve tecrübelerle öğrenmişlerdir ki bu fuhuşhanelere düşen kızların yüzde yetmiş beşi oraya sefalet yüzünden, yüzde yirmi beşi hastalıkları dolayısıyla düşerler. Hastalıklarını tedavi için doktorları, mektebleri ile imdadına gelirler, sefaletden düşenler yine iş bulurlar, meslek verirler, hayatda çarpışmak için ellerine ve kafalarına silah verirler. Çünkü o memleketlerde her ferdin bir kıymeti ve cem'iyetde bir mevki'i vardır.

Fakat, Zehra sen bu cem'iyetde bir hiçsin. Bir hidmetci parçasından başka bir şey değilsin. Anan seni kendi rahatı için fırlatıp atdığı zaman, 'adil bir mahkame, kuvvetli bir kanun onun sırtına çullanmaz, çünkü böyle bir kanun yokdur.

Sen kapılarda takunyalarla dayak yediğin, kızgın maşalarla etlerin yandığı zaman kimse senin hakkını aramaz; çünkü sen hakk-ı müdafa'ası olmayan bir çocuksun?... Hanımın, efendin ne derse bir esir mutava'atıyla kabule mecbursun. Hissini, fikrini, arzunu göstermek hakkını cem'iyet sana vermemişdir. Sen yalnız bir hidmetcisin!...

'Irzına tecavüz etdikleri, hayatını ve istikbalini çiğnedikleri zaman başkasının ekmeğine gadar olmasın diye seni feda ederler. Kim bilir, mahkemelerde koşmak, birçok musarif etmek ihtiyar efendilerin için beyhude bir yön olur.

Başka evlerde felaketinden istifade etdikleri zaman bu def'a artık biraz da buna sen talibsin. Çünkü hayata yanlış bir pencereden bakdın. Oradan

gördüklerinin senin üzerinde bir tesiri vardır. Artık hayatında da geçmesini istediğin şey bir ihtiyacdır. Ve sen bu ihtiyacın altında hastasın.

Hanımın seni ondan çıkardığı zaman gideceğin yeri sen şu'urlu bir şekilde kararlaştırmamışsan bile o sende gayrı mahsus bir suretde kararlaşmışdır. Çünkü hastalığın seni oradan başka yerlere götüremez.

Ve hanımın seni istediği zaman kapısını açıp sokağa atar. Senin hayatını ve ma'işetini sigorta edenm bir yer yokdur.

Görüyorsunuz ya Zehra, bütün bu silsile-i muhakemat seni uçuruma sürüklenmekden men' edecek hiçbir engele takılıb durmadı. Dağın tepesinden yuvarlanan bir çığ gibi olanca sü'ratiyle uçuruma sürükleniyorsun. Sen bu cereyana tab'i olmaya mahkumsun?...

Fakat sen bunlardan hiçbir şey anlamadın. Senin anlayacağın şekilde söylüyorum Zehra:

—Masalını, 'arzuhalini yazdım, fakat verecek makam bulamıyorum.

Bütün bunları anlamadığını zan etdiğim Zehra, bu makaleyi yazdıkdan bir hafta sonra intihara teşebbüs etdi. Küçücük dimağıyla hayatla ölümü mukayese edebilmiş, ve ikincisini tercih edecek kadar kendinde kuvvet bulabilmişdi. Zehra, oturduğu apartmanın penceresinden kendisini aşağı atmış, ve bir yığın et halinde Etfal Hastahanesi'ne nakil edilmişdi. Bu haberi gazetelerde okuduğum zaman, 'ai'lemden birinin vefatı kadar matem duydum. Ertesi gün derhal hastaneye koşdum ve Zehra'yı yatağında, henüz güçlükle idare-i kelame muktedir bir halde buldum. Gayrı ihtiyari.

—Zehra, ne yaptın, niçin bu deliliğe teşebbüs etdin.

—Ne yapabilirdim ki hanımcığım, dedi. Siz bana gidecek yolu gösterdiniz. Ben de sizin nasihatinizi dinledim. 'Umumhaneye gitmekdense ölmeyi tercih etdim. Fakat bırakmadılar, görüyorsunuz ya yine sağım, yine bu vahşi insanlar arasında karışmaya mecburum.

Yarabbi demek bu kızın bu felaketine ben sebeb olmuşdum. Bir dakika kendimi önümde yatan kızın katili zan etdim. Gözlerim karardı, başım döndü, düşeceğim zan etdim. Zehra elimden tutdu.

—Hanımcığım ne oluyorsun? dedi.

Gözümü açdım. Bir dakika için kendimden geçmişdim. Kalbim elem ve matemle dolu Zehra'ya veda' ve hastaneden çıkdım.

Yolda evime dönerken,

—Zavallı kızlar, diyordum, bu yaşta hayatı istihkar edecek kadar felaketlerle karşılaşan zavallı çocuklar… Siz, ben bu memleketin zavallı bir kadını ne yapabilirim. Siz bir değil, bin değil, yüzbinlerce kimsesiz, felaketzede çocuklarsınız.

Appendix 16 Rumlar Memleketimizde Nasıl Para Kazanıyorlar?

Resimli Ay, Number:6, Volume:1, Year: 1, July 1924 (1340), p.27-28.

Hacı Seranda, bana böyle bir Rum zengini olduğunu söyledikleri zaman bıyık bükdüm.

Adam sen de, dedim, o kadar Türk zengini varken, Hacı Seranda'yı yazmakda ma'na var mı?

—Öyle değil, dediler, Hacı Seranda bizde cahil Anadolu Rumları'nın nasıl zengin olduğunu, ben istanbul'da sefalet içinde yaşarken, onların, Adalar'da, Şişli'de ve Boğaziçi'nde nasıl sayfiyeler, köşkler ve apartmanlar yaptırdıklarını anlamak isterseniz Hacı Seranda'nın hayatını tedkik ediniz. Bizde kaç Rum babasından kalan miras ile zengin olmuş, kaç Rum hükümetin veya başkasının himayesine sığınarak hayatını kazanmaya çalışmışdır. Şimdi İstanbul'dan gidecek Rumlar'ın yerlerini almak isteyen Türk gençliği, onlardan evvel bu mevki'leri ve bu suretleri yapanların hayatlarını yakından tedkik etmekle zarar değil fa'ide te'mini edebilirler.

Hacı Seranda bunlardan biridir ve hayatında Türk gençlerinin istifadesini mucib olacak çok şayan-ı dikkat 'azm numuneleri görmek mümkündür.

Bu mu'tala'a hiç de red edilebilecek bir fikir değildir. Bu sa'ika ile Hacı Seranda'nın hayatı beni de 'alakadar etmeye başladı. Hacı Seranda"yı tavsiye edenlerden ma'lumat istedim.

—Bilmiyor musunuz? dediler, Hacı Seranda İstanbul'un hiç de meçhul bir siması değildir. Şişman karnı, ablak çehresi, henüz üzerinden gitmeyen köylü toru kıyafetleriyle Hacı Seranda'yı tanımayan yok gibidir. Hacı Seranda bilhassa Harbiye Da'iresi'nde pek ma'ruf bir simadır. Bu kadar ma'ruf bir adamı ben nasıl oluyor da bilmiyordum. Arkadaşlarım beni aldılar Hacı Seranda'ya götürdüler.

Hacı Seranda Türkiye'nin ve Türkiye Hükümeti'nin yegâne elbise mü'tahiri nükteli bir Rum'dur. Rumca'yı bir Karamanlı kadar, Türkçe'yi de bir nükteli kadar bilmez. Okuyub yazması yokdur. Onun defterine kayd ettiği suretler bizim bildiğimiz rakamlarla değil kendi 'akıl ve hayalinde yarattığı işaretlerle kayd edilmişdir.

Hacı Seranda Niğde'den İstanbul'a 14 yaşında gelmiş. O vakit cebinde yalnız iki gümüş mecidiye parası varmış. Hacı Seranda hayatda muvafık olmuş

adamlara has neş'esi ve şetaretiyle bize hayatını anlatdı. Mazi onun için bir Fahir ve gurur menbaı idi. İstanbul'a serseri kimsesiz bir çocuk olarak gelmiş, kendi sayıyla zengin olmuşdu.

—Niğde'den geldiğim vakit, diyordu, elimdeki servetim iki mecidiyeden 'ibaretdi. Kadırga'da bir oda tutdum ve o gece orada yatdım. Henüz on dört yaşında bir çocukdum. 'Ai'lem, akrabam yok. Tanıdığım yokdu. İstanbul'da benim için dünyamdan büyük bu geniş şehirde ne yapacak, nasıl geçinecektim. Bu düşünce bütün mevcudiyetimi sarsmış, iki gün uykumu kaçırmışdı. Korkumdan evden dışarı çıkamıyordum. Çıksam nereye gidecek, ne yapacakdım. Nihayet üçüncü gün sokağa çıkmaya cesaret etdim. Serseri gibi dolaşıyor, Dükkân önlerinde durarak camekanlarda teşhir edilen eşyayı seyr ediyordum. Böyle gide gide marpuççulara kadar gelmişdim. Orada eskici bir Yahudi'nin dükkanında müte'addid eski elbiseler nazar-ı dikkatimi celb etdi. Onları seyr ederken 'aklıma bir şey geldi:

—'Acaba şuradan ucuz birkaç elbise alsam, ve şehrin başka taraflarında satsam, birkaç para kazanır mıyım? dedim.

Evvela bu fikir bana da gülünç geldi. Kazanmak imkânı olsa, Yahudi benden evvel bunu yapmaz mıydı? Fakat bir türlü dükkânın önünden ayrılamıyordum. Nihayet içeri girdim ve Yahudi'den tanesi yedişer kuruşdan dört tane pantolon aldım. İki mecidiyelik sermayemin yirmi sekiz kuruşunu bu suretle sarf etmiş oluyordum. Elimde yalnız 12 kuruş kalmışdı. Bu on iki kuruşu o gün bir alış veriş edememek ihtimaliyle sakladım. Fakat iş ümidimin fevkinde parlak çıkdı. Şöyle Yeni Cami'ye doğru uzanır uzanmaz dört pantolonu yirmi beşer kuruşa satdım ve yarım liradan fazla para kazandım.

Bu ilk kazanç bana çok tatlı geldi. Bugün kazandığım binlerce lira, bana yarım lira kazanınca verdiği zevki mümkün değil vermez. Artık ben zengin bir altın menbaı bulmuşdum. Ertesi gün kazandığım para ile on bir tane pantolon aldım. O gün ve o gece Balık Pazarı'nda Mahmud Paşa'da şehrin kalabalık yerlerinde dolaşdım. O gün altı pantolon daha sattım. Tam bir ay bu şekilde işe devam etdim. Gündüzleri de pazarlarda dolaşıyor, geceleri lokantalarda müşteri arıyordum. Bu geceli gündüzlü say', bana ay sonunda 40 sarı lira bırakdı.

40 lira sermaye ile ticaretini tevsi' etmek isteyen Hacı Seranda Yeni Cami'de beş liraya bir sergi satın alarak İstanbul'un Yeni Cami'den giyinen halkına elbise satmaya başlamış. Ve burada da ticareti bir sene devam etmişdir.

Sene nihayetinde sergiden hasıl olan kazanç 300 lirayı geçmiş Niğdeli Rum artık İstanbul'da kendi servetinin hemşehrileriyle kıyas kabul etmeyecek derecede yükseldiğini görünce Yeni Cami'deki giyimciliğe tenezzül etmemeye başlamış. Tam 1310 senesinde Tahtakal'e'de Hasırcılar'da şimdiki Hacı Seranda terzihanesinin bulunduğu yerde elli kuruş kira ile bir oda tutmuş ve ikişer liraya aldığı iki dikiş makinasını bu odaya yerleştirerek Yeni Cami' esnafının terziliğe müte'allik işlerini yapmağa, pantolon, ceket, yelek dikmeğe başlamış. Hacı Seranda dikiş ve biçki bilmediği için onar kuruş yevmiye ile iki terzi ve bir makasdar tutmuş kendisi de Yeni Cami'de sergi sergi dolaşarak dikilecek dikiş; biçilecek kumaş aramış. Hacı Seranda diğer terzilerin iki kuruşa dikdiği pantolonları 60 paraya dikmiş 10 kuruşa hazırladıkları ve neticede 35 paraya aldığı bayat ekmeğe 60 paradan aldığı keçi eti kaynatarak yemekle para biriktirmeye gayret etmişdir.

Bir iki sene içinde Serande beş altı yüz altın sahibi olmuş ve artık kendinde daha büyük işlere atılmak cesaretini görmüş. Kendisi anlatıyor:

—Bakdım dı. Amanın oğul liracıklar toburu ile delireyazdım. Beni bir görmeliydin. 'Aklım başımdan gitdi. Hemen gazetelere bi ilan, veresiye terzilik. 250 kuruşa bir takım elbise, 150 kuruş peşin öte yanı ayda 10-20 kuruş taksitle.

Parnağını kaldır karşısında dikilen adam bana elbise yaptırdı. Böylece sene-yi Balkan Muharebesi'ne kadar çalışdım. Kemer şişdi. Ev aldım. Balkapan Hanı'ndaki odayı ve ondan başka daha üç oda satın aldım.

Fakat Balkan Muharebesi'nden sonra Hacı Seranda zarar etmeye başlamış ötekinin berikinin zimmetinde 2500 lira kadar alacağı kalmış. Muharebe olunca kimse on para vermemiş o para böylece batıb gitmiş.

Balkan Muharebesi'nde polis müdürü gazetelerle bir 'ilan vermiş hangi polis hakkında birisi gelib alacak da'vası ederse kovulacak. Açıkgöz Rum fırsatı kaçırır mı? Makası kaptığı gibi polis müdüriyetine koşmuş, 300 kuruşa polislere veresiye elbise dikmeye başlamış. Polisler kovulmak korkusuyla borçlarını ödemişler, o vakit yalnız polislerden bin beş yüz küsur liralık para kazanmış ve bu yol Serande'yı hükümete elbise müte'ahhidliğine sevk etmiş.

Derhal dükkandaki iki makine iblağ edilmiş, ve gitgide Hacı Seranda Harbiye Nezareti'nin namlı şanlı elbise müte'ahhidi olmuş.

Şimdi bu nükdeli Rum'un 20 bin küsur lira nakid mevcudu, hükümetden 75 bin lira alacağı vardır, iki otomobili, bir köşkü Balkapanı Hanı'nda dört odası, Moda'da beş odalı bir evi mevcuddur. Hacı Seranda'nın dükkanında 20 makinenin tekerleği mütemadiyen döner ve her akşam en aşağı Hacı Seranda'ya 20 lira ticaret bırakır. Seranda'nın yoksun ma'aşla çalıştırdığı kalfalar, meydancı başılar Rum'dur. Ona bu serveti kazandıranlar ise veresiye elbise diktiren me'murlar, polislerdir ve bizleriz. Yevmiye ile çalışırlar ve Hacı Seranda'ya birer tane lira kazandırırlar.

Appendix 17 Dünyanın En Namuslu ve Masum Kadını

Resimli Ay, Number:6, Volume:1, Year: 1, July 1924 (1340), p.12-13.

Dünyada namuslu kadın kalmamış gibi Amerika sinema kampanyalarından biri şimdiye kadar namusunu bozmamış, hayatında bir def'a olsun 'aşkın, paranın, şehvetin, ve içkinin esiri olarak kendisini teslim etmemiş bir kadın taharrisine düşmüş. Gülünç ve basit görünen bu taharri çok şayan-ı dikkat neticeler vermiş.

Evvela şurasını kayd etmek lazımdır ki kumpanyanın aradığı kadın her türlü taharrinin ayz şeyler önünde namus vaziyetini muhafaza edebilen kadındır. Yoksa hayatta bir erkekle görüşmek imkânına bile mail olmayan, olsa bile ictima'i kontrol altında kendisini namuslu göstermeye mecbur bulunan bir kadın değildir. Bu kadın öyle bir kadın olacak ki en ateşli gözlerin zebunu olmayacak, içki, para ve aşk gibi kadınların pek zayıf oldukları 'amiller karşısında dahi metanetini muhafaza edebilecek ve hiçbir tesir altında erkeğin kolları arasına düşmeyecek. Kolaylıkla tahmin edebilirsiniz ki bu o kadar da kolay bir şey değildir.

Amerikan sinema kumpanyasını böyle bir kadın aramağa sevk eden sebeb tertib etdikleri bir filmde çok ma'sum, çok namuslu ve ilk görüşde seyircilere 'iffet ve 'ismet hissi veren kadın rolü oynayacak bir artist ihtiyacı olmuş. Öyle bir kadın istiyorlar ki sahneye çıkdığı zaman nazarlarında, hareketlerinde,

ma'ruz kalacağı tecavüzlere mukabelelerinde karşısındakilere samimi ve namuslu bir kadın hissi versin. Bu endişe ile Amerika'da sinema artistlerinin fotoğraflarını getirtmişler. Bu fotoğrafları günlerce taharri etmişler. Hepsinin bakışında bir çapkınlık ve taşkın bir neş'e, hayata ve namusa karşı laubalilik görmüşler. Hiçbir Amerikan artisti, zahirde olsun, namuslu bir kadın gibi görünememiş. Bu taharrinin neticesinde kumpanya bir def'a da Londra'yı tecrübe etmek istemiş. Londra artistleri hakkında taharriye başlamışlar. Fakat birkaç aylık taharriden sonra yanlış bir yolda yürüdüklerine, böyle namuslu, ma'sum bakışlı bir kadını artistler arasında bulamayacaklarına hükm etmişler.

Hepsi güzel, hepsi dilber, hepsi müstesna artistler fakat hepsinin gözlerinde öyle uyanık bir bakış var ki size şehvet ve hırs veriyor.

Bütün bu ümidler boşa çıkdığı bir anda talih kumpanyanın önüne "Monya" isminde İrlandalı bir kız çıkarıyor. Bir kız ki derin ma'i gözlerinde 'ismet ve 'iffet okuyorsunuz. Sarı saçlı, penbe tenli, ma'i gözlü "Monya" kumpanyanın aradığı kızdı. Monya sanki hayata cennetden düşmüş ma'sum bir melek gibi idi. Bakışlarında, konuşuşunda derin ve samimi bir ma'sumiyet vardı. Hele gözleri, o derin ma'i gözleri, sizi gayr-ı iradi ma'sumiyetin derinliklerine sürüklüyor, fakat şehvet hissi duymuyorsunuz. Sanki gözlerinin etrafını bir bebek ma'sumiyeti sarmış, huzurunda 'aşkdan ve şehvetden bahse cesaret bile his edemiyorsunuz. En kapalı bir ima Monya'nın gözlerini eğdiriyor, ağzını büküyor, yüzünü kızartıyor, ve siz yaptığınız harekete nadim 'afv dilemeğe mecbur oluyorsunuz.

Kumpanya memnun, derhal "Monya"yı gizlice tecrübe etmeye karar veriyor. Ziyafetler, eğlenceler tertib ediliyor, içkiler içiliyor, oyunlar oynanıyor. "Monya"nın etrafını çapkın aktörler ihata ediyor. Fakat Monya bütün bu taharrinete, bir kadını başdan çıkarmak için tahayyül edilebilecek her türlü vesa'ite rağmen mukavemet ediyor, etrafını alanları bir nazarla yanından uzaklaşdırıyordu. Müte'addid tecrübelere rağmen hiç kimse Monya'yı öpmeye bile muvaffak olamıyor.

Tecrübeler muvaffakiyetle neticelenince Monya büyük bir şöhret kazanıyor. İngiliz gazeteleri Monya'ya uzun sütunlar tahsis ediyorlar. Hadise bütün İngiltere'yi 'alakadar ediyor. 'İffet ve 'ismet heykeli Monya milli bir kahraman derecesinde muhabbet ve hürmet kazanıyor. Bütün 'ai'leler kızlarına Monya'yı numune olarak gösteriyor, 'ai'le meclislerinde Monya'dan

bahs ediliyor. Hülasa Monya dilberliği, ma'sum gözleri, 'iffet ve 'ismeti ile kendisini herkese sevdiriyor.

Fakat günün birinde bir haber bütün bu hayalleri sükuta uğratıyor: Rejinal de Niham isminde bir aktör Monya'nın kocası olduğunu söylemekle kalmayarak mahkemeye müraca'at ediyor ve Monya 'aleyhinde telak da'vası ikame ediyor. Bu haber yayılınca her tarafda fena bir aks ül 'amel yapıyor: Monya kocasını bırakarak bir gençle beraber kaçmış, kocası 'aleyhinde telak da'vası ikame ediyormuş. Monya, o dilber, o ma'sum, o her günaha mukavemet eden Monya da nihayet 'aşkın esiri olmuş, kocasına hıyanet etmiş öyle mi? Hayır bu mümkün değil. Bir çift göz insanları bu kadar aldatamaz, Monya nu kadar alçalamaz. Evvela rivayete kimse inanmamış. Sonra haberin sıhhatini tahkik edince tefsirler başlamış. Her taharriye mukavemet eden, her kuvvetin karşısında 'ismetini muhafaza eden Monya'yı kim ma'lub etmiş, Acaba bir prens mi?, bir dük mü, bir zengin mi? Yoksa serseri bir 'aşık mı?

"De Niham"ın açdığı telak muhakemesine başlandığı gün salon binlerce kadın ve erkekle dolmuş. Herkes kocasını aldatan bu ma'sum, bu namuslu kızı görmek için başlarını ileriye eğmiş, gözlerini kapıdan ayıramıyormuş. De Niham girmiş, ağızlarda bir mırıltı, sonra derin bir sükût, herkes Monya'yı bekliyor. Fakat Monya girmeden kapılar kapanıyor. De Niham ilerliyor ve karısından aldığı şu mektubu okuyor:

"'Aziz kocacığım, biliyorum ki bu mektubum sana keder ve ıstırab verecek, fakat yazmaya mecburum. Çünkü bugün kendimden daha kuvvetli bir heyecanın esiriyim. Biliyorsun ki ben "Lazbori"yi seviyorum. Senin ve çocuğumun hatırı için bu 'aşka karşı uzun müddet mücadele etdim. Fakat şimdi his ediyorum ki artık mağlubum. Mücadelede devam imkânı yokdur. Sevgilimi aldım. Beraber yaşamak üzere buraya geldik."

Derin bir heyecan içinde mektubu dinleyenler bu küstahca mektub üzerine birbirlerine bakışıyor, salonu bir mırıltı dolaşıyor ve herkesde derin bir sükût-u hayal his ediliyor. Monya, o dünyanın en namuslu ve en ma'sum kızı da demek kocasına hıyanet etmiş, 'aşkın esiri olarak bir erkekle evinden kaçmış. Demek namus ve 'iffet denilen şey boş bir hülya imiş. Salonu terk ederken bütün kadınlar hicabdan yüzlerini kapıyor, ve konuşmakdan ictinab ediyorlarmış.

Appendix 18 Çocuk Yapmalı mı, Yapmamalı mı?

Resimli Ay, Number:6, Volume:1, Year: 1, July 1924 (1340), p.21-22.

Arazisine nisbetle nüfusu çok az olan memleketimizde böyle bir sual iradi gülünç ‘ad edilebilir. Boş arazimizi işletecek kollara, iktisadi hayatımızı yükseltecek müstehsil insanlara ihtiyaç vardır. Başka memleketlerin nüfusu taşıb harice yayıldığı zamanlarda bizi bu küçük nüfusla bu büyük arazide bırakmazlar. “tabiyatı habis edip atıl bırakmak hakkınız değildir, hepimiz bu münabayadan istifade etmek mecburiyetindeyiz” derler, bizi kovup yerimizi alırlar. Biaenaleyh nüfusumuzu tekasür lazımdır.

Fakar kari’lerimi temin etmek isterim ki benim yukarıdaki su’alimle bu mantık arasında hiçbir tezad yokdur. Yalnız çocuklarımzın sokaklarda hayvan gibi süründüğünü gördükce, ve her doğan çocuğa hayvanlara gösterdiğimiz ihtimamın bile esirgendiğini müşahede etdikce da’ima damağımda tablar eden şu su’ale cevab vermek mecburiyetini duyuyorum: Böyle günaha girmekden ise hiç çocuk yapmamak daha iyi değil mi? Bakmasını, büyütmesini, yaşatmasını bilmediğimiz yavruları hayvan gibi sokaklara atmakdansa hiç dünyaya getirmemek daha iyi değil mi?

Zaten hayata daha yakından baktığımız zaman görmekde müşkilat çekmeyiz ki her kadın hayatında laakal bir iki çocuğunu düşürmek mecburiyetini his etmiş, istemeyerek elini kana bulamışdır. Onları bu gizli cinayete sevk eden ‘amel cem’iyetin çocuk düşürmeyi ‘ayıb ve günah ‘ad etmesidir. Hayatında yeni bir yük taşımakdansa ölmeyi bile tercih eden o kadar anneler vardır ki hayatlarını tehlikeye koyarak henüz rahimde teşekküle başlayan çocuklarını aldırmışlar ve birçokları da bu yüzden ölüp gitmişlerdir. Elimizde kat’i ve sarih bir istatistik olmadığı için çocuk katili annelerle, kendi hayatlarını feda eden fedakâr annelerin mukadderatı hakiki bir suretde söylemek mümkün değildir. Fakat basit bir tahkik gözlerimiz önünde fa’cianın ‘azametini tespite kafidir.

Değil yalnız kibar sınıfına mensub kadınlar, basit ve cahil köylü kadınlar içinde bile çocuk düşürmeler pek çokdur. Aradaki fark birincilerin doktor vasıtasıyla daha sıhhi, daha tehlikesiz bir ‘ameliye neticesinde çocuklarını aldırmalarından, ikincilerin ibtida’i tedbirlerle hayatlarını tehlikeye koymalarından ‘ibaretdir. Ne kadar kadınlar çocuklarını düşürmek için rahimlerine en pis, en melun ve en ızdırap verici şeyleri sokmakdan çekinmemiş ve

bu suretle hayatlarına nihayet vermişlerdir. Medeni ülkelerde yapılan istatistiklere göre bu yüzden ölen anneler bir harb içinde feda edilen gençlerin mikdarından fazladır.

Bu rakamların ifade ettiği feci' hakikat Avrupa milletleri için ne kadar doğru ise bizim için belki hakikatin fevkinde bir hakikatdir.

Anneleri bazen cinayete, bazen ölüme sevk eden bu mühim hadiseye karşı gözlerimizi kapayamayız.

Fakir ve cahil 'ai'lelerde böyle olduğu gibi, zengin, münevver, az çok hayatı anlamış 'ai'lelerde zaten çok çocuk doğurmakdan ihtinab etmektedir. Bu kabil 'ai'lelerde üç ve dörtden fazla çocuğa nadiren tesadüf olunur. Yalnız bunların diğerlerinden farkı hayatlarını evvelkiler kadar tehlikeye koymamaları, daha sıhhi vesa'itli çocuk tuvaletinden ictinab etmeyi bilmeleridir. Her mütefekkir gencin ve her hayatı anlamış anne ve babanın ilk endişesi mümkün olduğu kadar az çocuk sahibi olmak 'ai'le hayatını bir yükden kurtarmakdır.

Zaten iktisadi hayat bir fazla boğazı sofra için bir felaket halinde kalb edecek derecede ciddiyet kesb etmişdir. Bugün okumuş gençlerin izdivacdan korkmaları, mümkün olduğu kadar geç evlenmeleri dörtte üç bu çocuk korkusundandır. Çocuğunun hayatını, sıhhatini, ve tahsilini te'min edebilecek bir seviye-i iktisadiyeye gelmedikce evlenmekden ictinab bir iktisadi zaruret olmuşdur.

Bu iki hadisenin bize öğretmesi gereken hakikat şudur ki, çocuk mes'elesinde kemiyete değil kifayete ehemmiyet vermek gerekir. Çok çocuk değil, az fakat öz çocuk yapmalıdır. Çocuk yapıp da onu sokaklarda sürünmeye mecbur etmek, 'ai'le vazifesini vicdanlı bir 'ai'le re'isinin tahammül edemeyeceği büyük ve edebli bir mes'uliyetdir. Çocuk yapmamak değil, yapdıkdan sonra ona layık olduğu huzur ve refahı, sıhhat ve hayatı verememek günahtır. Biz çocuklarımıza karşı lakayd olduğumuz için henüz bu günahın 'azimetini idrakdan 'aciziz. Fakat bu mes'uliyeti his etmedikce, çocuklarımızın sırf dünyaya geldikleri için yaşamak hakları olduğunu teslim edib borcumuzu yapmadıkca, ne 'ai'lemize, ne nefsimize, ne de cem'iyetimize karşı kendimizi terbiye edemeyiz.

Binaenaleyh biz memleketde fazla çocuk doğurulması lehinde değil, bilakis tuvaletin sıhhi ve 'ictimai bir kontrole tabi' tutulması lüzumuna kani'iz. Bir 'ai'le re'isi istediği ve mecburiyet his etdiği zaman çocuk sahibi olabilmeli,

hayatın bu en büyük mes'uliyetini kaderin eline bırakmamalıdır. Dünyada çocuk yapmak kadar mes'uliyetli bir iş olmadığı halde, biz bunu kaderin eline bırakmışızdır. İktisadi buhranlar ve sefaletler içinde yuvarlandığımız zamanlarda bile çocuk yapar, zaten mevcudları i'aşeye muktedir olamadığımız sırada omuzlarımıza yeni bir hayatın yükünü yükleniriz. Bu talih ve kader işine bir nihayet vermek, 'ai'lemize sahib olmak, çocuk tuvaletini kendi irade ve arzumuza tabi' kılmak zaruriyeti vardır. Az çocuk yapınız, fakat doğan çocuklara tam ve kâmil bir hayat imkanı veriniz. Onu mahrumiyetler içinde süründürmek hakkını size kimse vermemişdir. Çocuğunuzu yaşatmak, büyütmek ve okutmak imkanına malik değilseniz çocuk yapmayınız. Hiç şüphe yokdur ki bizim çocuklarımıza dünyaya gelmeden evvel doğmak isteyip istemedikleri sorulmuş olsa hepsinden alacağımız cevab şu olacakdı:

"Evvela kendinizi geçindiriniz. Rica ederim beni sefaletinize teşrik etmeyiniz."

Appendix 19 Mektepsiz Demokrasi

M. Zekeriya

Resimli Ay, Number:9, Volume:1, Year: 1, October 1924 (1340), p.1.

Yekdiğeriyle tezad teşkil eden bu iki kelime ancak bizim memleketimizde yan yana kullanılabilir. Mekteb olmayan, çocuklarına tahsil imkânı vermeyen, binaenaleyh ma'arif te'min etmeyen bir yerde demokrasiden bahs etmek gülünç oluyor. Mekteb demokrasinin ma'bedidir. Demokrasi ruhu orada büyür, orada neşvünema bulur, orada kuvvet kesb eder. Mektebsiz demokrasi ma'bedsiz bir dine, annesiz bir çocuğa benzer. Ma'bedi olmayan bir din nasıl inhilale, annesiz bir çocuk nasıl yetim kalmaya mecbursa, mektebsiz bir demokrasi de öylece yaşayan bir taki halinde kalmaya mecburdur.

Geçen ay zarfında mekteblerin açılması hasebiyle çocuklarımızın ve çocuk babalarının uğradığı müşkülat göz önüne getirilince bu hükmü vermekden kendinizi alamazsınız. Yalnız İstanbul'da mekteblerin red ettiği dört bin çocuk tahsilsiz kalmağa mahkûm olmuşdur. Taşrada tahsilsiz kalan çocuklarımızın mikdarı hududsuzdur. Ma'arif isteyen bir çocuğa mekteb veremeyen bir demokrasi gülünç olmakdan kurtulamaz. Bir çocuğu gıdadan mahrum etmek hakkını nasıl ha'iz değilsek, onu tahsil hakkından mahrum etmek salahiyetine de malik değiliz. Memleketin yetişen bir vatandaşı olmak 'itibarıyla onun bu ihtiyacına cevap verememek, onun üzerinde ha'iz olduğumuz mes'uliyeti tanımamak demekdir.

Halbuki faci'a bununla bitmiyor. Mekteblerimiz mahdud, ve müraca'ad edenler nihayetsiz olduğu için mektebe kabul edilecekleri seçib ayırmaya mecburuz. Bir mektebe bin talebe müraca'at ediyorsa bunlardan yalnız beş yüzünü kabul ederek mütebakisini haricde bırakmak zarureti vardır. İşte bu seçip ayırma işinde ikinci faci'a başlıyor. Seçilib alınanlar bir tarafdan tavsiye getiren iltimaslı çocuklardır. Me'mur çocukları, mu'allim çocukları veya bunlardan tavsiye getirenler hak-ı rüçhanı ha'izdirler. Mektebe evvela bunlar alınır, asıl tahsile muhtac, yardıma muhtac, fakat kimsesiz, hamisiz ve tavsiyesiz olan çocuklar dışarıda kalıyorlar. Bu ma'arif'de imtiyaz te'sis etmek demekdir ki mekteb açamamakdan da kötü bir şeydir. Paranız ve ma'lumunuz olmadığı için memleketin bir kısım çocuklarını tahsilsiz bırakmakdan vicdan azabı

duymayabiliriz, fakat ma'arifi imtiyazlı bir sınıfa hasr etmek, memleketin fakir sınıfını bilerek tahsilden mahrum etmek 'afv edilemeyecek bir günah, demokrasi ile acı bir istihzadır.

Mektebi çok, mu'allimi çok, parası çok memleketler bile bu haksızlığa müsa'ade etmemişlerdir. Nuyork'da ibtida'i mekteblere kayd edilen talebenin mikdarı bir milyonu geçmişdi. Halbuki mevcud mektebler ancak sekiz yüz bin talebeyi isti'ab edebiliyordu. Hükümet bina olmadığı için bu iki yüz bin talebeyi tahsilsiz bırakmak hakkına ha'iz değildi. Herkesden ma'arif vergisdi alıyordu, herkese tahsil imkânı vermeye mecburdu. Binaen'aleyh yeni binalar yapılıncaya kadar mekteblerde "münavebe ile tahsil" usulü ihdas edildi. Talebenin bir kısmı sabahdan öğleye kadar okuyub gidiyor, öğleden sonra ikinci kısmı geliyordu. Bu suretle içinde ancak beş yüz çocuk okuyabilecek bir mektebde bin kişi okutmak imkânı te'min edildi. Şehrin fakir, zengin hiçbir çocuğu mektebsiz bırakılmadı.

Bizim gibi mektebi az, mu'allimi az, parası az memleketlerde bu usulü tatbik kimsenin 'aklına gelmedi. Çünkü hükümetin her çocuğa tahsil imkânı vermek mecburiyeti henüz şu'urlu bir şekilde his edilmemişdir. Çocuklarımızı mekteb haricinde tahsilsiz bırakmanın ıstırabını babalardan başka his eden var mıdır? Bu ıstırab duyulmadığı içindir ki yeni ma'arif bütcesinde Dar'ülfünun tahsisatı hemen de mekatib-i ibtida'iye tahsisatına müsavidir. Ma'arifin 1341 bütcesi yirmi milyon lira olarak gösterilmektedir. Bu yekunun yüzde yirmi beşi mekatib-i ibtida'iyeye, yüzde yirmi beşi Dar'ül-fünun'a tahsis edilmişdir. Talebesinin mikdarı bini geçmeyen ve nihayet bugünkü ma'arif ihtiyacımız için bir süs olmakdan hali kalmayan Dar'ül-fünun'a, talebesinin yekunu milyonlara baliğ olan ibtida'i tahsil için verilen tahsisat nisbetinde tahsisat 'itası 'umumi ma'arif ile eğlenmekden başka bir şey değildir. Demokrasi halkın hakimiyeti demekdir, mütefekkirlerin değil. Dar'ül-fünun'u yükselterek halkını ma'arif-i 'umumiyeyi ihmal etmek bir münevverler aristokrasisi te'sisine doğru yürümekdir. Hakiki demokrasi yalnız bir sınıfı düşünmeyen, bütün vatan evlatlarını müsavi tutan demokrasidir.

Ma'arifimize yeni istikametini ve yeni vecihesini te'min etmedikce, demokrasi de ma'arif ve terbiyenin ma'na ve kıymetini anlamadıkca bu mes'elenin halli mümkün değildir. Halbuki bu yeni vecihenin te'sisi zihniyetlerin tebdiline ve dimağlarımızın terbiye görmesine mütevakıfdır. Bu da zaman işidir.

Appendix 20 Kadınlar Muvaffakiyetlerini Neye Medyundurlar?

Resimli Ay, Number:10, Volume:1, Year: 1, November 1924 (1340), p.19-21.

Bu mütala'ayı bilhassa kızlar ve kadınlar için yazıyorum, hatta nice erkeklerin okuması matlubdur; okurlarsa sırrımızı öğrenmiş olurlar ki doğrusu bunu gönlüm arzu etmiyor. Mamafih kendilerini bundan men' etmeye salahiyetim yok.

Cazibe nedir?.. Benim cazibeden muradım, bir kızın bir erkeği bir mıknatıs gibi çekmesi, erkeğin kafasında da'imi bir yer bırakması, onu tekrar görmek arzularını uyandırması, her görenin üzerinde yaptığı tesirle görenlerin onun gibi olmasını arzu etmesidir. Derler ki cazibe tabi'i dir. Onu sonradan vermek imkansızdır. Evet, tabi'i olan cazibe böyledir, fakat sun'i bir cazibe vardır ki bu sonradan alınır ve hatta bazen tabi'iye bile müreccih olur. Güzellik Cenab-ı Hakk'ın bir hediyesidir. Fakat cazibe güzellikden daha sahardır. Bu ikisi birbirine karışmış olursa o zaman gayr-ı kabil mukavemet olur.

Cazibedar görünmek isteyen bir kızın ilk yapacağı iş tabi'iyeten mümkün mertebe soğukkanlı olmakdır. Kendine 'itimad-ı nefsi olmakdır. Mahcub ve hislerinin hükmü altında bulunan bir kadın cazib olamaz. Hareketlerini başkalarını çekebilecek şekilde eder. Edebilmek için nefsine hâkim ve soğukkanlı olmalıdır. Fakat bunu da ifraza vardırmamalı, canlı olunuz, fakat bunu ifrata vardırıb teklifsizlik derecesine ittirirseniz, ne kadar sihar bir te'sir yaparsa, ikincisi üstünde 'adi bir te'sir yapar.

Tatlı bir süs kadın için nihayetsiz bir cazibe definesidir. Süsünüze mülayim bir ahenk vermeye gayret ediniz. Cümlelerin, gülmelerin, fikirlerin bir ahengi vardır ki bunu bulup veren kadın en iyi bir kadına bile tercih edilir. Cazibe yalnız bu ma'nevi kuvvetlerden 'ibaret değildir. Onun bir de maddi kısmı vardır ki bunda herkes muvaffak olabilir. Bir kadının bu sahada cazib görünmesi elindeki vasıtalara bağlıdır.

Bu karide cazibenin dilberlikden daha kuvvetli olduğunu söylemişdim. Fakat güzelliğinin bir kıza fevkalade büyük yardımı vardır. Güzelliğine 'itimad eden kadınların nefsine ehemmiyeti çoğalır ve hareketlerini güzel idare ettiği gibi çehresine sun'i vasıtalarla verdiği cazibeyi de daha hoş gösterebilir.

İyi giyinemediklerinden güzel görünemediklerinden bahs edenler kendilerine ‘itimadı olmayanlardır ki bunlar güzellik ve cazibe ‘aleminin mefluçlarıdır.

Kendinizi cazib göstermek için evvela kendi güzelliğinizin bir haritasını yapmalısınız. Sizde bedi’i ma’nasıyla güzel ne var. Fakat bu hesabda biraz cömerd davranınız. Mümkün mertebe kusurlarınızı az görünüz. Güzel olmayan hiçbir kadın yokdur.

Saçlarınız, kollarınız, omuzlarınız, elleriniz güzel midir? Tebessümünüz cazib midir? Dudaklarınız davetkar mıdır?.. Çehrenizin nazarı bir daha çeken cazibesi var mı? Bunları aynada iyice tedkik ediniz, güzel bulduğunuz noktaları haritada çiziniz, fenalarını da işaret ediniz. Mesela teniniz bozuk ise bunu gayet kolay vasıtalarla ıslah edebilirsiniz.

Eğer hakperesthane bir suretde “evet” gözlerim ve saçlarım latif ve cazibdir biliyorum, fakat ellerim geniş ve biçimsizdir, diyebiliyorsanız o zaman ben herkesden daha fazla manikür yapacağım ve ellerimin sun’i bile olsa cazib olmasına muvafık olacağım derseniz bu kusurun hiç ehemmiyeti yokdur. Çünkü size ‘itimad verecek iki büyük kuvvetin yanında sun’i bir ihtimam ile ellerinizin hiç ehemmiyeti olmaz.

Dansın çılgınca hüküm sürdüğü, ve kısa eteklerin muda olduğu bu devirde ayaklarınızın ve bacaklarınızın cazib olması çok mühim bir mes’eledir. Eğer ayaklarınız hakikaten güzel ise çok bahtiyarsınız. Eğer değilse çorablarınıza ve ayakkabılarınıza dikkat ediniz. Ayağınızı zarif gösteren pabucu intihabda müşkülpesend davranmayınız. Çorapların içine ve ayağınıza uygun olmasına karşı da titiz olunuz. Her sabah ayaklarınızın ucuna basarak ayna karşısında hangi vazi’yetde ayaklarınızın daha latif göründüğünü tecrübe ediniz, ona göre yürüyüşünüze istikamet veriniz.

Gözlerin cazibede te’siri hepsinden büyükdür. Baktığınız şeye öyle öğrenmek ister gibi bakmayınız. Uzakdan fakat derinden bir bakış, göz bebeklerinizin oynayışı, karşınızdakinin kalbini oynatmak için en birinci vasıtadır ve bu bakış eksik kalan her cazibeyi tamamlamaya kaf’idir.

Her erkek müstakbel sevgilisinin bir hayalini dimağında resm eder. Bu resme bizim kullandığımız boyalardan daha çok boya kor, onu süsler, hattını bir ‘itina ile tersim eder, sonra hayatda bu resim sahibini aramaya çıkar ve buna da (ideal kadın) der.

Bizi olduğumuzdan daha güzel göstermeye sevk eden, sun'i yardımlara muhtac eden, erkeklerin hayallerinde resm ettikleri bu ideal kadındır. Onlarla beraber biz de kendimizde bu kadını ararız. Bir kadının kendini güzel göstermek istemesi hiç de şayan-ı mu'aheze bir şey değildir, bilakis bunun böyle olması bedayi'ye karşı işlenmiş bir cinayetdir. San'at, musiki, edebiyat, kadınların güzelliğine ve cazibesine medyun değildirler?...

Baz'ı kadınlar cazibeyi boya ve süsde ararlar. Daha ilk insanlar arasında süs zihniyeti hüküm sürmüşdür. İlk vahşilerin kulaklarına burunlarına asdıkları halkalar, ayaklarına geçirdikleri halhallar, hala baz'ı hanımların kollarına geçirdikleri bilezikler iptida'i bir süs zihniyetinin mahsulü değil midir? Baz'ı kadınların kulaklarına geçirdikleri küpeler bu iptida'i süs devrinden kalma bir cazibe müstehasesidir. Fakat bugün zevki yükselmiş, bedi'i duyguları tekâmül bulmuş hiçbir kadın ne kulağına küpe, ne de kollarına bilezik takar. Cazibe ne iki arşın dantela, ne de üç parça renkli camın süslü şekli olan elmasla elde edilebilir. Bunlar bilakis sahte, sun'i bir cila verir ki tab'i cazibeyi öldüren en büyük düşmanlardır. Fakat ma'alesef süsün, ve cazibenin meclubu olan pek çok kadınlar ruhu olan bu kanundan bihaberdirler. Cazib bir kadın mümkün mertebe hafif, çalak, şen, şuh, dilbaz olmaya çalışır. Halbuki üzerini bir mücevherat meşhuru, bir kurdela sergisi haline getirmek isteyen kadınlar, bu ağır süsleriyle beraber bir de 'azimet takınırlar. Elmasları ne kadar ağırsa, gururu 'azameti de o kadar ağırdır. Bu gurur ve 'azamet ile söz söyleyemeyecek, adımlarını temkin ve vakar ile atamayacak, başını ve omuzlarını da'ima yukarıda tutacak bir hale gelir ki, bu iptida'i süs hinliğinin karşısında beda'iperest bir insanın ilk yapacağı iş bir kahkahadır. Bunlar cazib olacakları yerde bilakis kaba ve sakil bir manzara 'arz ederler. Hidmetli bir kadın hiçbir zaman cazib olamaz. Genç kızların kadınlardan daha soylu ve cazib olmaları gurur ve 'azamet yerine sadelik ve hafiflik taslamalarındadır. Atlayıb sıçrayan, güzel, etrafına neş'e saçan bir genç kız veya kadın, seni ne kadar ilerlerse ilerlesin da'ima cazibdir. Fakat paradan, mevki'den, süsden kendine bir şeref çıkaran, bununla gururlanan bir kadının cazib olması ihtimali yokdur.

Sonra cazibede kadınların aldandığı diğer bir nokta daha var: Moda. Her modayı günü gününe ta'kib ve tatbik eden bir kadın kat'iyen cazib olamaz. Modanın her kadına güzellik vermeyen, bil'akis ba'zılarını çirkin gösteren birçok şekilleri var. Mesela şişman bir kadın iki üç katlı bir fistan giyerse bir

insan ‘ucubesi olur. Bunun gibi her şahsa güzellik veya çirkinlik veren moda vardır. Artistler hiçbir zaman modayı tatbik etmezler. Artistler modayı kendi kafalarından yaratırlar. Ayna karşısında başlarına uydurdukları bir tül, vücutlarına sardıkları iki arşın kumaşla bir salonda en cazib kadın mevki’ikazanan san’atkarlar hiçbir moda kataloğunu karıştırmış değildir. İnsan kendine neyi yakıştırırsa moda odur. Bilahare cidden o şekil moda olur. Halbuki kadınlar moda sahifelerine geçmiş bu artistlerin kafalarının çıkardıkları modayı taklid ederler ve bunu ‘aynen tatbik ile cazib olduklarını zan ederler. Zevk sahibi bir kadın hiçbir zaman modaya esir olmaz. Modayı kendi zevkine, güzelliğine ve şekline göre kendisi yaratır ve işte cazibenin sırrı da bu yaradışdadır. Hiçbir kadın kendinde bunun olmadığını iddi’a edemez. Bu tab’i bir haza olmakdan ziyade tecrübeden iktisab edilecek bir şeydir. Tuvalete meraklı kadınların diğerlerinden daha fazla giyinişlerinde muvaffak olmaları bu hususda daha fazla vakit sarf etmeleri, muhtelif modaları ve güzel şeyleri müşahede ve tedkik etmeleri, binaen’aleyh fazla tecrübe yapmaları neticesidir. Bunun gibi kendini cazib gösterecek süs bulub yaratmak bir parça ‘itina ve tecrübe işidir. Bu tuvalet gibi çok zamana da ihtiyaç göstermez. Hatta zevk sahibi bir kadın hangi süsün kendine yaraşacağını daha tatbik etmeden evvel ta’yin eder ve sırf moda olduğu için tatbik ile bedi’i zevkinden fedakarlığa razı olmaz.

Eğer latif ve cazib olmak istiyorsanız, sade ve samimi olunuz, kendinize i’timad ediniz, süsden kaçınız, moda mukallidi olmayınız. Kendi ‘aleminizde cazibe yaratan bir güneş olarak kalınız.

Appendix 21 Türkiye'de Hukuk-u Aile

İbnürrefik Ahmet Nuri

Resimli Ay, Number:11, Volume:1, Year: 1, December 1924 (1340), p.14-17.

—İyi söylüyorsun kızım ama, senin zevcin ga'ib değil? Mahpus…

—Benim için ga'ib demekdir, hâkim efendi madem ki ondan mahrumum…

—Bu da doğru, doğru ama… Kitabda yeri yok. Kocası mahpus olan kadınların itlakına daha cevaz verilmedi.

—Kitabda yeri yoksa kabahat benim mi?

Bu noksanın cezasını benim çekmem 'adalet midir? Kocası ga'ib olan kadınlarla benim ne farkım var? Akşamları kapımı çalanım, bir okka ekmek getirenim yok. Matbah boş, ev boş, yatak boş. Bu genç yaşımda 'ömrüm boşluk içinde geçiyor. Haydi diyelim ki geceleri hayalete sarılarak uyumak ızdırabını çekmeye katlanayım. Fakat karnımı ne yapayım?

—Gebe misin?

—Değilim, açım aç.

—Çalış kızım çalış. Para kazan, karnını doyur. Şimdi çalışmak için kadınlar hür ve muhtardır.

—Tecrübe etdim efendim. Bir tuhafiyeci mağazasında satıcı oldum. Çalışıb gidiyordum. Mağazaya gelen giden erkeklerin elimi çimdiklemelerine, göğsüme dirsek vurmalarına, kapıdan çıkarken göz kırpmalarına bir müddet tahammül etdim. Bir gün iri biri, kaba saba bir şık bey bana "Küçükhanım sizin de fiyatınız maktu-u 'ümiddir" demesin mi? Hüngür hüngür ağladım. Mağazacının oğlu güya bei telsiye etmek için yanıma geldi. Meğerse onun da maksadı başka imiş. Artık tahammülüm kalmadı. Mağazayı terk etdim. Namuslu bir kadın için bu işler çok ağır geliyor.

—Sen de çimdiklenmeyecek bir işe gir.

—Kadınlar için her işde başka bir tehlike vardır, hâkim efendi. Siz kadın değilsiniz ki bilesiniz. Tramvay biletcisi olsam orada çimdiklenmek, gıdıklanmak, sıkışmak, sıkışdırılmak hem daha kolay hem daha çokdur. Bakkal, kasap, manav olamam, hamallık edemem. Bizim mahallede sütcü ihtiyar bir kadın var. Ona sütün bozuk diye her gün herkes takılıyor. Ben genç

olduğum için bana da öyle söyleyecekler buna hiç şüphe yokdur. Hem yalnız sütün bozuk deyip kalsalar. İçlerinden birisi kendisine zabıta-ı belediye süsü verecek, gel senin sütünü mu'ayene edelim diyecek. Ben saf, namuslu bir kızım, hâkim efendi. Bana yabancı bir erkeğin yan bakması bile beni günlerce ağlatır.

—Bunun daha namuslucası bir 'ai'le nezdine hidmetçiliğe girmekdir.

—Aman hanımefendi, ne söylüyorsunuz? Yo yo. Bu sözüm sakın kibrinize dokunmasın, baz'ı çaresizlikde her çareye baş vurmak…

—Hayır, kibrime dokunacak bir şey söylemediniz. Fakat bana en tehlikeli bir iş teklif etdiniz.

—Neden?

—Komşumuz Binnaz vardır. Güzel, tombul bir kız. Büyük bir konağa hidmetçiliğe girmişdi. Bir hafta geçmeden büyük bey, küçük bey, damad bey kızın etrafında pervane. Az kalsın namusu sönecekdi. Canını dar kurtardı.

—Canım ben sana öyle pervaneli evlere gir demiyorum. Şöyle bir karı bir koca geçinib giden bir eve… Baz'ı evler vardır ki efendisinin kimseye sinek kadar ziyanı yokdur. Mesela… Sanki hani… Sana acıdığım için söylüyorum… Sanki hani… Mesela…

—Anladım efendim. Ben leb demeden leblebiyi anlayan kadınlardanım. Sizin eve hidmetçiliğe girmemi teklif edeceksiniz. Teşekkür ederim. Fakat…

—Hiç merak etme sana evlad gibi mu'amele ederiz.

Ma'lum efendim. Fakat benim elimden iş gelmez. Tahta silemem, çamaşır yıkayamam. Yemek pişirmeyi bilmem. Sabahları döke saça bir fincan kahve pişirir idim. Bana ne savruk kızsın ama, güzelsin derdi.

—Doğru.

—Savrukluğumu siz ne biliyorsunuz?

—Güzelsin der idi, dedin de…

—Evet. İşte böyle. Yemeğimiz lokantadan gelirdi, tahtaya, çamaşıra bir kadın getirir idi.

—Sen ne yapar idin?

—Ben kâh sinemaya, kâh başka gezmeye giderdim.

—Bizim evde senin gözünü korkutacak ağır işler yok. Halilem beş vakit namazında. Pazar ertesi orucunu bırakmaz. Evde işlerinizi bitirdikten sonra

beraber cam'ilere, tekkelere gidersiniz. Ben size akşamları mesnevi-i şerif okurum. Ahireti ma'muredecek bu meşgale emin ol kızım sinemaya gitmekden çalgı dinlemekden daha insaldır. Zaten bizim evde her iş 'ibadet sayılır. Her işin meani bir zevki vardır. Mesela ben sokakdan geldiğim zaman sırtımdan paltomu almak bana bir yorgunluk kahvesi pişirib getirmek bir 'abdestdir. Bunu gitgide anlar ve zevkini duyarsın. Yaşım altmışı buldu. Çocukken Karagöz'e giderdim. Ondan sonra ne tiyatro bilirim ne sinema. Ne çalgı dinlerim ne gramafon. Evimizde çıt yokdur. Bizimki yatsı namazından sonra yatar. Ben bir müddet kitab mutala'a ederim. Akşamları romatizmadan mı nedendir. Diz ağrıları beni rahatsız ediyor. Elin boş kaldığı zaman dizlerimi…

—Dedim ya efendim, elimden gelmez. Annem beni pek hoppa pek tenbel alıştırdı. Bundan başka efendim annemi evde kime bırakayım. O da bana muhtac yatalak bir kadın.

—Vah! Vah!

—İşte görüyorsunuz ya, müşkil bir halde kaldım. Koca yok, para yok, başımda her derdden başka bir de yatalak bir ana var. Kendimi mi düşüneyim onu mu?

—Hakikaten güç mes'ele.

—Bunun için hâkim efendi. Size rica ediyorum. Bana boş kağıdımı veriniz de başka bir kocaya varayım. Hazır beni almak isteyen bir var. Hem bana hem anneme bakacak.

—Bu iyi güzel münasib ama… Bir sene daha beklemeye mecbursun. Eğer kocan bir seneye kadar gelmezse…

—Efendim on seneye mahkûm. Bir seneye kadar gelmeyeceği apaçıkdır. Nasıl bekleyebilirim.

O da ne halt etmeye on sene ye mahkûm oldu?

—Etdiler. Kendisine kalsa idi…

—Ne yaptı da mahkûm oldu?

—Zavallı benim yüzümden. Boşboğazlığım yüzünden. Bizim mahallede bir Kantar Kati vardı. Her sokağa çıkışımda mutlaka peşime düşerdi. Bir gün, sıcak bir gün gezmekden geliyordum. İnsan hali bu ya, göğsüm boğazım açılmış. Bizim köşeyi dönerken Kantar Kati'lye karşılaşdık. Sokak tenha, kollarıma yapışdı, Gözünü göğsüme yapıştırdı. Ben birden bire ne olduğumu

şaşırdım. O benim göğsümün arasında kaymak mısın, pelte misin diye mırıldanıyordu. Bu söz o kadar gücüme gitdi ki eve gelir gelmez anlatdım. Ben ona kaymağı pelteyi gösteririm dedi. Üç gün sonra meyhanede içmiş. İçdikçe içerlemiş. İçerledikçe kurmuş, sonra gidip onu vurmuş. Şimdi işi anladınız ya.

—Anladım.

—işin içindeki inceliği?

—Onu da anladım.

—O halde bana merhamet ediniz de beni boşayınız.

—mümkün değil. Dedim ya, bir sene daha beklemeye mecbursun. Kitap öyle yazıyor.

—Ya benim gençliğime yazık değil mi? Kocasız kimsesiz bir sene yaşamak! Onu söylemek kolaydır, beklemesine gelince…

—Eski zaman kadınlarının canı yok mu idi? Onları hakimler ga'ib kocalarından tam doksan sene geçdikden sonra ayırtırlar idi.

—Ne zalim hakimler imiş. O zavallı kadınlar yüz yaşından sonra ahiretde mi kocaya varırlardı?

—Orasını bilmem. Herhalde mecburen, kanunen sabrederlerdi. Allah sabrını verir.

—Kırkından sonra belki, fakat kırkından evvel.

—Kız sen beni günahkâr edeceksin. İşte sana hükmümü veriyorum. "Mahpusen ga'ib olan zeydin zevce-i menkucesi işbu tarih-i 'ilamdan bir sene merurundan sonra zeyd zuhur ve beytezzevciyete duhul etmezse telak-ı recmi ile bil'akis matlufadan ma'dud ola…" işte budur, haydi şimdi işine git. Ve Hakk-ı Teali'ye günleri ayları seneleri kısaltması için du'a et.

…

—Gördünüz mü hâkim efendi başıma gelenleri.

—Hayrola? Ne oldu? Daha bir sene geçmeden buraya geldin.

Tamam yedi ay geçdi. Bu yedi ayda neler oldu neler oldu. Neler geçdi bilmezsiniz.

—Yoksa mahpus vefat etdi de, terekesini mi yazdırmaya geldin?

—Maphus 'afiyetde, bende hamd olsun iyiyim.

—Görüyorum, ilk geldiğin günden daha ziyade süslenmişsin, çehrende de güzel güzel bir penbelik var. Bunlar sıhhat ve sa'adete delalet eder. Tırnakların bile penbe. Biraz sivrilmiş ama…

—temiz ve penbe. Ne o, sen saçlarını da mı kesdin? İşte buna acıdım. Tırnaklarını uzatacağına keşke uzataydın. Kadınları dilruba gösteren uzun saçlardır. Ne ise söyle bakalım niçin geldin?

—İnşallah siz de iyisiniz, refikanız hanım iyidir.

—Refikam… Refikam üç ay oluyor Mevlasına kavuşdu.

—Vah! Vah!

—Rahmetliden evvel gitmemişim bana dağ derun oldu. Ne ise, derdimizi tazelemeyelim… Söyle bakalım seni dinliyorum.

—Efendim, her gün bizim eve polisin biri gelip biri gidiyor.

—Niçin?

—Vesika al diyorlar.

—Ne vesikası?

—San'at vesikası.

—Sen bir san'âta mı salon etdin!

—Bence etmedim ama, galiba etdim gibi görüyorlar…

—Sözlerinden bir şey anlamıyorum.

—Efendim, sizin anlayacağınız… Nasıl anlatayım ben de bilmiyorum… Sizin anlayacağınız… İnan olsun bu işte benim hiç kabahatim yok... Tabi'at, yaradılış, ihtiyaç, çaresizlik… İnsanın iradesinden kuvvetli daha sebebler vardır ki… değil mi efendim!

—Devam et, devam et.

—Mesela erkeklere dört kadın almak hakkı verilmiş de kadınlara bir kocadan fazlaya varmak hakkı verilmemiş.

—Evet.

—İkisi de Allah'ın kulu değil mi?

—Şüphesiz.

—O halde benden ne hakla vesika istiyorlar?

—Onu ne bileyim ben.

—Ben de bilmiyordum. Evvelce size demişdim ya, beni isteyen biri var, hapistekinden boşatınız da ona varayım. Siz bir sene daha sabret dediniz.

—Yine öyle derim.

—İstediğiniz kadar deyiniz. Sabredilmezse!

—Vardın mı?

—Daha varmadım ama, vardım gibi. Çaresiz bu böyle olacakdı.

—Anlaşıldı. Senden istedikleri vesika… Belki başkalarına da varırsın diyerek… şeydir… şey vesikasıdır.

—Vesika işte, ben polislere ne cevab verdim biliyor musunuz? Kocamı alıp haps ettiniz. Beni yapayalnız kimsesiz bırakdınız. Birinizden biri bir gün kapımı çalıp da aç mısın açık mısın diye sordu mu? Kocalarımızı tutup haps etmek ʻaklınıza geliyor da, hapishanede onlarla rahatca görüşmemiz için bir randevu daʼiresi yaptırmayı neden düşünmüyorsunuz? dedim.

—Polis ne dedi?

—Birçok geldikten sonra bu senin istediğin ʻasri hapishanelerde olur. Daha ona sıra gelmedi.

Sen sahiden çok ʻakıllı bir kızsın. Seni merhumenin yerine koymak için derhal telakine hükm ederdim ama ne faʼide ki tırnakların uzun, saçların, kesik karnın şişkin. Evet şimdi dikkat etdimyedi aydan beri karnın da biraz kabarmış.

—Tamam altı aylık. Doğumdan evvel şu hükmü veremez misiniz?

—Hayır mümkün değil, caʼiz değil.

—Ya babası?

—Maphus olandır. Hamilin hadd-ı asgarisi altı ay, hadd-ı azamisi iki sene ʻitibar edilmişdir. Ama dört sene de ʻitibar edileceği vakʼidir.

—Bunun kitapta yeri var mı?

—var.

—Ya o inkâr ederse. Ben iki senedir hapiste idim, zevcemi baʼzen demir parmaklar arasında gördüm, görüşdüm, çocuk nasıl benim olur derse?

—Makbul olmaz. Zevciyat kaʼim iken müddet-i halimin hadd-ı asgarisi maruz etdikten sonra tevlid eden çocuğun nisbi zevcden teyid olur.

—Ne ʻalaka! Bunun da kitabda yeri var mı?

—Var.

Büyük bir meşgalemi hal etdiniz. Teşekkür ederim. Allaha ısmarladık.

Appendix 22 Asri Hayatın Aile Hayatımızda, Çocuklarımız Üzerinde Yaptığı Tahribatın Farkında mısınız?

Resimli Ay, Number:11, Volume:1, Year: 1, December 1924 (1340), p.12-13.

Geçen yaz otuz otuz beş yaşlarında genç bir kadın yanında on yaşlarında bir çocukla beraber idarehaneme geldi. Kendisi hasta değildi, yalnız benimle hususi bir ‘ai’le mes’elesini görüşmek istediğini söyledi, çocuğunu dışarıda bırakıp yanıma girdi:

—Geçen hafta arkadaşlarımdan birinin evine çaya da’vetli idim. dedi. On yaşındaki oğlumla beraber gitdim. Mecliste da’vetli birçok hanımlar ve çocuklar vardı. Bir tarafdan çalgı çalıyor, diğer tarafdan eğleniyorduk. Birden bire ev sahibinin çehresi sarardı, telaşlı telaşlı odanın içerisinde bir şeyler aramaya başladı. Bütün misafirler ev sahibinin endişesine iştirak etmiş, aradığını bulmak üzere kendisine ‘arz-ı ma’lumat etmişdik. Ev sahibinin o gün henüz yeni elmascıdan getirdiği bilezik ortadan ga’ib olmuşdu. Ev sahibi bileziği bir arkadaşına göstermek üzere kolundan çıkarmışdı, sonra takıb takmadığını hatırlamıyordu. Fakat bilezik ortadan ga’ib olmuşdu. Hepimiz beraber aradık, bulmak kabil olmadı. İçeriye hariçden gelmiş kimse yokdu. Yarım sa’at evvel herkes bileziği görmüşdü. Şimdi ortadan ga’ib olan mücevheri şüphesiz içimizden biri almışdı. Ev sahibi polise haber verdi.

“Taharri me’muru beyanı aldıkdan sonra çantalarımızı mu’ayene etmek arzusunu ihzar etdi. Kemal-i emniyetle hepimiz çantalarımızı açdık. Sonra çocukların üstlerini aradı. Bilezik benim çocuğumun cebinden çıkdı.

“Size orada geçirdiğim mahcubiyeti anlatacak değilim. Fakat size çocuğumu mu’ayene etmek üzere getirdim. Her hakikati bana olduğu gibi söylemenizi istirham ederim.”

Çocuığu mu’ayene etmek üzere içeri aldım. İştahsızlığından dolayı mu’ayenesini taleb etdi. Hastamı kemal-i ‘itina ile mu’ayene etdim. Tatbik edilecek tarz-ı tedaviyi annesine anlatmak üzere yine kendisini dışarı çıkardım. Annesi su’allerime cevab verdi:

—Çocuğum her zaman iyi bir çocukdur. Şimdiye kadar hiç böyle bir vak’ası tekrar etmiş değildir. Mektebine muntazaman devam eder, o da sakin ve usludur, hırçınlık ve ‘asabiyeti yokdur. Her i’tibar ile tab’i bir çocukdur.”

Annesinin yalan söylediğini bahs-i muhakkakdı. İyi bir ‘ai’leye mensub olduğu için ‘ai’lelerine sürülecek bir lekeden çekiniyor, vak’ayı yalnız bir çocukluk eseri olarak göstermek istiyordu.

—Hanımefendi, dedim, ben polis hafiyesi değilim. Çocuğunuzu tevkif edecek de değilim. Madem ki bana bir doktor sıfatıyla müraca’at ettiniz, hastamı teşhis için bana hastalıklarını bildirmeniz icab eder.

“Çocuğunuzun bu sirkat teşebbüsü ‘ahlaksızlık veya çucukluk eseri değildir. Dimağı bir hastalıkdır. Bunu tedavi etmek bizim elimizdedir. Bunun böyle olduğunu siz de biliyorsunuz ki bana müraca’atı düşünmüşsünüz…

Genç kadın başını eğdi:

—Evet, doktor, dedi, ‘ai’lemizin namusunu korumak endişesine bir türlü mukavemet edemedim. Eğer size söyleyeceklerim oğlumun tedavisine hidmet edecekse her şeyi söylemeye hazırım.”

Genç kadının verdiği izahate göre bu hal çocukda ilk def’a vak’i olmuş değildi. Yedi yaşından beri birkaç def’a tekrar ediyordu. İlk önce onu nasihatle takdirle yola getirmeye çalışdığı halde muvafık olamamışdı. Çocuk ‘asabi, inatcı, bilhassa paraya çok meclub bir çocukdu. Fakir ve sefalet içinde olmadığı için eline bol para geçiyor, fakat çocuğun hırsını tatmin etmiyordu. Çocuğun babası ahlak ve namus i’tibarıyla çok yüksek bir sınıfa mensubdur. Cem’iyetde herkes tarafından tanınmış meşhur bir adamdı, yalnız ‘ai’le kusuru ‘aşirete fazla inhimaki idi. Hatta karısı da onun teşvikiyle beraber içer, kocasının dışarıda içmesine man’i olurdu. ‘Ai’lece geçirdikleri hiçbir hastalık yokdu. Çocuğun kafası üzerinde tesir yapacak frengi, cinnet gibi hastalıklar da mevcud değildi. Yalnız kocası alkolik olduğu gibi kalıbından dahi mazhar idi.

Validesinden aldığım izahati mekteb mu’alimelerinden aldığım ma’lumat itmam etdi. Çocuk mektebde kırıb dökücülüğü, yalancılığı, ve mekteb kaçkınlığıyla meşhurdu. Hatta her mekteb kendisini bir seneden fazla tutamazdı. Son devam etdiği mektebin mu’allimesi ‘aynı kusurları tedkik etdikten sonra çocuğun zeki olmasına rağmen tenbel, yalancı ve ruhen bozuk bir çocuk olduğunu ‘ilave etdi.

Aldığım bu izahat hastanın dimağında bozukluk olduğuna şüphe bırakmamışdı.

Bütün bu tedkiklerden sonra çocuğu tedavi için validesini getirtdiğim zaman zavallı kadın ‘adeta korkmuşdu:

—Sahi mi doktor, diyordu, çocuğum ruhen hasta mı?.. Ben şimdiye kadar bunu çocukluk ve Ahlaksızlık telaki ediyor, kendi terbiye usullerimle yola getirmeye çalışıyordum. Size son devam etdiği mektebin mu’allimesinin tavsiyesiyle geldiğim zaman çocuğumun kabil-i tedavi bir hasta olduğuna hiç inanmıyordum.

Validesini tatmin etdikten sonra gönderdim. Çocuğu yanımda alıkoydum. Dikkatli bir mu’ayene ve laboratuarda yaptığımız bir zekâ mu’ayenesi bence muhakkak olan kusurları meydana çıkardı. Çocuk cümle-yi ‘asabiyesinde fena halde muzdarip, ve ‘asabını idareden ‘acizdi.

Annesi çocukdan haber almak üzere geldiği zaman kendisine hastalığın nerede olduğunu ve kabil-i tedavi olduğunu söyledim.

Zavallı kadının çocuğunun, fevka’lade sıhhatine rağmen, hiç ‘ümid etmediği halde hayırsızlığının bir hastalık neticesi olduğunu öğrenince ‘adeta şaşırmışdı:

—Peka’la doktor, dedi, çocuğumun bu halde sebeb nedir?.. Biz ‘ai’lece fevka’lade bir sıhhate malikiz. Ne zevcimin, ne de benim mazide geçirdiğimiz hiçbir hastalık yokdur. Çocuğumuzun sıhhatine fevka’lade ‘itina ederiz, o halde bu hastalığın vücuduna sebeb olan ‘arıza nedir?..

Doktorlar baz’ı hastalarına karşı haikkati saklamak mecburiyetindedirler. Fakat bu gibi va’kalarda hakikati söylemek mesleki ahlakı te’sis etmiş bir doktor için vazifedir. Kadının bu su’alinde bu düşüncemin te’sirinde şu cevabı verdim:

—Hanımefendi, dedim, çocuğun hastalığına siz ve babası sebebsiniz. Her zaman sıhhatinizin fevka’lade olduğunu iddi’a ediyorsunuz. Fakat bu çocuğu dünyaya getirmek üzere taşıdığınız zaman cümle-i ‘asabiyeniz ifa-yı vazife edemeyecek bir halde idi. Sizi yatağa yatıran bir hastalığınız yokdu. Fakat i’zanınız son derece yorgundu.

Kadın derhal i’tiraz etdi:

—Hayır, doktor, hiç böyle bir hale ma’ruz olmadım. Vakit ve halim iyi olduğu için sinirlerimi yoracak fazla bir şeyi sarf etmiyordum. Zevcimle ara-

mızda dedikodu olmadığı için hiçbir suretle sinirlerim hareketde değildi. Sabahdan akşama kadar o da oturur, geceleri yüksek cem'iyetlere devam ederdim.

—Evet hanımefendi, dedim, ben de onlardan bahs ediyorum, kabul günleri, müsamereler, yemekler, danslar, poker oyunları, tiyatrolar, zevcinizi dışarıda içmekden men' için o da tertib edilen içki 'alemleri benim sinirlerinizi tahrib için bahs etdiğim sebeblerdir. Fabrikada çalışan 'amele kadının üzerinde fazla say ne te'sir yaparsa, sizi yoran bu say, bilhassa 'aşiret, dans, hatta dansdan bir mertebe daha fazla rekabetler, kıskançlıklar te'sirini cümlei 'asabiyeniz üzerinde gösterir. Bu suretle haberiniz olmadan (manya)ya tutulmuş bir kadın manzarası 'arz edersiniz. Siz bugünkü zevklerinizi, hırslarınızı, gelecek neslin hesabına zararlı bir suretde tatmin edersiniz. Siz bu günahınızdan bi-habersiniz. Zevciniz de hususuna düşen bu cürümden bihaberdir. Fakat işte bunu haber, analar babalardır ki bugünkü ve yarınki dimağı hastalıklara musab zavallıların başlıca müsebbibleridirler. Hastahaneleri, mü'esseseleri, hapishaneleri, tımarhaneleri, mezarları dolduran insanlar, hastalar, yarım 'akıllılar, mecnunlar, hırsızlar, katiller işte bu sizin tatminine uğraştığınız zevkin kurbanıdırlar. Kiminiz bunu 'aşiretle, kiminiz yüksek cem'iyetlerde, 'asri vasıtalarla tatmin edersiniz, fakat bu zevki bir başkasının hayası, cinneti hesabına tatmin etdiğinizi bilmezsiniz. Çocuğunuzu tedaviye çalışacağım. Fakat yapabileceğim şey onu nisbeten ıslahdır. Cezri bir tahvil beklemeyiniz. Çünkü bu müraca'atda bir parça geç kaldınız. Fennin bütün kuvveti onu ta'mir edilmiş bir makine yapmakdan başka bir şeye yaramaz. Eğer bize bir bebek iken gelmiş olsaydı, pek çok şeyler yapabilirdik, fakat bununla beraber unutmamalısınız ki en büyük ve gayrı kabil ta'mir-i hata çocuğu taşıdığınız zamana 'aiddir. Ve bu zararın başlıca sebebi 'asri hayatın kadını istismar etmesidir.

Bu acı sözleri bir anneye söylemek hiç de insani bir hareket değildi. Fakat içlerinden birkaçının nazar-ı dikkatini celb etmek, onlar üzerinde te'sir yapmak mümkün iken susmak insaniyetle daha az te'lif edilse gerekdir.

Yakın zamana kadar habersiz, ahlaksız, cani çocuklar herkes için çok esrarengiz ve meraklı bir hadise mevzu'u 'addedilir. Ekseriya sıhhati fevka'lade sağlam anne babaların, teşkilatı bozuk, abdal, yarım 'akıllı çocuklar yetiştirdiğinizi görünüz. Bu zavallıların kusurlarına ne kadar hurafatla dolu

sebebler, hiç ‘alakası olmayan ma’zaretler buluruz. Fakat fennin son keşfiyatı ile, verasetin, cümle-i ‘asabiye ve dimağdaki bozukluğun çocuklar üzerinde yaptığı te’sir sabit oldukdan sonra, artık çocukların tenbellik, cinayete temayül gibi hastalıklarını ahlaksızlık ‘ad etmek kabil olmayan bir şeydir.

Appendix 23 Hayatdaki Mevkii Ne olursa Olsun Kadın Kadın Olmalıdır

İbnürrefik Ahmet Nuri

Resimli Ay, Number:18-6, Volume:2, Year: 2, July 1925 (1341), p. 38-39.

Meşrutiyet'in ilk senelerinde idi. Bir gün köprüde, şahsında ziyadesiyle hürmet ve muhabbetim olan bir da'va vekili arkadaşıma tesadüf etdim. Beni görünce sevinçle dedi ki:

—Oh ne 'ala! Seni gökde ararken yerde buldum.

Ben de gülerek cevab verdim:

—Ben öyleyim. Yükseklerde hiç gözüm yokdur. Merhum babam da böyle idi. Dünyaya yayan geldim yayan gideceğim.

—Sana geliyordum. Seni hayırlı bir işde şahitliğe götüreceğim.

—Hayr' ola? Nedir o hayırlı iş?

—Müvekkillerimden biri karısını boşayacak…

Bu söz üzerine ben biraz durakladım. Arkadaşım sözünde devam ediyordu:

—Sen hem hayırlı işlerde bulunmayı seversin, hem de ağzından söz kaçmaz. Bunun için ikinci şahid olarak seni intihab etdim. (Kolumdan çekerek) haydi vapurun hareketine beş dakika var, yürü gidelim.

—Dur birader! Birden bire dağılan zihnime toplayayım. Benim bildiğim karı koca ayrılığı ev yıkımıdır. Sen ise hayırlı bir iş diyorsun. Bu sözü senden başka biri söylemiş olsaydı benimle eğleniyor der idim. Halbuki senin gibi ciddi bir avukat…

Sözümü ikmal etdirmedi. Mütemadiyen beni vapura çekerek diyordu ki:

—Bu ayrılığın sebebini sana anlatır isem sen de hayırlı bir iş olduğuna benden ziyade kana'at getirirsin.

…

Vapura bindik. Vapurda arkadaşım aban iki arkadaşını takdim etdi. Bunlardan birisi karısını boşayacak olan müvekkili bey, diğeri benle akran otuz otuz beş yaşında ikinci şahid. Müvekkil bey yirmi üç yaşında var yok, güzel yakışıklı bir delikanlı. Ben bunu görünce kendi kendime "'Acaba bu beyin karısı çirkin

bir şey de kendine yaraşdırmadığı için mi boşuyor" dedim. Sonra arkadaşımın kulağına eğilip sordum:

—Müvekkilin güzel bir delikanlı. Bundan hemen hemen hoşlanmayan kadın yok gibidir. 'Acaba har mı hanım?...

—O bundan güzel, yirmi yaşında bir nevnihal.

—O halde….?

—Geçinemiyorlar.

—Hangisinde kabahat?

—İkisi de ma'sum. Müvekkilim karısını alalı bir buçuk sene olduğu halde hala ona çıldırasıya bir 'aşkla merbut. Malum alelusul zifafdan üç ay sonra 'aşkın da, 'işvenin de ateşleri yavaş yavaş söner. Halbuki müvekkilim bu yanık enkaz izdivac üzerinde hala şu'le-i feşan. Bundan altı ay evveline gelinceye kadar kız da öyle idi. Fakat altı aydan beri zavallı iğfal edildi. Nazarında kocası şimdi menfur bir hiç.

—İğfal edildi ha!.. Olabilir. Madem ki güzel bir goncadır diyorsun elbette etrafını birçok böcek sarar. Bu pek tabi'idir. Fakat kocası gibi güzel kelebeği varken… Doğrusu bu kızın hiç de hüsn-ü tabi'atı yokmuş. Demek başka bir erkek seviyor ha?

—Hayır.

—Hayır mı!!! Öyle ise iftiraka sebeb?

—Sebebi… Yahu Kırk yılda bir seni şahitliğe götürecek oldum başıma müstenidat kesildin. Sebebi… Sebebini elbette anlarsın.

—Elbette anlayacağım. Kör körüne şahitlik edemem ya.

—Senin edeceğin şahitlik gayet basit. Boşanmak isteyen, ısrar eden zevcedir. Nikahından, nafakadan vaz geçiyor. Kız bunu huzurumuzda ikrar edecek, siz de bu ikrara şahit olacaksınız.

—Peki ama bunu mahalleli yapardı. Yahud bir mahkemeye giderlerdi, huzur-u hâkimde işlerini bitirirlerdi.

—İki taraf da bu senin dediğini arzu etmedi.

—Sebeb?

—Yine sebeb.

—Yine sebeb ya. Bana öyle geliyor ki sen beni 'adeta esrarengiz bir da'vanın şahidliğine götürüyorsun. Mahalleliyi istemiyorlar. Mahkemeye gitmek istemiyorlar. Bu ne demekdir?

—Çünkü esbab-ı telakkinin işa'a edilmesi işlerine gelmiyor.

—Esbab-ı telakki nedir?

—Söylemeyeceğim. 'Akib-i telakkide anlarsın. Vapur iskeleye gelmişdi. Çıkmaya hazırlandık. Ben de esbab-ı telakkiyi anlamak için artık ısrar etmedim. Fakat pek merak ediyordum.

…

Güzel bir eve gitdik. Bizi şık bir salona aldılar. Kahve sigara ikram etdiler. Evde bizden başka hiçbir erkek yokdu. Evin matemini, sükutunu uzakdan kulağımıza 'aks eden birkaç kadın sesi ihlal ediyordu.

Ben arkadaşımın kulağına eğilip dedim ki:

—Aralarını bulmak imkânı yok mu?

—Çok çalışdım. İmkân görse idim sizi buraya getirmezdim.

Bu esnada salona merhum nedimenin:

"Şahnişinler ziyneti ağuşlar pirayesi"

Vasfına mutabık genç güzel bir hanım girdi. Edalı bir selamla hepimizi teltif etdikten sonra bir tarafa oturdu. Başına gelişigüzel örttüğü beyaz, ince örtünün altında siyah saçlar, kara parlak gözler, ne ince ne pek kalın kırmızı dudaklar, hala endamını gizlemeyen penbe bürünüsünün göğsünde kabaran iki yumru nazarımdan kaçmıyordu.

Gözlerim bir an yad-ı kudretin özene bözene yaptığı bu hinle, arkadaşımın müvekkiline bakdı.

Kendi kendime "işte birbirine bahak, alık bir çift" dedim.

Arkadaşım söze başladı:

—İşte hanımefendi emriniz vecihiyle şahidleri getirdim. İkisi de burada konuşacağımız sözleri burada bırakarak gidecekler. Buna emin olabilirsiniz.

—Teşekkür ederim efendim.

—Fakat bilmem hala fikrinizde sebat ediyor musunuz?

—Ya'ni efendim?

—Ya'ni ayrılmakda ısrar ediyor musunuz?

—Kader, kısmet bu kadarmış. Beyefendiler şahid olsunlar. Nikahımdan nafakamdan tamamıyla vaz geçiyorum. Eğer beyefendi beni tatlik ederse tarafımdan hepsi helal olsun.

Salonu matem bizi sükûn kapladı. Bu sükûn içinde arkadaşım evelce hazırlamış olduğu ikrarnameye imzalatdı. Biz de imzaladık.

Şimdi son söz zevcin idi. Nazarlarımız ona döndü. Ağır, netrek bir sesle:

—Seni tatlik etdim,

dedi ve bir koltuğa düşüp başını iki elleri arasına aldı. Mütebessimane bir eda ile bizi selamlayıb müsterihane reftarıyla çıkıb gitdi. Zevc hıçkırarak ağlıyordu. Bu ağlayışa içerideki odadan kalın bir kadın kahkahası mukabele etdi. Arkadaşıma:

—Bu gülen kim? dedim. Validesi mi?

—hayır. Refikası. Talakın sa'ikası. Şimdi esbab-ı talakı anladın mı?

On sene sonra rast geldim. Kendisini güç

Kadınlıkda erkeği cezb eden şehvet, 'işve nerede! Otuz yaşına gelmeden hepsi sönmüş, bitmiş yalnız vahşi bir hayvanın etinden bir yığın kalmış!

Kadınlık 'azmeti, fazileti, hüsn-ü ahlakı da'ima kadını meşru' bir 'aşka sevk eder. Bu halde kadın ne kadar güzel, sevimli olursa bil'akis sev-i ahlaka meluf olan kadın da düşdüğü cife çukurundan merdud bir 'aşkın loşuyla iğrenç, çirkin oluyor. İşte vaktinden evvel harab, ihtiyar, çirkin olan nefs-i emare kurbanı mahvı mutlaka görmek önünde canlı bir delil.

Hanımlar! Felsefe-i hayat-ı beşir diyor ki:

"Kadınların cem'iyet-i neşriyede hayat-ı ictima'iyeleri ne olursa olsun, bir kadın hekim olsun, hâkim olsun, edib olsun, şa'ir olsun, hacı olsun, hoca olsun, amir olsun, me'mur olsun, zengin olsun, fakir olsun, artist olsun, 'amele olsun, hidme olsun, ne olmak mümkün ise hepsini olsun fakat hepsiyle beraber kadın olsun, kadın kalsın. Çünkü beşeriyetin validesi kadın, ziyneti yine kadındır. Öyle olmazsa 'alem çirkin, tatsız, mazlum olur. Öyle olmazsa kadın iğrenç, merdud olur. Şehrah hayatda tabi'at-ı erkeği kadına, kadını erkeğe refik etmişdir. Yoksa hanımlar siz! Eğer siz size kalırsanız çıkmaz yolda beyhude çırpınarak nizam-ı 'alemin şirazesini bozar ve kendinizi de, güzelliğinizi de vaktinden evvel mahv ve harab edersiniz.

Appendix 24 Memleketimizdeki İntihar Salgınına Karşı Ne Yapmalıdır?

Fahrettin Kerim

Sevimli Ay, Number:1 (24-1), Volume: 2, Year: 2, February 1926, p. 6-7.

Yevmi gazetelerde her gün iki üç intihar va'kasına tesadüf ediyoruz. 'Acaba kendi elleriyle bina-i tabi'atı yıkan bu ademlerin halet-i ruhiyeleri tedkik ediliyor mu?..

Genç veua ihtiyar vatandaşlarımızı aramızdan alan 'amil nedir? Ufak bir yara karşısında ıstırap his eden insanoğlu nasıl oluyor da kıymetli hayatını israf ediyor? İhtar-ı tesimi bir hadise-i hayati midir? Keza her müntehir maktu ve mecnun mudur? 'Asırlardan beri ruhaniyat ve ictima'iyat işgal eden bu geniş ve zengin mevzu' her vakit için bekaretini muhafaza etmektedir. Yani henüz 'ilm, intiharları bir kat'iyet veya ziya ile hal edememişdir.

Her milletin hayat-ı tarihiyesinde ba'zı devirler görülmüşdür ki; uzmanlar da intiharlar sari bir 'illet gibi beytiye-i milliyeyi tehdit etmiş, hükümetleri zecri tedbirler almaya sevk etmişdir. Geçenlerde komşumuz Yunanistan'da da intiharın önüne geçmek için ceza kanununa şeditli maddeler 'ilave edilmişdir. Birkaç müteredditin hayatına kasd etmesi memleket hayatına mühim bir ziyan değildir.

Fakat baz'ı zayıf iradeli insanların en ufak bir hayat güçlüğü muvacehesinde bu müteredditleri taklide meyl etmeleri tehlikelidir. Bu yumuşak mizaclılar üzerinde cem'iyetin himayekar desturları hakim olacak olursa hiç şüphesiz bu zayıflar kolaylıkla kurtarılabilirler. Bu mevzu' üzerinde düşündüklerimizi yazmadan evvel, intiharların kimlerde ve ne suretle va'ki bulduğunu kayd edelim. Bugüne kadar yapılan tadkikat neticesinde intihar edenler üç gruba ayrılmaktadır.

Birinci grupda emraz-ı ruhiye müptelaları, ikincide asabiler, üçüncüde de intihardan evvel hiçbir ruhi ibraz etmeyenler mevcuddur. En zengin olan birinci grupdur. Meccanen arasında intihar bil'hassa karasevda denilen ve tedavi neticesinde şifa bulan hastalıkla erken bunama denilen gayr-ı kabil-i şifa emraz-ı ruhiyede frengi cinnetinin uzun müddet alkol istimalinden mütevellid hezeyan denilen cinnet de görülür. Bunlar içerisinde de karasevda

denilen melankoli hastalığı birinci dereceyi işgal eder. Bu hastaların dimağını kurt gibi yiyen hezeyanlar, mütemadi ölüm korkusu, kalblerinde hissetdikleri sıkıntı kendilerini intihara sevk eder.

Ekseriyetle melankoliklerde intihar sabaha yakın olur. Mülüglerin tetkikatı toluğa yakın inhitat ruhunun arttığını, sıkıntıların çoğaldığını, gayrı kabil-i tahammül bir dereceye gelindiğini gösteriyor.

İyi bir hastane şifa bulacak olan bu nev'i hastaları çok def'a 'ai'lelerin ihmali yüzünden ga'ib ediyoruz.

Zavallı hasta üfürükcü, büyü çözücülerin kokmuş nefesleri arasında dolaştırılırken günün birinde ıstırabına tahmmül edemeden kendini kuyuya atıverir. Tabi ki bunun gibi diğer nev'i mecaninde de dikkat edilmediği takdirde keser ile intiharlara tesadüf ediliyor. Mecaninde intihar vasıtaları muhtelifdir. Baz'ıları abdesthane koridorunda süpürgeye, baz'ısı pencerenin demir parmaklığına, bir kısmı da karyola demirine bağladıkları çarşafı boyunlarına sararak intihar ederler.

Müntehirlerin ekserisi intihardan evvel yakın dostlarına, ebeveynlerine hitaben bir mektub yazıb bırakırlar, bu hal mecaninde çok görülmez. Fakat bu da kat'i değildir. Bir kısımları da hiç anlaşılmaz, muhteviyatı encam ve insiyakdan 'ari mektublar yazıb bırakırlar.

Mecaninden ma'ada intiharın ekseriyetle görüldüğü diğer bir saha da 'asi ve metru ademlerdir.

Pek eski zamanlardan beri eskilerden, müellifler intiharın cennet olduğunu iddi'a ederler. Fakat Lovran de Soul, Tardiyö, Döprö gibi emraz-ı ruhiye mütehassısları ise bu fikrin tatmi olamayacağını, Garasse'nin de iddi'a etdiği gibi dejenere ta'bir edilen muvazenesizler zümresine dahil olacağını müdafa'a ederler. Bilhassa çocuklarda vuk'u bulan intiharlar hep bu sınıfa dahildir.

İmtihanlarda muvafık olamamak yüzünden kendini ikna eden çocuklar her memleketde pek çokdur. Hiç şüphesiz burada günah biraz da uyuyan mürebbilerindir. Evladlarına telkin etdikleri marzı gurur, ölçüsüz terakki arzuları ile çocukların dimağlarını bozarlar. Vaktinden evvel tahsile başlayan, sabahdan akşama kadar mektebde yorulan, eve gelince de ıstırahat bile etmeksizin kitaba kapanan zavallı genç, oyun ve eğlenceye karşı lakayd kalır. Ve henüz neşv-ü nema yaşında hayatı mütemadi bir didişme olarak anlar ve

çabuk harab olurlar. Birçok dersler ve ihtarlarla sersem olan kafası okuduğunu hazım edemediği gibi, vakitsiz Hazal-ı ‘asabiyi ya’ni sinir yorgunluğu da mücib olur.

Sen mahkeme –i cinayetinin intihar hakkındaki evrak-ı dosyalarını tedkik eden Levi Peruval imtihanlarda muvaffık olamamak yüzünden intihar edenlerin bir kısmının cesaretsizliğinden, diğer bir kısmının da mesleğinde muvaffak olamayacakları, onlara yük olacağı kana’atiyle korku ve tereddüdden kendilerini kendilerini ikna ettiklerini görmüşdür. Bu ma’nasız ve münasebetsiz çalışma bu gibi zayıf iradeli gençlerde sinir yorgunluğu – muceb oluyor, hatta bazılarında da erken bunama denilen cinnetin inkişafına oluyor. Bundan dolayıdır ki; bir kısım ruhiyatçılar pek haklı olarak meseleye imtihanlarının ‘aleyhindedir.

Levi Peruval kitabında bu yüzden bedbaht olan bir genç kız validesinin telhif satırlarını kayd ediyor: “Kızım… Nahiyesi mektebinde müdire idi; bu son zamanlarda müfettiş olabilmek için pek ziyade çalışmış ise de imtihanlarında muvaffak olamamıştı. Bu ‘âdem-i muvaffakiyet kızımın kuva-yı ‘akliye ve muhakemesini haleldar etmiş ve işte gördüğünüz gibi birkaç zamandan beri böyle kuvvetli, ve dai’mi suretde kendi kendisine yalnız oturup düşünmeyi sever, herkesle konuşmakdan şiddetle mustarib bir hale girmişdir.” Bu validenin tasvir ettiği tablo bir ruhiyatçı gözüyle mutala’a edildiğinde kızın erken bunama denilen hastalıkla ma’lul olduğu anlaşılıyor. İşte yine bundan dolayıdır ki gençlerin kafalarını lüzumsuz ma’lumatla doldurmayı inkişaf fikri ve iradi için katil bir zehir olarak ileri sürüyorlar. Bu nazariye bilhassa bizim iskolastik terbiye için pek variddir.

Gençlerimizin seciye ve irade kaybına sebeb olan ‘amellerden biri de iptida’iden başlayarak, lise ve Dar-ül fünunlardaki tedris usulleridir.

Bina’en’aleyh cumhuriyet ma’arifinin ilk işi mekteb programlarının ıslah ve gençliğin zihnini kırk anbar haline koyan tedris usüllerini programlarımızdan tamamıyla tard etmek olmalıdır. Bu nev’i tahsil ve terbiye ‘amel olduğu gibi suist’imallerde de mühim rol oynar. Gençler de alkolik bir babanın oğlu bile gelirini kesmek suretiyle intihara teşebbüs etmiş ve intihardan evvel de posta vasıtasıyla bana bir mektub göndermiş idi. Bu mektubun en canlı noktalarını zavallı genç babasına la’net okuyan satırları teşkil ediyordu. Her akşam içen baba alkolün verdiği zevkle oğlunu kekeme konuşmaya teşvik ediyormuş.

Taklid yaşında bu tarzda mükalemeye alışan bedbaht genç bugün sahih bir suretde tekellüm edememekden ma'nevi bir ıstırab duyuyor ve o ıstırab onu intihara sevk ediyor. İşte bir müterediddinin intiharı ta babasından menşe'i alıyor; Avrupa'da da böyle müterediddi anaların mahsulü olan gayr-ı meşru' çocuklar arasında sık sık intiharlar görülmektedir. Ebeveyni tarafından terk edildiği için intihar eden çocukların 2400 nisbetinde olduğu istatistiklerden anlaşılmaktadır. Bina'en'aleyh gerek evliya-ı intikal gerekse mürebbiler çocukların seciyelerini etmek mecburiyetindedirler. Denilen bazı mizaclar vardır ki; bunlarda zaman zaman neş'e ve keder nöbetleri görülür. Bu bünyede olanlar keder zamanlarında pek kolaylıkla canlarına kıyabilirler. İşte bunların ruh hastalıklarını okuyabilecek ancak ruh hekimidir. Her kabahat yapan çocuğu cezalandırmadan evvel onların ıslahına gayret etmek beşeriyetin istikbali için pek lüzumludur. Bilhassa şımarık çocukları muhakkak bir ruh hekiminin bulunduğu yere tevdi' etmek onları hayatın elem ve ıstırablarına tahammül edecek suretde yetiştirmek lazımdır.

Üçüncü bir kısım da intihar dakikasına kadar tabi'i görünenlerdir demiş idim. Bunlarda da intihar dakikasında ani bir cinnetin inkişaf etmesi; ruh muvazinesinin haleldar olması mümkündür. Bundan dolayıdır ki bütün psikolog ve sosyologlar intiharı bir 'alamet-i tereddi olarak tavsif ediyorlar.

İntihara man'i olmak için bilhassa genç dimağlara bedbini telkin eden eserlere man'i olmak, onların idare ve seciyelerine nikbini, ümid ve cesaret aşılamak ruhi telkinler yapmak lazımdır. İntihar edenleri bir kahraman gibi gazetelerin ilk sahifelerinde teşhir etmek sirayet nokta-ı nazarından mühimdir.

Yunan kadimde böyle bir intihar istilası görüldüğü zaman Kral bu tarzdaki eserleri imha ettirmiş ve bunun tesiri görülmüştür.

Bizde intihar edenleri vatandaşlık hakkından mahrum etsek; teşebbüs edip kurtulanları tımarhanelerde tedavi etsek; herhalde bunun önüne geçebiliriz.

Bilhassa intişar eden romanların gençlerin dimağlarında yaptığı te'sir ihmal edilmeyecek kadar mühimdir.

Dejenere, ve isterik kadınların pek çok kere kendilerini bir roman kahramanına benzeterek intihar etmeleri vaki'dir.

Appendix 25 Niçin İntihar Ederler?

Sevimli Ay, Number: 1(25-1), Volume:3, Year: 3, March 1926, p. 4-5.

Sevimli Ay'ın geçen nüshasında Doktor Fahreddin Kerim Bey'in intiharlara 'aid kıymetli bir yazısı vardı. Ben de intiharları yakından ta'kib etmiş bu hususda ince tedkikat yapmış olduğumdan bu mes'ele üzerine kari'lerin tekrar nazar-ı dikkatini celb etmeyi fa'ideden hali bulmadım.

İntihar edebilmek için, herhalde insanı hayatına nihayet vermek için bu vahşi vasıtaya müraca'ata mecbur edecek kadar mühim bir sebeb olmak lazım gelir değil mi? Sakin ve sağlam bir kafa ile düşündüğümüz zaman hayatlarına kendi kendilerine nihayet verenlerin böyle mecbur, zaruri bir sa'ik altında hareket ettiğini tahmin ve kabul ederiz. İntihar bizati katl olduğu için, sinirleri sarsan, iradeyi selb eden, dimağı fa'aliyeti durduran ve insanı şu'ursuz bir hale getiren bir sebeb aramak ihtiyacını duyarız.

Halbuki intiharın ne kadar saçma, ne kadar sebebsiz, ne kadar gülünç sebeblerle ifa' edildiğini bilseniz, insanlara acır, müntehirlere gülerdiniz. Gazetelerde okuduğunuz intihar vak'alarını tedkik ediniz. Ve intihar sebeblerini bir deftere kayd ediniz. Çok gülünç, çok garip neticeler karşısında kalacaksınız.

Altı aydan beri İstanbul ve taşrada cereyan eden intihar vak'alarını ta'kib ettim ve şu garib neticeye vardım: İnsanlar ma'nasız sebeblerle kendilerini öldürüyorlar.

Altı ay içinde yüze yakın intihar vak'ası kayd ettim. Bunlardan birisi hidmetçilikden bıktığı için, biri mektebe giremediği için, üçüncüsü annesiyle imtizaç edemediği için, dördüncüsü kaynanasıyla geçinemediği için, beşincisi hemşiresine kızdığı için, altıncısı çalıştığı a'ileye karşı mahcub bir mevki'ye düştüğü için, yedincisi horozu kaçırıldığından dolayı babası tarafından muaheze edildiği için intihar etmişdir. Bu listeyi binihaye böyle temdid edebilirim. İntihar sebebleri içinde açlık ve sevda ikinci derecededir. Bir ay içinde vu'ku bulan yirmi vak'adan yalnız birisi açlıkdan, ikisi sevda yüzünden vuku' bulmuştur.

Bu intihar garabetleri yalnız bizim memlekete has bir şey değildir. Amerika'da müntehirleri hayatlarını ifnaya sevk eden sebebleri araştıran bir

gazetede, bizim gibi bir takım garib vak'alar kayd etmiştir. Adamın birisi intihar edebildiği takdirde hayatında muvaffakiyetle başarabileceği yegâne şey olduğunu düşünerek kendini öldürmüş, bir genç kız saçlarının kesilmesine kısa etek giymesine müsa'ade edilmediği için hayatına nihayet vermiş, bekar bir kadın sebeb-i intiharı ölmek üzere yatağı yanında yalnız şu cümleyi havi bir kağıd bırakmış: "Ah bu erkekler": Bir adam tramvayla gidip gelirken bıktığı için, bir diğeri de otomobili ikide bir bozulduğu için intihar etmişdir.

Fakat, bu sebebler, müntehirlerin intihar esnasında buldukları zahiri sebeblerdir.

"Ölüm Allah'ın emri, hastalık bahane" dedikleri gibi intihar da daha çok mühim 'amillerin tesirine tabi'dir. Yoksa zahiri sebebler birer bahaneden başka bir şey değildir.

İntiharın hakiki sebebleri biri ferden kendi şahsına, diğeri yaşadığı cem'iyetin 'umumi hayatına nazaran iki menşeine irca' edilebilir.

Ferdi sebeblerin yanında hastalık vardır. Ondan sonra açlık, sevda, dördüncü derecede 'izzet-i nefs mes'elesi gelir. Müntehirler ekseriya ya bedenen, veya dimağen hasta kimselerdir. Frengililer, alkolik adamların evladları, sinirliler arasında intihar vak'aları çokdur.

İkinci derecede açlık gelir. Birçok ahlaksızlıkların menbaı açlık olduğu gibi, intiharın da mühim sebeblerinden biri ma'dadır.

Aşk intihar sebebleri arasında üçüncü dereceyi işgal eder. Avrupa ve Amerika'da aşk yüzünden intihar edenler ekseriyetle erkeklerdir. Bizde bilakis sevda kurbanları daha ziyade kadınlardır. Kadın maddi ve ma'nevi her türlü ıstıraba erkekden daha ziyade tahammül eder. Fakat sevdada aldanmağa ve bedbaht bir mu'aşaka tahammülü yoktur.

İCTIMA'I SEBEBLER

Bu ferdi sebeblerde bir takım ictima'i sebeblere tab'idir. Ferdin bütün hayatını tanzim ve idare eden cem'iyetdir. Cem'iyet buhran içinde olmaz, hayat muntazam ve sakin olursa, muhit dar, ictima'i kontrol kuvvetli bulunursa intihar azalır. Fakat ictima'i buhran ferdlerin hayatını alt üst eder, ictima'i nizam bozulur, ictima'i kontrol kalmazsa, ferdler muvazenelerini şaşırır, ahlaksızlıklar, cinayetler ve bu meyanda intiharlar çoğalır.

Siyasi buhranlar da intihar ‘avamilinden biridir. Siyasi ve mali buhranlar cem’iyetde nizam-ı ictimai’yi alt üst eder. İnsanlar istinad etdikleri mü’esseselerin ayakları altında kaldığını his eder etmez me’yus ve nevmid olurlar. Bu yaz ve nevmidi onları intihara sürükler. ‘Umumi Harb’den sonra Türkiye ve Almanya’da intihar kaimi hayretengiz bir suretde artmıştı. Harbi müte’akib senelerde, Almanya’da her sene on bin kişi intihar ediyordu. İngiltere’de intiharların mikdarı senede (4000), Fransa’da senede sekiz bin kişidir.

Me’şru vicdanın heyecanda bulunduğu zamanlarda ferdler hep ‘aynı gaye etrafında toplanan kimseler olduıkları için intihar azalır. Harb esnasında, me’şru vicdanın en son heyecan devresinde, intiharlar birden bire tevakkuf eder.

İctima’i kontrolün kuvvetli olması da intiharı azaltır. Küçük ve dar muhitlerde ferdler etraflarındakilerin kontrolü altında yaşarlar. Her hareketiniz ta’kib edilir ve her işten dolayı muhitinize hesap vermeye mecbur tutulursunuz, bu ictima’i kontrolün bu kadar sıkı olması insanları intihardan men’ eder. Bunun içindir ki büyük şehirlerde küçük şehirlerden daha ziyade intihar vak’ası olur.

KADIN MI ERKEK MI DAHA ÇOK İNTIHAR EDIYOR?

Avrupa ve Amerika’da erkek müntehirler, kadın müntehirlerden birkaç misil fazladır. Halbuki bizde intihar eden kadınla erkeklerin ‘adedi birbirine müsavidir. Avrupa’da bir kadına mukabil dört erkek intihar etmektedir. Bizde hakiki istatistik olmamasına rağmen, bir seneden beri hususi suretde tuttuğumuz bir istatistik bizde kadınların da intiharda erkeklerden geri kalmadığını göstermiştir.

Evlenmemiş erkek ve kadınlar, evli erkek ve kadınlardan daha ziyade intihara mütemayildirler. Evlendikten sonra çocuksuz, kocasını gayb eden müntehirlerin ‘adedi, bekar müntehir kadınların ‘adedine fa’ikdir. Kadın yıkılmış bir ‘aileye güç tahammül etmektedir. Çünkü dul erkek için yeni bir ‘aile hayatı kurmak basit olduğu halde, dul kadın için hayli müşküldür.

Okumuşlar, tahsil görmüşler, cahillerden daha ziyade intihar ediyorlar. Her memleketde yapılan tahkikat mütefekkir, münevver, hassas kimselerin daha ekseriyetle daha kolaylıkla intihar etdiklerini göstermişdir. Bunun da sebebleri vardır.

Ma'lumatın çoğalması ile dini imanın zayıfladığı görülür. Dindar kimselerin, müntehirlerin Ahiret'de cezaya ma'ruz kalacaklarından korkmaları onları intihardan men' eden mühim bir 'amildir. Gerek Musevi, gerek Hıristiyan, gerek Müslüman, hakiki mü'minler arasında intihar azdır. İman insanı intihardan men' eden en kuvvetli 'amildir. İntihar edenler ekseriyetle imanı gayb eden kimselerdir.

Sonra tahsil görmüş adamlar daha hassas, daha yorgun, daha az mütehammildirler.

Bunlara 'ilave edilecek mühim bir nokta da 'asri hayatın büyük şehir sakinleri üzerinde tevellüd etdiği 'asabiyetdir. Bugün hayat, eskisine nisbetle çok daha çetin bir su-i müstelzimdir. 'Aynı zamanda büyük şehirlerde izdiham, vesa'it-i nakliyenin 'asab üzerindeki ter'siri insanı yorar, 'asabı gerer, ve ferdi ufak bir hareketden 'azami te'siri duyacak bir 'asabi buhrana sevk eder. Onun içindir ki İstanbul'da taşraya nisbetle daha çok intihar vak'ası olur.

Zaten intihara medeniyetin tevellüt etdiği bir hastalık nazarıyla bakıyorlar. Köylüler arasında intihar meçhul gibi bir şeydir. Bir köylü kızın intiharı hepimizin hayretle göreceği bir hadisedir. Halbuki İstanbul gibi şehirlerde intihara tabii hal nazarıyla bakılır.

İşte İstanbul'da ikide bir nüks eden, ve moda halini aldığı görülen intiharlar böyle tesirler altında, fakat ma'nasız sebeblere 'itafen ika edilir. Bu makaleyi okuduktan sonra gazetelerde göreceğiniz intihar vak'alarının sebeblerini tedkik ediniz. Vasıl olacağınız garib netice sizi de hayretde bırakacakdır.

Appendix 26 Yeni Müsabakamız:

Kızlar da Kocalarını İntihap Hakkına Sahip Olmalı mıdırlar?

Sevimli Ay, Number: 1(25-1), Volume:3, Year: 3, March 1926, p. 48.

Şimdiye kadar müteamil olan ka'ideye göre izdivaçda yalnız erkeğin arzausu ve re'yi mevzu'-u bahis olurdu. 'Asrileşen 'ailede bugün kızlar oldukca serbesti kazanmışlardır, fakat ne de olsa bir kız bir erkek gibi talib olduğu erkeği istemek hakkından mahrumdur. Kızlara da bu hakkı vermeli mi? Vereceksek niçin, vermeyeceksek niçin?.. Esbab-ı mucibesiyle fikirlerini yazacak kar'iler arasında ekseriyeti kazanan fikri musabakayı kazanmış olacak. Bu fikre rey verenler arasında çekeceğimiz müsabakada birinciye beş lira, ikinciye sabah şuayada bir agrandisman çıkarmağa hakkı, üçüncüye 'aynı fotoğrafhanede altı tane kabine resim, dördüncüye Resimli Ay'ın altı aylık abonesi, beşinci Perşembe'nin altı aylık abonesi ona kadar da birer ilra verilecekdir. Cevaplar Yirmi Sekiz Şubat'a kadar da'iremize gönderilmelidir.

Appendix 27 Kadın Mefkureleri

Münire Handan

Sevimli Ay, Number: 1(25-1), Volume:3, Year: 3, March 1926, p. 39-42.

Kadınların memleketle, hayatla, fikir ʻalemiyle münasebetde olmadığını iddi'a ederler. Bu iddi'ayı her memleket için aynı kuvvetle kabul edemediğimden yalnız bizim memleket kadınlarını tedkik etmek, bizim kadınların mefkurelerini bulmak istedim. Kadınlar her yerde birbirlerine benzediği için bunların bir tanesini tahlil ile ʻumumiyete yakın bir neticeye varacağımı zan ediyorum.

Bizde kadınlar niçin fuhuşa düşerler?.. Bu henüz ʻilmi bir suretde konuşulmuş bir mes'ele değildir. Ben ʻilmi ve sa'ika tedkiklere ve tecrübelere istinad etmiyorum. Yalnız bu sahada rastladığım bir kadından aldığım his ve fikirleri, bir de ʻailede tanıdığım bir kadını yazacağım. Bu iki kadın bana kadın mefkurelerinin ne olduğunu öğretdiler.

Harap ve sefil bir odada otlar arasında büyümüş bir çiçek kadar güzel, ve bu güzelliğini para ile satan bir kadın bana hayatını böyle anlatdı:

"Günahlarını i'tiraf, hatta benim gibi fuhuşun en sefil kademesine inenler için bile güçdür. Fakat ben hepsini söyleyeceğim. Mektebi terk edip hayata çıkdığım zaman çok samimi saf bir çocukdum. Yegâne mefkurem izdivaçdı. Çocuklukdan sıyrılıp genç kızlık hislerinin ruhumu ihtiraza getirdiği ilk zamanlarda güzel olmak, güzel görünmek, rast geldiğim her erkek ve her insan üstünde çekici bir te'sir yapmak kalbimi gıdıklayan en tatlı emeldi. Babam bu ʻaleme izin vermezdi. Gizlice hizmetçileri kandırarak pudra, kırmız aldırır kadınlardan güzellik veren kadın sırlarını öğrenmeye çalışırdım. Hayatımın en büyük meşguliyetini ve zevkini bu teşkil ederdi. Güzel bir boya, güzel bir saç tuvaleti için sa'atlerce ayna karşısında durur, sa'atlerce, bozar yapar, sa'atlerce yorulur harab olurdum. Fakat aynanın karşısında, muzaffer bir sultan gibi çehremde bir güzellik, vücudumda her ʻizaya bir tenasüp verebildiğim zaman duyduğum zevki ancak hududları aşan muzaffer bir kumandan duyabilirdi.

Güzel olmak, güzel görünmek için her işkenceye katlanırdım. Bir gün cildi şeffaf gösterecek bir pomad verdiler, bunu sürmek için evvela yüzü iyice yıkamak, sonra yanakların üzerinde yarım sa'at sıcak su kompresleri, yarım

sa'at soğuk su kompresleri tutmak, bu pomadı sürmek lazımdı. Bu maddeyi sürdükden sonra sıcak bir havluyu yüzüme örterek bir sa'at mütemadiyen havluyu ısıtdırıp değişdirmek icab ediyordu. Bütün bu işkencelere her gün sa'atlerce katlanır, hiç şikâyet etmezdim. Bunlar beni yegâne gayeme götüren vasıtalardı. Sokakda, uzun boylu,kılıcını taşlara vurarak geçen bir zabitin meşhur bir bakışı benim bütün bu işkencelerimin mükafatıydı.. Ayaklarımı küçük göstermek için daima bir numara küçük iskarpin giyer, her adım bana dehşetli bir ızdıraba mal olduğu halde hiçbir ses çıkaramazdım.. Güzellik için yaptığım fedakarlıklar bi-nihayedir. Bunu erkekler hiçbir zaman takdir ve tahmin edemezler. Güzel olan bir kadın daha çabuk evlenir. Güzellik aynı zamanda beni ikinci gayeye götüren bir yoldu. Ve bu yoldan çabuk hedefime vardım. Ben mutavassıt bir 'ailenin kızıydım. Zevcim çirkin olmakla beraber zengin ve yüksek bir mevki'iye sahip bir adamdı. Evlendikden sonra yine en büyük emelim güzel görünmek ve kendimi sevdirmekdi.

Bunda çok muvaffak oldum. Kocam beni çıldırasıya seviyor, benim için hiçbir fedakarlığı esirgemiyordu. Ben onu seviyor muydum?... İlk zamanları evet. Daha henüz üzerimdeki safvet ve samimiyet devam ediyordu. Her kadının kocasını sevmesi, lazım diye biliyor, kendimi verdiğim bu adama kalbimi de vermeğe çalışıyordum. Fakat o akşamları eve yorgun argın gelir, benim sa'atlerce emek sarf ederek meydana getirdiğim güzel elbiselerime, güzel tuvaletlerime hiç de aşina olmayan bir nazarla yaklaşır, dudaklarımdan öperdi… Bekler, bekler, sa'atlerce beklerdim. Benim için hiçbir şey söylemezdi…. Ah, ruhum ince bir 'azabla burkulurdu… Ben haftalarca terziden terziye koşarak meydana getirdiğim bu şaheser elbiseyi, ayna karşısında sa'atlerce emek sarf ederek, işkencelere katlanarak meydana getirdiğim güzelliğimi kendi erkeğime bile 'arz edemedikden sonra, güzelliğimin, letafetimin, yegâne faidesi vardı… Sevmek, sevilmek ruhumun ihtiyacıydı. Fakat niçin sevildiğimi bilmek şartıyla… Bu gururumu yükselten, bir kadını feth eden en kuvvetli bir nokta idi… Kocam bana hiçbir zaman bu sebebi tahlil etmezdi… Sadece beni seviyordu. Ben bu kuru 'aşkdan hiçbir şey anlamıyordum. Yolum üstüne çıkan erkekler elbisemdeki en ince kıvrıma kadar görüyorlar, gözlerimdeki ma'nayı, penbe tenim üstünde taze bir goncaya benzeyen genç kadın taravetimi onlar ne ince, ne tatlı bir lisanla sanki bir şi'ir okur gibi bana okuyorlardı. O zaman niçin sevildiğimi anlıyor, kalbimde sevmek, ve sevilmek için

derin bir menba' kaynadığını duyuyordum. Kocamla aramızdaki rabıta gittikçe mihaniki bir şekil alıyordu. Bu susuz hayat içerisinde kendimi çölde yanıyor gibi zan ediyordum. 'Aşk, sevmek, sevilmek benim için yegâne gaye olmuşdu. Kocamın bir makine gibi her gün tekrar eden 'aynı hareketleri beni ondan da insanlığımdan da nefret etdiriyordu… Sıcak odamda, yumuşak yastıkların üzerinde elimde ayna kendimi tedkik etdiğim zaman bu 'aşkı daha kuvvetle duyuyordum. Bütün bunlara rağmen kocama ihanet etmiyordum. Evimi bozmakdan korkuyordum. Buradaki refah ve sa'adet huzurumu buraya çok bağlamışdı. Sergüzeşte atılarak sefalete düşmekten korkuyordum. Fakat hayat da'îma 'aynı şekilde devam etmiyor. Kocamı me'muriyetinden tenzil etdiler. Korkduğum sefalet yavaş yavaş baş gösteriyordu. Ve ben bu hayata niçin katlanmışdım. Güzelliğimi gençliğimi 'aşkımı ödemeyen bu adam için senelerden beri yapdığım fedakârlık güme gitmişdi. Bütün bunlara mukabil bana bir maddi refah te'min ediyordu. Şimdi ondan da mahrumdum. Bugüne kadar sükuta katlanan bütün bu 'azab yavaş yavaş şikâyet ve 'isyan şeklinde tezahür etdi. Her akşam bir hiçden kavga ediyor, günlerce barışmıyordum. Hayatımız artık bir ızdırab oldu. Önümde genç, güzel, çiçek gibi süslü kadınları gördükce harab olan gençliğime, hayatıma ağlıyordum. Bu çok sürmedi. Kalbimdeki bütün menba'lar birden kaynadı. Gençliğim, güzelliğim, 'aşkım, hepsi birden beni hayata çağırdılar…

Bu yeni girdiğim hayatda para, 'aşk, zevk, eğlence, neş'e her şey var. Kalbim bir süzgeç gibi dolup boşalıyor, etrafımda güzelliğime, vücudumun ahengine neş'eme kurban olan 'aşıklar çoğaldıkca bu kaynayan menba'nın ne feyzli, ne hararetli olduğunu duyuyorum.

—Şimdi varacağınız noktaya geldiniz mi?

Genç kadın düşündü. Kim blilir belki bu su'ali hiç kendine sormamışdı:

—Hangi nokta? dedi…

—Ne arıyordunuz, nereye varmak istiyordunuz güzellik mi, gençlik mi, 'aşk mı, para mı?...

—Bunların hepsini istiyordum… Zaman zaman bunların hepsinin geçici olduğunu, bir günbu harab kulübede kim bilir hangi sefilin kolları arasında can vereceğimi de bilmiyorum. Fakat ben buraya gelmek için yola çıkmadım. Beni hayat getirdi….

Hayat her insanın elinde sahibinin kabiliyetine, zekasına mahsus, ve cem'iyetine göre başka şekil, başka cereyan alan hayat insanları idare ettiği müddetce eline yolumuz ölçülmemiş bir yoldan bir mezbeleye çıkar. İnsanları insan yapan kuvvet, hayatı insanlar tarafından idare eden, seyranını çizen kuvvetdir… Bu kadın buraya nereden ve niçin geldiğini bilmiyordu. Çünkü elinde mefkure diye oynadığı oyuncaklar yalnız birer vasıta, birer hayat vasıtasıydı…. O bunu tahlilden 'acizdi….

Kadın mefkurelerini başka bir kadının elindeki kırık dökük oyuncaklara tahsis etmek istemedim… Biraz daha ileri, sıcak ve samimi bir yuvanın bir köşesinde hayatını kocasına ve çocuklarına tahsis eden fazilete daha yakın bir kadına kadar götürmek bu tahlilin kıymetini aratmak için lazımdı…

Bu kadın da hayatı bana başka bir perdeden 'aks etdirdi… Ve ben bu netice karşısında biraz hüsran duydum.

"Benim gibi kadınların gençlikde en büyük gayeleri izdivaç, izdivaçdan sonra da çocuklarıdır" dedi…

Bu klişe, ne güzel cümle, ne kıymetli, idi! Ne oldu? Fakat ben kat'i hükümler üzerinde durmak istemiyordum. İşin ruhuna günahına varmak, yuvaya kendini fazilet namına hapis eden bu munis kadının hislerine ve fikirlerine kadar yükselmek istiyordum. Hayatını muhtasar eylemek istedim. "Hayatda ben hiçbir kadının mes'ud olduğuna inanmam. Bizim hayatımız bir fedakarlıkdan 'ibaretdir. Gayesine varmış 'acaba hangi kadın var. Ben hayata yeni girerken güzel değildim, fakat bir erkeği işgal edebilecek kadar cılızdım. Bununla beraber güzel görünmek, çevremdekilere kendimi güzel göstermek belki sizce bir za'afdır, fakat bence bir ihtiyaçdı. Bence güzellik ruhun harice 'aksidir. Kimse kendini bu na'metden mahrum etmek istemez. Bundan başka bir kadının evlenebilmesi için elindeki en büyük serveti güzelliği, gençliği ve parasıdır. Ben paradan mahrumdum. Pek güzel değildim. Gençdim, ve henüz kabaran kalbimin bütün kuvvetiyle 'aşka ve sevilmeye ihtiyacım vardı. Bütün gecelerim ve günlerim bir hayal arkasında çok cazib, insanı bayıldan bir hayal arkasında koşardı. Onunla yatar onunla kalkardım. Ne yapsam, o görür, yanımdan ayrılmazdı. Bu benim müstakbel zevcimdi. Onu hayalimde öyle süsler, öyle şayan bir hale getiriyordum ki. Sonra hakikatden çıkan taliler buna benzemezdi. İnkisar-ı hayale uğrardım. Ne kadar seneler ben bu hayal ile yaşadım… Bu hayal ile beraber ne çayırlarda gezdim, taze meşk kokulu

bahçelerde sevişdim. Ne süslü çardaklar altında uyudum… Bu aylarca senelerce beklediğim hayal nihayet geldi. Fakat hakikat hayalime uymadı. Ben onu da sevdim. ‘Aynı kuvvet, ‘aynı hararet, ‘aynı şiddetle sevdim. Çünkü kalbimde hayal haline, mefkure haline gelmiş bir ihtiyaç vardı. O ne şekilde olursa olsun kalbimin onu kavramak, ve onun elinde erimek ihtiyacı vardı. İşte ben kendimi gözleri kapalı olarak bu hayale teslim etdim.. Gözlerimi açdığım zaman bahçeler kurumuş, çardak sararmış, çiçekler solmuşdu. Bu hayal ile hakikatin tesadüfünden elime bir çocuk kaldı. Kanatları kırılmış bir kuş gibi yuvamda kendimi ona ve çocuğuma hasır etdim. Benim yaptığım fedakarlığa mukabil o bana ne veriyordu… Para… İşte bütün hayatımın yegâne rabıtası… Gün gün benden uzaklaşıyordu. Başka kadınlarla yaşadığını biliyordum. ‘Aşk onun nazarında çok maddi bir şeydi. Her kadın onun için koklanacak bir çiçek mahiyetinde idi…. Şüphesiz artık beni yüzlerce def’a koklamakdan usanmışdı. Biraz da taze çiçek, taze koku, biraz hıyanet, hareket, koşmak ve kovalamak onun gayesiydi…

Ya ben?... Benim ‘aşka ihtiyacım yok muydu?... Fakat ben niçin sevdiğimi ve niçin sevildiğimi bilmek istiyordum. Bu gururumu yükselten, bir kadını en zayıf noktasından vuran noktadır. Kocam hiçbir zaman bu şeyi tahlil etmedi. O akşamları eve yorgun argın gelir, benim bin bir müşkül içinde hazırladığım güzel elbiselerime, güzel tuvaletlerime hiç de aşina olmayan bir nazarla yaklaşır, dudaklarıma sahte bir ‘aşkla gülerdi. Bekler, bekler, beklerdim. Benim için hiçbir şey söylemezdi. Sa’atlerce ayna karşısında kendimi tahayyül ederdim. Sevilmeyecek kadar çirkin değildim… Hatta güzeldim. Güzel olmak için, güzel görünmek için, çok kadın gibi birçok fedakarlığa katlanıyordum. Fakat onun lakaydisi karşısında, benim ne güzelliğim, ne süsüm, gençliğim para etmiyordu. Bazen geceleri sabaha kadar beklediğim boş odada başımı yastıkların altına kor, sabahlara kadar ağlardım. Bu çuvalda yalnız kalbimi, değil güzelliğimi ve gençliğimi de gayb ediyordum. Bu ıstırab elimdeki bütün hazineleri de benden götürecekdi. Bir gece eve sarhoş gelmişdi. Cebinden mendilini alırken yere bir şey düşürdü. Bu bir kadın fotoğrafıydı. Eğildim, aldım, İkimiz beraber seyretdik, sonra kalbimden taşan çok samimi bir kıskançlıkla fotoğrafı yırtdım ve parçalarını suratına atdım:

—Yazık değil mi, dedi, evde güzel bir kadın…

Kocamı benden alan o kadının güzelliğini her şeyden fazla kıskandım… Ben niçin onun kadar güzel değildim… Hem kocam ne cesaretle bana onun güzelliğinden bahs ediyordu. Bu rabıtayı burada kırmak isterdim. O sarhoşdu, yaptığının farkında değildi.

Çekmeceleri boşaltdım, eşyaları alt üst etdim, artık gidiyordum. O sabah uyandığı zaman her şey hazırdı:

—Ne o, göç mü var? dedi…

Bilseniz kalbim, sanki bir tutam iplik gibi birbirine girdi. Cevap vermedim, o su'ali tekrar etdi. Yerdeki yırtılmış parçaları gösterdim. Topladı, yan yana koydu, o zaman bir bulut arkasına saklanan sarhoş dimağı perdesinden sıyrıldı, hakikatle karşı karşıya geldi. Ne diyecek diye gözlerine bakıyordum:

—Çocukluk etdim, dedi….

Çocuk, biz doğar, büyür, ölürüz, fakat çocuklukdan hiç kurtulmayız. Hayatın en müthiş faci'ası karşısında bile bizi çocuklukla itham edersiniz…. Bu def'a iradem biraz daha kuvvetliydi… Eşyalarımı topladım:

—Nereye gidiyorsun?.. dedi…

Yatağından henüz kalkan mini mini çocuğum değildi:

—Nereye gidiyoruz anne?.. dedi…

Nereye… Bilmem… Onu ben de düşünmemişdim. İşte o zaman önümde bir dünya devrildi hayatda 'izzet-i nefsimi karşı bile, gidiyorum diyemeyeceğim kadar 'aciz olduğuma ağladım… Çocuğum, o beni susdurmak istiyordu… Kafam işliyordu… Nereye, nereye gidebilirim?.....

Hiçbir yere gitmedim. Ve her zaman orada kaldım. Ve hala oradayım…

—Şimdi varacağınız noktaya geldiniz mi?..

—Hangi nokta?

—Ne arıyordunuz? Nereye varmak istiyordunuz? Güzellik mi, gençlik mi? 'Aşk mı, para mı?...

—Bunların hepsini istiyordum. Fakat hayat bana çok tama'hkar davrandı. İstediklerimin hiçbirini vermedi. Şimdi ne istiyorum, bilmem, nereye varacağım, burada niçin oturuyorum, bunları hiç bilmiyorum.

Yalan söylüyordu. Tahlil etmişdi.. Fakat bilerek katlandığı mezelleti hiç olmazsa bilmeyerek göstermekle teselli buluyordu… Tesellisine hiç dokunmadım… Fakat ben onu oraya bağlayan 'amelin, o yuvarlak, insanları birbirine katan, küçük bu kadınlardan ikisi de bana ne memleketden, ne

hayatdan, ne fikirden bahs etdiler. Ellerindeki vasıtalarla ve ruhlar gibi mefkurelere bakdım.

İkisi de ma'nevi kuvvetlerini 'aynı gaye, ve 'aynı kuvvetle üzerinde temerküz etdirmişdi. Ellerinde mefkure diye tutdukları yuvarlak ma'den yükseldikce, onlar güzellikleriyle, gençlikleriyle, 'aşklarıyla, bütün bu mefkure kırıntılarıyla aşağı düşüyorlardı….

Appendix 28 Bizde Kadınlar Neden Çalışırlar?

Niyazi Enver

Sevimli Ay, Number: 1(25-1), Volume:3, Year: 3, March 1926, p. 5-7.

—Anne… Anne…

Buruk, hıçkırıklı, üşümüş bir çocuk sesi, rüzgârın uğultusunu yararak soba başında yazı yazmakla meşgul bana kadar geliyor, keskin sert bir hançer gibi kalbimi parçalıyor, dimağımı alt üt ediyordu. Kulak verdim. Derinden, uzaktan gelen ve bir feryadı andıran bu çocuk sesi, hıçkırıklar içinde devam ediyordu;

—Anne… Anne…

Dışarıda yağmurla karışık sulu bir kar yağıyor, tipili bir rüzgâr ikide bir pencereleri kamçılıyordu. Sokakda büyük insanların bile bulunmadığı bu sa'atde bu çocuk sesi nereden geliyordu?

Sesin geldiği tarafın penceresine gittim. Karşıda komşumun fakir kulübesi önünde dört yaşlarında bir kız çocuğu yağmurdan korunmak istiyor gibi soğukdan donan ellerini omuzları hizasına kaldırmış çıplak ayaklarını yere vurarak bağırıyordu:

—Anne… Anne…

Yağmur altında üzerine yapışan yırtık elbisesi çamur içinde kalmış ayaklarıyla yavrucuk bağırdı, bağırdı, sonra onun feryadına lakayd kalan kapıyı taşladı, istinad edenler nazarlarla etrafından yardım dilenmeğe başladı. Mazlum ve yaşla dolu bir nazarla komşuların pencerelerine bakıyor, kendisine sıcak bir oda açacak bir dav'et bekliyordu.

Hizmetçiyi gönderdim, yavruyu kucağında benim odama getirdi. Elbisesi vücuduna yapışıyordu. Çıplak başı ıslanmış, saçları yapışkan bir sülük gibi başından sarkmışdı. Hararete o kadar münhasırdı ki beni görmedi. Zaten yaşlar gözlerini karartmış, soğuk ve yağmur sinirlerini döndürmüşdü. Yapışacak gibi sobaya sokuldu. Kucaklar gibi kollarını açdı. Üç dakika öyle kaldı. Gözyaşları sakıt yanaklarından yuvarlanıyordu. Artık ağlamıyor, fakat ısındıkca gevşiyor, üzeri kurudukca odayı kirli bir koku kaplıyordu. Beş dakika sonra bütün bütün gevşedi. Sobanın arkasına sokularak yere oturdu.

Yorgun ve bitkin idi. Fakat gözlerine biraz hayat, vücuduna biraz hareket gelmişdi. O vakit bu faci'ayı örten perdeyi kaldırmak istedim.

—Yavrum dedim, niçin ağlıyordun? Kapıyı sana niçin açmıyorlardı? Korkak, muteriz nazarlarla beni süzdü. Söylemekle söylememek arasında müterеddid bir def'a yutkundu. Sonra kendisini soğukdan kurtaran bu adama duyduğu çocuk muhabbetiyle gözleri parladı.

—Annem evde yok, bey amca dedi.

—Annen nerede yavrum?

—Demete gitti.

—Ne demeti?

—Tütün demetine.

—Sen nereden geliyorsun?

—Mektepden.

—Sen mektebe gidiyor musun?

—Ana sınıfına gidiyorum.

Zaten kadının dul ve fakir olduğunu biliyordum. Çocuğun verdiği izahatdan anlaşılıyordu ki annesi, çocuklarının gıdasını çıkarmak üzere sabahleyin tütün i'malethanesine gitmiş, yavrularını da mektebe göndermişdi. Fakat ana sınıfında öğleden sonra ders olmadığı için bu küçük yavru evine dönmüştü. Kendisinden büyük diğer üç kardeşi de mektebde oldukları için evde kimseyi bulamamış, işte sokakda kalmışdı. Mahalleye de yeni taşınmışlardı. Çocuğa kimse sahabet etmiyor, yavrunun sokakdaki acı feryadına cevap veren olmuyordu. O gün akşama, annesinin işden 'avdetine kadar çocuğu bırakmadım. Önüne oyuncaklar atdım. Eline biraz ekmek biraz meyve verdim. Bir tarafdan yedi, bir tarafdan oynadı. Yalnızlıkdan hiç canı sıkılmıyordu. İkide bir yanıma geliyor,

—Bey amca bana bir portakal daha verir misin diyordu.

Oynarken hem onu seyr ediyor, hem de kendi kendime düşünüyordum:

Henüz hayatdan bihaber bu ma'sum yavrunun kabahati ne idi? Fakir bir 'ailenin içinde doğmakdan, dul ve fakir bir kadının çocuğu olmakdan başka bir günahı var mıydı? Onu böyle sokaklara atarak ölmeye mahkûm etmek hakkımız mıydı?

Bu düşünce beni o gün rahatsız etdi. Bu çocuk yarının anası olacakdı. Biz onu bugün sokaklarda süründürenler, yarın ondan hidmet bekleyecekdik.

Sa'at üçde 'aynı kapıda üç erkek çocuk daha göründü. En büyüğü on yaşlarında idi. Bunlar daha sert, daha metin, sefalete daha alışkın çocuklardı. Ağlamadılar, bağırmadılar. Evvela kapıyı tekmelediler. Sonra yerden aldıkları taşlarla kapıyı taşlamaya başladılar. Beş dakika kadar süren bu mücadelede mağlub oldular, kapı açılmadı, çocuklar sokakda kaldı. Onları da içeriye aldım. Birer çay verdim. Soba karşısında, belki de bütün kış göremedikleri derecede ısındılar. Dördünün de elbiseleri, yırtık, vücutlarını gösteren pejmürde şeylerdi. Erkeklerin başında uydurma birer şapka vardı. Fakat hiçbirinin ayağında çorab ve kundura yokdu. Sıcak bir evde, vücutlarını ısıtan sıcak bir çay çocuklara yeni bit hayat, yeni bir zindeliği verdi. Dördünün de yüzleri kirli, ayakları kirli, vücutları kirli idi. Belli ki hiç hamam görmemişler, hiç yıkanmamışlardı.

Akşam işden dönen annelerini çağırdım. Zaman ile rengi solmuş, eski, harab bir çarşafa bürünmüş orta boylu, tıknaz, 30 yaşlarında bir kadın odama getirdiler. Çocuklarını soba başında oynuyor görünce validelik şefkati kabardı. Bir def'a şefkatle yavrularına, bir def'a da minnetle bana bakdı. Gözleri dolmuşdu.

—Otur, hanım, dedim.

Kapı başında bir sandalyeye şöyle ilişdi. Gözlerini çocuklarının üzerinden kaldıramıyordu. Gözleri yavaş yavaş doluyor, göğsü kabarıp iniyordu. O da çocuklarını böyle her gün sıcak bir odada soba karşısında oynatmak, onlara biraz huzur, biraz neş'e, biraz hayat vermek istemez miydi? Halbuki o her sabah işine giderken sıcak bir yerde eğlenmek ve gülmek hakkı olan bu yavrucukları, sokağa, yağmura çamura atıyor, onları bir tarafdan beslemeye çalışırken, diğer tarafdan öldürüyordu. Onu tam söyletecek zamandı:

—Hanım, dedim. Bu yavrucukları niye böyle sokakda bırakıyorsun? Günah değil mi?

—Yaşarmış gözlerini minnet ve hicabla bana çevirdi:

—Ah bey efendi, dedi, çocuklarını yağmur altında bırakmak isteyecek kadar katı kalbli bir anne tasavvur edebiliyor musunuz? Onların sokaklarda sürünmelerinden benim kalbim parçalanmıyor mu? Herkesin güzel giyinmiş, şen, mes'ud çocuklarını görüp de kendi çocuklarımı böyle sefil, böyle pejmürde, böyle perişan gezdirdiğimden dolayı kalbimin ne kadar sızladığını, ne kadar geceler yorgan altında gizli ağladığımı biliyor musunuz?

Soba başında oynayan çocuklar birden döndüler. Dikkat ve hayret içinde gözlerini annelerine çevirdiler. Onun kendileri için böyle üzülüp ağladığını hiç bilmiyorlardı. Onlar hayatı olduğu gibi kabul etmişler, başkalarının sa'adeti karşısında sefaletlerini 'izam etmeyi düşünmemişlerdi.

Fatma Hanım yavrularının bu hürmet ve minnetle açılan nazarlarından cesaret aldı, ben sormadan hikayesine devam etdi:

—Bu çocukların babaları altı sene evvel öldü. Şu gördüğünüz küçük kız henüz bir yaşını doldurmamışdı. Altı aylık da gebe idi. Erkek çocukların da en büyüğü o vakit altı yaşında idi. Bu beraberinde küçük yavruları bakmak benim omzuma yüklendi. Kocam kayıkçı idi. Arkasından çocuklara ne bir ev, ne de bir kuruş para bırakdı. Onları ben giydirecek, ben besleyecek, ben yaşatacakdım. Zaten kocam sağ iken de dışarıda ufak tefek işler yapardım. Fakat şimdi üç erkek çocuğumdan ma'ada bir tane karnımda bir tane de kucağımda vardı. Çalışmasam hepsini açlıkdan ölüme mahkûm edecekdim. Çalışsam kucağımdaki ile karnımdakinden hayır yokdu.

Herhalde dilencilik yapamazdım, çalışmaya karar verdim. Küçük kızı çocukların eline bırakır, işe giderdim. Haftada iki def'a ekmek pişirir, evde meydanda bırakırdım. Çocuklar kendi kendilerine oynar eğlenir, ve kardeşlerine bakar, karınları acıkdıkca ekmek alıp yerlerdi. Vücudum işde, fakat 'aklım evde kalırdı. Ruhum yavrularımla beraberdi. Tütün i'malathanelerinde çalışırken ba'zen başım döner sersemleşir, düşer bayılırdım.

Nihayet son çocuğumu doğurdum. Loğusa müddetim ancak bir hafta sürdü. Daha vücudum kuvvetini toplamadan ben tekrar arayışa başladım. On gün ta'til evin hesabını alt üst etmeye kâfi gelmişdi. Çocuklar ekmek diye bağırıyor. Ben yerimden kalkıp da onlara ekmek pişiremiyordum. Eğer o günlerde komşularımın yardımı olmasa idihepimiz açlıkdan ölebilirdik.

Şimdi yeni bir hayata giriyorduk. Artık bir yaşında (Safiye)yi düşünmeye vakit bulamıyordum. Nasıl olsa sürüne sürüne kendisini kurtarabilirdi fakat yeni doğan yavrucağa süt vermek, bakmak lazımdı. Halbuki ona süt yapacak gıdayı alamıyordum. Yiyebildiğim şey kepeği çok mısır ekmeğinden 'ibaretdi. Bu gıda süt yapmıyor, çocuğu aç bırakıyordum. Şimdi bir de çocuğu evde bırakıp işe gitmek mecburiyeti vardı. Hüsniye gibi yeni doğanı da diğer çocukların eline bırakır tütün yapmaya giderdim. Çocuğu bir def'a sabahleyin, bir def'a öğle paydosunda, bir def'a da işden dönüşde emzirirdim.

Çocuk evde yalnız bağırır, açlıkdan kararır, bazen ölüm tehlikeleri geçirirdi. Fakat ne yapabilirdim? Çalışmamazlık edemezdim. Akşamları dönüp de bütün gün ağlayan çocuğuma boş memelerimi vermeye mecbur olduğum zaman çocukla beraber ben de ağlar, işlediğim günahın büyüklüğü altında ezilirdim. Çocuk gıdasını alamadığı için büyüyemedi. Sıska kaldı. Ancak üç ay yaşayabildi. Son hafta her gün eve gelince çocuğumu açlıkdan baygın bir halde bulurdum. Fakat yavrucuk boş memelerimi çeker, çeker, bir şey bulamayınca ağlamaya başlardı. Onun ağlayışı yüreğimi parçalar, beni de öldürürdü. Her gün o biraz ben biraz katre katre ölüyorduk. Çocuğumun açlık yüzünden günden güne ölüme yaklaşdığını görüyor, ben de onunla beraber eriyor, soluyor ölüme yaklaşıyordum. Zan ediyordum ki çocuğum öldüğü gün ben de ölecek, bu 'azabdan kurtulacağım. İşte ilk def'a insanlara karşı o vakit 'isyan duydum. Hiç kimse yardım etmiyor, komşular lakayd kalıyor, yavrumu ölümden kurtarmak için kimse koşmuyordu. Çocuk açlıkdan bağıra bağıra kollarım arasında nefesini Allahına verdiği gün nasıl delirmediğime hala hayret ediyorum.

İşte o günden beri hayatımız böyle fakirlik içinde geçiyor (Hüsniye'yi göstererek) bu kızdan da ümidim yokdu. Onu da ga'ib edeceğim zan ediyordum. Çünkü o da gıdasını alamıyor, kuru ekmekle yaşıyordu. Fakat Allah istediğini yaşatıyor. O da yaşadı işte bu hale geldi.

Şimdi hepsini mektebe gönderiyorum. Onlar mektebde iken ben de işe gidiyorum. Hüsniye ana sınıfına gittiği için öğlede eve dönüyor. Kapıyı açamıyor. Sokaklarda kalıyor. Bazen eksik olmasınlar, komşular evlerine alıyor, ısıtıyorlar. Fakat çok def'a yağmurda karda sokaklarda kalıyor. Ben de onun böyle sürünmesini istemem. Fakat ne yapayım, bey efendi? Nereye götüreyim? Onu sokakdan başka bırakacak bir yerim yok. Görüyorum yavrucuğum üşüyor, aç kalıyor, yağmur altında ıslanıyor. Fakat elimde bir şey yok ki!

—Bari karınlarını doyurabiliyor musun?

—O da şüpheli, bey efendi, kazandığım ne ki: yevmiyem 50 kuruş. Bazen iş var, bazen yok. Elime ayda on lira geçiyor. Bu para ile dört çocuğu nasıl beslerim? Ancak un alabiliyorum. Unu ekmek yapıyor, yavrularıma onu veriyorum. Sabahleyin mektebe giderken bir def'a yerler, dönünce de karınlarını doyururlar.

—Ne giyerler?

—Öteki beriki ne verirse! İşte üstlerini başlarını görüyorsunuz.

Bu hikâyeyi dinledikden, ve bu faci'aya şahid oldukdan sonra bende de 'amele hayatının bütün feca'atiyle yaşandığına kana'at getirdim. Her sabah İstanbul'un dört köşesinden tramvaylarla fakir Türk kadınlarının fabrikalara koşduğu görülür. Bilhassa Üsküdar, Türk kadınlarının 'amele hayatına en ziyade merkez olan yerdir. Orada mevcut tütün i'malathanelerinde binlerce dul Türk kadını çalışır. Bunlardan çoğu Fatma Hanım'ın hikayesinde nakl edilen şera'it dahilinde çalışıyorlar. Çoğunun evde kendisinden ekmek bekleyen birkaç yavrusu vardır. Bu yavrulara, medeni memleketlerde, belediyeler, hükümet, hiç olmazsa 'amele cem'iyetleri yardım ederler. 'Amele kadınlar işe giderken küçük çocuklarını ırza'hanelere, daha büyüklerini bakım evlerine, mekteb yaşına girenleri de mektebe gönderirler. Onlar için arkada çocuklarının açlığı ve sefaleti mes'elesi yokdur. Halbuki bizde Türk kadını hayatını vererek çalıştığı halde yine anne kalbini müsterih edecek bir muvaffakiyetden mahrumdur. Yine çocuğunun kucağında açlıkdan ölmesine şahid olmaya mahkumdur. İşte bizde kadın hayata bu şera'it altında atılmış, bu felaketler ve bu fac'ialar içinde çalışmaya başlamışdır.

Cumhuriyet devrinin mesud tecellileri her halde buna da bir şifa menba'i bulacakdır. Fakat her şeyi hükümetden, belediyeden beklemek doğru değildir. Biraz da o 'ameleyi çalışdıranlar harekete gelmeli; bu çok insani meselelerde, çok basit yardımlarla işkence halinden çıkarmalıdır.

Yeni girdiğimiz devir, ictima'i ve iktisadi hayatımızda yeni bir şahrah açmışdır. Buraya silahsız girmek bizi gayemize güç vardırır. Kadının iktisadi hayata girmesi medeni hayatın i'tiraz kabul ettiğimiz bir icabıdır. Bunu kabul edince kadını bu hayata hazırlamak, bu hayatda yürürken çocuklarına, kendine muhtaç olduğu himaye teşkilatlarını vücuda getirmek lazım. Bu her şeyden evvel milletin vazifesidir. İctima'i şu'uru inkişaf eden bir memleketde kadın çalışırken çocuğu sokakda kalamaz. Yeni devrin bize getirdiği büyük inkılab şüphesiz arkasından bunları da getirecekdir.

Appendix 29 İzdivaçda Ne Ararsınız, Servet mi Güzellik mi Ahlak mı?: Netice

Sevimli Ay, Number:2 (26-2), Volume:3, Year: 3, April 1926, p. 46.

Geçen nüshamızda açdığımız İzdivaçda Ne Ararsınız müsabakasına iştirak edenler arasında izdivaçda ‘ahlakı tercih edenler ekseriyeti ihraz etmişlerdir. Bunlar arasında esbab-ı tercihi en iyi izah eden üç kar’imiz mev’ud müfakatları kazanmışlardır.

Birinci Talat Hicabi Bey nakden beş lira ikinci Mar’aş Ali Hulusi Bey bir senelik Sevimli Ay abonesi üçüncü Çorlu Ahdi Asker Binbaşı Şevki Beyin mahdumu Mazhareddin Beyaltı aylık Resimli Perşembe abonesi kazanmışlardır. Tal’at Bey esbab-ı tercihini şu suretiyle izah ediyor: (1)

Servet – Bir ‘aile için mucib refah ve sa’adetdir. Bir ‘ailenin ihtiyacını te’min eder. Istırahat kalıb bahş eyler. Fakat bu servet erkeğin zatisi olmalıdır. Kadının serveti kendisini insan bileb bir erkek için her zaman bir ‘azabdır. Kadının serveti; kadına karşı erkeği esir eder, erkeğin huzur kalbini seleb eyler, zevcesine karşı zevci minnetle yaşatır. Bence kadının servetine ihtikar etmek vakar sahibi bir zevc için züldür. Kadının serveti bir gün olur ki ‘ailesinin sa’adetini ihlal eder. Erkeğin serveti cihetiyle birçok ‘aile sa’adete mazhar olur. İşte bu sebepledir ki kadın servetini bir ‘ailenin hüsn-ü imtizacı için bir şeamet ‘ad ederim. Para kadın için de erkek için de yegâne ‘amel-i sa’adet değildir.

Güzellik – Güzellik kadının gururudur. Kadını sevdiren hüsn ü anidir. Güzellik erkeği teshir eder. Öyle erkekler bilirim ki tehli anında tenasüp-ü endam ve güzellik hususundaki noksanını bilmez de bir de zevce-i müstakbelinin her bir ‘uzvunun zevk mutabakatını arzu eder. Zevc ve zevcenin güzelliği birbirine mümkün mertebe muvafık olmalı ki her iki cihetde sa’adet mümkün olsun. Kadının muhassinine karşı erkeğin vice –i abusu tenasüp-ü ‘acibeyi kadını neş’e-i hayat hususunda sefalet ve rezalet-i ‘ahlakiyeye sevk ile senelerce idame olunan sa’adet-i ‘aileyi perişan kılar. İşte buna bina’endir ki bir ‘ailenin hüsn-ü imtizacı için güzellik bir şey temin etmez.

‘Ahlak – Yaradılışda güzelliği, servet hususunda fakir olan kadınlar ‘afet ve husumet ile, muhassin-i ‘ahlakiye ile mutassıf olurlar ise teşkil edecekleri ‘aile sa’adeti de o nisbetde payidar olur, servet ile güzelliğin bekası mümkün olmadığı gibi neşriyat için de bir kıymeti yokdur. Servet baki olmayıp da’ima

tükenmeye, güzellik ise muvakkat olup gitdikce zevale mahkumdur. Fakat ʻahlak ebedi mucib-i şeref ve iftihardır. İşte bunun içindir ki ʻahlak-ı nezihe ile meluf olanların teşekkül edecekleri ʻaile en kuvvetli ʻailedir.

Appendix 30 Kızlar da Kocalarını İntihap hakkına Malik Olmalı mıdır? Netice

Sevimli Ay, Number:2 (26-2), Volume:3, Year: 3, April 1926, p. 47.

Bu müsabakaya iştirak eden 'umum kar'iler bir muhalif olmamak şartıyla kızların da zevclerini intihapdserbest olmalarını kabul etmişdir. Bu da fikri hayatda milletin geçirmekte olduğu terakkiye ne güzsel bir şahiddir. Bunlar arasında çekdiğimiz kur'ada birinciliği Muhtelit İlk Mektebi Başmu'alimi Burhaneddin Bey, ikinciliği Mahkume Asliyesi Emanet ve Harç me'muru 'İzzet Bey mahdumu Şakir Gül Tekin bey, üçüncülüğü Ahmet Ta'lat Bey, dördüncülüğü, Yeni Cami' Tahta Köprü sokağında (1) numarada Emine 'İzzet Hanım, beşinciliği Athane'de Cerrahzade İsma'il Hakkı Bey, Altıncılığı İstiklal Lisesi'nde 7 numaralı İhsan Fikret Bey, yedinciliği İzmir Basmahane Kemer Caddesinde İsmail Hakkı Gazoz Fabrikasında şoför Salih Zeki Bey, sekizinciliği Nişantaşı'nda 12 numaralı hanede Cevdet Kerim Bey, dokuzunculuğu Cağaloğlu'nda Hüseyin Hulki Bey, onunculuğu Konak'da Basri Beyler kazanmışlardır. Burhaenddin Bey kızlara rey verilmesinin sebebini şu suretle izah ediyor:

İzdivaçda Kadına da Rey Verilmeli mi Verilmemeli mi?....

Bilmem ki bu su'ale, bu 'asırda verilecek cevap menfi olabilir mi?.. Belki ölen eski zihniyeti taşıyanlar bunun 'aksini iddi'a edip (kıza sorarsak zurnacıya varır) sözünü düşünmeden söyleyeceklerdir.

Fakat hayır bugünkü Türk kadını ile eski 'asrın hatta bundan on sene evvelki Türk kadını arasında hiç mübalağasız çok, pek çok fark vardır. Bugünün kızları, kadınları izdivacın, hayatın, 'ailenin ma'nasını ve hayatdaki mevki'lerini müdrikdirler. Bina'enaleyh hiçbir zaman Türk kızı dedikleri gibi serbest bırakılacak olursa yolunu şaşırıp zurnacıya varmaz; bila'kis kendisine kendisine hakiki bir hayat arkadaşını seçebilir. "İzdivaçda mes'udiyet sevişme, tanışma ve iki tarafın muvaffakiyetindedir.

HADMEDEN: MUHTELIT İLK MEKTEP BAŞ MU'ALLIMI BURHANEDDIN

Appendix 31 Kadınlar Ev Kadını mı Olmalı, Meslek Kadını mı? Niçin?

Sevimli Ay, Number:2 (26-2), Volume:3, Year: 3, April 1926, p. 47.

Medeni hayata girerken garb hayatının birçok icabları beraber gelir. Garbde iktisadi hayatın tevellüd ettiği mecburiyet ve kadınların istiklallerini kazanmak için açdıkları harb onları evden hayata itilmeye sevk etmişdir. Şimdi medeni hayata tetabuk ederken bu icab da bize gelecek mi? Gelmeli mi? Kadınlar yalnız ev kadını mı, yoksa meslek kadını mı olmalı, yoksa bu ikisini birleştirmeli midirler? Hangisi mümkündür? Fa'ide ve mahsurları nedir?.. Bu müsabakaya iştirak ile ekseriyeti kazananlar arasında çekeceğimiz kur'ada birinciliği kazanana Sevimli Ay'ın bir senelik abonesi, ikinciliği kazanana altı aylık abonesi, üçüncüye Resimli Perşembe'nin altı aylık abonesi, dördüncü ve beşinciye Siyah Şövalye'de birer agrandisman resim çıkarmak hakkı, altıncı ve yedinciye Siyah Şövalye'de 7 tane kabine resim çıkarmak hakkı, yediden ona kadar Resimli Perşembe'nin üç aylık abonesi verilecekdir. Cevaplar Bir Mayıs'a kadar idarehanemize gönderilmelidir.

Appendix 32 Kadınlarına En ziyade Ehemmiyet Veren Memleket Hangisidir?

Sevimli Ay, Number:3 (27-3), Volume:3, Year: 3, May 1926, p. 8-10.

Troçki'ye göre bu memleket rusya'dır. Orada kadınlar her sahada erkeklere müsavi bir surete çıkarılmışdır. Hükümetin her mertebesinde hayatın her sahasında kadın fa'aliyet 'alemindedir. Amerikalılar da kadının en mes'ud olduğu memleket olarak Amerika'yı gösterebilirler. Medeni kanun bizim kadını 'aynı sa'adeti, 'aynı hukuk ve imtiyazları bahis ediyor mu?

Muharriri: Troçki

...

Sovyet sabık-ı harbiye, şimdi iktisad nazarı (Türk Medeni kanunu'nun Türk kadınına her medeni memleketde kadınların ha'iz oldukları hukuk ve imtiyazatı temin ettiği şu sürede (Troçki) gibi Sovyet Rusya'nın selahiyatdar bir ricalinden Rusya'daki kadının mevki'ini gösteren bu makaleyi nakl etmeyi fa'ideli bulduk. Rusya'da Çar devrinde kadınlar bizim kadınların mevki'inden daha yüksek bir mevki'ye malik değillerdi.

Yüksek cem'iyet hayatı çok intişar etmiş, kadın hayata girmişdi. Fakat erkekle müsavi hukuka malik değildi, erkek yine kadının hakimi 'ad edilirdi. Kadınlık sahasında 'aynı inkılabı yapmış Sovyet Rusya'da bugünkü vaziyeti bilmek, mukayeseye değer bir mevzu' olduğu için şayan-ı tedkik olmakdan halli değildir?

Troçki'ye bu makalesinde "bizim şeyhin kerameti olur menkul kendinden" kabilinden Sovyet Rusya'nın kadına en ziyade ehemmiyet veren memleket olduğunu 'iddia ediyor. Bu 'iddiasını tevsik için de bazı vesikalara istinad ediyor.

Rusya'da kadın erkekle müsavi hukuka malik olmuş olabilir. Fakat herhalde muhakkak olan bir şey vardır ki Rus kadını, Amerika kadını kadar mes'ud değildir. Rusya'nın inkılap eseri olarak tanıdığı hakları, Amerika hayatda fi'ilen tanımışdır. Amerika'da kadın fi'ilen erkekle müsavi olmuşdur.

Talakda, nagahda, mirasda kadın bütün medeni memleketlerde erkekle müsavi hukuka malikdir. Yalnız, Amerika'da dahil olduğu halde bütün

medeni memleketlerde kadının icra'atı erkeğe verilenden devindir. Rusya bu sahada bütün medeni dünyaya tefevvuk etmişdir.

Türkiye'de Medeni Kanun'un kadınlara verdiği hukuk, şark 'aleminde yeni bir inkılabın mebde'idir. Dünyada kadını en ziyade ihmal ve istihfaf eden şark olmuşdur. Yeni kanun, kadına da bir şahsiyet vermiş, onu da erkek gibi ve müsavi hukuka malik bir insan tanımışdır. Yalnız Medeni Kanun, dosyada olduğu gibi kadının ma'ideki müsavi vaz'iyetini tanımamışdır. Türk kadını 'ailede esaretden kurtularak müsavi bir 'uzuv derecesine yükseltmişdir. Fakat hayatda mad ve niyetini hala muhafaza etmektedir.

Kadınların hamellerine karşı, Rusya'da olduğu gibi, tedbir düşünülememişdir.

Fakat bunların hepsinden mühim olmak üzere kanun kadınların hakk-ı intihabını tanımamış, ya'ni onlara vatandaşlık hakkını tamamen vermemişdir.

Bu i'tibarladır ki (Troçki)nin Rus kadını hakkındaki makalesi bizim için kadın mes'elesinin ba'zı yeni noktalarını tenvir eden, ve bize kadınların daha mazhar olmaya namzet oldukları hukuk ve imtiyazatı gösteren bir yazıdır. Bu makale (New York Amerikan) gazetesinde (Troçki)nin kendi imzasıyla intişar etmişdir. Makale şudur:

Moskova Kanun-u Evvel 1925

…

Bolşevikliği mevki-i iktidara getirdi; çetin sa'i ve fikir onu yaşatacak, büyütecek, idame edecek ve neşr edecekdir.

Çarlık zamanında ağır iş kadının, huzur ve refah erkeğindi. Çar idaresi devletin yalnız erkekden müteşekkil olduğuna kani'ydi. Kadınların hükümete ve mes'uliyete iştirak iddi'asına ehemmiyet vermiyordu. Kadını, yalnız kimsesiz kadınların kölece sa'ine ihtiyaç hasıl olduğu zaman hatırlar, yahud ona cildi pudralı et vekemikden 'ibaret bir mahluk nazarıyla bakardı. Onlara göre kadın, bilhassa zengin sınıf için, mücevheratla süslenmesi lazım gelen bir oyuncakdan 'ibaretdi.

Sovyet hükümeti ise, kadını 'aynı şera'it dahilinde erkekle müsavi 'ad eder, ve sanayi' sahasında ba'zı mes'uliyetlere tahmil edemeyecek ba'zı bedeni noksanlarla yaratdığını kabul eder. Bu sebebledir ki, Sovyet Sanayi' Kanunu

müsavi sa'i için müsavi icra'at mecburiyetini tahmil ile beraber, kadınlara ba'zı şera'it dahilinde müsamaha edilmesi lazım geldiğini kabul etmişdir.

Bizim kadına, hamilden sekiz hafta evvel, ve hamilden sekiz hafta sonra, sa'i istemeksizin hakkını verir. Bunu bir eser-i şefkat ve merhamet olarak değil, kadının layık olduğu hakkını verir. Bugün, Bugün İngiltere, Amerika, Almanya, Fransa gibi herhangi medeni memleketlerden birisine hitab ediyorum, bugün Rusya'da kadına verilen hukuku vermiş başka medeni millet varsa çıkıp göstersinler. Kadının hukuki mevki'inden bahs ettiğim zaman, onun bu hukukunu temin eden nizam ve kanunlardan bahs ediyorum.

Sovyet Rusya'da kanun ve nizamın hüküm ve ma'nası vardır. Biz, vazifesini yapmayan memurları ölümle tecziye ederiz. Geçen gün kanunu tahrif eden ve kanun haricinde iş yapan on iki me'muru asdık. İngiltere'de bu gibiler nişanla taltif olunup; Amerika'da recl-i devlet ad olunur; Fransa'da namına abide dikerler.

İşte biz Bolşeviklerin insafsız ve b- aman olduğumuz saha burasıdır. Biz herhangi bir mahkumenin, bir virgül, bir nokta hatası yüzünden hakkı ihkak etmemesine müsa'ade etmeyiz.

Çarizm zamanında kadının iktisadi mevki'i, diğer kapitalist memleketlerden on def'a daha fena idi. Fakat Sovyet idaresinde kadın yalnız müsavi hukuka malik olmakla bırakılmamış, kendisine ayrıca imtiyazat verilmişdir. Hükümet me'muriyetine ta'yin edildikleri zaman bedeni teşkilatı nazar-ı dikkate alınır.

Bugün Rusya'da, hayatın her sahasında, hükümetin her şu'besinde kadın vardır. 'Umumi mü'esseselerde, kooperatiflerde, 'amele sendikalarında çalışan kadınlar, her türlü fa'aliyetlere iştirak ederler. Şehirlerde Sovyet 'azasının beşte biri kadındır. Hükümetin yüksek teşkilatı içinde Sovyet Cumhuriyetleri merkezi icra komutasında çalışan kırk kadın mevcuddur. Kadından hâkim, kadından avukat, kadından banka ve fabrika müdürleri vardır.

Rusya'nın 'amele teşkilatlarının bel kemiğini kadınlar teşkil eder. 'Amele ittihadine dahil olan erkek 'amelenin mukadderi yüzde doksan, fakat kadınların nisbeti yüzde yüzdür.

1920'de yapılan bir istatistiğe göre 'amele ittihadinin kadın a'zası 1,752,425dir. Bu mukadder erkek a'za mukadderinden %20 fazladır.

Bu münasebetle, bütün dünyada intişar etmiş bir yalanı tashih etmek isterim. Sovyet Rusya'da kadınların 'umumi kadın olarak tescil edildiği rivayet olunur. Bu mes'eleye a'id olmak üzere aldığım mektupların mukadderi binlere bağlı olur. Bu mes'ele etrafında tenkidat ve mütala'at dermiyan eden kitap ve broşürler yan yana konsa dünyayı kaplardı.

Halbuki hakikat şundan 'ibaretdir:

Sovyet Rusya'da İzdivaç Kanunu, kadının 'ailedeki mevki'ini değiştirmiştir çar zamanındaki kanun diyor ki: Erkek 'ailenin re'isidir, ve kadın ona ita'ata mecburdur. Kadının kocasına olan ita'ati mutlakdır. Erkek mahal ikametini tebdil ederse kadın onu ta'kibe mecburdur. Zevcinin müsa'adesi olmaksızın kadın çalışamaz ve iş arayamaz."

İşte eski idarenin mukaddes 'ad etdiği 'aile bu 'aile idi. İ'tiraf ederim, ki biz pek insafsız bir tarzda bu temele istinad eden 'aileyi yıkdık.

Şimdiki Sovyet kanunu nedir? Şimdi yeni kanuna göre izdivaç tarafının her arzu ve iradeleriyle 'akd edilmiş ve diğer mukaveleler gibi bir mukaveledir. İki tarafın veya tarfından birinin arzusuyla talak ca'izdir. Bu ka'ide bütün medeni memleketlerde caridir. Kadınla erkek anlaşamadıkları zaman ayrılmalarına cevaz vermek iki tarafın da menfa'at-i iktizasıdır. Garb memleketler de bu ihtiyacı esas i'tibarıyla kabul etmekle beraber, avukata para ödemeksizin, hâkim hükmünü vermeksizin, gazeteler ondan bahs etmeksizin, onu icra etmezler.

Sovyet İzdivaç Kanunu, tarafından birinin ikametgahını tebdil etmesi üzerine, diğerini de onu ta'kibe mecbur etmez, biz talaka gidiş bir kapı açmakla beraber, tarafından birinin diğerini terk edip gitmesi o kadar kolay değildir. İki tarafdan biri hasta veya muhtaç olursa diğerinden yardım isteyebilir.

Biz kadına diyoruz ki mes'uliyet almaksızın hak kazanılmaz. Sovyet kanununda çocuk zevc ve zevcenin üzerine müştereken düşen bir yükdür. Talak, ana, babayı bu vazifeden kurtarmaz, gerek ana gerek baba, talakdan sonra kazançlarının üçde birini çocuklarına tahsis etmeye mecburdur.

Bundan ma'ada Sovyet hükümeti çocukları için mutedir museler ihdas etmişdir.Devlet, anneleri valideliğe hazırlamaya, ve çocukları himaye etmeyi vazifesinden 'ad eder. 'Umumi aşhaneler ve cema'at evleri, bu kabil kadınların imdadına yetişmektedir. İşte Rusya'nın ma'nevi tarafı burasıdır. Yeni idare

kadına, erkekle müsavi bir vazi'yet vererek erkekle müştereken bir hayat kurmak imkânını te'min amilindedir. Çarlık zamanında resmen masdık. 140,000 fahişe vardı. Bugün hiç yokdur.

Şu halde biz 'aileyi mahv mı etdik, yoksa ona daha büyük bir kutsiyet mi verdik?

Appendix 33 Bir Erkek Karısından Ne Bekler!

Muharriri: Feridun Necdet

Sevimli Ay, Number:3 (27-3), Volume:3, Year: 3, May 1926, p. 31-32.

Bir erkek karısından neler bekler? sualinin cevabı hiç şüphesiz erkeğine göre değişir. Çalışan bir erkek (çalışan bir erkek dediğim zaman ‘amelesi ve avukatı hepsi bu sınıfa dahildir) karısından birçok şeyler talep eder ve bunları almak ister. Şüphesiz ‘âtıl, tenbel bir erkeğin karısından isteyeceklerinden fazla çalışan erkeğin istemek hakkı vardır. Fakat bugünkü ‘ailelerde kadınların aldığı vaz’iyet her iki erkeği de memnun edemeyecek bir şekildedir.

Her şeyden evvel benim ‘aile hakkındaki düşüncelerimi izah etmekliğime müsa’ade ediniz. Ben ‘aileyi mukaddes bir ocak, bir muse olarak kabul ederim. Talak kanunlarının bir pamuk ipliği çürüklüğünde olmasına, yuvanın çabuk bozulmasına meydan vermesine şiddetle muhalifim. Bundan başka insan ‘ırklarının terakkisinin kadına vereceği yüksek mevki’, hürriyet, vasi’ haklarla ancak kabil olacağına inanırım. Fakat bu hürriyetin ‘ailenin revabıt ve vazifelerini çiğnemesine müsa’ade edemem.

BU NEVI KABAHAT ERKEKLERDEDIR.

Yukarıdaki satırları okuyan her kar’i bu hükmü işitmekle mütehayyir olacaklardır. Benim fikrime göre İstanbul’da vasati her erkek, karısından istemeye hakkı olduğu şeylerin pek azına mazhar olur. Bu tamamen kendi kabahatidir. Bu sebeble bir saniye bile bu erkeğe karşı merhamet taşımıyorum. Erkek hayatın bütün maddi yüklerini omuzlarına yüklenir, bütün hayatını bir ma’işet kaygısı arkasında yıpratırken, karısı bu sa’ik ve yorgunluğun kıymetiyle hiç mütenasip olmayan bir hayat sürer. Mutavassıt her ‘ailenin muhakkak ya bir hizmetçisi veya beslemesi vardır. Her kadının diğer arkadaşları yanında kendini küçük düşürmeyecek birkaç elbisesi veya iskarpini mevcuddur. Eğer erkek bunları te’minden ‘acizse, evvela ‘aile dahilindeki hüsn-ü imtizac bozulur. Sonra da her günkü tahkim ve serzenişlerine boyun eğmeye mecbur olur. Erkeğin evine bakması elbette bir vazifedir. Fakat vazifesini yapan erkek de karısının hükmü altında yaşar. Her erkek kılıbık olmadığını iddi’a eder, fakat ben bütün erkeklerin kılıbık olduğunu iddi’a ediyorum.

Bir erkek karısından neler bekler?.. Her şeyden evvel karısının ehil ve yüksek bir anne olmasını ister. Fakat şayan-ı dikkat bir noktaya nazar-ı dikkatinizi celb edeceğim, yeni zaman kadınları anne olmakdan müctelibdir. Bu hususda da siz onun kontrolü altında yaşarsınız. Eğer tesadüfen çocuğunuz olmuşsa bu çocuk bütün 'ailenizin huzurunu bozar. Zira karınız bu 'aileden da'ima müşteki ve bi-huzurdur. Onu memnun etmek için ilk işiniz bir dadı veya sütana tedarik etmekdir. Karınız çocuğunuzu bakmakdan, yardımsız bakmakdan bile ihtiraz eder. Kadınların her gün bizim zihniyetimize sığmayan birçok garip, bize göre gayr-ı 'ahlaki seciyelerine şahid oluyoruz. Fakat kabahat onların değil, biz erkeklerindir. Bu kabahat bilhassa dans salonlarında kızlarını bi- lakayd ve şart serbest bırakan ve bunu mağrur bir zevkle seyreden, gözlerinin sahi rüyet ve tedkiki azalmış babalarıdır. Biz onların kızlarını alıyoruz. Onların hatalarına devam ediyoruz. Fakat diyeceksiniz ki bu kızlar ve bu babalar akalliyeti teşkil ederler. Fakat unutmayınız ki üzüm üzüme bakarak kızarır, kadınlar başka asmalardaki üzümlere çok bakarlar. Çürümüş bir elma yanındakileri de beraber çürütür. Ekseriyet her zaman akalliyetin açdığı yoldan yürür.

'AILE HAYATININ HARICINE ÇIKIYORUZ.

Bugün bir kadın doktor olmak, avukat olmak isterse medeni hayat ve kadınlar ona müsa'ade eder. Kadın iktisadi hayata giriyor. Bu medeni hayatın gayr-ı kabil içtinab bir neticesidir. Bir kadını bir Afrikalı esir gibi hem evinde hem haricde çalıştırıp istismar etmek istemiyorum. Fakat kadınların ya evde ya haricde vazifesinin sahibi olmasını istiyorum. Bugünkü kadınların hiçbirinin vazife kabul etmek istemediklerini iddi'a ediyorum. Bugünkü kadın ne ev kadınıdır, ne meslek kadınıdır.

Budala erkekler 'akıllılarından daha çokdur. Kadınların Kadınların tefilesi çalışanından daha çokdur. Esas olan nokta, ikisinin de analık ve babalıkdan içtinab ettikleridir. Bu noktayı müdafa'a etdiğim için belki beni fazla ahlakperestlikle itham edeceksiniz. Fakat samimi olarak i'tiraf ediyorum ki 'aile mes'elesini, çok mukaddes tanıdığım zevcelik ve analık mes'elesini münakaşada biraz sabırsız ve mühteciyim.

Son senelerde sosyalizmin doğurduğu, ve az çok medeni muhitin benimseyip büyütdüğü'aile nazariyelerinin en kuvvetli düşmanıyım. 'Aileyi

yıkmak isteyenlerin, cem'iyetdeki bütün ahlaki seciye ve kıymetleri yıkdıklarına kani'yim. Eğer bir cem'iyetin efradı 'aile mes'uliyetlerini inkâr ederlerse, kendilerini sosyalizm cereyanına kaptırmış 'ad etmelidirler. Bu netice gayr-ı kabil ictinabdır. Ve bunun en feci' neticesi olarak kadın ve erkek kendilerini evin haricine atmak mecburiyetindedirler. Evi yıkıp sokağa atılan bu çıfıt, gerek erkek gerek kadın bu yıkdıklarının yerine bir başkasını ikame etmiş değillerdir. Çoluğuyla çocuğuyla sokak ortasında kalan bu sosyalizm kurbanlarını ancak acırım.

Evlenen bir erkek karısının yuvasını övündürmesini, ona bir insanın muhtaç olduğu huzuru bahş etmesini istemek hakkıdır. Eğer kadın bu vazifeyi icra ediyorsa, bir esir değildir. Yanlış anlaşılmış bir 'asriliğin getirdiği bu zihniyeti kabul etmiyorum. Dışarda akşama kadar makine karşısında çalışan 'amele, avukat veya doktor esir midir?... Her erkek aşağı yukarı bir 'ameledir. O kadının ve yuvanın rahatı için çalışmaya mecburdur da, kadın neden değil?..

Bugünkü hayat şera'iti yarınki 'aile hayatını gayr-ı kabil-i tahammül bir yük haline getirecekdir. Bugün bile izdivac erkeğin omzunu çökdüren bir yükdür. Yarınki 'ailenin selameti için kadının da ya iktisadi cephede bir rol alması, veya hizmetçilere muhtac olmaksızın ev dahilinde rol alması lazımdır. Fakat iki cephede menfi vaziyetde kalan kadın talakın çoğalmasına, 'ailenin yıkılmasına en birinci 'amildir. Eğer dikkat ederseniz bu sınıf kadınlar, kadınlar arasında bu zihniyet günden güne tezayüd ediyor. Çürümüş elmalar, yanında kileri çok suretle çürütüp, müsbet fa'aliyet sahasının ve hayatın haricine atılırlar.

HARBDEN ISTIFADE EDENLER

Birçokları kadın ve 'aile hayatındaki bu ifratları harbin bir neticesi olarak kabul ediyorlar. Harb bir 'amil olabilir, fakat yegâne 'amil değildir. Düne kadar kafes arkasında yaşayıp bugün serbest hayata atılan kadınların göstereceği ifrat, yine dünkü tazyikin bir 'aks ül 'ameldir. Bunu kabul ediyorum, fakat bunun muvaffak bir istihale neviti olmasını, kadınlarımızın vazifelerini taşımalarını da istiyorum. Bunu istemek bir erkeğin hakkı değil midir?

Hizmetçi mes'elesi 'ailenin her günlük ve hiç hal edilemeyen bir faci'asıdır. Eğer evinizde bu mes'eleyi hal etmemiş iseniz çok bedbaht bir insansınız. Ne

çocuklarınız bakılır, ne siz istediklerinize mazhar olabilirsiniz, bütün bu mahrumiyetlerinizin fevkinde her akşam en büyük sitemlere, şikayetlere, ‘isyanlara siz ma’ruz kalırsınız. Karınızın hizmetçi vazifesini almasına tarafdar değilseniz iktisadi hayatda size ortak olması icab eder, eğer iktisadi hayata karışması haysiyetinizi mahl ise, böyle eski ve batıl bir zihniyetin sizde bırakdığı son çürük bir zihniyete esir iseniz, zevcenizin evde ‘aile kadını vazifesini alması lazımdır. Bu bir hizmetçi vazifesi midir? Orasını düşünmek bana ‘aid değildir. Kadın bu ikisinden birini tercih mecburiyetindedir.

Harbler her yerde ‘ailenin terdesti mucip olur. Bu harb de bizim ‘ailemizin bozulmasında şüphesiz mü’essir olmuşdur. Kadınlar bundan çok istifade etmişlerdir. Fakat bence en büyük mü’essir, bizim ‘aile rabıtaları baz’ı ecnebi zabitlerinin ve ferdlerinin getirdiği fena bir örnekle bozulurken gösterdiğimiz müsamahadır. Sosyalizm fikirleri, Avrupa’da harb dolayısıyla çok vasi’ bir şekilde hem orduya, hem memleketlere intişar etdi. Yine en az bize gelmişdir. Fakat ‘aile kadınlarında tesadüf etdiğim bu yeni zihniyet az çok bize de ulaşmış olduğunu gösteriyor.

Bir erkek karısından neler bekler? su’alini sorduğum zaman ictima’i bir mes’eleye temas etdiğimi, ve her erkeğin kendi kendine sorduğu bir su’ale cevap aradığımı biliyorum. Bundan fazla ‘ailenin bence mukaddes bir ocak karşısında duyduğum te’sir, bana bu su’ali sordurmuşdur.

Her izdivaç etmek isteyen genç, ‘aşk sahasında birçok tecrübeler geçirir. Şen, şuh, heva’i kızlar bu bekarlık ‘aleminin en müstesna çiçekleridir. Fakat hiçbir erkek bu çiçeklerle yuvasını kurmak istemez. Çünkü yuvanın heva’i bir kuşdan ziyade ciddi bir anaya ihtiyacı var. Tecrübesiz gençler, yuvaya getirdikleri bu arkadaşı intihabda çok beceriksizdirler. Düne kadar arkadaşlarını göremediklerinden bahs ederlerdi. Bugün görenler, dünkü görmeyenlerden daha fazla bir eser-i zekâ göstermiyorlar. Çünkü ‘aile ve izdivac hakkında ciddi telakkileri yokdur.

‘Aile ve yuva, niçin mukaddesdir? Erkek ve kadının buradaki vazifesi nedir? Bunu ne erkek, ne kadın hiç sormuşdur, hiç düşünmüşdür.

Şimdiki gençler sokak ‘aşkını eve getiriyor, bu kadınla yuva kurmak istiyorlar. Elbette bu ‘ailedeki kadın vazife tanımaz. Diyeceksiniz ki; isteidğiniz yuvanın kadını hazır mıdır? Onu nereden arayıp bulmalı?.. İşte ben de hazır olmadığına kani’ olduğum için bu su’ali sordum, ve cevabı arıyorum.

Bence ‘ailenin cem’iyet içinde çok büyük bir ma’nası vardır. Kadın ne hizmetçi, ne esir, ne de metresdir. Erkek de ne uşak, ne vekilharç, ne de patrondur. ‘Aile bir şirketdir. Erkek ne kadar vazife sahibi ise kadın da o nisbetde vazife sahibidir. Ya ev kadınıdır, kocasına dahilde yardım eder, ya meslek kadınıdır, haricde yardım eder. Ev kadınlığını hizmetçilik telakki eden yeni zihniyet karşısında, soruyorum o halde kadının vazifesi nedir? Bir erkek karısından ne bekler? Bu su’ali sormak, her erkeğin hakkıdır.

İZDIVAÇ BIZE NELER VERMELIDIR!

‘Aşk, analık veya babalık, arkadaşlık izdivacın bize muhakkak suretde vermesi icab eden semerelerdir. Eğer erkek yuvasında bunları bulur, müte’akiben verirse, o izdivaç matlub neticeyi hasıl etmiş demekdir. Bakınız, ‘aileden, artık ita’at beklemiyorum. Bir kadını mutlak suretde kocasının esvablarını ütülemeye, çamaşırlarını yıkamaya, onu ‘adi işlerle uğraşmaya mecbur tutmuyorum. Hayır, bu vazifelerin fevkine çıkmak elindedir. İktisadi hayat, mesleki hayat ona kapılarını açmışdır. Eğer bu kapıdan girmeye kendini kabiliyetli görüyorsa, kocasına arkadaş olmaya mecburdur. Bu arkadaşlığı yalnız kocasının kazandıklarını istihlak ile yapamaz.

Bu benim fikrimdir, her kadın bu fikri harede serbestdir, eğer Sevimli Ay’ın kar’ileri beni iskat etmek büyüklüğünü gösterirlerse, yenildiğimi isbat ederlerse müteşekkir olurum. Biz yeni nesil, yeni hayata girerken, yeni ‘akideler, ve yeni zihniyetler kuracağız. Bu yeni fikirler arasına çok yanlış ve muzur zihniyetler de girebilir… Bunun için müteyakkız olmak her erkeğin hakkıdır. Ben bugünkü kadınların erkeklerin istediklerine cevap vermediklerine kani’yim.

Appendix 34 Kadınlar Ev Kadını mı Olmalı Meslek Kadını mı, Niçin? Müsabakasını Kazananlar

Sevimli Ay, Number:3 (27-3), Volume:3, Year: 3, May 1926, p. 48.

İki numaralı Sevimli Ay'da açdığımız kadınlar ev kadını mı olmalı meslek kadını mı anketine gelen cevapların yüzde ellisi kadının hem meslek kadını hem ev kadını olmasını, yüzde kırkı yalnız ev kadını olmasını, yüzde on da meslek kadını olmasını tercih ediyor. Bu anketden elde ettiğimiz neticeye göre ekseriyet bir kadının hayatda muvaffık olmak için iki şekilde de hazırlanmasını amardır. Her fikir muhteremdir. Kadının ev kadını olmasını arzu edenlere göre kadın evden harice çıkacak olursa çocukların terbiyesi, tenevvürü ihmal edilecekdir. Haricden gelen herhangi bir kadın bunu lüzumu vechile ifa edemeyecekdir. Bu gayet mantıki bir i'tirafdır. Fakat zamanın değişmesi, iktisadi mücadelenin ağırlaşması eskiden babalarımızdan kalan hayatın idamesini gayr-ı mümkün bir hale getirmişdir. Artık medeni ihtiyaçlarımız o kadar çoğalıyor ki bir 'ailede müstahsil, bir erkeğin çalışması bu ihtiyaçların te'minine kâfi değildir. Ya eski hayatımızı idame edecek, eski şera'ite tabi' olacağız, ya yeni hayata girecek, yeni şera'ite tabi' olacağız, yeni hayata girdiğimiz gibi kadının çalışması iktisadi bir mecburiyetdir. İçi fena mı bunu münakaşa edemeyiz. Hayat bizim reyimizi almadan yürüyor. Çocuklara gelince: Kadın iktisadi bir 'amil olunca 'ailenin servet ve refahı artacakdır. Çocuklar için her medeni memleket ayrı ayrı teşkilat vücuda getirmişdir. Üç haftalık çocukdan i'tibaren çocukları himaye eden, cem'iyetlerin ve hükümetin kontrolü altındaki mü'esseseler, cahil annelerin çocuklarını bakdığı iptida'i tedabirin fevkinde bir ihtimam ile onları bakar, ve hayatı kolaylaşdırır. Günden güne hayat yaşanması müşkül bir şekil alıyor, ma'arifler bunu nazar-ı dikkate almıyorlar.

İkinci fikir de kadının meslek kadını olmasıdır. Buna tarafdar olanlar da diyorlar ki: Bu iktisadi hayatın tevellid etdiği bir mecburiyetdir. Kadınların istiklallerini kazanmak için açdıkları harb onları hayata atılmaya sevk etmişdir. Bugün her memleketin kadınları sa'atleri, gayretleri, sebatları sayesinde iş hayatlarında yavaş yavaş erkeklerin yerini almakdadırlar. Bu medeni hayatın gayr-ı kabil-i ictinab bir neticesidir. Bunlar yuvayı nazar-ı i'tibara almaksızın hayatın sevk etdiği bir iztirar ile bu mecburiyeti kabul ediyorlar. Bu gayet

tabi'idir. Hayat bizim münakaşalarımıza tahammül etmez. O kuvvetli cereyanı arasında bizleri sürükler, götürür. Yalnız yuva ve çocukları meskut geçmez, yine bize tahmil etdiği bir mecburiyetle onlar için teşkilat yapmak vazifesini yükler.

Üçüncü fikir de kadının hem ev kadını hem meslek kadını olması tarafdarlarıdır ki, bizim müsabakada bunlar ekseriyeti kazanıyorlar. Bunlara göre hayat bir mücadeledir. Kasının yalnız ev kadını olması kâfi değildir. Erkeksiz bir kadın hayatla nasıl mücadele edebilecek. Bu sebeple kadın hem ev kadını hem meslek kadını olarak hazırlanmalı, hayatında hangi rolü icra etmesi icab ediyorsa onu yapmalıdır. Bu kuvvetsiz bir nazariye fakat 'amil bir düşünüşdür. Ve medeni hayata geçerken ilk adım bu olacakdır.

Bu müsabakaya iştirak edenler arasında çekdiğimiz kur'ada birinciliği Küçük Pazar Vilayet Hukuk me'murlarından Süleyman Selim Bey Sevimli Ay'ın bir senelik abonesi ikinciliği Bafra'da kunduracı mahmud Efendi nezdinde İlyas Fehmi Efendi Sevimli Ay'ın altı aylık abonesi üçünlücülü gelibolu'da Hayri bey Resimli Perşembe'nin altı aylık abonesi, dördüncülüğü İstiklal Lisesi talebelerinden 72 Mustafa Kamil Bey Siyah Şövalye'de agrandisman bir resim çıkarmak hakkı, beşinciliği Kadıköy Mecidiye dergahında Tevfik Bey mahdumu 'Ali Bey Siyah'da bir agrandisman resim çıkarma hakkı, altıncılığı Karaköy'da Nuriye Cevdet Hanım'aynı fotoğrafhanede altı kabine resim çıkarmak hakkı, yedinciliği Ortaköy'de 'Ali Mazhar Bey 6 tane kabine resim çıkarmak hakkı sekizinciliği Mar'aş'da Terzi Hüseyin Efendi kalfalarından 'Ali 'Ulvi Efendi resimli Perşembe'nin üç aylık abonesi, dokuzunculuğu İzmir'de 'Ali Bedreddin Bey Perşembe'nin üç aylık abonesi onunculuğu Ankara'da Karaoğlan Çarşısında Hasan Efendi refikası Memduha Hanım Resimli Perşembe'nin üç aylık abonesi kazanmışlardır.

Appendix 35 Bir Kadın Kocasından Neler Bekler?

Muharriri: Nigar Salih

Sevimli Ay, Number:4 (28-4), Volume:3, Year: 3, June 1926, p. 15-16.

Erkeklerin karılarından istedikleri şeylerde daha fazla tehalüf olabiliriz. Fakat kadınlar kocalarından istedikleri şeylerde daha ziyade müteşekkirdirler. Pek az kadın vardır ki kocasının bir Romeo olmasını istemesin. Bir kadının en çok istediği şey kocasının kendisini bir Romeo gibi sevmesidir. Kadınlar kocalarının her şeyden evvel ve hareketli bir 'aşk olmasını isterler.

Kadınları izdivaç hayatında en çok üzen şey erkeklerin hissizliğidir. İş ve maddi hayat içinde nasırlanan erkeklerin dimağları hayat için daha kuvvetli, fakat hisleri çok kabl oluyor. Bizim en çok ehemmiyet verdiğimiz hissi mes'elelerin onlara göre hiçbir kıymeti yokdur. Mesela bir kadın için evlendiği gecenin sene-i devriyesi, yahud bir bayram hadisesi çok mühimdir. Çok def'alar kadın bin bir i'tina ile izdivacının sene-i devriyesini tes'id için hazırlanır, o gece için kocasından beklediği ince bir lazıme-i muhabbet vardır, onu ister, fakat kocasının hatta sene-i devriyesinin varidinden bile haberdar olmadığını görür. Bu vaka' her kadın hayatında çok mühimdir, ve ekseriyetle vak'idir.

Erkeklerin kadınlardan istediği şey neş'edir. Fakat kadınlar bunu erkeklerden istedikleri zaman insafsızlıkla itham edilirler. Akşama kadar yorulan bir adam eve bir parça yorgun, 'abus, neş'esiz gelmesi onlarca çok tabi'i ve meşru' bir ma'zeretdir. Bir kahkaha topu gibi göğsüne sığdıramadığı neş'esini böyle 'abus bir çehrenin karşısında hangi kadın gösterebilir. Yoksa kadınların soytarı olmasını mı istiyorlar. Karşısındaki çehre ne olursa olsun, gülmeli mi, beni inletdirmeli değil mi?

Erkekler kadınlarının kendilerini sevmesini ve ihanet etmemesini isterler, ve bunu dini ve ahlaki bir kanun olarak kadına tahmil ederler. Mütekabil şeyi kadının isteme hakkı yok mu? Kendilerini kanundan haric tutan cinsin, kadınları tabi'i bir kanuna ittiba'en mukabele-i bilmesil yaptıkları zaman itham etmek hakları değildir. Ben de "Bir Erkek Karısından Neler Bekler" muharriri gibi 'ailenin yıkılmamasına, bilakis daha kavi olmasına tarafdarım. Fakat bu kuvveti suni' bir şekilde değil, samimi ve hakiki şekilde karısından

beklediği nazar-ı i'tibara alınırken, kadının da kocasından beklediği şeyler nazar-ı i'tibara alınmalıdır. Kadın da kocasından 'aşk ve sadakat ister. Erkeği kadına güzel gösteren en kuvvetli şey seciyesidir. Kadınlar, erkekler gibi hiçbir zaman güzellik delisi değildir. Kadınların izdivaçlarında, sevgilerinde paranın oynadığı rolden bahs ederler. Bunu kadınların cem'iyetdeki tefili vaziyetlerinin tabi'i bir neticesi olarak kabul ederim, fakat serbest ve müstakil bir kadın için para hiçbir şey ifade etmez. Kadınlar güzel bir erkekden ziyade mert ve cesur bir erkeğe meftundurlar. Bunun sebebini tahlil etmiyorum. Bir Fransız muharriri gibi za'if her zaman kuvvete 'aşıkdır, cümlesiyle izah etmeyeceğim. Sebebi ne olursa olsun kuvvetli, zinde, levent, mert bir erkek kadın için ideal bir tipdir.

Kadınların kocalarından beklediği ehemmiyetli şeylerden biri de kocasının kendisine ehemmiyet vermesidir. Okuyup yazma bilen her erkek akşam elinde gazetesiyle gelir, gazeteden artan vaktini karısına verir. Bunu kadınla erkeğin birbirine arkadaş olmamasından mutevellid olduğunu iddi'a edenlere yalnız şunu söyleyeceğim. Ev kadını olmasını isteyenlerin, karılarından bunu beklemek hakları değildir. Bir kadından hem ev kadınlığı, hem kocasıyla her fikri mübahasede arkadaş olacak kadar fikir kadınlığı beklemek doğru değildir. 'Ailede kadın ve erkeğin arkadaş olmamasının tevellüd etdiği bütün muhaziri, hatta faci'ayı kabul ederim, işte bunu bildiğim içindir ki, bugünkü 'ailede ne kadının erkeği, ne erkeğin kadını tatmin etmediğini iddi'a ediyorum. Bence 'ailenin en za'if noktası burasıdır. 'Ailenin bütün yükü erkeğin omzuna yüklenmemişdir. Ma'işat kaygısıyla akşama kadar yorulan erkek eve döndüğü zaman zinde, neş'eli, süslü dudaklarından hayat fışkıran bir kadınla karşı karşıya gelir. Kadının istediği neş'e ve hayat bu erkekde yokdur. Maddi yorgunluklar içinde yorulan erkek karşısında bir parça fikir arkadaşlığı mı ister, akşama kadar mutbahde, veya çocuklarının arkasında koşan, yahud tuvaleti için akşama kadar Beyoğlu sokaklarını aşındıran kadın buna hazır değildir. Birinin vakti, ötekinin 'irfanı müsa'id değildir. Hayat bu iki çiftin arasında bir boşluk yapmışdır. Bu olmadıkca 'ailede ne erkek kadını, ne kadın erkeği tatmin edebilir. Ya erkekler biraz kadınların yaşadığı his 'alemine inmeli, ya kadınlar erkeklerin yaşadığı fikir 'alemine çıkmalıdırlar.

Kadınlar kocalarının kalbini ve 'aşkını istediği gibi paralarını da isterler. Bunda kadınları ithama kimsenin hakkı yokdur. Madem ki cem'iyet ve 'aile

kadına bu mevki'yi vermişdir, yeni bir nesil ortaya yeni bir manzume koyuncaya kadar eski neslin bu çürük mesthane fikirler arasında yaşaması gayet zaruridir. Kadın iktisadi istiklalini alıncaya kadar bunu isteyecekdir. Bu iktisadi esaretin kadına yüklediği vaziyet çok feci'dir. Daima erkeğe karşı minnet ve mecburiyet altında yaşamak 'izzet-i nefs sahibi bir kadın için feci' bir şeydir. Dünyadaki kadın hareketleri hep bu 'izzet-i nefsin şahsiyet tarafdarlığının doğurduğu neticeler değil midir?

Kadınların erkekler üstünde istibdad sürdüğünü iddi'a ediyorlar. Bu bir mugalatadır. Daha henüz memleketimizde erkekler tam ma'nasıyla hakimdirler. Zaten bunu söyleyenler, hiç kadın psikolojisi bilmeyenlerdir. En kuvvetli kadın bile kocalarının kendilerine hâkim olmasını, kendilerine yol göstermesini isterler. Bir kadın için en cazip erkek, lider olabilen erkekdir. Kılıbık erkeği en az kadınlar sever.

Bir Erkek Karısından Neler Bekler muharririnin iddi'asına göre İstanbul'da her erkek, karısından istemeye hakkı olduğu şeylerin pek azına mazhar olur.

'Aksini iddi'a etmiyorum. Fakat bir erkek karısından ne isteyebilir? Muharrir bey bunu çok subjektif bir şekilde tahlil ediyor. Kendisi çok münevver, liberal bir adam olabilir. Fakat o, İstanbul erkekliğini temsil etmiyor. Ya ev kadını veya meslek kadını olmasını istiyor. 'Acaba bütün İstanbul erkekleri böyle mi düşünüyorlar? Kocasıyla kavgalı bir kadın, kocasının kendisiyle barışmak için gönderdiği on dört maddeli bir şartnameyi bana gösterdi. Buraya nakil ediyorum, ve İstanbul erkeğini bu kahramanın daha fazla temsil ettiğini iddi'a ediyorum. Karısıyla barışmak için bu İstanbul erkeğinin koyduğu şera'it bunlardır:

1 Benimle konuşurken bana ya bey, ya efendi diyeceksin, öyle Ferid demek ne oluyor? Benden bir diğerine bahs ederken zevcim veya beyim diyeceksin. Bana gösterdiğin hürmetten daha fazlasını hiçbir erkeğe göstermeyeceksin.
2 Evde hâkim ben olacağım. Benim her istediğimi ve emr ettiğimi yapacaksın.
3 Haftada bir def'a o da Perşembe günleri anneni görmeye gideceksin, akşam ben eve gelmeden eve dönmüş olacaksın. Benden izinsiz hiçbir yere gitmeyeceksin.

4 Kim olursa olsun benden başka hiçbir erkekle sokağa çıkmayacaksın. Teyzezadem, kardeşim diye başkalarına siper olabilecek meşru' ma'zeretleri dahi kabul etmem. Çok teyzezadelerin hacı çıkdı. Sana verdiğim ismi başında taç olarak taşıyacaksın, bana boynuz yapmayacaksın.

5 Odan, o her gün temiz bulunacak. Her gün silip süpüreceksin.

6 Hem benim, hem senin elbiselerimizi her zaman ütülü bulunduracaksın, aradığım her şeyi zamanında hazır bulacağım.

7 Benimle konuşurken kelimelerinin ifade edeceği ma'naya dikkat edeceksin. Beni ne kadar kederli olsan da'ima neş'eli karşılayacak, beni kızdıracak kelimeleri kullanmayacaksın.

8 Benim sana ihtiyacım olmadığını, senin bana muhtac olduğunu bileceksin. Kavgalarımızda belki bazı' def'alar haksız olabilirim. Fakat hiç kimse hiçbir mes'elede kendini haksız bulmaz. Eğer haksızlığımı i'tirafda ısrar edersen bu da'imi bir ayrılıkla neticelenir. Ben senden 'afv dileyecek kadar kılıbık değilim.

9 Eve hizmetçi almaksızın, yemeğini, ev işlerini göreceksin, akşamları bana yorgunlukdan şikâyet etmeyeceksin. Sana senede iki kat elbise ve lüzumu kadar giyecek alacağım, fazlasını istemeyeceksin.

10 Ayda birden mayin olarak bir para istemeyeceksin. Benim verdiğim ile iktifa edeceksin.

11 Her şeyden evvel, bana hiçbir zaman yalan söylemeyeceksin.

12 Ne bana ne hiç kimseye hayatdan şikâyet etmeyeceksin. Herhangi bir yerden küçük bir şikâyet işitir işitmez 'aile bozulmuşdur.

13 Ben okurken hiçbir suretle i'tiraz etmeyeceksin, bu zamanda sen de ka'ideli bir şeyle meşgul olmalısın. Evde benim rahatımı, huzurumu düşüneceksin. Benim ıstırahatım ve eğlencem için harc edeceğim paraya, veya 'aileme verdiğim paraya i'tiraz etmeyeceksin.

14 Ben yalana ve tahakküme tahammül edemem. Bu ön dört maddenin birine karşı göstereceğin küçük bir ihmal kat'i ayrılıkla neticelenecekdir. Eğer bunları yapmayacaksan şimdiden kabul etme, mahkemeden talakımızı isteyelim.

Bu kadın elindeki bu şartnameyi bana gösterdiği zaman Sevimli Ay'ın Bir Erkek Karısından Neler Bekler muharririni hatırladım. Muharrir Bey İstanbul'da bütün erkekleri kendi gibi farz etmiş, ne süslü mülahazalar yürütmüş

bir erkek de belki bütün İstanbul erkeklerini temsil etmez. Fakat ‘adedleri herhalde Feridun Necdet Bey’den çok, hem pek çokdur.

Şimdi soruyorum, bu kadın, zevce midir? Esir midir?.. Bir erkeğin bu kadar şeyi karısından istemek hakkı mıdır?.. Bu kadın ev kadınıdır. Amane, ben de kendisine hürmet ederim, fakat görüyorsunuz ya, erkeğin kadına ‘ailede verdiği mevki’ ev kadınlığı değil esaretdir. Bu esaretden ve tazyikden kurtulan yeni neslin ‘ailede gösterdikleri muvazenesizlik bu esaretin yaptığı ‘aks ül ‘ameldir. Kadın hem ‘ailede hem cem’iyetde hakiki mevki’ini bulacakdır. Buna yine muharrirler rehber olacaklardır. Kadın meslek kadını da olacakdır. Fakat bütün bunlat teşkilat mes’elesidir. Cem’iyet içinde bir arı kovanı gibi ictima’i teşkilatlar çoğaldıkça, garb hayatı bizde de tesis edecek, ev kadını, meslek kadını, cem’iyetin tepesinde her zaman için tefili yaşayan süs kadını ayrılacakdır. O zaman her erkek karısından istediğini bulabilecekdir. Bugünkü noksan, kadınların daha henüz mevki’lerini bulamamalarından münba’isdir. Kabahat ne harbde ne de erkeklerdedir. Bunlar birer küçük ‘amil olabilir. Fakat en büyük kabahat, mazide, garbı yanlış temsildedir. Bugünkü temsil tamamen yanlışdır. Fakat kafesin arkasından çıkıp, fazla bir hürriyet içinde muvazenesini ga’ib eden bu neslin kadını bunu biraz daha zaman için görmeyecekdir. Fakat yarın, herhalde çok ümidli ve çok feyzlidir.

Çürümüş elmaların ötekilerini çürütmesi çok basit bir hakikatdir. Fakat kadınların bugüne kadar hayatlarını, ‘amillerini zihniyetlerini hep erkekler kurdular. Dünkü esir kadın da sizin, bugünkü muvazenesini ga’ib eden kadın da sizindir. Yarınki kadını da siz yapacaksınız. Koca memleket içinde kaç kadın muharrir, şa’ir, veya edip var. Fikir hayatında hangi kadın var. Yarını kurtarmak istiyorsanız, böyle bir mecmu’anın bir köşesinde çok bir lisan ile az çok kadın vari dedikodu yapmak iş değildir. Eli kalem tutan sizler, memleketde bir cereyan, bir zihniyet yaratmalısınız. İnkılabı da’ima hükümetler yapıp yürütemezler… Matbu’at inkılabı en kuvvetli ensaridir. Yarınki kadının seciyesini, ahlakını, ‘amilini, ‘irfanını yaratınız ve aşılayınız.

Ne kadının erkekden bekledikleri, ne de erkeğin kadından bekledikleri ‘aileyi kurmaya kafi değildir. Her şeyden evvel ictima’i muvazeneyi bulmak, kadınla erkeği birbirine yaklaşdırmak lazımdır.

Appendix 36 Anadolu'da Kadın

Sevimli Ay, Number:31-7, Volume:3, Year: 3, September 1926, p. 1.

Ma'arif Müfettişi sıfatıyla Anadolu'yu dolaşan bir arkadaşımız, halkın kadına verdiği sıfatlardan baz'ılarını toplayarak bize göndermiş. Anadolu halkının kadın hakkındaki telakkisini gösteren bu listede hiç de kadına hürmet telkin eden bir ta'bire tesadüf etmiyoruz. Anadolu halkı kadına şu sıfatları veriyor:

Kül döken
Ev uşağı
Kaşık ortağı
Zen
Dişi Ahali
Saçı uzun aklı kısa
Kısa ayaklı
Eksik etek
Haşa huzurdan 'avret

Son inkılabımız Anadolu'nun kadın hayatında henüz derin bir tahavvül yapmamışdır. Medeniyetle temasda olan münevver şehirlerde kadınlar daha ziyade tahsil gördüler, medeni hayatı kabule başladılar. Erkeklerin kadınlar hakkındaki telakkisi mühim bir inkılab geçirdi. Fakat İstanbul, İzmir, Adana gibi bir iki büyük şehrimiz istisna edilirse Anadolu'nun diğer yerlerinde Türk kadını hala 'aynı iptida'i haldedir. Erkeğin kadına karşı olan telakisi bu esnada zikr edilen sıfatlardan birisiyle ifade edilir.

Anadolu halkı kadına bir insan, bir arkadaş nazarıyla değil, hayvani ihtiyacı tatmin eden "dişi" mahluk, "'avret" kişi, zenne veyahud bir köle, bir esir nazarıyla bakıyor. Anadolu'da köylü kadının ictima'i vazi'yetini tedkik edenler bilirler, ki Türk köylü kadını henüz "kölelik" devrindedir. Medeni Kanun Türk kadınının bu esaret hayatını bir dereceye kadar ıslah edecekdir. Köylü işçiye muhtaç oldukça kadın alamayacak, kadının 'aile hayatındaki mevki'i biraz daha kıymet kesb edecekdir.

Bununla beraber münevver şehir kadınlarıyla Anadolu kadınları arasında müthiş bir uçurum kalacakdır. Düne kadar gerek büyük şehirlerdeki kadınlar, gerek Anadolu kadını 'aynı fec'i ictima'i şera'ite tab'i idi. Fakat tahsil ve garbla

temas kadınlık hayatında, tabi ki yarım asır evvel 'aynı şera'itin erkekler arasında tevlid etdiği ikiliği doğurmuşdur.

Mekteb-i medresenin yerine ka'im olunca yetişen yeni, münevver, mektepli nesil ile, cahil halk arasında müthiş bir uçurum hasıl olmuşdu. Memleket içinde hisleri, fikirleriyle birbirlerini anlamayan iki zümre hasıl olmuşdu. Bu iki sınıf arasında ne düşünüşde, ne yaşayışda, ne his edişde müşabehet kalmışdır. Yarım asır evvel başlayan bu ikilik hala devam ediyor. Hala tepede kalan münevver zümre halkın dilinden, halkın ruhundan anlamıyor, biri tepede takılı va'ziyetde, diğeri aşağıda besleyici va'ziyetde kalıyor. Bu iki zümre arasındaki his ve fikir tehalüfü millet içinde birçok felaketler doğuran meş'um bir ikilik vücuda getirmişdi. Münevver zümre halka inmek ve halkın ihtiyaçlarını anlamak lüzumunu henüz yeni his etdi.

İşte kadınlık hayatında da şimdi tahsil ve garb medeniyetinin temasıyla bu ikiliğin, başladığına şahid oluyoruz. Bir tarafda incelmiş, garb musikisinden, garb edebiyatından, garb dansından, garb tarz-ı talebesinden, garb tarz-ı meşi'etden zevk alan incelmiş bir sınıf yanında, hala eski 'ananelere bağlı, iptida'i, tahsilsiz, görgüsüz Anadolu kadınını görüyoruz. Bir tarafda kadın erkekle müsavi hakka malik bir va'ziyete namzed olduğunu 'ilan ederken, diğer tarafda düşünüşü, yaşantısı, his edişi başka "dişi" olmakdan başka meziyeti olmayan bir sınıfa tesadüf ediyoruz.

Türk cema'atinin erkek sınıfı içinde hasıl olan ikilik ictima'i hayatımızda nasıl bir buhran yapmışsa, bu tehalüf de ikinci yeni bir buhran tevellüd edebilir. Bu ikiliğin önünü almak için Anadolu'yu büyüğünden küçüğüne kadar okutmak lazımdır. Evvela Anadolu erkeğine kadına bir "dişi" bir "köle" nazarıyla bakmamak lazım geldiğini, kadınına da erkekle müsavi hakka malik bir mevcudiyete sahip olduğunu neşr ve telkin lazımdır. Bunu bir tarafdan mekteb, bir tarafdan konferans ve iktisadi hayatın inkişafı yapacakdır.

Appendix 37 Kadınlık Satılamaz

Muharriri: Sabiha Zekeriya

Sevimli Ay, Number:35-11, Volume: 3, Year: 3, January 1927, p. 24-25.

Bir senelik yevmi gazete koleksiyonunu önünüze alıp zabıta vuku'atını tedkik edecek olursanız bu vak'aların ekseriyetini fuhuş hayatında yaşayan kadının sebeb olduğu intiharlar, cinayetler, münaza'alar, katller teşkil etdiğini görürsünüz.

Bu vak'aları her gün birer ikişer yevmi gazetelerde okurken bile size ehemmiyetsiz vak'alar gibi görünür. Fakat bunları bir araya toplayacak, ve bu yekünün memleketin ictima'i hayatında yaratdığı ıstırap ve huzursuzluğu 'adedlerle cem'i edecek olursanız çok mühim bir ictima'i mes'ele ile karşı karşıya gelmiş olursunuz.

Hapishaneleri dolduran canilerin, katillerin, münaza'a yüzünden hapis olanların hatta birçok vak'alarda hayırsızların hayatında hep bir kadın, kadınlığını pazarda mal satar gibi satan bir kadın vardır.

Fuhuş hayatındaki kadının bu, dolayısıyla cem'iyete irat etdiği zarardır. Bir de etdiği zarar, gördüğü zarar vardır. Kadını her iki vaziyetde de mazur yapan ictima'i sebebler tahlil edilince bile, hatta muhakkak olarak yine cem'iyet kabahatli çıkar, fakat ben sebeblerden evvel fuhuş hayatındaki kadının mevki'ini bulmak istiyorum.

Vesikasız icra-ı san'at etdiği, ve birkaç kişiye emraz-ı zühreviye aşıladığı için hapis edilmiş bir fahişe tanıdım. Bu kadın hayatını bana anlattı. Diyordu ki: "Sekiz yaşında iken anam babam öldü. Beni evladlık olarak bir eve verdiler. Bu evin beyi gençliğimi berbad etdi. Hanım hiç aramadan sormadan beni kovdu. Gecelerle sokakda kaldım. Sokakda kalan bir genç kızın başına ne felaket gelirse bana da geldi. Nihayet ihtiyar bir kadın merhameten beni yanına aldı. Fakat beni geçindirecek parası yokdu. Benden para istiyordu. Elimden hiçbir iş gelmezdi. Yüümdeki kara ile hangi eve hizmetciliğe girdimse kovdular… Para kazanmak içib hiçbir san'atım yokdu. O zaman bu ihtiyar kadının yardımıyla bu hayata girdim, ve para kazandım. Artık ne bir eve girip hizmetçilik edebilirim, ne de evlenebilirim. Hiçbir koca bana bu kadar para

vermez… Hem nema lazım… Evde çocuk, parasızlık, bin türlü dert var.. Burada haram, kazanıyorum, daha ne isterim"…

Eğer bu kadının söylediği sözleri tahlil edecek olursanız ellerinizi bir saniye yüzünüze kapayıp insan olduğunuza utanırsınız.

Cem'iyetin inasnlara temin etiği en büyük menfa'at ferdlerin açlık, hastalık, ihtiyarlık, hülasa za'af-ı zamana karşı vücuda getirdiği himayedir. Bu çocuk anne ve babasının himayesinden mahrum kaldığı zaman cem'iyetin himayesini görmemişdir. Kendi menfa'ati için çocuğu evine alan adam çocuğun hayatını zehirledeikden sonra sokağa atabilecek kadar serbest kalmışdır. Sokakda kadını yalnız dişi olarak tanıyan, ve para mukabilinde kadınlığını satın almayı pek tabi'i bir hak bilen adamlar bu haklarını kullanmışlardır, genç kızdan istifade için yalancı bir şefkat perdesine bürünen ihtiyar kadın da bunu kendine bir vasıta-ı ticaret yapabilmişdir. Para kazanmak için elinde hiçbir san'atı olmayan kadın yegâne hakikat olarak ancak kadınlığını kullanmış ve bunu satarak hayatını kazanmışdır. Ve bu artık onun için öyle kazançlı bir san'at olmuşdur ki hizmetçilik nazarında az para getiren bir iş, 'aile boğaz tokluğuna çalıştıran bir mü'essesedir. Binaenaleyh bu kadın için en çok para getiren, ticaret veren meslek, kadınlığını satmakdır. Ve hatta cem'iyetin mü'esseseleri de onun bu san'atını kabul etmiş, bunu icraya kabiliyetli olduğuna da'ir eline vesika vermişdir. Her gün Sıhhıye Da'iresi'nde vesika almak için nöbet bekleyen bu kadınlar, kadınlıklarını bir ticaret emtiası gibi satan, ve bunun için resmen müsa'ade alan tüccarlardır.

Bu kadınların bu hayatda aldıkları ve aşıladıkları hastalıklardan, hiç bahs etmeyeceğim. Yalnız, vahşet devrinde insanlığa hediye kalan zenci ticaretinin, çocuk ticaretinin, esir ticaretinin men' edildiği devrelerde hala kadın ticaretinin, kadınlığın pazarlarda mal gibi satılmasının hala men' edilmediğine nazar-ı dikkatinizi celb edeceğim.

Fuhuşu tabi'i bir mü'essese 'ad edenler, beni edebiyat yapmakla itham edebilirler. Ben fuhuşun cem'iyetden kaldırılabileceğini iddi'a etmiyorum. Havva ile Âdem fuhuş yüzünden cennetten kovulan iki insandır. O zaman bu telakkiye göre bu iki insanın en tabi'i ihtiyacı fuhuş telakki edilmişdir, bugün de bu kelimeyi kullanırken mübele'a etmediğimiz ne malum? Bu, zamana göre değişen telakki mes'eleleridir. Bir kadın veya erkek istediğini sevip onunla

yaşayabilir, bu ferdin arzusunda ve cem'iyetin kontrolüne tabi'i bir şeydir. Fakat kadın ve kadınlık mal gibi satılamaz. Kadınlık bir vasıta-yı teyiş , bir vasıtayıı ticaret olamaz. Cem'iyet bunu emtia-yı ticaret diye kabul edip kadının eline vesika veremez. Cinsi temalüyattabi'i sahasında belki bizim ahlak 'akidelerine uymayan tezahürlerde bulunur, tabi'i kontrol elimizde değildir, fakat bir cem'iyetde menfa'at ve meslek diye kabul edilen şeyler, emtia-yı ticaret diye pazarlarımızda satılan mal, malların satıldığı pazarlar bizim kontrolümüze tab'idir.

Kadının bir mal gibi pazara çıkmasına, kadınlığın para mukabili bir mal gibi satılmasına müsa'ade etmemek, bunu insanlara hürriyet ve istiklal getirdiğini söyleyen yirminci 'asrın medeniyetine sığmayan bir alım satım işi olduğunu söylemek ve bunun men'inin istemek insanlığımızın bize verdiği bir hakdır.

Kadınlara en büyük hürriyet ve istiklal getirdiğini iddi'a eden Bolşevikler bile iş başına gelir gelmez, ilk yıkdıkları mü'esseselerden biri de fuhuşdur. Bunların kadına söyledikleir ilk söz: "Git, hangi erkeği istersen sev, istediğin erkekle yaşa… Bu tamamen senin kalbine, arzuna, iradene verilen bir hakdır. Biz sana şahsen erkeğe verdiğimiz hürriyetin 'aynını veriyoruz. Fakat her şeyden evvel buraya bak, sen de erkek gibi bu cem'iyet içinde bir insansın, her insan gibi bu cem'iyete mustahsil olmaya mecbursun. Kadınlık mevad-ı iptida'iye gibi istihsalden ma'dud değildir. Bunu istihsal diye kabul edemeyiz. Bunu satarak geçinemezsin. İşte fabrikalarımız, ticarethanelerimiz, işte işte yerlerimiz… Hangisini istersen, orada çalışırsın" olmuşdur.

Kadına hiçbir sistemin vermediği bir hürriyeti veren Bolşevikler bile kadınlığın bir emtia-yı ticaret gibi satılmasına müsa'ade etmemiş 'umumhaneleri kapamış, kadınların omzuna bir kamçı örerek haydi işe, diye bağırmışdır.

'Umumhanelerin ictimas'i bir luzum ve ihtiyaç olduğunu kabul edenler var. Tabi'at hiçbir zaman cem'iyetin kontrolüne tabi' olmaz. Cem'iyet tabi'atı kontrole kalkdığı zamandır ki bu tabi'i olan günahlar, gizli kalmak mecburiyetini his eder, insanlar bu tabi'i ihtiyaçlarını gizli olarak icra ederler. Ahkali nizamı bozan bu gizlilikdir. Tabi'atı serbest bırakdığınız zaman gizliye hiç ihtiyaç kalmaz, tabi'at hükmünü icra eder. Böyle günahların icra edilmesine mahsus bir mahal, bunu icraya mezun vesikalı bir sınıf ayırmak hiç de tabi'i

bir şey değildir. Fakat tabi'atı böyle serbest bırakırken sıhhati nasıl kontrol ederiz diyorlar. Medeni memleketlerde her ferd mahalli teşkilatlar vasıtasıyla 'umumi, sıhhi kontrole tabi'dir. Bunu 'umumhanelerle te'min ederken Sıhhıye Daireleri'yle te'min etmenin mümkün olduğunu diğer memleketlerin yaptığı tecrübeler isbat etmişdir.

On sekizinci 'asırdan beri zenci, çocuk, kadın, insan ticaretini, esaretini men'e doğru yürüyen medeniyet hareketi en son bu kadınlık ticareti önünde durmuş, birçok memleketler de bunu men'e doğru yürüyen tedbirler alınmışdır.

KADIN FUHUŞ HAYATINA NIÇIN DÜŞER?

Kadın dünyaya geldiği günden öldüğü güne kadar tafili yaşamaya alışmışdır. Evleninceye kadar babasının mes'uliyeti ve himayesi altında, evlendikden sonra kocasının, dul kaldığı zaman da evladının sırtında yaşar. Hiçbir zaman cem'iyet de müstahsil, hür ve müstakil olamaz. Cem'iyetde müstakil olduğu gün hayatını kazanacak hiçbir vasıtaya sahib değildir. Hayat mücadelesine hazır değildir. Elinden hiçbir iş gelmez. Her kadın hizmetci ve işçi olmayı bir 'izzet-i nefs düşkünlüğü telakki eder. Elinden hiçbir iş gelmeyen, hizmetci ve işçi olamayan kadın için en kolay vasıta-yı ticaret kadınlığıdır. Hayatda yalnız kalan kadının ilk düşüncesi izdivac, bu olamazsa fuhuşdur. Kadın için kadınlığını satarak yaşamakdan başka elinde mevcud hiçbir mesleği ve san'atı yokdur, Bana hayatını anlatan kadın gibi 'ailede ve işde bulamadığı hürriyeti burada bulur. Çünkü gerek babasının evinde, gerek kocasında, hür ve müstakil değildir. Hayatını onların iktisadi bütçelerine göre tanzim etmek, onlar tarafından idare edilmek mecburiyetindedir. Kadın istediği hürriyeti ancak bu hayatda bulduğunu iddi'a eder ki, 'ailenin kadın hürriyetini tehdid eden bir mü'essese olduğunu kadının ancak fuhuş hayatında kendini hür his etdiğini kabule mecburuz. Kadın cem'iyetde müstehil kaldıkca hür ve müstakil olamamışdır. Bütün tarih kadını iktisadi fa'aliyetden mahrum kaldığı devirlerde esir diye kayd etmişdir. Kadın cem'iyet içerisinde tabi'i şekilde iktisadi fa'aliyet göstermediği, yegâne mevad-ı istihsal olarak, kadınlığını kullandığı devirlerde hep esir olmuş, fuhuş cem'iyetin en tabi'i bir mü'essesesiolmuşdur. Hayatını kazanmak için elinde hiçbir vasıtası olmayan bir insan için bundan tabi'i ne olabilir? Fakat yeni hayat ancak cem'iyetdeki müstahsil 'asırların tezayidiyle

te'sis ediyor. Hürriyet ve istiklal iktisadi istiklali tazmin etmedikce insanlara istediği hürriyeti te'min etmiyor. Kadının müstahsil olmadığı bir 'ailede tabi'atıyla hürriyet mevzu'u bahs olamaz. Kadın hür olmak için iktisadi istiklalini kazanmaya mecburdur. Kadın bu istiklali kazandıkdan sonra bu kadın gibi hürriyetini fuhuşda aramaz. Bil'akis kendisini para mukablı satan bir esir, erkek tarafından temlik edilen bir mal, cem'iyetin mevad-ı iptida'iyesinden ma'dud bir madde olmadığını his eder.

Kadını fuhuşdan kurtarmak için kadına şahsiyetini, hürriyetini, istiklalini vermek lazım. Medeni bir cem'iyet içinde hürriyet ve istiklal her ferd gibi kadının da ictima'i bir hakkıdır. Medeni bir cem'iyetde kadınlık emtia-yı ticaretden ma'dud olamaz. Kadınlık bir mal gibi üç beş kuruşa mukabil satılamaz. Kadınlık bir vasıta-yı ticaret olamaz. Cem'iyet bunu bir emtia-yı ticaret diye kabul ederek kadının eline vesika veremez. Kadınlık mevad-ı iptida'iye gibi satıldığı yerlerde kadın ticaret ve esaretinin ilga edildiği iddi'a edilemez.

Appendix 38 Gençler Niçin İntihar Ediyorlar?

Resimli Ay, Number:38-2, Volume: 4, Year: 4, April 1927, p. 37-38.

Geçen ay birbirini ta'kiben üç mektebli genç kızın intihara teşebbüs etmesi bütün efkâr-ı 'umumiyeyi 'alakadar eden mühim bir mes'ele şeklini aldı. Bu kızların intiharı, gençler arasında sâri bir intihar salgını olduğu fikrini verdi.

İctima'i mes'elelerimizi yakından ta'kib ve tahlil eden "Resimli Ay"da memleketi 'alakadar eden bu mühim mes'eleye lakayd kalamazdı. Derhal tedkikata girişdi. Muhtelif mütehassıslarla görüşdü. İşte bu makale bu tedkiklerimn mahsulüdür.

Son senelerde intihar çokluğu yalnız memleketimize münhasır bir şey değildir. Bütün dünya gençliği arasında, bilhassa mekteb ve Dar ül-fünun talebesi içinde bir intihar salgını vardır. Bizde olduğu gibi, diğer memleketlerde de bu intihar salgını büyük bir 'alaka uyandırmış, mütefekkir münevverleri bu intiharların sebeblerini aramağa sevk etmişdir. Başka memleketlerdeki intihar sebebleriyle, Türkiye'deki intihar avamili arasında büyük bir müşabehet vardır. Bu i'tibarla Avrupa ve Amerika'da yapılan tedkikatın verdiği neticede bizce şayan-ı dikkat olmakdan hali değildir.

EVDEKI TAZYIK

Fakat biz Avrupa ve Amerika'da bulunan sebeb ve 'amilleri tedkik etmeden evvel bizdeki intihar sebeblerini şu suretle tasnif edebiliriz:

1 Evdeki tazyik: Bugünkü gençlik hürriyet ve istiklal 'aşığıdır. Hayat onun için yaşanması lazım gelen bir şeydir. Fakat 'aile muhafazakardır. Gençlerimiz hayatın bütün zevklerinden istifade etmek isterler. Şurada dans, ötede arkadaş, beride gezip eğlenmek vardır. Genç bütün bunlara iştirak etmek ister, iştirak edebilen arkadaşlarına gıpta ile bakar. Halbuki evde 'ananevi terbiye hakimdir. Kızımız biraz süse merak gösterse men' ederiz. Eve biraz geç gelse çıkışırız. Bir konsere veya bir baloya gitmek istese müsa'ade etmeyiz. Nihayet bu tazyik o hale gelir ki, genç hayatı tahammülsüz bir şey görmeğe başlar. Ve böyle yaşamaktansa ölümü tercih eder. O vakit bedbini başlar. Hayatı beğenmeyen, ondan şikâyet eden genç için ise intihar kadar kolay bir şey yokdur.

Bu iddi'amızı tevsik eden birçok mektuplar alıyoruz. Bilhassa genç

kızlar evde gördükleri tazyikden pek müştekidirler. Hemen de her gün aldığımız ‘umumi şikayetlerden beri şudur: “Genç bir kızım. Genç bir erkekle sevişiyorum. Fakat ‘ailem muta’assıbdır. Bu mu’aşakamı haber alırlarsa ‘akıbetim feci’dir. ‘Ailem beni sevmediğim başka bir erkeğe vermek istiyor. Ne yapayım?...” Bu şikâyet o kadar ‘umumidir ki, bunun ‘umumi bir hastalık olduğunu kabul etmek mecburiyetindeyiz. Eski nesil genç kızların sevişmesini günah ‘ad etdiği için, bugünkü gençlik ‘aileye karşı kendilerini mücrim vazi’yetde görüyor, ve hayatdan iğreniyor.

Genç kızlardan işittiğimiz ikinci ‘umumi şikâyet de eğlenmek için ‘ailelerinden gördükleri mümana’atdır. Birçok genç kızlar ‘ailelerinin kendilerini büyük bir tazyik altında bulundurduklarından müştekidirler. İntihar için genç kızların da hayatlarını tedkik edersek böyle bir tazyikin mühim rol oynadığını anlamakda gecikmeyiz.

2 Kana’atlerin sarsılması: Gençlik devri hayatın en maceralı devridir. Çünkü bu devir kana’atlerin te’sis etdiği devirdir. On beş yaş ile yirmi yaş arası gençlerin gömlek değiştirme zamanıdır. Bu müddet tarafında çocukluk devrinden alınmış kana’atler değiştirebilir, yeni kana’atler eski ‘akidelerin yerine geçer. Bu ‘umumi tebdil gençliğin ruhunda mühim inkılap yapar. Gençlerin baz’ıları yeni ‘akidelerini bulup hazm etmekte müşkülat çekmezler. Fakat baz’ıları bedbin ve nevmid olurlar. İşte o vakit hayatdan uzaklaşmak temayülü başlar. Onun içindir ki ba’zen ruhiyatçılar gençlik devrine, intihar devri derler.

Bizim gibi mühim bir inkılab geçiren memleketlerde bu buhran daha ‘umumi olur. İnsanları cem’iyete bağlayan müesses kana’at ve mefkurelerin mütemadiyen değişditi bir devirde, gençlik tutunacak kuvveti bulmakda müşkülat çeker, uzun müddet mefkuresini bulmak için uğraşır. Fakat hangi mefkureye sarılacağını te’yin edemeyince nevmid olur. İşte gençleri intihara sürükleyen ‘amillerden biri de budur.

Türkiye İctima’iyat Enstitüsü’nün yaptığı tedkikat da bu neticeye varmışdır. İctima’iyat Mü’essesesi zabıtaya müraca’at ederek on sene zarfında İstanbul’da vuku’ bulan intihar vak’alarının istatistikini getirtmişdir. Bu istatistike nazaran son senelerde intihar vak’aları eski senelere nisbetle daha fazladır. Bu fazlalık en ziyade eski ‘akidelerin tamamen sarsıldığı muhitlerdedir. İnkılabı hazm edebilen muhitlerde intihar vak’ası o kadar çok değildir. Demek ki hayatımızdaki inkılab ictima’i hayatdaki rabıtaların

baz'ılarını muvakkat bir müddet değiştirdiği için, bu rabıtalara istinaden yaşayanlar kendilerini birden bire mesnedsiz bulmaya mecbur kalmışlardır. İşte intiharlar da en çok bu sınıflar arasında vuk'u bulur. Fakat cem'iyetdeki inkılab bitince intihar vak'alarındaki fazlalık da birden bire za'il olacakdır.

İntiharların bir takım ruhi 'amilleri de vardır ki bu, ferdlere ve muhite göre değiştiği için, onu da ayrıca tafsile lüzum görmedik.

Me'nafiye bizdeki 'amillere çok benzediği için Amerika'da Dar-ül fünun talebesi arasındaki intiharların sebeblerini tafsil eden ictima'iyat ve ruhiyatçıların nokta-yı nazarlarını da iktibas etmeyi fa'ideden hali bulmadık.

AMERIKA'DA GENÇLER NIÇIN İNTIHAR EDERLER?

Doktor Vatson (Watson) ismindeki bir Amerika ruhiyatçısı, Amerika Dar-ül fünunlarındaki gençler arasında mevcud intihar salgınını tahlil etdiği zaman şu 'amiller üzerinde tevkif etmektedir:

"Bugünkü din, ecdadımızın zamanında olduğu kadar bize yaşamak 'aşkı ve hevesi vermiyor. Dar-ül fünun gençleri şimdi kendilerini sert, çetin, eğilmeyen bir dünyada buluyorlar. Evvelce gençlere kuvvet veren din bugün artık onun için bir mes'ele olmakdan çıkmışdır.

'Aile vahdeti de bugünkü gençliği hayata bağlayacak kadar kuvvetli değildir. Bugünkü gençler, 'ailelerinin dünya cereyanlarından geri kaldıklarını, birçok yerlerde geri kalmasının 'ailesinden aldığı yanlış telakilerin mahsulü olduğunu görüyor. 'Asabiyetinden, za'afından ve 'aczinden dolayı 'ailesini mes'ul tutuyor. Bina'enaleyh 'ailesine karşı derin bir 'alaka ve rabıta his edemiyor.

Sonra gazeteler, mecmu'alar, telsiz telefonlar ona bütün dünya vuku'atını 'azami süratle veriyor. Bu, gençlikde tecessüsü öldürüyor. Talebe öğrenilebilecek her şeyi öğrendiğini ve artık öğrenebilecek yeni bir şey kalmadığını zan ediyor. Binnetice hayat onun için ehemmiyet ve 'alakasını ka'ib ediyor.

Hayatla 'alakası kalmayan bu genç için en malum çıkar yol intihar oluyor. Fakat bu genci hayata atınız. Çalışıp kazanmaya mecbur ediniz o vakit bütün yas ve nevmidinin yerini 'azim ve irade alacak ve genç hayat için yeni bir şevk ve heves his edecekdir.

Diğer bir Amerikan Profesörü gençlerin intiharını şu suretle izah etmektedir:

"Gençleri kendilerini öldürmeye sevk eden 'amiller müte'addit, muhtelifdir. İntihar için yalnız bir sebeb arayanlar, hayatın ne kadar muğlak olduğunu bilmeyenlerdir. Gençlerin intihar temayülünde rol oynayan 'amillerden biri ictima'i hayatımızdaki değişikliklerdir.

Mesela bugün evde nüfusun kırılması, gençlerde serbesti-i if'al ve harekatın artması, inkılabda sür'at gençliği sinirli yapıyor.

Bugünkü gençlik eski nesil gençliğinden farklı değildir, fakat zaman farklıdır. Zamanın böyle istihale ve inkılablarla dolu oluşu, gençlerde de kararsızlık ve rahatsızlık tevellüd ediyor. Bugünkü gençler eskilerden daha ziyade okumuş, iradelerini kullanmakta daha mahir şahsiyetlerdir. Fakat hayatın seyrindeki sür'at yüzünden bunlar sinirlerinin kontrolünü ga'ib ediyor ve nevmid oluyorlar. İnsanlar yeni bir hayata alışmakda biraz tenbeldirler. Bugünkü medeniyet, sinirlerimizin onu ta'kib etmesini mahal kılacak bir sür'at iktisab etmişdir. Bina'enaleyh bugünkü gençliği 'asabi buhranlara düşmekten kurtarmak hayli güç bir işdir."

Baz'ı ruhiyatçılar da bu sebebleri münhasıren şahsi sebeblere 'itaf etmektedirler.

Fakat şurası muhakkakdır ki müsavi şera'it müsavi neticelre tavlid eder. Bu büyük bir inkılap geçirmekde olduğumuz gibi, bütün dünya da yeni ve müthiş bir inkılap içindedir. Din ve 'aile nüfuz ve mevki'ini ga'ib ediyor. İctima'i nizam yerini yeni 'akidelere bırakıyor. Hayat başdan başa değişiyor. Bütün bu değişiklik ictima'i bir istihaledir ki en büyük te'sirini gençler üzerinde gösterir. Çünkü yaşlılar mü'essis 'ananeler dahilinde yaşamaya alışmışlarıdır. İnkılap ne kadar büyük olursa olsun, onlar eski tarz hayatlarını değiştirmezler. Halbuki gençler hassas bir ahize gibi, haricindeki tebdillerden şiddetle müte'essir olurlar. Binaen'aleyh ictima'iyatçılara göre bugünkü intihar temayülünü tabi'i görmek lazımdır.

'Aynı hali Avrupa'da görüyoruz. Orada da Dar-ül fünun talebesi arasında kendi kendilerini öldürmek hususunda her zamandan fazla bir temayül vardır.

Demek ki gençler arasında intihar salgını bugün 'umumi bir hadisedir. Ve bu 'umumi hadisenin sebebleri arandığı zaman, da'ima 'aynı hastalık üzerinde tevkif edilmektedir. İctima'i hayatın değişmesi bunu zaruri kılmaktadır. O halde müte'essir olup şikâyet etmeye mahal yokdur. Bu 'umumi cereyandan biz de hissemizi almaya mecburuz. Fakat elbet bu sarsıntılar bitecek ve ictima'i

hayat muvazenesini bulacakdır. O vakit tabi'i hal 'avdet edecek ve bu delilik 'alametine tesadüf edilmeyecekdir.

Bu intihar salgınının önüne geçmek için şimdilik yapılacak gençliğe yeni bir 'akide ve iman vermek, ictima'i hayatı buhrandan kurtarmak lazımdır. Bugünkü gençliğin en ziyade muhtaç olduğu şey bu yeni imandır.

Appendix 39 Bütün Dünyada Gençler Niçin İntihar Ediyorlar?

Resimli Ay, Number:41-5, Volume: 4, Year: 4, July 1927, p. 24-25.

Dünyanın her tarafında nazar-ı dikkati celb eden bir intihar havası vardır. Her memleket ʻadedlerle gözü önünde gördüğü intihar vak'alarına karşı telaşa düşüyor, ʻalimler makaleleri ile, tedkikler ile bu intiharların sebebini keşfe çalışıyorlar. Son zamanlarda Amerika'da talebe arasında tezayüd eden intihar vak'aları üzerine veya ne pedagoji Enstitüsü Re'isi Profesör Alfred Adler bu tedkikin neticesini gösteren bir makale neşr etmişdir. Memleketimizde de intihar salgınına karşı bir heyecan, bir istihkam su'ali varid olmuş, hakk-ı ictima'iyat doktorlarıyla ruhiyat doktorları arasında dahi münakaşayı mücip olmuşdu. Bu makale bizi de ʻalakadar etdiği için ʻaynen nakl ediyoruz:

"Amerikan talebesi arasında "intihar salgını" yokdur. Bu talebe arasında nazar-ı dikkati celb edecek mikdarda talebe intihar etmiş olabilir. Bu hastalık salgını gibi bir intihar salgını olduğuna delil değildir ve talebe arasında intihar vak'aları olduğu için Amerikan terbiye Mü'esseseleri mes'ul ʻad edilemez. İntihar salgını, intihar kasırgası efkâr-ı ʻumumiyede heyecan tevlid etmek için kuvvetli bir cümle, bir ta'birdir. Halk bunun günahına giremez. Sebebi tahlil edemez. Bunun fenni ta'rifini yapamadığı için bunu tevhiş edecek bir felaketin mukaddemesi, ʻalametleri diye kabul eder.

Ben bu cümleleri yalnız halkı ızlal mahiyetinde değil, başka bir nokta-yı nazardan çok tehlikeli bulurum. Böyle bir cereyan çocukların terbiye mü'esseselerine karşı bir âdem-i itimad tevellüd eder, bunu nazarlarında düşünülecek terbiyevi bir mes'ele haline getirir.

Fenni bir tahlile girişmezden evvel bu memleketin liseleri arasında böyle bir intihar salgını var mı, yok mu mes'elesini tedkik etmeme müsa'ade ediniz.

Evvela küçükler, gençler arasındaki intihar bu memlekete mahsus bir şey değildir. Bu bütün dünyada icra-yı tesir eden bir hadisedir. Avrupa'da, Asya'da, Avustralya'da hep ve her zaman olan şeylerdir.

Gençlerin intiharı insan medeniyetleri kadar eskidir ve bütün intiharların eskiye nisbeten çoğaldığını zan etmek için hiçbir sebeb yokdur. Yalnız arada şu fark vardır. Eskiden bu gibi vak'alara fazla ehemmiyet verilmezdi. Fakat şimdi ʻumumi menfa'ate ʻaid mes'elelerde ruhi heyecanlar, ʻumuma daha çabuk intişar eder. Yevmi gazeteler bu gibi hadiselere daha çok yer verir,

eskiden münferid ve gizli kalan vak'a bugün bu intişar sebebiyle daha çok bilinir ve halk yeni neslin böyle bir salgına ma'ruz kaldığına zahib olur.

Bu zan tamamıyla yanlışdır. Gençlerin intiharı her gün yevmi hayatda vuk'ua gelen efradın intiharları arasında ancak bir 'adeddir, öteki, intiharların ruhiyat 'amil-i nazarında sebeb ve ta'rifi ne ise bunlar için de 'aynı şeydir. Yapılan tedkik ve tahliller bu meydana gelen faci'aların üç sebebe istinad etdiğini göstermekdedir. Gençlerin intiharında bu üç sebebden biri her vak'adan göze çarpmaktadır. Bu üç sebeb şu suretle tasnif edilebilir:

1 Kahramanlık kastı: İntihar eden her genç kendini kahraman 'ad eder. Bu yaptıkları kâmil nazarlarında bir cesaret ve kahramanlık 'alametidir. İntirar yüksek bir kâmil nazarında bakarlar. Ve bunun kendilerine bir şan ve şeref getireceği fikrini dimağında yer eder. Kendilerini mahv etmek kafalarına fena bir süs gibi yerleşir. İntihar eden gençlerin çoğunda bu kasıd vardır.

2 'İsyan kasdı: İntihar eden gençlerin büyük bir ekseriyetinde büyük bir insan kitlesini müte'essir ve mustarib etmek emeli vardır. Bunlar hayatda hiçbir ferdin başkalarının sa'adetine, menfa'atine tesir etmeden tek bir adım bile atmak imkânı olmadığını unutudlar. Zaten hayatta atacakları adımlarla başkalarını müte'essir ve mustarib etmek hayatın gayr-ı kabil-i ictinab bir vak'asıdır. Ben buna "muhalefet kasdı" tesmiye ediyorum.

Çünkü bu nev'i intihar eşyanın mevcud olan nizam ve şeklini bir protestodan, ve baz'ı şeylerin mevcut şekline karşı gösterilen bir 'isyandır.

3 Kuvvet kasdı: İntihar eden her ferde bilhassa küçüklerde –kendilerinin fevkalbeşer bir kuvvete sahib olduklarını zan eder ve bunu göstermek ihtiyacını duyarlar. Bunlar kendi hayatlarına sahib olduklarını; istedikleri zaman bunu kendilerinden nez' etmek iktidarında olduklarını göstermek isterler. Bu düşünce onlara hayat ve memate edebilmek heyecanı verir.

'Umumiyetle gençler arasında hüküm süren intiharların sebebi bunlardır. Bundan başka küçüklerin intiharında korkaklık, hayat mücadelesine karşı iradelerinde duydukları 'acz sebebdir.

Şimdi küçüklerin intiharı mes'elesini başka bir nokta-i nazardan tedkik edelim.

Bu intihar eden kız veya erkeklerin çoğu niçin a'idadiyetin son saflarında okullarımızda okuduğu senelerde intihar ediyorlar? Hiçbir sebeb olmadan bir

gencin hayatdan geçip kendini ölülere terk etmesinin esrar gibi sebebi nedir? Bu su'allere ruhiyat 'aleminin verdiği cevap budur: Bu devir gençlerin hayatın hakiki mes'eleleri, şeniyetiyle karşı karşıya geldiği devirdir. Genç bu mes'elelere karşı bir çare-i hal bulmak vaziyetindedir. Bu gencin halledeceği üç mes'ele vardır.

Birincisi bu gencin cem'iyet içinde mevki'i bulabilmesidir. İkincisi müstakbel mesleğini ta'yindir. Üçüncüsü cinsi mes'eledir. İntihar eden genç bunları halledemeyecek olan, havası inkişaf etmemiş olan bir gençdir. Diğer ma'nasıyla bu mes'elelere karşı 'azim ve cesaret gösterecek yerde hayatın mes'uliyetlerini yüklenecek yerde, hayatı omuzlarından atmak korkaklığını gösterir.

Bu kadar senelik taharri ve tedkiklerimden sonra ben gençlerin intihar vak'aları arasında yaptığım tedkikat ile şu neticeye vasıl oldum. Bu korku, inkişaf etmemiş ve geri kalmış hasalar, cebanet ve meskenet, bu feci'i vak'aların esasıdır.

İntihar eden erkek çocukların ekserisinin tedkik etdiğim hayatları daha ilk günden bu korkulu, geri kalmış havası göstermektedirler. Bunların bir kısmı parlak talebe idiler. Fakat bunlar kendi kendilerine "pek güzel, mektepte muvaffık oldum, fakat hayatda nasıl muvaffık olacağım?" diye düşünüyorlardı. Hayatın bir ucundan ötekine muvaffakiyetle geçebilecek miyim? Hakiki mücadele için hazır mıyım? Bu zavallı çocukların 'umumiyetle kendi kendilerine verdikleri cevab bu idi: "Hayır". İşte kendi kendilerine bu "hayır" cevabını verdikleri dakika intihar fikri kafalarında doğar.

Çocukların kafasında mevcut olan bu geri kalmış hasayı çocuklukda keşf etmek ve tedavi etmek mümkün değil midir?

Ruhiyat 'aleminin bu su'ale müsbet olarak verdiği cevab "evet"dir. Bir anne ve babanın bir ma'amın en mühim vazifesi bir çocukdaki geri kalmış hasaları bulmak ve tedavi etmekdir. Bu daha ziyade evine tertib eden bir vazifedir. Bu vazife evine daha çok tertip eder, çünkü çocuğun ilk senelerinde ancak onlar mü'essir olurlar. Ve bu ilk beş sene hayatın en mühim kısmıdır.

Ben öyle vak'alar tedkik etdim ki çocuğun intiharında annesinin çocuk üzerinde hâkim olan tazyik yegane 'amel ve mes'ul olmuşdur. Mesela bir çocuk anasından o derece korkuyordu ki bu korku çocukta geri kalmış havasın husuluna meydan verdi. Çocuk anasının karşısında kendinde bir za'af

hissediyordu. Kendinin iyi olduğu kana'atine sahipdi. On sekiz yaşında hastalandı. Hastalığı kabil-i tedavi idi, fakat iyi olmadığına kan'i olduğu nefsinin yaşamasında hiçbir kaide görmeyerek intihar etdi.

Annelere vereceğim nasihat şudur:

Çocuklarınıza karşı çok yumuşak olmayınız. Fakat bir saniye için bile sert olmayınız. Çocuğunuzu tedkik ediniz, ona müstakil ve hür olduğunu öğreniniz ve kendine 'aid mes'eleleri daha en küçük yaşında bile lendisinin halletmesine meydan ve müsa'ade ediniz. Nefse itimad ve emniyet telkin ediniz.

Eğer bana Amerika'daki gençlerin intiharında daha hususi bir sebeb görüyor musunuz ve bu hususi sebebe karşı bir tedavi vasıtası var mıdır derseniz cevabım müsbetdir, evet daha hususi bir sebeb görüyorum.

Bu memleketde çocuklara lüzumundan fazla ehemmiyet verildiğini, hayatın bunlar için çok kolay yürünülecek dümdüz bir yol haline getirildiğini görüyorum. Yürüdükleri yol düz bir kaldırımdır, halledecek hiçbir mes'eleleri yokdur. İntiham edecekleri hiçbir müşkül yokdur. Onlar yine çıkan her müşkülü ebeveynlerinin halledeceğine emindirler. Fakat hakiki hayatda müşküller ve man'iler ile karşı karşıya gelince korkuyor, kafaları alt üst oluyor.

Bu suretle hiçbir sebeb yokken havasları geri kalıyor ve bu havas geri kalmış çocuklar sınıfına dahil oluyor.

Amerikan annelerine vereceğim nasihat da şudur: Çocuğunuzu şımartmayınız. Bırakınız hayatda çarpışsın, unutmayınız ki oğlunuz hayatda ağır işlerde çalışacakdır, onu bu hayata göre hazırlayınız. Mektebin ona nefsine i'timad ve mücadele kabiliyetleri vermesi kâfi değildir, bu terbiyeyi ancak siz verebilirsiniz.

Talebe intiharına ve çocuklardaki havasın geri kalmasına man'i olacak diğer mühim bir usul daha vardır. Bu da mu'allimlere annelere ferdin ve çocuğun psikolojisini öğretecek mektebler açmakdır. Bir mu'allim ne mu'allimi olursa olsun her şeyden evvel bilmesi icab eden şey ruhiyatdır. Ancak bunu bilirse yeni nesli tedris değil terbiye etmek vazifesini görmüş olur. Bunu bilmeyen bir mu'allime yirminci 'asırda mu'allim denemez.

Viyana'da bu sahada birçok tecrübeler yapdık ve elde etdiğimiz netice şayan-ı hayret bir şeydi. Yalnız benim mü'essesemde ruhiyat tahsiline 700 mu'allim koşarak geldi. Ve ben mu'allimlere ruhiyat kurslarını vermeye

başladığım günden beri Viyana'da gençlerin intiharı nazar-ı dikkati calib bir şekilde tenefüs etdi.

'Umumi suretde konuşmayı pek tercih etmem, fakat burada müsbet bir teklif yapacağım. Geliniz her sene Amerika ile Viyana arasında bir mikdar mu'allim mübadele edelim. Amerikan mu'allimlerine ruhi terbiyeye 'aid burada ileri giden usulleri verelim, buradan gidenler orada bu usulleri neşr etsinler. Eminim ki bugün Amerikan efkâr-ı 'umumiyesini telaşa veren intihar salgını az bir zaman zarfında bu suretle tenakus etmiş olur."

Profesör Adler şüphesiz intiharları yalnız ruhiyat nokta-i nazarından tedkik etmiş, intiharlar üzerinde kuvvetle amil olan ictima'i tesirleri nazar-ı dikkate almamışdır. İntiharlar yalnız ruhi sebeblerin mahsulü değildir. Bir cem'iyet içinde ictima'i kontrolün bozulması, inkılablar, daha bunun gibi birçok ictima'i sebebler intiharlarda muser olur. Fakat genç ve çocukların intiharındaki sebebler Profesörün iddiası gibi daha ziyade ruhi sebeblere istinad eder. Ma'lum için Profesörün bu tedkikinden alınacak büyük dersler vardır. Çocukları fazla tazyik etmek, ictima'i nefs ve cesaretlerini takviye etmemek; çocukları hayata karşı korkak ve küçük bir müşkül karşısında za'af duyan bir sürü iradesiz insan yapar. Çocukları hayata karşı mukavim yapmak için bunları hayata indirmek, mektebi yalnız kitab ve nazariyeden uzaklaşdırıp 'amili vak'alarla karşılaştırmak lazımdır. Çocuk hayata girmezden evvel hayatı kalbinde ve evinde bulduğu zaman bu ruhi sebebler o zaman kalkacak, çocuk hayatda çarpışmakdan korkmayacakdır.

Appendix 40 Ben İnsan Değil miyim?

Muharriri: Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:41-5, Volume: 4, Year: 4, July 1927, p. 1,48.

Birkaç mecmu'a sahibinin birleşerek Anadolu'daki baz'Ilarına gönderdikleri bir mektub bu mecmu'alar aleyhine bir da'va açılmasına sebeb oldu. Bu da'vada Resimli Ay ve Çocuk Ansiklopedisi namına ben de dahil bulunuyordum. Hakkımızı müdafa'a için arkadaşlarla bir avukata vekalet vermeyi kararlaştırdık. Vekaletnamenin tanzimi için Eminönü'nde bir kâtip-i 'adle müraca'at etdik. İşimizi yapan kâtip iki şahide ihtiyaç gösterdi. Orada biz yalnız dört mecmu'a sahibi hazır bulunuyorduk. Vekaletnamenin iki nüsha olarak tanzim edilmesini ve birbirimize şahid olmayı teklif etdik. Kâtip, gözlerini gözlüklerinin arasından kaldırdı, bir şeyler söyledi. Uzakda olduğum için yavaşça dudakları arasında fısıldadığı sözleri işitemedim. Arkadaşlardan biri seslendi:

—Sabiha Hanım, sizin şahidliğinizi kabul etmiyorlar, dedi.

—Ben insan değil miyim, dedim?...

—Hadisenin karşısında arkadaşlar güldüler. Kâtip yavaşça:

—Esta'ğfurullah efendim, dedi. Kanun öyle…

Eski kanunun öyle olduğunu biliyordum. Fakat Kanun-u Medeni'nin benden bu kadarcık bir hakkı esirgemediğini zan ediyordum. Da'ireden gazetelerin posta vazifesiyle mükellef bir çocuğu getirdik. O şahid oldu. Ben iki mecmu'ayı temsil için odada bulunduğum halde, diğer iki arkadaşın deavi vekilini tevkil etdiklerine şahidim sözünü söyleyebilmek salahiyetini bile kazanamadım.

Bu çok basit görünen vak'a bana henüz cem'iyetin 'alal'ade gösterdiği i'timadı bana göstermedğini anlatdı. Bu kanunun sarih ma'nası şudur:

"Kadın daha henüz cem'iyetde bir ferd değildir. Her insan çocuğuna tabi'i bir hassa olarak verilen reviyyet, hasta ve şu'urdan mahrumdur. Ben, cem'iyet onun ne gördüğüne, ne hıfz etdiğine ne de na'kil etdiğine i'timad ederim. Bir kadının şu'uru kanun nazarında bir çocuğun şu'uru ile müsavidir. Çocuğun sözüne, reviyyetine, şu'uruna nasıl i'timad edemezsem kadına da i'timad edemem. Kadın cem'iyet içinde ferd değildir. Cem'iyetin ferde verdiği

medeni, siyasi, insani, ictima'i haklar, vatandaş hakkı, ferd hakkı yalnız erkek için mevzu'-u bahisdir. Kadın daha henüz şu'ur sahibi olamadığı için bu haklardan mahrumdur.

Katib-i Adl odasında kanunun bana verdiği cevabdan ben bu ma'naları çıkardım. Bana mecmu'a çıkarmak hakkını, yalnız bu nesle değil, gelecek nesillere dahi hitab edecek bir ansiklopedi neşr etmek hakkını veren bir cem'iyet, benim daha henüz şu'ur sahibi bir ferd olduğumu kabul etmemişdi.

Bana verdiği büyük vazife ile, benden esirgediği küçük hak arasında müthiş bir tezad vardı. Bana bütün bir memleketin 'irfan ordusuna hitab etmek salahiyetini vermekle şu'urumu kabul etmişdi. Şimdi bir vekaletname tanziminde, şu'urumdan neden, nasıl, niçin şüphe ediyordu? Ben bu iki adamın bir üçüncüyü tevkil etdiklerini, gördüm, işitdim diyebilmek hakkından niçin mahrumdum? Niçin mahrumum?

Vazı-ı kanun bana sen münferid bir kadın olarak bu hakkı kazanmış olabilirsin. Fakat ben 'alel'umum kadına hitab ederim, 'alel'umum kadının şu'uruna i'timad yokdur diyemez.

Bu tarz-ı telakki bana Hıristiyanlığın ibtidasında Sen Pol'ün (St Paul) riyaseti altında toplanan bir ruhban meclisinde kadının canı var mı yok mu diye geçen münakaşayı ve bir rey muhalife karşı yokdur kararı veren papaları hatırlattı.

İsviçre Kanun-u Medenisi'nde bu ilk Hıristiyanlığın bir eseri kalmış olabilir. Fakat Türk kanun-u Medenisi'nde yeri olmasa gerek.

Kanun, bilhassa Kanun-u Medeni'nin kadına verdiği birçok haklar var. Bunlar natıs olmakla beraber ictima'i tekamülde kadının oynadığı role nazaran şayan-ı şükrandır. Kadına sahib-i imtiyaz olmak, mu'allim olmak, doktor olmak hülasa tamamen kadını şu'urlu farz etdiren birçok şeyler olmak hakkını veren kanun bugün artık, kadının sözüne i'timad yok diyemez.

Kadının siyasi haklarını almak için hamleler yapmaya çalışan kadınlar 'acaba kanunun daha bizleri ferd olarak kabul etmediğinden haberdar mıdırlar? Çünkü vatandaşlık hakkı 'asri demokrasilerde kadın erkek her ferdin hakkıdır.

Kadın ferd olamadığı için tabi'i olarak bu haklardan mahrumdur. Türk kadını henüz vatandaş değildir. Türk kadını şahid olamaz, Türk kadını vasi olamaz, Türk kadını çocuğunun ve hatta kendisinin sıhhi, ictima'i hayatı ile

‘alakadar olan beledi işlere karışamaz. Kadın daha henüz müstakil bir ferd değildir. Yanında istinad edecek bir baba, bir zevc veya bir erkeği yoksa hayat mücadelesinde mağlub olmaya mahkumdur. Kadının ticaret hayatında hiçbir i’tibarı yokdur, kadının ‘ailedeki rolü ancak re’isine tab’i olmakdır. Çünkü ‘ailenin re’isi erkekdir. Kadın müstahsil değil müstehlikdir. Kadın ferd değil, erkeğin ve cem’iyetin sırtında yaşayan bir yükdür. Kadınların meb’us olması için mücadele edenler seri’ bir atlama hareketi yapıyorlar.

Daha kendilerini şu’ur sahibi bir ferd olarak kabul etmeyen, memleketinin sıhhati, ‘ümranı, terakkisi yolunda ona hakk-ı kelam ve hakk-ı semi vermeyen bir kanundan, meb’us olmak hakkını istemek çok yüksek bir atlama değil midir?

Ben intihab hakkımı, siyasi hakkımı istemezden evvel insanlık hakkımı istiyorum. Katib-i adl odasında bana da’iremdeki ‘alal’ade me’mura verdiği insanlık hakkını benden esirgeyen kanundan, iddi’am, benim de her ferd gibi görmek ve gördüğümü bilmek kabiliyetine sahib olduğumu kabul etmesidir. Ben çocuklarıma karşı veya vatanın herhangi bir çocuğuna karşı vasiyet hakkımı istiyorum.

Çocuğumun babası öldüğü zaman şehadet için da’iremdeki me’muru kullandığım gibi, uşağımı vasi ta’yin etmek küçüklüğünden kurtulmak istiyorum. Her vatandaşın memleketinin terakkisine, ‘ümranına ‘aid mes’elelerde bir hakk-ı reyi vardır. Ben çocuğumun ve memleketimin çocuğunun sıhhati ile, memleketimin ‘ümranı ile ‘alakadar beledi fa’aliyetde rey hakkımı istiyorum, fikrimi beyan edebilmek hakkımı istiyorum. Bu memleket bana, sen bu vatanın çocuğu değilsin, bu vatanın işleriyle ‘alakadar olamazsın diyemez. Benim bu toprağa karşı nasıl bir vazifem varsa bu toprağın da bana vereceği bir hak var, işte ben kanunun her vatandaşa verdiği vatandaşlık hakkımı istiyorum.

Kanun-u Medeni’nin kadına verdiği haklar arasında ferdiyetini şu’urunu inkâr etmesi ictima’i bir yanlışlıkdır. Kadına verilecek en basit, en mantiki, en ehemmiyetsiz hak, şehadet hakkıdır. Ben bununla, ruhban meclisinde kadının canı var mı yok mu diye geçen münakaşa arasında hiçbir fark görmüyorum. Biri kadının zi-ruh olduğunu, öteki zi-şu’ur olduğunu inkâr ediyor. Arada geçen ‘asırlar nazar-ı ‘itibara alınırsa bugünkünün, dünden daha geri farz etmek icab eder.

Beni zi-şu'ur diye kabul etmeyen bir cem'iyetde ise, siyasi haklarımı istemeyi değil düşünmeyi bile çok seri' bir atlama diye kabul ediyorum. Siyasi hak isteyenlerle, vermek mevki'inde bulunanlar; evvela beni bir ferd olarak kabul ediniz, o zaman her ferd gibi, bana da diğer haklarımı vermek lüzum ve zamanı ister istemez kabul edersiniz. Ben bugün için yalnız bir ferd olduğumun, zi-şu'ur bir ferd olduğumun kabulünü istiyorum.

Appendix 41 Kadınlar Meb'us Olursa!

Muharriri: İbnürrefik Ahmet Nuri

Resimli Ay, Number:42-6, Volume: 4, Year: 4, August 1927, p. 7-8.

—Bu gece rüyamda meb'us olmuşum.

—Hayırdır inşallah.

—Kadınlar da meb'us olmuş!

—Ne'uzübillah. Çok korkulu bir rüya!...

—Yavaş söyle. Yanımızdaki evde de 'azasından Kadınlar Yücelme Derneği bir misafir hanım var; işitmesin.

—İşitirse ne olur sanki?

—Nezaketsizlik olur.Kadınlar da'ima iltifat görmekten hoşlandıkları için onlar hakkında küçücük bir kinayeli söz 'izzet-i nefslerine dokunur. Ben bu rüyamı bile kadınların işitmesini istemem. Kadın ne olursa olsun ben hürmet ederim.

—Anlaşılan Kanun-u Medeni çıkdıkdan sonra sen de kadın ta'ifesine karşı yelkenleri suya indirenlerdensin. Ma'mafih hakkın da var, hayatda kadının kopardığı fırtınaya değme erkek göğüs veremez. Kadın Hak'dan isterik yaratılmışdır. Rahim, şefik olduğu kadar zalim ve şedid mizaçlıları da vardır, korkulur. Kadın ta'ifesinden sahihayn korkulur. Bir şeyi isterlerse karşılarında dağlar dayanmaz. Ne'uzübillah dedim. Çünkü kadın meb'us olunca bizden mazinin intikamını almak için 'aklımıza gelmeyen neler yapacakdır. Ve hiç şüphesiz ilk işi Kanun-u Medeni'nin talak bahsini te'dil etmek olacakdır. Boşamak hakkını münhasıran kendilerine ayıracaklar. Sonra ne olacakdır bilir misin?Ismarladığı bir şişe lavantayı satın almadığın, yahud eve biraz geç geldiğin için günde beş on kere seni boşayacakdır. Bundan sırf nazar…

—Rica ederim, bırak da rüyamı anlatayım. Felsefeni sonra dinlerim.

—Peki anlat.

—Rüyamda meb'us olmuşum. Kadınlar da olmuş. Meclis'e girdim. Bakdım ki tekmil kadın meb'uslar Meclis'in bir tarafında oturmuşlar.

—Sağ taraf mı sol taraf mı?

—Rüyada pek farkında değilim.

—Anlamak istediğim muhalifler tarafında mı muvafıklar tarafında mı?

—Herhalde erkek meb'uslara karşı muhalif vaziyetde toplanmışlardı.

—Ona hiç şüphe etmem.

—Fakat ne yalan söyleyim Meclis'e girer girmez bir gül bahçesine girdim sandım.

—Hepsi dikenli.

—Hayır. Hani kış bahçelerinin raflarına nadide çiçek saksıları dizerler ya, işte onun gibi ruh feza bir manzara… Bin bir çeşit lavanta kokusu… Aman Allahım! Meclis'in sobasında Hint kokuları uçuyor… Ya o cıvıltılar! Sanki bahar kuşları ötüyor sanırsın…

—Amma ballandırıyorsun! Yoksa sen de onların fırkasına mı girdin?

—Ne haddime!.. Bende o natıka-ı perdazlık nerede? Hiç beni kabul ederler mi?

—Şuna hasb el neza ki natıka-ı perdazlık diyeceğine açıktan açığa…

—Sus! Bitişik evdeki misafir hanımı unutma!

—Allah Allah! Bunlar mub'us olacak yahud oldu diye bende hakk-ı kelam kalmayacak mı?

—Nezaketen, merhameten hakk-ı kelamı yutacaksın. Bence kadın her meclisin ziynetidir… Ziynetidir ama…

—Evet.. Ama.. Sonra?

—Sonrası o tatlı bülbül cıvıltıları yavaş yavaş yüksek perdelere çıkmaya başladı. Tamam sabah-ı sabık okunurken cıvıltılar çığlık perdesinde karar verdi.

—Sabah-ı sabıka i'tiraz edenler mi var?

—Her türlüsü var. Tuvaletden bahs edenler; birbirine terzi sağlık verenler, ev işlerini yüz üstü bırakıp gelenler, yorgan kaplamayı kocasına bırakanlar, var. Var. Var. Çığlık, kıyamet… Bir yandan Reis-i cumhur hepsini sükuta da'vet ediyor.

—Fakat dinleyen yok değil mi?

—Evet. Bir de bu çığlık arasında daha yüksek perdeden bir çocuk ağlaması başlamaz mı?

—Kadın meb'uslar arasında bir de kız çocuğu mu var?

—Kız mı erkek mi bilmem, üç aylık bir çocuk. Gıda zamanı gelmiş olacak. Validesi meb'us hanım resmi formasının göğsünü açıncaya kadar sabırsız çocuk feryadı basmış.

—Canım böyle üç aylık çocuklu bir kadın da meb'us intihab edilir mi?

—Edildiği zaman çocuk yokmuş. Bir buçuk sene sonra dünyaya gelmiş. Kadıncağız ne yapsın!

—Bari bir süt nineye vere idi.

—Bunu Reis Bey ona ihtar etdi. Ne cevab aldı biliyor musun? "Reis Bey! Reis Bey! Yüzüme iyi bak. Ben vatana evlad yetiştiriyorum. Onu sür nineye vereyim de südü bozuk mu yetişsin? Elbette onu kendi ak südüm ile büyüteceğim.!"

—Bravo! Bu cevaba akan su durur. Reis Bey bir şey diyebildi mi?

Vakit kalmadı. Tekmil meb'us hanımlar bir ağızdan emzikli meb'usu alkışladılar. Sonra Reis'e dönüp hep bir ağızdan: "Evet reis Bey vatanı doğuran biziz. Siz uzakdan seyircisiniz. Neler çekdiğimizi bir Allah bilir bir de biz biliriz. Oturunuz oturduğunuz yerde. İşimize karışmayınız. Eğer biz olmasa idik siz nereden olacakdınız? Hani bir ittifak ediverirsek dünyada bir ferd kalmaz.é

—Bereket versin ittifak edemiyorlar. Yoksa dediklerini yaparlarsa pek tehlikeli şeydir. Daha başka şey söylediler mi?

—Çok. Hepsi 'aklımda kalmadı. En son dediler ki: "Siz bizi ne zan ediyorsunuz. Kucağımızdaki çocukla icab ederse muharebeye bile gireriz."

—İşte burada yaya kaldı Tatar Ağası. Galiba muharebeyi çocuk oyuncağı zan ediyorlar. Mücahede-i Milliye'ye iştirak eden Anadolu kadını başka bizim İstanbul'un kenar mahallesinde Habibe mahlası yahud Şişli'nin Naşide Hanımı başkadır. Tarlada çalışan Anadolu kadınının nasırlı elleri cihana taşır, tefk atar ama, bizim İstanbullu hanımların eldiven içinde saklı ellerine ara sıra krem sürülmezse rahatsız olurlar. 'Askerlik eden Anadolu kadınının tırnakları kesik saçları uzundur, meb'us olmak isteyen hanımların tırnakları uzun saçları kesikdir. Anadolu kadını çocuğunu sırtına bağlar tarlada çalışmaya gider. Bizim hanımlar çocuğu kucağında tiyatroya gider. İşte aradaki fark.

—Sen bunları kime söylüyorsun?

—Sana.

—Ama bir kadın karşısında nutkun tutulur. Bu dediklerinden bir kelime söyleyemezsin.

—Korkar mıyım sanıyorsun? Çağır bitişik evdeki hanımı yüzüne karşı söyleyim. (Emancipation des femmes) daha bizim lugat kitaplarına geçmemiştir. Ma'nasını tercüme bile edemiyoruz. Ne ise beyhude nefes tüketmeyim. Sen rüyanın alt tarafını söyle.

—Bir hayli münakaşa, müsademeden sonra Reis'in kuvvetli çıngırak sesi üzerine hem çocuğun hem büyüklerin sesleri kesildi. Sabah sabık kıra'atinin yarısına geldik gelmedik evvela hafif sonra biraz daha kabadan bir inilti işitildi.

—Ne tarafdan?

—Kadınlar tarafından. Diğer bir meb'us hanımın vakti gelmiş. Dünyaya bir vatandaş getiriyormuş. Kadın meb'uslar inleyen meb'us hanımın etrafını pervane gibi sardılar. Aman Allahım! O ne vaveyla! Her kafadan bir söz!...

—Siz ne yaptınız?

—Bize iş kalmadı. Bereket versin sami'in locasında hanımın zevci oturuyormuş. Galiba evde yemek pişirmiş olacak ki soğan kokulu bir adam. Hemen bir araba getirdi, refikasını götürdü.

—Sonra?

—Sonrası diğer kadın meb'uslar süklüm püklüm yerlerine oturdular. Artık Reis'in sabrı taşmışdı. Yumdu gözünü açdı ağzını: "Görüyor musunuz muhterem refikalarım! Meb'us olmak için 'allem edib kelam edib Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nu te'dil etdirdiniz. Meb'us oldunuz. Bir takım hudüs-ü tabii olan vak'alarınızla Meclis'in intizamını ihlal etdiniz. Şimdi göreyim sizi Teşkilat-ı Bedeniye Kanunu tebdi,l etdirmek için de tabi'atla mücadele ediniz. Eğer buna muvaffak olursanız işte o vakit aferin derim." Dedi.

—Bu söze karşı lam cim yok değil mi?

—Tabii. Hanımlar kızararak bozararak önlerine bakakaldılar. Fakat bu esnada hükümet tavanında birkaç 'alam-ı sema peyda olmaz mı?

—Ay!!!

—İyisi biz erkekler hemen masaların altına gizlendik.

—Ya kadınlar?

—Onlar bizden evvel gizlendiler. Hangi kadın erkek olup da kadınlığın şa'şa'lı cismani ruhani cazibesini kaybetmek ister. Kadınlar pek 'ala bilirler ki kendileri bu 'alemin ziynetidir.

—O halde ‘alam-ı semanın altında sen devr-i ademde kadın olsa idin. Madem ki kadınlığı bu kadar medh ediyorsun kadınlığa imreniyorsun demekdir.

—Korkdum yahu korkdum. Kadın meb’usların vaz’iyet ül medenisi gözümü yıldırdı. Böyle bir Meclis’de ya benim başıma da böyle hal gelirse diye…

—Sen de meb’us olmazdın, ev kadını olurdun.

—Yaş kemalini buldu birader.Bu yaşdan sonra kadın olursam yüzüme bakan olmaz. Evde kalırım. Ben erkeklerin halini bilmez miyim? Hem benim her şey’e karışmak ‘adetimdir. Erkek işine karışdın mı elinin hamuruyla karışma derler, gücüme gider. İşte bu korku ile uyandım.

—Hakikaten korkulu rüya görmüşsün. Kadın şerine uğrayacağına delalet eder. Başının selameti için sen bu rüyayı hiç görmemiş ol. Bir kadın işitecek olsa yetmiş iki diyara yayılır. Sonra… Var ötesini sen düşün.

—Sanki beni döverler mi dersin? Hele öyle bir şey’e ma’ruz kalayım: “Hanımlar! İçinizde en çirkin kim ise o vursun” derim. Vallahi hiçbiri parmağını kaldırmaz.

Appendix 42 Başmuharririn Köşesi: Kadının Şehadet Hakkı

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:42-6, Volume: 4, Year: 4, August 1927, p. 44.

Geçen ay Sabiha Zekeriya Hanım'ın baş makalesi, kadınların kanunen tanınmış bir hakkını tatbikatda da te'yid etmeye hidmet ettiği için fevk'alade sevindik. Bu makale intişar eder etmez 'Adliye Vekaleti'nin gösterdiği 'alaka, müdde'i 'umumiliğin yaptığı tahkikat, bir vatandaşın zayi' olan bir hakkını te'min için gösterilen endişe bizi pek müftehir etmişdir. Medeni Kanunumuzun başında, onu anlayan, ve her ne bahisle olursa olsun, onun te'min etdiği bütün hakların hayatda da tatbikini gaye edinen münevver ve güzide bir 'adliyemiz oldukça, haklarımızdan emin olabiliriz.

Sabiha Hanım'ın şehadet hakkının tanınmasından dolayı vaki' olan şikâyeti derhal nazar-ı dikkate alınmış, haksızlık ta'mir edilmiş ve bu vesile ile kadının şehadet hakkını ca'iz olduğu bir def'a daha te'yid edilmişdir.

Sabiha Hanım, bu münasebetle (Cumhuriyet) refikimizde bir makale yazmışdır. (Resimli Ay)ı yakinen 'alakadar eden bu makaleyi naklediyoruz:

"Yirminci 'asırın en kuvvetle çarpışan ve yürüyen iki ictima'i meslek ve cereyanı vardır. Sosyalizm, feminizm.

Feminizm bugün artık hak diye çırpınan bir zümrenin patırtısı değildir. İnsanların on dokuzuncu 'asırdan beri insan esaretine, 'amele esaretine, kadın esaretine, çocuk esaretine karşı açdıkları cidal gibi bir hürriyet ve istiklal cidalidir.

Her hürriyet ve istiklal gibi, ferdler isbat-ı liyakat etmedikçe, bu istiklal ve hürriyeti istimal kabiliyetini kazanmadıkca bu haklara sahip olamamışlardır. Cidale mahkûm kalmış her esir ferd gibi kadın da iktisadi esaret zincirlerini çözmedikce verilen hak ve hürriyeti tenefüs edememişdir.

Kanunun ferdlere verdiği hak çok çok kereler kanunların maddeleri arasına sıkışmış kalmış, ferdler bu hakkı kullanmasını bilmemişlerdir. Kanunun ferde vermediği hakkı te'min etmek ve bu hakkı kâğıt üzerinden hayata indirmek, ferdleri bu hakkı ist'imale muktedir bir hale getirmek işte yirminci 'asır feminizminin istifdah ettiği gaye…

Kadınların hürriyet ve istiklallerini almak için açdıkları cidal kanuna karşı değil, hayata karşıdır. En kuvvetli kanun hayatdır. Üçüncü veya beşinci maddenin ferde bir hak vermesi onun bu hakkı kullanmasını veya kullanabilmesini te'mine ka'fi değildir.

Resimli Ay'da "Ben İnsan Değil miyim?" makalesi de, hayatdan alınmış küçük bir va'ka ile bunu göstermek için yazılmışdır. "Ben İnsan Değil miyim?" makalesi Kanun-u Medeni'den bir şikâyet veya münferid bir va'kayı nakil için yazılmışdır. Bu makalenin istihdaf etdiği gaye, ferd kanunun verdiği hakkı kullanmasını ve istemesini bilmediği zaman o hakkın kağıtlar üzerinde kalmaya mahkûm olduğunu göstermek, ve eski zihniyetin daha kafalarda bırakdığı son te'siri de yıkmak için yazılmışdır. Muhtelif i'tirazlara karşı kanunun öyle olduğunda ısrar eden me'mur kanunu icra ile mükellefdir. Bu Da'ire kanunu bilmedikden sonra kanunun bu hakkı bana vermesi ve benim kanunu bilmekliğim o dakika için hiçbir fa'ide te'min etmez.

Bunu daha yeni kanunun tatbikatında tesadüf edilen muvakkat yanlışlıklar diye kabul edebilirim, fakat bu yanlışı görmek ve göstermek, zayi' olmuş bir hakkı istemek hiçbir zaman Kanun-u Medeni'den şikâyet şeklinde telakki edilemez. Hususuyla Kanun-u Medeni'nin ilk neşrinde Resimli Ay'ın 3'üncü sene 2'inci numarasında "Kanun-u Medeni Karşısında Türk Kadını" makalesiyle Kanun-u Medeni'yi her kadından evvel alkışlamış bir insan için bu varid olamaz.

'Adliye Vekaleti'nde tedkikatda bulunmak üzere müdde'i 'umumiliğin nazar-ı dikkatini celb etmesi Gad Franko Efendi'nin "Cumhuriyet"de kadının mevki'ni münakaşa etmesi, kanunu herkese tanıtmak ve öğretmek için kanunun neşrinden daha fazla hidmet etmişdir.

Bugüne kadar bundan gafil olan katib-i 'adil Da'iresi gibi kim bilir, belki daha birkaç katib-i 'adil, birçok me'mur ve insan kanunun bu hakkı kadına verdiğini öğrenmişdir. Binaen'aleyh makale vazifesini yapmış demekdir.

Kadının siyasi haklarına gelince, şüphesiz her ferd gibi kadının intihab etmek veya edilmek çok 'asri bir hakkıdır. Fakat bir hakkı vermek kâfi değildir. "Kullanabilmek" işte pek çok haklardan istifade edemeyişimizin yegâne 'amili budur. Ve bu da kanunla te'min edilemez.

Her esir ferd gibi esir kadın da hürriyet ve istiklalini elde etmek için açdığı cidalde evvela iktisadi istiklalini kazanmaya mecburdur. Bugün siyasi ve

iktisadi istiklallerin bile manivelası iktisadi istiklaldir. Ferd iktisaden müstakil olamadıkca ne ictima'i, ne siyasi hiçbir hakkını kullanamaz. 'Amele ile sermayedar arasındaki cidalin masdarı budur. Emperyalist hükümetlerle müstemlekeler arasındaki cidal budur. 'Ailede zevc ile zevce arasındaki cidal budur. Ferdi, 'ailevi, ictima'i, siyasi her hürriyet ve istiklal bugün iktisadi çenberlerle çevrilmişdir. Kadın bu çenberi kırmadıkca, bu istiklale sahip olmadıkca kanunun verdiği hiçbir hakdan istifade edemeyecekdir. Hayatın kanunu kâğıt üstündeki kanundan daha kuvvetle ferdi ve kadını tazyik ediyor. Kadını bu mücadeleye hazırlamak muvaffak edebilmek için onu hayatda mücadele eden iktisadi bir 'unsur haline getirmek lazımdır. Garbda siyasi ve ictima'i haklarını alan kadınlar memleketlerinin iktisadi hayatında rol oynayanlardır. Bir fabrikada erkekler görev yaptığı zaman daha az ücretle fabrikada erkeklerin yerini tutan ve fabrikanın iktisadi fa'aliyetine helal getirmeksizin makineyi çeviren kadınlardır. Bugün Feminizm kadının bu istihkarına karşı mücadele ediyor, 'amele kadını hayatda kendine rakip tanıyor, kapitalist istifade edilecek iktisadi bir 'unsur diye kabul ediyor, siyasi fırkalar 'ameleye karşı kadını bir tehdid vasıtası olarak kullanıyor. Kadın bu vaziyetden istifade ederek iktisadi cidalini yapıyor, ve bu cidalde muvaffak oldukca kendine fazla haklar te'min ediyor.

Fakat henüz bir parça ekmek için 'ailenin en zavallı esiri olan kadının bu hakkını kullanabileceğini iddi'a etmek, bana hayata karşı göz yummak gibi geliyor. Daha 'ailede tefili yaşayan müstehlik kadın bu hak kendisine verilse dahi bunu kullanamaz.

Kadın evden ve salondan çıkıp hayata inmedikce, cem'iyetde iktisadi rolü oynamadıkca, cidale mahkûm her esir ferd gibi bu iktisadi esaret zincirlerini çözmedikce verilen hak ve hürriyeti tenefüs edemeyecekdir. Her hürriyet ve istiklal gibi, kadın da isbat-ı liyakat etmedikce, bu hakkı isti'mal kabiliyetini kazanmadıkca bu hakka tesahüb edemeyecekdir.

Kanun-u Medeni'nin kadına verdiği haklardan istifade edebilmek, daha vermediği hakları alabilmek için kadının isbat-ı liyakat etmesi, ve bu hakları kullanabilecek bir hale gelmesi lazımdır.

"Ben İnsan Değil miyim?" makalesi kadınların meb'us olması mevzu'-u bahis olduğu bir zamanda hakiki bir feminizm münakaşasının açılmasına

sebeb olursa ikinci bir hidmet etmiş olur ki, bu da benim için mevcub-u teşekkürdür.

Appendix 43 Kadının Hakk-ı Sayi Var mıdır?

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:43-7, Volume: 4, Year: 4, September 1927, p. 1-2.

Muhterem Mahmud Esad Beyefendi

Size hayatda rast geldiğim ikinci bir vak'a ile geliyorum. Kadının şehadet hakkının bir saniye için bile inkâr edilmesine verdiğiniz ehemmiyet, bana meydana getirdiğiniz şaheser kanunun kağıtlar üzerinde değil, hayat içinde tatbikinin de çok kuvvetli bir nagehanı olduğunuz kana'atini verdi. Bundan cesaret alarak size bu rast geldiğim ikinci mes'ele için müraca'at ediyorum.

Beni tereddüde düşüren noktaların her şeyden evvel bir şikâyet veya tenkid mahiyetinde telakki edilmemesini rica ederim. Bugün kadınların daha istemedikleri hakları, memleketin terakkisi nazarıyla, daha evvel veren bir meclisin ve kanunun karşısında söz söylediğimi biliyorum.

Fakat tatbikata henüz yeni geçen bir kanun, hayata henüz yeni giren kadınla karşılaşmasında ba'zı yanlışlıkların olması da gayet tabi'idir. Bu ikinci rast geldiğim vak'anın beni tereddüde düşüren noktası tatbikatda mı, esasda mı?... bilmiyorum.

Üç hanım birleşerek on beş bin lira sermaye ile bir limited matba'acılık şirketi teşkil etdik. Bu şirketin tasdiki için Ticaret Vekaleti'ne müraca'at etdik. Ticaret Vekaleti müraca'atımızı kabul etdi, nizamnamelerin tasdiki ve tescil mu'amelesi için Katib-i adil'e müraca'at etdik. Katib-i adil bizim imzalarımızı alırken, zevclerimizin de muvafakat etdiklerine dair kendilerinden imza istedi.

Zevclerimizin muvaffakatini almak için onları ardımız sıra Katib-i adil'e götürmek bize, siz de teslim edersiniz ki, herhangi yapacağı bir iş için babasının da muvafakatini almaya muhtaç bir sabi mu'amelesi etmekden başka bir şey değildir. Bundan sırf nazar, bizi en ziyade müte'essir eden şey orada zevclerimizin bizi bundan men' edebilmek hakkının kendilerine verilmesidir…

Mes'ele şahıslar mes'elesi, kadın ve erkek mes'elesi değildir. Hayata giren kadının hayatda yürüyebilmesi mes'elesidir. Eğer bu Katib-i adil odasında

zevclerimiz, bizim muvaffakiyetimiz yokdur demiş olsalardı, biz hayata girdiğimizi zan eden kadınlar, soldan geri dönmeye mecburduk.

Katib-i adil da'iresinde bu noktayı uzun uzun münakaşa etdik. Ticaret Kanunu bir maddesi ile, bila tefrik-i cins, kadın erkek bütün vatandaşlara ticaret etmek hakkını verirken, diğer bir maddesi ile zat üz zevc bir kadının zevcine zevcesini ticaretden men' hakkını veriyor.

Katib-i adil da'iresinde şüphesiz bu maddelere istinaden zevclerimizin muvafakatini istihsale mecburiyet görmüşdü. Biz evvela işe başlamazdan evvel zevclerimizin muvafakatini istihsale mecbur olmadığımızı, zevclerimizin ancak mahkemeye müraca'at ederek bu maddelere istinaden bizi bu hakdan men' edebileceğini iddi'a etdik. Katib-i adil da'iresi zevclerimizin mümana'at etmediğini gördüğüne bina'en mi, nasıl bilmiyorum, bu iddi'amızı kabul etdi. Fakat zevclerimizin mümana'atı karşısında bize bu hakkı veremeyeceğini de söyledi…

Şimdi size mevzu'-u bahis etmek istediğim üç mes'ele var.

1-Kadın icra-yı ticaret için zevcinin muvaffakatiyetini tahsile mecbur mudur?

2-Zevci kadını icra-yı ticaretden niçin ve ne şera'it dahilinde men' edebilir?

3-Kadının hakk-ı temellükü eskisine nisbeten temeddüd edilmiş değil midir? Bunlar memleket mes'elesi, bilhassa kadınlık mes'elesi olduğu için serbestce münakaşa etmekliğime müsa'ade edersiniz ümid ederim.

Siz de biliyorsunuz ki bugün feminizm müdafa'ası cephesini değiştirmişdir. Kadın müstehlik vaz'iyetinden çıkıp müstahsil olmadıkca, iktisadi istiklalini kazanmadıkca kanunun kendine verdiği hakların hiçbirinden istifade edemiyor. İsveç feminizm tarihi, İngiliz, Amerikan feminizm tarihleri, bütün ictima'iyatçılar, kadının iktisadi esaret zincirini koparmadıkca bu verilen hürriyetlerden istifade edemeyeceklerinde mütefekkirdirler.

Türk kadını hayata yeni giriyor. Bilhassa Türk kadınının hayata girmesini henüz hazm edememiş bir 'aile muhiti, bir de ictima'i muhit var. Karısının çalışmasını hala bir 'izzet-i nefs mes'elesi telakki eden büyük bir ekseriyet var. Kadın bu zihniyetle çarpışarak hayata inmeye mecburdur. Kanun bu hakkı ona verse dahi, onun bu hürriyet ve hakkını tazyik eden ictima'i muhit, mücadele edeceği en büyük hasımdır. Eğer kanun da zevce kadını

çalışmakdan men' edebilecek kanunu küçük bir hak veriyorsa, kadının bundan ne dereceye kadar istifade edebileceğini tahmin edebilirsiniz. Kadın icra-yı ticaret için zevcinin muvaffakiyetini tahsile mecbur olduğu müddetce kadının hakk-ı sayı yok demekdir.

Zevcin muvaffakiyeti istihsal mes'elesi belki de bir tefsir mes'elesidir. Fakat bugün muvaffakiyet mes'elesi Katib-i adillerde henüz birinci şıkda tefsir ediliyor. Eğer biz Katib-i adil'de i'tiraz etmiş olmasaydık, zevclerimizin imzaları alınmadıkca bize bir hakkı vermeyeceklerdi.

Bu, hayata giren bir kadının ilk rast geldiği müşküldür. Bu muvaffakiyet istihsaline lüzum olmadığını tefsir dahi etseler, zevcin mümana'atı mes'elesi var ki, burada kadının hakk-ı sayı ne dereceye kadar vardır, ben iştibaha düştüm.

Kanun-u Medeni'yi, garb medeniyetini kabul eden Türk inkılabı bu medeniyetin getireceği bütün zaruretleri, bütün ihtiyaçları da beraber kabul etmek mecburiyetindedir. Eski şark medeniyetinin, eski dinlerin (emval-i metruke)den 'ad etdiği bir mal satın alır gibi, alıp evinin bir köşesine bir süs gibi sakladığı kadın garb medeniyeti içerisinde kıymetini kayb etdi. Kadını bir mal, bir dişi telakki eden şark medeniyetini siz bu şaheserinizle gömdünüz. Bugün kadın yeni medeniyet ve yeni hayat içinde müstehlik, erkeğin sırtında yaşayan bir yük değildir. Henüz biz daha bunu hissetmemişsek, sebebi iktisadi hayata, sına'i hayata girme tarihimizin henüz pek yeni olmasındandır. İktisadi ve sına'i hayatın terakkisi kadını artık bu müstehlik mevki'inde yaşatamaz. Sizin memlekete getirdiğiniz medeni kanun, Türk inkılabı bu nesilden ziyade yarınki neslindir. Yarınki neslin kadını mutlaka müstehsal ve iktisadi esaretini kırmaya namzed bir kadındır.

Fakat Katib-i adil Da'iresi'nde benden zevcimin muvaffakiyetini isteyen, bu muvafakat olmadığı takdirde beni icra-yı ticaretden men' eden kanun, bana hakk-ı sayımı vermiyor demekdir.

Bütün dinler, bilhassa Hıristiyan ve Yahudi dinleri kadına en az hak veren dinlerdir. Kadın hürriyetini kazanmak, dinin saltanatından kurtulmak için evvela dinle, sonra cem'iyetle, daha sonra devlet ve siyasetle mücadele etmişdir. Bizim dinle yapacağımız cidali, siz bizim namımıza Kanun-u Medeniniz ile yaptınız ve başardınız. Şimdi bizim cem'iyetle yapacağımız

cidalde de sizi en büyük zahir tanıdığım için kanunu size karşı münakaşada bir mahzur görmüyorum.

Bana öyle geliyor ki Hıristiyan dininin kadına yapdığı tazyik İsviçre kanun-u Medenisinde tamamen za'il olmamış: 'Ailenin re'isi erkekdir. İzdivaçda üç türlü şirket vardır. Birlik, ortaklık, ayrılık. Kadın ancak bir mukavele ile malına temellük edebilir. Fakat eskiden kadın bilakayd ve şart malına hâkimdi. Parasına 'aid yapacağı herhangi bir iş için zevcinin reyini istihsale mecbur değildi. Yeni kanunu hakkını tehdid etmiyor mu?.. Sonra bunun bir mukavele ile bir ortaklık şekline ifra' edildiğini farz etsek bile erkek kadının emvali üzerinde sahib-i rey ve mes'ul olurken kadın erkeğin malı üzerinde sahib-i rey ve mes'ul olmuyor. Böyle hak ve mes'uliyeti bir tarafa veren bir ortaklık kadını hakiki bir şerik diye kabul etmiyor demekdir. Zaten 'ailede birlik ve ortaklıkdan kadının istifade edebilmesi için iki taraf da müstehsil olması şartdır. Bizde kadının bugünkü müstehlik mevki'i onu ne 'ailede, ne cem'iyetde bu haklarına sahip yapmıyor. Fakat kadını haklarına sahip yapabilecek yegâne birlik de kendilerine kapalı olduğunu söylersem beni çok mu'arız telakki etmeyiniz. Kadının en büyük muvaffakiyet salahı iktisadi istiklali ve hakk-ı sa'yıdır. Kanun'u Medeni kadınlara bu hakk-ı sa'yı vermekde mümasan davranmışdır. Bugün benim bütün mu'amele-yi kanuniyesini i'timam etdiğim şirketi, zevcim "hayır, benim muvafakatim yok." diye uç gelme ile 'akamete uğratmak iktidarına sahipse, ben kendimi hakk-ı sa'yı almış bir kadın diye telakki edemem…

'Ailenin bir birlik olabilmesi için her iki tarafın müşterek vazife, müşterek mes'uliyete sahip olması icab eder. Bugün en demokrat 'aile İsveç 'ailesidir. Ben o kadar ileri gitmek istemiyorum. Fakat kadına gerek 'ailede, gerek cem'iyetde, gerek siyasetde mevki'i verecek olan en büyük salahat, hak ve iktisadi istiklalinin en büyük mesnedi olan hakk-ı ticaretin tehdid edilmemesini istiyorsam kadının feminizm mücadelesinde kullanacağı en büyük ve en lüzumlu salahı istiyorum, demekdir. Kadının bu hakkı mahdud ve memnu' oldukca, şaheser kanununuzun verdiği hakların hiçbirisinden istifade etmek imkânı yokdur, yalnız mahkemeye düşen vak'alarda kanuna istinad ederek istifade edebilecekdir. Fakat hayat en büyük kanundur.

Hayatda rast geldiğim bir vak'adan edindiğim kana'atle, "kadının hakk-ı sa'yı var mıdır?" diye sormak cesaretini gösterdiğim için beni ma'zur görmenizi istirham ederim…

Appendix 44 Eski saraylarda Üçüncü Cins Mahlûklar

Sait İzzet

Resimli Ay, Number:46-10, Volume: 4, Year: 4, December 1927, p. 29-32.

Saraylarda padişahlardan ve cariyelerden ma'ada üçüncü cins mahluklar velardı. Bunlar ne kadındı, ne de erkekdi. Fakat padişahların üzerinde hüküm süren onlardı. Harem ağalarının, onları en tabi'i haklarından mahrum edenlerden aldıkları intikam şekilleri çok şayan-ı vakitdir.

Muharriri: Sa'id 'Azat

Asar-ı 'Atika Müzesinden

…

Harem ağası denildiği zaman, hatırlara derhal siyah insanlar gelir. Şa'irlerimizden biri, onları mısra' içinde ne güzel tasvir etmişdir:

"Kıpkırmızı fesle; kara çehreyle 'emirsin!

'Anber lala, güya; öcü ateşli kömürsün!"

'Osmanlı hanedanının sarayında mühim bir mevki'i olan, ba'zen reyleriyle bütün bir memleket idare edilen bu sınıfın emsaline medeni memleketlerin hiçbirinde tesadüf edilmemişdir. 'Osmanlı padişahları, debdebe ve tantanaya kapılıp mu'azzam saraylarda cariyelerle zevk ve sefaya başladıkdan sonra harem ağalığı 'Osmanlı hanedanı arasında bir mevki'i tutmuş ve zaman geçdikçe, sarayda mühim roller oynamaya başlamışdır. Harem ağalarının menşa'i hakkında tarihler şu ma'lumatı verirler:

Pek eski zamanlardan beri, Mısır ve Trablusgarb taraflarındaki ba'zı şehirlerde, saraylara harem ağası yetişdirmek gibi menfur bir ticaret yolunu tutmuş adamlar var idi. Bunlar, Afrika'nın muhtelif yerlerinden çaldıkları küçük zenci çocuklarını acıklı bir 'ameliye neticesinde erkeklikden mahrum ederek diğer memleketlere sevk ediyorlardı. Bu menfur, canhıraş 'ameliye neticesinde ölen zenci çocukların had ve hesabı yokdu.

Harem ağası olarak yetiştirilen zencilerin kalblerinde hilkatın verdiği bir hakdan mahrum edilmekden mütevellid derin bir infi'al vardır. Bunlar efendilerinin zevki için toplanmış dilrüba yüzlerce cariye arasında inzibatı

te'mine me'murken his etdikleri mahrumiyetin acısını hiçbir zaman unutamamışlardır. Bu sebebden dolayıdır ki, ellerindeki gümüş kamçılarla, sarayın yüksek duvarlarla muhat bahçelerinde dolaşan cariyelere eziyet etmekden duydukları zevki açıkca izhardan çekinmemişlerdir.

Hatta harem ağalarının her birinin kendilerine mahsus cariyeleri vardı.

SARAYIN ÜÇÜNCÜ CINSI MAHLUKLARI

İnsanlar arasında, üçüncü bir cins teşkil eden harem ağalarının 'Osmanlı saraylarında oynadıkları rol pek mühimdir. Erkeklikden mahrum oldukdan başka, cesaret ve kahramanlık hislerinden de mahrum bulunan zavallı ağalar, padişahların en sefil emellerine alt edilerek, en fec'i cinayetlerin vasıtası ve mürettibi olmuşlardır.

Zevk ve sefahate dalan 'Osmanlı padişahlarının nesli gitgide inhitat ve tereddiye yüz tutduğu zaman, harem ağaları diğer işlerinden başka, şehzadelerin merisi ve melemi olmuşlardır. Asıl feca'at ve asıl felaket de ondan sonra başlamışdır. Dokuzunun 'aklı bir incir çekirdeği doldurmayan bu ağalardan 'akıl danışan padişahların devletin mukadderatı hakkında ne kararlar verebileceklerini söylemeye bilmem lüzum var mı?

Meşhur bir hikâye vardır: Ruslarla o ardı arası kesilmeyen muharebelerden biri oluyormuş. Diğer tarafdan da birçok yerde 'isyanlar başlamış. Vaktin padişahı büyük ga'ileler arasında ne yapacağını şaşırmış, uykusu kaçmış, gece gündüz düşünceli bir halde dolaşırken, kızlar ağası:

—Şevketlim niçin öyle düşünüyorsunuz, hele bir irade buyurunuz, biz kullarınız gider o Moskof'un tacını tahtını devirir geliriz, demiş.

Bunun üzerine gayr-ı ihtiyari gülen padişah ellerini kaldırarak:

—"Yarabbi şu harem ağalarına verdiğin 'aklın bir zerresini de bana ihsan ede idin de hiç olmazsa bir gececik rahat bir uyku uyuyabilse idim" demiş.

Vak'ay-ı 'Umumiyemiz sırasında bu ağaların umur-u devlete müdahaleleri yüzünden fenalıklar zuhur etdiği tarihin hemen her sahifesinde muharrirdir.

Appendix 45 Fuhuş ile Mücadele Ne Demektir?

Muharriri: Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:47-11, Volume: 4, Year: 4, January 1928, p. 1-2.

Yirminci ‘asrın beynelmilel mes’elelerinden biri de kadın ticareti mes’elesidir. Kadın ticareti mes’elesi demokrasinin din ve aristokrasi ile, feminizmin kapitalizm ile mücadelesi demekdir.

Dünyada mevcud her din ve aristokrasi kadını hiçbir zaman ve hiçbir memleketde bir ferd olarak kabul etmedi. Birçok dinler kadının para mukabilinde bir ‘aşiretden ötekine satılmasına müsa’ade etdiği gibi ‘ailede zevcin kadına karşı olan tesahupunu dahi tecviz etdi. Hatta bir ‘aile re’isi emval ve servetini ta’dad ederken üç ineğim, beş öküzüm, dört de kadınım var diye sayardı. Kadının bir mal gibi alınıp satılması insanların göçebe yaşadığı devirden en medeni dinin hüküm sürdüğü devre kadar devam edip gelmişdir. Aristokrasiler bunun şeklini değiştirerek, kadına zahiri kıymetler vererek onun yine satılmasına müsa’ade etmişdir. Bu devir kadına ne hakk-ı sa’yı, ne hakk-ı reyi, ne hakk-ı hakk-ı temellükü, ne de vatandaşlık hakkı verdi. ‘Ailenin, belediyenin, hükümetin, devletin re’isi da’ima erkekdi. Kadının gerek ‘ailede, gerek memleketin sıhhi ve ictima’i işinde ne bir reyi ve ne de vazife ve mes’uliyeti vardı. Memleketin hayat ve mematine ‘aid siyasi mes’elede bile rey hakkı yokdu. Kadın erkeğin nikah veya tazminat mukabilinde satın aldığı bir mahlukdu. Kadın gerek ‘ailede, gerek fuhuşda kadınlığını para mukabili satardı. Kanun kadına biçilen bu kıymeti kabul etmişdi. Terbiyede, tahsilde, hülasa hayatın her sahasında kadın erkeğe bağlı bir ‘uzuv olarak tanınmışdı.

Bugüne kadar sürüklenip gelen aristokrasiler içinde ferdlerin krallara, despotlara karşı uyanan ‘isyanı birçok yerlerde demokrasinin te’sisi ile neticelendi ve aristokrasilere ‘isyan eden ferdler kendilerine zahir kadın süslerini, kadın teşkilatlarını buldular. Demokrasi kadına ne getirdi? Evvela kadını cem’iyet içerisinde bir ferd olarak tanıdı. Kadının da hakk-ı sa’yı, hakk-ı temellükü, hakk-ı reyi, vatandaşlık hakkı, hakkı vardır, dedi. Kadın bir mal gibi satılamaz, kadınlık bir sermaye, bir vasıta-yı tayiş olamaz. Kadını ferd yanından uzaklaşdırıp bir mal derekesine indiren kadın ticaretine mani’

olmak demokrasinin kadına va'ad ve te'min etdiği en büyük hakdır. Kanun nazarında kadın ve erkek yokdur, ferd vardır, vatandaş vardır. Bu hak bilatefrik-i cins her ferdin hakkıdır. 'Ailede pederşahi 'aileden kalan otokrasisi yıkılmış, yerine vazife ve mes'uliyete müstenid bir demokrasi te'sis etmişdir. İş ve mevki'de cinsiyet farkı değil ancak zekâ ve kabiliyet bir fark yaratabilir. Kadın gösterdiği kabiliyet nisbetinde her mevki'ye sahip olabilir. Kadın artık kadınlığını bir sermaye olarak kullanamaz. Her ferd gibi cem'iyet kafilesinde müstahsil bir 'unsur olmaya mecburdur. Hayatını ancak sa'yı ile te'min edebilir. Kadınlık ne 'ailede ne de cem'iyete, para getiren bir sermaye olarak demokrasi kanunlarına giremez. Kanun nazarında kadın ve erkek cinsiyet farkı gözetilmeksizin müsavidir. Kadın erkeğe manzum bir 'uzuv değildir. Kendi şahsiyetine sahib, yaratıcı kabiliyetini, teşebbüsünü, şahsiyetini kendi kendine yapan ve kullanan bir ferdir. Kadınlığın artık pazar yerinde teşhirine kadını ferd olarak kabul eden demokrasi ve medeniyet tahammül edemez. Demokrasinin en büyük vazifesi dinlerin, aristokrasi devrinin ictima'i bünyeye yadigâr bırakdığı bu zihniyeti öldürmek, bununla mücadele etmekdir. Dinin ve otokrasinin te'sis etdiği 'aile, kadına kadınlığına mukabil hakk-ı hayat veriyor. Biz bu 'ailenin, kadını yalnız dişi diye kabul eden bu mü'essesenin ve kadınlığın bir meta' gibi satılmasına sebeb olan fuhuş mü'esseselerinin düşmanıyız. Biz kadına kadınlığı mukabilinde değil, biz kadına sa'yı, istihsali, vazife ve mes'uliyeti mukabilinde hakk-ı hayat veriyoruz.

Kadınlığın bir ticaret emti'ası gibi pazarlarda satılmasına, kadının ve kadınlığın bir sermaye telakki edilmesine mâni' olmak demokrasi kanunlarının vazifesidir. İşte bugün kanunlarımız da buna yer vermekden ma'ada bu mü'esseselerin, ve kadını hala dişi telakki eden iptida'i zihniyetin 'aleyhine cidal açıyoruz. Demokrasi kadına şehadetine, ferdiyetine, sahip olmak ve her ferd gibi cem'iyet kafilesinde vazifedar bir 'uzuv olmak imkanlarını verdi. Kadın ticareti mes'elesi demokrasinin din ve aristokrasi ile mücadelesidir cümlesinin ma'nası budur.

Demokrasi kadını cem'iyet içinde bir ferd olarak kabul etdikden, hayata vazife ve mes'uliyeti müşterek bir insan olarak sokdukdan sonra bu def'a da feminizm ile kapitalizm arasında mücadele başladı. Kadın girdiği her iktisadi sahada kapital tarafından istismar edildi. Kadının sa'yını ucuz satın aldılar.

Hayatını kazanmak onun evdeki aç yavrularını doyurmak için olan mecburiyetinden istifade ederek kadına sa'at-i mesa'i tanımadılar. Sa'y pazarlarında kadının yalnız sa'yını değil, cinsiyetini de satın aldılar. Hayat kapıları kadına cinsiyetini satmadıkca açılmadı. Kapitalist için kadının 'adedi ve mikdarı cebindeki paraya göre ta'yin etdi. 'Amele ve mutavassıt sınıf bir kadınla intifa etmek zaruretinde iken kapital istediği nisbetde kadın satın alabildi. Kadınlık 'ailede, iktisad pazarlarında, fuhuşhanelerde, her yerde para getiren bir sermaye oldu. Din, kadını yalnız 'ailede esir etmişdi, Aristokrasi ve kapital kadının ayaklarına her yerde bir zincir ördü. Kadına karşı medeni cem'iyetin gösterdiği hürmet ve müsa'adeler, kadına hakiki vaziyeti göstermemek için yutturulmuş yaldızlı haplardı. Aristokrasi devrinde lordların malikaneleri bu satın alınmış kadınlarla dolup boşalırken, bu def'a milyonerlerin şatoları dolup boşalmaya başladı. Kadın ticareti dünyanın en karlı, en çok gelir te'min eden bir işi oldu. Kadınlar iktisad pazarlarından yüz çevirdiler. Kadınlıklarını satmak kadar hiçbir iş onlara gelir te'min etmedi. Bu ticaret için hususi evler, kumpanyalar, bir memleketden ötekine vasıtalık eden acenteler te'sis etdi.

Bu def'a kapitalin karşısına yalnız kanunları ile kadın ticaretini men' eden demokrasi değil, feminizm çıkdı. Evvela kadının iktisad pazarlarında istismar edilmesine, 'ameleye kabul edilen iktisadi sigortaların, sa'at mesa'isinin, tazminatın kadına da kabul edilmesine karşı cidal açdı. Bundan başka kadının ve kadınlığın gerek 'ailede, gerek cem'iyetde bir sermaye telakki edilmesine, kadının bir dişi değil, cem'iyetin her ferdine tanıdığı hak ve vazifelere sahib bir insan olarak kabulünü te'min için teşkilat yapdı. İctima'i kuvvetlerle, hükümet kuvvetleriyle neşriyat-ı mesa'i etdi.

Vasi' bir tenvir ve irşad teşkilatı yapdı. Feminizmin bu cidalinden en evvel sosyalizm istifade etdi. Sosyalistler dinlerin, aristokrasilerin, hatta demokrasilerin bile kadını kadını hala esir etdiğini iddi'a etdiler. Demokrasiler içinde kuvvetle yer bulan kapitalin kadını iktisadi pazarlarında nasıl esir etdiğini, kadınlığın hala en medeni 'alemde bile bir ticaret emti'ası gibi pazarlarda satıldığını iddia etdiler. Kadının hala (emval-i memleketden) madud olduğundan, kapitale karşı cephe kurmak için feminizmin sosyalizm ile el ele vermesi lüzumundan kuvvetle bahs etdiler. (Bebel)in (Sosyalizme Nazaran Kadın) diye yazdığı kitap bütün dünya kadınlığını alt üst etdi. Kadın ticaretine

karşı bütün dünyada uyanan ‘isyan ilk atışını bu kitapdan aldı. Kadın ticaretine karşı yalnız feminizm değil, demokrat hükümetlerle beraber otokrasiler bile cidal açmaya mecbur oldular. Bugün dünyanın her tarafında kadın ticareti vardır, fakat kanunu kendine siper yaparak kadın ticaretine bi-muhaba devam eden mü’esseseler yokdur. Bugün Avrupa ve Amerika’da açılan cidal bu mü’esseselere karşı değil, serbest fuhuşa karşıdır. Bugünkü münevver erkek ve kadın artık kadınlığın satılmasını hazm edemeyecek kadar yükselmişdir. Kadın ve erkek münasebetinde arzuya müstenid her ‘aşkı ma’zur gören bu zihniyet, yalnız kadının satılmasına müsa’ade etmiyor. Bütün dünya gençliğinde kadın ticaretine karşı uyanan ‘isyan, kadınlığın bir sermaye olarak kullanılmasına karşı uyanan ‘isyandır. Bu cidalde liberaller, feministler, hükümetler, demokrasiler, hatta otokrasiler birleşdiler. Bu ‘asır artık kadını temellük-ü şahsiden ‘addetmek zilletine tahammül edemiyor. Kadının ve kadınlığın ticaret pazarlarında teşhir edilip satılmasını insanlıkla te’lif edemiyorlar. Bugün artık kadın hiçbir ticaret pazarında kadınlığını satmadığı gibi, hiçbir ferd veya mü’essese kadını istismar ederek bir ticaret emti’ası gibi satamaz ‘akidesi bugün kuvvetli bir fikir cereyanı halinde Avrupa ve Amerika efkâr-ı ‘umumiyesinde yer bulmuşdur. Bu sebebledir ki Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Bey’in fuhuşa ve kadın ticaretine karşı açdığı cidali Türk feminizminde ve ictima’i hayatında bir inkılab diye alkışlamak icab eder.

Bizde de kanun Hıristiyan ve sa’ir dinlerde olduğu gibi kadını erkeğe bağlı bir ‘uzuv olarak kabul etmiş, kadının ferdiyet ve şahsiyetini tanımamışdır. Bizde de te’sis eden demokrasi hükümeti kanun-u medeni ile kadına birçok haklar bahş etmişdir. Bugün bizdeki kadın esareti, hatta kadın ticareti tamamen iktisadi bir mes’eledir. Bizdeki kadın ticaretini iki şekilde mevzu’u bahs etmek lazım. Birincisi kadın ticareti ki bu polis müdürü Şerif Bey’inde yaptığı tedkikate istinaden söylediği gibi bize haricden gelmişdir. Avrupa ve Amerika efkarında açılan cidal yüzünden oralarda yaranamayan kadın tacirleri şarkı kendilerine geniş bir ticaret pazarı ittihaz etmişler, medeniyet ‘âlemine karşı yüzümüzü kızartacak şekilde bu ticarete topraklarımızda revac vermişlerdir.

İkincisi kadının iktisadi bir zaruretle kadınlığını satması mes’elesidir ki başarılması daha güç olan mes’ele de budur. Bu, feminizmin ve demokrasinin senelerden beri mücadele etdiği noktadır. Bizde feminizm şu’urlu bir şekilde te’sis etmediği için ne aristokrasi ne de kapitalle hal-i mücadelede değildir.

Fakat kadının kapital tarafından satın alındığı inkâr kabul etmez bir hakikatdir. Kadın iktisadi hayata iştirak etmiş müstahsil bir ‘unsur olmadığı için hayatını ancak zevcinden veya herhangi bir erkekden beklemek mecburiyetindedir. Bunu bir ‘aile yuvasında namuskarane bir şekilde te’min edemediği zaman fuhuş pazarlarında kadınlığını satmak onun için bir vasıtayı hayatdır. Fuhuşa karşı açılacak olan mücadele kadının ‘ataletine ve cem’iyetde müstehlik vaz’iyetde kalmasına karşı açılacak olan mücadeledir. Kadın tüccarlığına man’i olmak için ‘umumhaneleri kaldırmak demokrasilerin ve medeni millet manzumelerinin kabul etdiği bir tedbir olduğu gibi, fuhuşu menba’ğında boğmak için tatbik etdikleri tedbirde kadını işe ve istahsale sevk etmekdir. Birçok milletler kadınları kanun vasıtasıyla mecburi sa’ya tab’i tutdular. Sokakda aklanmak nasıl kanunen memnu’ ise, aklanmanın bir ikinci nev’i olan fuhuşu da kanunla men’ etdiler. Bolşevikler bile kadına serbest ‘aşkı ve izdivacı kabul ederken, fuhuşhaneleri kapadılar, “Haydi İşe diye bağırdılar… İşte fabrikalarımız, işte sına’i, zıra’i, iktisadi istihsal pazarlarımız... Hayatını burada sa’yın mukabili kazanabilirsin, kadınlığını biz artık sermaye olarak kabul etmiyoruz” dediler… Bütün dünya kadınlığın sermaye olarak kullanılmasına ‘isyan ederken bu medeni ve fikri cereyanda Türkiye geri kalamazdı. Muhterem Dahiliye Vekili’nin bu cidalini demokrasinin bir icabı ve vazifesi olarak kabul etmeliyiz.. Bu cidalin muvaffakiyeti için icab eden şey yalnız fuhuşun emir ile ilgası değil, Türk kadınını da dünya kadınları gibi harekete getirecek, kadın ticaretine ve kadınlık ticaretine karşı ‘isyan va’ziyetine geçirecek kuvvetli bir cereyan açmak lazım. Kadın müstahsil ve iktisadi bir ‘unsur olmadıkca cem’iyetden fuhuş kaldırılamaz. Kadınlığın bir emtia-yı ticaret gibi satılmasına man’i olunamaz. Maatte’essüf biz iktisadi hayata iştirakde çok geri kaldık. Kadınlık sa’ir sahalarda gösterdiği terakkiyi bu sahada daha gösteremedi.

Demokrasi hükümetinin her işte olduğu gibi bu mes’elede de cezri bir inkılap yapması ne kadar şayan-ı temennidir. Demokrasi içinde ‘umumhane yaşayamaz. Kadınlık bir emtia-yı ticaret gibi satılamaz. Kadınlık ne kadınlar, ne de mü’esseseler tarafından iktisad pazarlarında bir sermaye olarak kullanılamaz. Kadınlık bu namus tüccarlarının elinde bir baziçe olarak bırakılamaz. Türk kadınının demokrasiden ve Dahiliye Vekili’nin açdığı cidalden beklediği şey de budur.

Appendix 46 Kadın İşde Cinsiyetini Kullanmaya Mecbur mudur?

Mebrure Şakir

Resimli Ay, Number:47-11, Volume: 4, Year: 4, January 1928, p. 6-8.

Baz'ı hakikatler vardır ki i'tirafı müşküldür. Hatta bunu i'tiraf etmemek için kendi kendimize yalan söylemeye, kendimizi aldatmaya çalışırız. Bu su'ali hangi erkeğe sorsanız, hayır, bil'akis kadın cinsiyetini işde kat'iyen kullanmamalıdır, der.

Fakat yalan söyler. Düşündüğü bu değildir. Erkeğin işdeki kadından istediği yalnız zekâsı ve kabiliyeti değildir. Bunlarla bir terkib husule getiren cinsiyetini de beraber ister.

Ben beş seneden beri hayata atılmış bir kızım. Bu hayatda gördüklerime nazaran kadınların bir kısmı şu'urlu olarak bir kısmı da gayr-ı şu'uri olarak işde cinsiyetlerini de kullanmakdadırlar. Kadın ne dereceye kadar işde cinsiyetini kullanır, diye bir su'al varid olursa, erkek ne dereceye kadar isterse diye cevab verebilirim. Kadının iş hayatında bir adım terfi' edebilmesi, cinsiyetinden vereceğine bağlıdır. Bir adım yukarı çıkmak için size elini uzatan erkeğin elini tutmaya mecbursunuz. Eğer bir adım daha çıkmak isterseniz ikinci basamakda duran erkeğe elinizi verirsiniz. Eğer merdivenin yukarısına çıkmak isterseniz, burada sizi patron bekler… Bu i'tiraflarım acıdır, fakat hakikidir. Herhangi erkekle münakaşa etseniz kadının cinsiyetini işde kullanmamasına tarafdar görünür. Bu ictima'i bir yalandır. 'Umumi düşünüşü böyle dahi olsa hususi düşünüşü bu değildir. Kendi da'iresinde çalışan kadına karşı nokta-yı nazarı bu değildir. 'Umumi bir meclisde kadın cinsiyetini kullandığı için onu tenkid eder, fakat da'iresinde çalışan kadın cinsiyetini kullandığı zaman onu takdir eder.

Kadın cinsiyetini işde kullanıyorsa, mecbur olduğu için kullanıyor. Yalnız zekamızı ve kabiliyetimizi kullandığımız zaman iş hayatı bize kapılarını açmıyor. Eğer kadın cinsiyetinin cazibesini işe 'ilave etmezse zekâ ve kabiliyetin hiç fa'idesi yokdur. Ticaret ve iş dünyasının anahtarı erkeklerin elindedir. Biz bu kapıları açdırmak için onların istediklerini vermeye mecburuz. Bu kapıdan geçinceye kadar hepimiz kadınlığımızdan, namusumuzdan,

hatta şahsiyetimizden pek çok şeyleri bu kapının eşiğinde bırakır, bunun erkeklerin çamurlu çizmeleri altında çiğnemesini seyr ederiz. Çünkü buna mecburuz. Çünkü bu ‘alemin ka’idelerini onlar tekvin eder. Bizi bu ka’idelere intiba’a onlar mecbur ederler. Kadın zekasının, kabiliyetinin, şahsiyetinin iş ‘aleminde ikinci derecede muvaffakiyet ‘amilleri olduğunu söylediğim için belki bazı’ları bana i’tiraz ederler. Zekâ ve kabiliyetin her yerde birinci ‘amil olduğu şüphesizdir. Fakat kadın kabiliyeti ve kadın zekâsı için değil. Eğer kadın bu kabiliyetini cinsi cazibesine karışdırarak ‘arz etmezse, bu kabiliyetin takdiri için aylar, seneler geçer… Hiç takdir edilmediği zamanlar da olur. Fakat cinsi cazibe ile bu kabiliyet karışırsa daha ilk hamlede göze çarpar, ve merdivenleri sür’atle çıkmada bir ‘amil olur. Buna kim i’tiraz ederse, etsin, ben beş senelik hidmetden ve kendim gibi birçok kızların iş hayatına şahid oldukdan sonra bu hakikatleri i’tiraf ediyorum.

İşe ilk girdiğim zaman bir lise tahsilini bitirmiş, iyi daktilografi, istenografi, Fransızca bilen bir kızdım. Zekâ ve kabiliyetime de i’timadım vardı. İşe namuskarane bir şekilde hayatımı kazanmak emeliyle girmişdim. Babasız, çalışmaya mecbur bir kız olduğum için, iş hayatının ‘akibetlerini düşünemeyecek kadar hayatın elinde idim. İlk geçirdiğim aylar ve işler hep ‘âdem-i muvaffakiyetle neticelendi. O zaman daha koyu, ciddi, beceriksiz bir kızdım. Hayatda her şeyin manivelası bilgi ve ciddiyetdir sanıyordum. Yanımda çalışan kırk yaşlarında bir kadın bir gün bana şöyle bir nasihat verdi:

—Kızım bir parça ayırtılsana!... Şu kaşlarını bir parça aç… Patron karşısında böyle iki çatılı kaş görmekden hoşlanmaz… Yüzünde bir tebessüm, bilsen sana ne muvaffakiyetler eder…

Bu kadını o zaman azarladım. Güldü ve yavaşca:

—Ah kızım, bu hayata daha yeni girmişsin, dedi. İşte her kadın cinsiyetini kullanmaya mecburdur. Eğer bugün kadınlar iş hayatında da erkeklere rakib olabilirlerse yine bunu cinsiyetine medyun olacaklardır.

Bu kadın zihnimi bozuyor diye bir daha kendisiyle konuşmadım. İşden işe, ıztırabdan ıztıraba yuvarlandım. Halbuki mektebden çıkıb işe ilk girdiğim zamanlar çok tatlı bir mefkurenin esiri idim. Kadının da erkekle omuz omuza hayatda çarpışmasına, birbiriyle yalnız yuva arkadaşı değil, iş arkadaşı da olmalarına tarafdarım. ‘İrfanım ve zekâm ile bu arkadaşlığı te’min edeceğimi zan ediyordum. Senelerle bunu kabul etdirmek için uğraşdım. Fakat bir gün,

bu senelerce kimsenin nazar-ı dikkatini celb etmeyen zekam ve kabiliyetim, üzerime kısa kolları göğsü açık,nazar firib bir bluz giydiğim gün göze çarpdı. Bugünden sonra her erkek arkadaşın nazarlarında bir takdir, dudaklarında bir tebessüm gördüm. Da'irede kızlar ba'zen geç gelirler, ba'zen mektubları yanlış yazarlar, ba'zı imlasızlıkdan yazdıkları yazılar okunmaz bir halde gelirdi… Tenkid mevki'indeki nazarlar, büyük bir 'ulvi cenab ile bunu iş hayatındaki beceriksizliklerine bağışlarlardı… Çünkü küçük bir tenkidin o akşamki randevuyu geri alması ihtimali vardı. Bir kadın işe 'aid her mes'elede iflas edebilirdi, fakat cinsiyetinin cazibesini kullandıkca, bu iflas ona hiçbir felaket getirmezdi.

Her gün içinde yaşadığım bu hayat bana iş hayatını tanıtıyordu. Bunlar hep acı hakikatlerdir. Fakat kör gibi gözleri kapayıb görmemek değil, ancak görüb tedbir almak fa'ide verir mülahazasıyla yazıyorum. Beş senelik iş hayatındaki tecrübeden sonra ben şu kana'ati edindim:

Bir kadının iş hayatındaki muvaffakiyet ve terakkisi zekâ ve kabiliyete bağlı değildir. Zekâ ve kabiliyeti kabul etdirmek için dahi cins ve cazibesini kullanmaya mecburdur. Çünkü iş hayatında da erkek ondan bunu istiyor. Mahkûm ve zebun mevki'inde bulunan kadın yaşamak için bunu vermeye mecburdur.

Her erkek idarehanesinde böyle bir şeye meydan vermediğini söyler ve bunları işitdiği zaman bir hindi gibi kabarır, bir arslan gibi kükrer. Size kızların işe geç geldiğinden, doğru dürüst bir imla yazamadıklarından, ellerinden beş paralık iş gelmediğinden şikâyet eder.

Bu adama zinhar inanmayınız. Ertesi günü bu şikâyet etdiği kıza bir bilezik veya küpe takdim etdiğini bir kapının aralığından görecek olursanız, sonra kendinizi rüyada zan edersiniz… Halbuki bu rüya değil, hayal değil, hakikat, hem de hayatın hiç yanılmayan hakikatidir. Karşısında yazdıracağı mektub hakkında daktilografına ta'limat verirken mutlaka karşısındaki kızın güler yüzlü, hiç olmazsa yüzüne bakılacak kadar güzel olmasını ister.

İşte işe giren kızlarda her 'arz ve taleb ka'idesine tabi' ticari mevad gibi güzelliklerini, cinsiyetlerini 'arza mecbur olurlar. İşe giren her kızın tecrübeli arkadaşlarından öğrendiği ilk acı hakikat budur. Gözleri önünde kariat, ciddi, 'abus memurelerin nefret ve istihza kokan sahte bir cümle-i nezaket ile kapı dışarı olduklarını gören iş kadınları için, bu tecrübeler iş hayatının verdiği

dersler arasına geçer. Biz erkeklerin iş hayatına vaz' etdikleri ka'idelerle hayata girer ve bu ka'ideleri tatbik ederiz. İş hayatındaki erkek, bu hayatda çarpışmaya mecbur olan bizden cinsiyetimizi istediği müddetce vereceğiz. Bu bizim 'izzet-i nefsimize, mefkurelerimize, düşüncelerimize muhalif dahi olsa… Hayatın bir tarafında açlık ve ölüm, öteki tarafında iş ve buna muntazam cinsiyeti feda mecburiyeti oldukca kadın za'yıf omzuyla hayatın bu çok mecburi engelini itip geçmez. Bu neticeye varana kadar feleğin çenberinden geçdim, birçok felaketlerle çarpışdım. Aç kaldım, süründüm, sefil oldum, nihayet yine iş hayatında kendimden çok aşağı, yabancı bulduğum erkeğin ma'iyetinde çalışmaya, hem cinsi cazibemi kullanmak şartıyla çalışmaya mecbur oldum. Buna karşı çok mücadele etdim. Ben aldığım parayı saymak ve kabiliyetimin mukabili aldıkca kendimi kendimi bu erkeğe karşı gülmek mecburiyetinden vareste 'ad etdim. Bir erkek elimi tutmak istediği zaman itdim, paltomu giyerek muhtar nazarlarımla, acı sözlerimle onu tahkir etdikden sonra işi feda etdim. Her iltifatı bir hakaret telakki etdim. Fakat her iş ocağı içinde küçük daktilografları yakalamak için pusu kurmuş bir kutrun beklediğini bilmiyordum.

Fakat şimdi artık her erkeğin ava çıkmış bir avcı olduğunu biliyorum. Fakat iş hayatında her erkek bir kurd değildir. Kurd, merdivenin yukarısındaki süslü hücresinde, maroken koltuğunda, oturur. Sizinle her saniye münasebetde bulunan, ayaklarınızın arasında dolaşan, bir def'a sürünmek, bir def'a kırmızı dili ile yalamak için hırlayan, havlayan birçok köpekler var. Bunların birine hoşt deseniz, ötekisi ayağınızın üstüne çıkar. Bu erkeğin oynadığı oyundur. Bir kadın bu oyundan galib çıkmak için iş hayatında mağlub olmağa mecburdur. İş hayatında galib gelmesi için bu oyunu kayıb etmek lazım. İşe girmiş genç bir arkadaşım vardı. Patronunun fevk'alade ciddi olduğunu, da'irede kızların namuskarane sa'ylarını te'min için pek titiz olduğunu söylerdi. –Yalnız mavi renge karşı za'afı var, dedi. Mavi bir elbise, mavi bir göz karşısında iradesini kayıb ediyor.

Arkadaşımın gözleri koyu mavi idi. Patronun bu mavi za'afının derhal nerede nihayetleneceğini his etmişdim. Kendisini diğer me'murlara karşı himaye eden patronun bu mavi za'afı, onu bir gün arkadaşımla beraber bir otomobilde gördüğüm zaman gözlerim önünde nikabını çıkardı, patronu her erkek gibi yanındakinin 'aczinden ve zaruretinden istifade eden vahşi kurtun

mevki'ine indirdi. Zaten ona takındığı muta'assıb titizlik nikabı, kirli bir maske idi. Onu yüzünden indirdiği zaman dişlerini açmış, vahşi kurt bütün vahşetiyle karşımda sırıtdı.

Bu dokuz senelik iş hayatında çok patron ve çok erkek arkadaşla iş hayatında beraber bulundum. Bunlardan birisi kısa ökçe, kalın çorab giyen me'murlarla alay ederdi. Uzun ökçeli ince çorablı bacakların, müşteriye hidmet eden bir kız için daha nazar-ı firib olduğunu söylerdi. Ya'ni iş hayatındaki kzı yalnız mağazadakilerin değil, müşterilerin de cazibelerini çekmek, bunun için de cinsiyetini kullanmak mecburiyetinde idi.

Son def'a işe girdiğim da'irenin müdürü bir gün beni yanına çağırtdı:

Kızlar da'irenin ahlakını bozuyorlar, dedi. Şimdiden sonra da'iremde kadın me'mur kullanmamayı kararlaşdırdım. Da'irenin içine kadın girdi mi derhal mahiyetin havası bozuluyor. Erkekler 'akıllarını işlerini bırakıyor, kadınların yanına toplanıyorlar.

—Kabahat kimde? dedim… Onlar avcı gibi da'ima tetikde duruyorlar.

—Ben onu biliyorum ki kadınlar iş hayatına layık değiller, dedi. Ma'mafih daha vazifenize nihayet vermiyorum. İki ay içinde hepsine haber veriniz. Kendilerine iş bulsunlar…

Ben bunu gayet ciddi olarak telakki etdim. Dokuz senelik hidmetim bunun ma'nasını anlamaya kâfi gelmedi. Bundan sonra her gün müdür bey, ötekiler gibi yanıma gelir, da'ireye giyeceğim elbiseler hakkında emirler verirdi. Eğer biraz ciddi bir elbise giyecek olsam ilk def'a o tenkid ederdi. Kendine karşı antipatim vardı.

Bir gün kızdım:

—Buraya elbiselerimi teşhir için değil, çalışmak için geliyorum, dedim. Ben giydiğim elbiseye siz ne salahiyetle müdahale edebiliyorsunuz? Eğer burada me'murlarınızın bir baloda veya salonda gezdikleri gibi gezmelerini istiyorsanız o nisbetde ma'aş vermelisiniz…

Şüphesiz bu cevab bir hata idi. Kadının iş hayatında cinsi cazibesini kullanmaya mecbur olduğu hakikatini kabul eden bir kız için çok büyük bir hata idi. Ve bu sebeble bu işi de terk etmek mecburiyetinde kaldım. İşte yine cinsi cazibemi kullanmamış, iş hayatının en büyük kanununu inkâr etmişdim.

Biz bu te'amülü, bu kanunu değiştiremeyiz. Ben senelerce, senelerce mücadele etdim. Erkek hayatda olduğu gibi işde de kadının cinsiyetini istiyor.

Kadın da işde kalabilmek için bunu vermek zaruretini duyuyor. Biz za'yıf nesil, buna karşı koyduğumuz gün arkamızda bizi açlık bekliyor.

Kadının iş hayatına girmesi, iş hayatında muvaffak olması erkekle omuz omuza arkadaş gibi çalışabilmesi için erkeklerin zihniyetlerini, nokta-yı nazarlarını da değiştirmek lazım. Erkek, işde av arayan erkek kurt, kadın hayatını kazanmak için cinsiyetini kullanmaya mecbur dişi olarak kaldıkca iş hayatını kadınlara açılmış 'ad edemeyiz. Bu belki çok acı bir hakikat, fakat çok samimi bir i'tirafdır.

Appendix 47 Türk Kadınlar Birliğine İthaf: Çin Kadınlar Birliği Nasıl Çalışıyor?

Resimli Ay, Number:47-11, Volume: 4, Year: 4, January 1928, p. 17-20.

Çin kadınları zincirlerini kırıyor, binlerce senelik 'ana'neleri atıyor, tam ve hakiki hürriyet istiyorlar! Çin Kadınlar Birliği mühim ve merhun bir mücadeleye başlamışdır, hatta hükümleri bile veriyor. Eski Çin kadını ile yeni Çin kadını arasında doldurulamaz bir uçurum vardır.

Bizdeki "kadının saçı uzun, 'aklı kısadır!".. Zarp-ı mesli 'aynı zamanda Çinlilerde de mevcuddur. Binlerce senelerden beri Çin kadınları, 'iman-ı bütün başka milletlerde olduğu gibi, bu ağır hükmü i'tirazsız, mütevekkil kabul etmiş görünüyorlardı. Fakat nihayet "feminizm" heyecanları, dalgaları Çin'e kadar gitdi. Gitdi ve Çin kadın liderleri bu bin değil, binlerce senenin köhne mesli şu şekle koydular:

"Kısa saç uyanmış zekanın 'alametidir!"

1927senesi Çin tarihinde Çin'de kadın hareket ve inkılabının en canlı senesi olarak yad edilecekdir. Bu memleketde milliyetperver orduların şimale doğru ilerlemesiyle müterafik olarak Çin kadınları da siyasiyatda, propaganda işinde, ve hatta milliyetperver ordu saflarında mühim mevki'ler aldılar. Saçları kısa kesilmiş ve erkek esvabı giymiş birçok kızların (Hankov) şehri sokaklarında milli da'va 'uğruna çalışıp 'uğraşdıkları görünüyordu. Bu saçları kesik yeni Çin kadınlarıyla sokaklarda mini mini pabuçları içinde ıstırapla sıçrayıp gezen eski Çin kadınları arasında 'adeta insanı şaşırtıcı bir fark vardır.

Çin'de kadın için şeref ve itibarın temelini teşkil eden iki şey vardı: Bağlı ayak ile arkaya doğru örülmüş ve topuz yapılmış uzun saç! Bundan başka modaya çok ri'ayetkar Çin kadınları bazen de alınlarının kenarlarındaki saçları – nahiyeye tam bir meri' şekli vermek üzere- traş ederlerdi.

Böylece Çinli kadın, pijamaya benzeyen pamuk kumaşdan pantolonu ile ağzında bir sigara ve bağlı ayaklarıyla sekerek sokakda dolaşırken hayli garip bir şekil gösteriyordu.

ÇIN'DE MILLI CEREYAN VE KADINLAR

Çin'de milli hareket, Çin kadınlarının eski 'adet ve usullerine doğrudan doğruya hücum etmişdir. Milliyetçiler kadına, nazik, küçük ve kibar

görünmek için ayaklarını demir cendereler içinde sıkmağı değil, kadınların da tıpkı erkekler gibi vücut sporları yapmayı tavsiye ediyorlar. Sokaklara yapıştırılan ‘ilanlar, yaftalar ve etrafa neşr olunan risaleler ile ayak bağlamanın fenalığı ‘aleyhinde bulunuyorlar. Kadınların da erkeklerle beraber yan yana tahsil ve terbiye görmesi usülü müdafa’a ediliyor. Çin kadın hareketinin başında bulunan kadın milliyetçi liderler hemen başdan başa kadın erkek beraber ta’lim ve terbiye mekteblerinden çıkmışlar, ve birçokları “feminizm” ‘akidelerini Amerikalı mu’allimlerden almışlardır.

Yeni Çin kadını, annesini erkeğin esaret ve hükmü altında tutan bütün zincirleri, ‘ana’neleri, elbiseleri kaldırıp atmaya uğraşıyor. Daha mini mini iken bağlanılan ve kullanılamaz bir hale getirilmiş olan ayakları sonradan o cendereden çıkarıp ‘alel’ade yürümeyi öğrenmek büyük bir ıstırabı ve daha büyük müşkilatı da’vet etdiği halde yine birçok kadınlar ayaklarını çıkarmakdan çekinmiyorlar. Fakat feminizm hareketinin bir prensipi olan bu hareketlerinin neticesine kahramanane tahammül ediyorlar. Bu yeni Çin kadınlarının büsbütün yeni fikirli olanları saçlarını da kestiriyorlar. Halbuki Çin’de kadınların saçlarını kestirmeleri büyük bir rezalet ad’ olunur, hatta bu biraz tehlikelidir de. (Hankov) Kadın ‘Amele Cem’iyeti inkılab ve ihtilal fikrinin merkezi olduğu halde orada bile ancak kadınların yüzde ikisi saçlarını kestirecek derecede ileri gitmişlerdir.

Tabi’i şekilde ayak ve kısa saç, Çin ictima’i teşkilatını karışdırmakda olan inkılabın ancak iki ‘alametlerinden ‘ibaret kalır. Tarihin öğrenemediği devirlerden beri Çin kadını zevcinin ve ka’in anasının hükm ve esareti altında idi. Zevcini intihab edebilmek salahiyetinden büsbütün mahrumdu. Memleketin işlerine hiçbir vecihle karışamazdı. Sonra Çin’e garb fikirleri, otomobil ve sinemalar geldi. Çin memleketlerinden çıkarak Avrupa ve Amerika memleketlerinde tahsillerini ikmal eden Çinli kadınlar, memleketlerine avdetlerinde Amerika ve Avrupa’da kadının vaz’iyet ve imtiyazlarını hemşirelerine anlatdılar. En sonra da Rus İnkılabı feminizm hususundaki şiddetli tarafdarlığa Çin’de birtakım müridler kazandı.

KADIN BIRLIĞI

Bu Çin Kadınları hareketinin teşkilatlı ifadesi: “Kadın “malum olduğu üzere bu Komite Çin milliyetperverler hareketinin merkez ve muharrikidir. Bu

Kadınlar Birliği meşhur Çin inkılabçısı büyük (San -Yan –Sen)in vefatından evvel teşkil olunmuşdu. Birlik ictima'i olduğu kadar siyasi bir mahiyeti ha'iz idi. Onun için kadınların bir müddet gizli olarak çalışması lazım gelmişdi. Hatta ba'zen hapis ve zindan köşelerine giden kadınlar bile olmuşdu. Liderlerin kısm-ı 'azmi tahsil görmüş kadınlardan mürekkebdi.

Çin kadın hareketinin te'sisi için ilk mücadele Çin 'ailesi içinde yapılmaktadır. Bu muharebe belki de ilk olduğu gibi son da olacakdır; çünkü kadın üzerine Çin'deki bütün milli mü'esseseler içinde en fazla esaret tahmil eden, 'aile mü'essesesidir; ve 'aile mü'essesesinin Çin ictima'iyatı üzerindeki te'siri, Amerika'dakine, Avrupa'dakine kıyas kabul etmeyecek kadar büyükdür.

Yeni Çin kadını evvela izdivac ve talak hususundaki eski Çin telakkisine hücum etdi. Çin Kadın Birliği'nin bugün parolası şudur: "Hür izdivac ve hür talak!"

ÇIN 'AILESINDE ORTAKLAR

Fakat Çin Kadın Birliği talak hususunda kadınların daha fazla hürriyete mazhar olmalarını talep ederken fazlaca nazik bir sahaya dahil oluyor, eski Çin'de talak mu'amelesi pek nadir vuku' olur, talaka teşebbüs eden de hemen da'ima zevc olurdu. Ancak zevce 'ailesinin rızası istihsal olunmaksızın bir zevc karısını boşayıp 'aile evine göndermeye cesaret edemezdi. Elhasıl Çin usülüne göre izdivac mü'essesesinde hâkim-i mutlak tarafın 'ailesi idi. Çin Kadın Birliği ise kadın ile erkeğin mütekabilen müsavi hakk-ı talaka malik olması hususunda ısrar ediyor. Çin Kadın Birliği, erkekler tarafından zevciyet hukukuna 'âdem-i sadakat gösterildiği halde kadının talak hakkı olmasını henüz iddi'a edemiyor. Çünkü Çin erkekleri arasında odalık usülü bugüne kadar pek 'umumi bir şekilde devam etmişdir. Asil ve kibar Çinliler, ilk zevcelerinden çocukları olmadığı halde, bu kadını boşayacakları yerde onun üstüne ikinci bir zevce almayı tercih ederler. İki ortak beraber yaşamayı gayrımümkün görmedikce Çin Kadın Birliği bu hale de müdahale eylemiyor.

Geçen ilkbaharda (Hankov) şehrindeki Kadın Birliği o derece büyük bir nüfuz ve kuvvet kazanmış idi ki, kendi kendine birçok talak da'vaları dinlemiş ve mahkemeye kat'iyen luzüm görmeksizin talak hükümleri asgari derecesinde kendisinde salahiyet görmüşdü, fakat bu salahiyet devam etmemişdir. Bununla beraber bugün (Hupu) mıntıkasında zevc ve zevce arasında

zuhur eden ihtilafların halli için ekseriye (Hupu) Kadın Birliği'ne müraca'at edilmektedir. Teşkilat re'isi evvela erkeğe zevcesine daha iyi mu'amele etmesi hakkında lazım gelen tavsiye ve nasihatlerde bulunur. Eğer erkek Birlik vesayasına ri'ayet etmeyecek olursa, Birlik kadının avukatlığını der'uhte edip kadınla beraber mahkemeye müraca'at ve kadın hakkında talak hükmünü istihsal eyler. Mutatanın nafakasına 'aid olan te'amül henüz kat'i bir şekil almış değildir.

Kadın Birliği'nin kadınlarda hak-kı talaka malikiyetlerini müdafa'a etmesi, Kadın Birliği'ne karşı çok kuvvetli bir muhalefet uyandırmışdır; bu muhalefet bilhassa Çin köylüleri arasında meşhud olmaktadır. Çünkü köylüler zevcelerini mübayaa için büyük bir ücret tediye etmiş olduklarından emlak şahsiyeleri gibi telakki etmektedirler. Çin köylüsü üç dört sene çalışır, para biriktirir, kendisine bir zevce satın alır. Şimdi, dört sene çalışıp mesa'isiyle yüz liraya bir zevce satın almış olan köylüye "Hayır, zevcen istediği gibi hareket edebilir!" derseniz onun ne kadar büyük bir hiddet ve yasa kapılacağını tasavvur edebilirsiniz. Zavallı köylü size 'adeta şöyle haykırır:

—Ne demek? Siz hayırsız mısınız, haydud musunuz ki böyle sallapati gelip meşru' malımı çalıyorsunuz!..

…

(Hupu)nun küçük bir köyünde (Dicang -Slo – Bin) isminde güzel, fıkır fıkır bir kızcağız vardır. On beş yaşında iken yine oralı bir köylü olan (Li – Riyag – Fu)ya ma'lum olan satılma şekliyle zevce olmuş ve üç çocuk doğurmuşdur. Fakat kocası kadının yüzüne nadiren güldüğünden, hatta onu ba'zen dövdüğünden (Dicang -Slo – Bin) kocasından nefret etmeye başlıyor. Buna karşı yakınlarında (Çon – Çeyfa) isminde yakışıklı, delikanlı bir çiftçi var. Tarlada çalışırken ara sıra genç zevceye hoş tebessümler gönderiyor.

Bir gün (Dicang) yani' genç zevce köye Çin Kadın Birliği'nin bir mümessili geldiğini haber alıyorsa da kocası, bu heyetin Çin'e ahlaksızlık neşr etdiğini, zevceleri baştan çıkardığını söyleyerek kadını o müthiş mümessile yaklaşmakdan şiddetle men' eylemişdir. Fakat kadın gerek merak gerek kocasına olan hiddeti sa'ikasıyla mümessile gidiyor, halini anlatıyor. Kadın Birliği mümessilleri ahvali tedkik etdikden sonra kocasını boşamasını tavsiye eyliyorlar. Diğer tarafdan koca da büyük bir hiddet ve hayret içinde köyün yine

milliyetperverler tarafından teşkil edilmiş olan Köylü Birliği heyetine müraca'at eyliyor. Köylü Birliği, Kadın Birliği'nin haksız olduğuna ve (Dicang) yani' Çinli zevcenin kocasından boşanamayacağına karar veriyor. Köylü Birliği'nin fikrince bu 'aile inzibatını tahbir edecek bir hareketdir.

Bu boşanma da'vası yüzünden köy iki hasım ordugaha ayrılır. Mücadele-i kemal şiddetle başlar; fakat bu aralık Çinli kadın kendi işini kendi başarmaya karar verip çocuklarından ikisini alınca sevdiği genç Çinli'ye kaçar ve eski kocasından boşanıp yeni bir kocaya vardığını i'lan eder. Bunun üzerine Köylü Birliği de yeni kocaya karşı i'lan-ı harb ederse de yeni koca çok kuvvetli ve cesur bir adam olduğundan karşı gelenlerden üçünü öldürür ve öbürküleri rica'ta mecbur eder.

…

Fakat Çin köylerinde 'ahlaki 'an'ane şiddetle cereyan eden bir mu'azzam şehir kuvvetine malikdir; binaenaleyh en nihayet kaçak zevcenin evvelki zevcine 'avdete mecbur olması da muhtemeldir. Birçok Çin köylerinde mürteci-i farika tarafından 'asriliğe temayül eyleyen kadınlar öldürülmüşdür.

Bugün milyonlarca Çinli kızlar ve kadınlar, gündelik olarak ancak 50-60 kuruş mukabilinde çalışmaktadırlar. Halbuki bu mikdar Çin (çenet)idir. Fabrikalarda, küçük destegahlarda bulunan kadınlar günde 12 ile 15 sa'at çalışırlar; bazen çocukları da bu mesa'iye iştirak eyler. Çocuk tevellütünü kontrol etmesini hiç bilmez; kıtlık zamanlarında birçok köylerin şehre inip açlıkdan ölmelerini men' için kızlarını ve oğullarını satdıkları görülür.

İşte bu iktisadi sebepler dolayısıyladır ki Çin Kadınlar Birliği vazifesini ifa edebilmek için 'Amele Birliklerindeki 'amele kadınları da da'iresi dahiline almak lüzumunu his eylemişdir. Kadın Birliği liderleri 'Amele Birliği'ne dahil olmuşlar ve en az ücret alan 'amele kadınlarını teşkilata bağlamışlardır. Bugün Çinli kadınların kısım-ı 'azmi kadınların hareketin birinci safhası olmak üzere kadın 'amele ücretinin mühim derecede yükseltilmesi lazım geldiği hakikatini iyice anlamışdır.

Elhassa şunu demek isteriz ki, bugün Çin'deki kadınlık hareketi ne mu'arız ve hayali bir şeydir, ne de öyle çürük bir da'vadır. Garbda kadınların mühim bir kısmı kazanmış oldukları erkeklerle müsavi hukuk da'vası Çin'de

uzun bir mücadele halinde başlamış ve tabi'i mecrasını ta'kip etmekde bulunmuşdur. Şarkın bu mu'azzam ülkesinde bir şa'ibeler de olduğu gibi, bu şa'ibede de başlayan inkılap cidden dikkat ve ehemmiyetle ta'kip edilmeye layık değil midir?

Appendix 48 Şantaj İçin İntihar Edenler Ekseriyeti teşkil Eder?

Muharriri: Mehmet Sait
"Son Sa'at" ve "Millet" gazetelerinin zabıta muharriri

Resimli Ay, Number:48-12, Volume: 4, Year: 4, February 1928, p. 14-16.

Etba mühadenet cem'iyetinin son ictima'ilerinde gazetelere birtakım tavizler yapıldı ve memleketimizde intiharların tecelli etdiği, buna da gazetelerin neşriyatının sebep olduğu söylenildi. Bu iddi'ayı serd eden doktor beylerin kana'atlerinde ne dereceye kadar samimi olduklarını bilmiyorum. Yalnız söz söylemiş olmak için serd etmişlerdir.

Şehrimizde herhangi bir doktorun ısrarıyla intiharların iç yüzünü tedkik etmiş olmasına ve neticede serd edilen kana'atin tahsiline ihtimal vermiyorum. Ben gazeteciyim ve mesleki bir mecburiyetle vaka' olan her intihar hadisesini mahlen tedkik ediyorum. Bir gazeteci gözü ile yaptığım tedkikat bende bu kana'atin 'aksini tevlid etdi. Ben şimdi eserlerle iddi'a edebilirim ki intiharlara doktorlarımızın insafsızlığı, düşdükleri ve gazetelerde intişarını arzu etmedikleri tabi hatalar, ihmal ve lakaydiler sebeb olmaktadır.

Fakat 'acaba doktor beyler bana bir tek hadise gösterebilirler mi ki, bu hadiseye gazetede neşr edilen bir intihar hikayesi sebeb olmuş olsunç

Belki bir iki vak'a bulacaklardır. Bunlardan bir tanesini ben nakl edeyim:

Tünelbaşı'nda bir pansiyonda ikamet eden bir Rus, birgün morfin almış ve kendisini öldürmüş. Bu hadiseyi gazeteler gayet basit ve kısa yazdılar. Fakat bunu gazetede okuyan müteredddi bir şahıs; Rus'un bu tarz intiharını beğenmiş:

"—Afyon ile ölmek ne nefis şey!... demiş. İnsan uyur ve bir daha uyanmaz."

Ondan sonra afyon tedarik etmiş, üç gün bu afyonu yiyerek tedrici bir suretde kendi ölümünü ihzar etmişdir.

Bu şahs-ı müteredddi, sefil ruhlu, mefluç bir adamdır: Koşucubaşızade Server. Bu adam frenginin te'siriyle felce uğramış, on parasız, sefil bir va'ziyetde sevdiği kadının evine iltica etmişdir. Sevdiği kadın Ferideye'de

‘umumhanecilik eden Arap Meserret isminde birisidir. Arap Meserret senelerce bu mefluç adama bakmışdır. Fakat her gün bu adamı bir parça daha üzerek ve her gün yatalaklığını başına vurarak. Her gün:

—Anan mı var? Baban mı var? Kalk onların yanına git. Ben daha ne vakte kadar kör besleyicilik yatalak bakıcılık edeceğim.

Şeklindeki sada-yı nefretini bir parça daha yükselterek bakmışdır.

Bir zamanlar Arap Meserret’in ‘umumhanesinde avuç dolusu paralar sarf etmiş olan, burada frengiyi kazanan, daha sonra da mefluç bir va’ziyetde Arap Meserret’in yatağına düşen bu adam zaten müte’essirdir, ölümü zihnine koymuşdur. Gazetede morfin hikayesini okuyunca ölüm çaresi olarak buna müraca’at etmişdir. Şimdi bu adamın –ki sefil, müterediddi, ‘aynı zamanda mefluç bir adamdır. Ölümü kadar vücudu da kimsesizdir- ölümüne gazeteler sebeb olmuşdur diye bir i’ddia serd etmek doğru mudur?

Ben yedi senedir gazeteciliğin bu şa’ibesinde çalışıyorum, gazetelerin sebeb olduğu iddi’a edilebilecek bundan başka tek bir vak’aya tesadüf etmedim. Mes’eleyi ‘alemi nokta-yı nazardan mütala’a etmek salahiyetini kendimde bulmuyorum. Bunun için yalnız bir gazeteci gözüyle gördüklerimden bahs edeceğim. Ben intihar hadiselerini iki kısma ayırıyorum:

1-Samimi bir suretde intihar veya intihara teşebbüs edenler.

2- Şantaj yapmak için intiharı alet yapanlar.

SAMIMI İNTIHARLAR

Birinci kısım ekseriyetle –yüzde 80- ölmektedir. Çünkü teşebbüsünde samimidir. Fakat kuvvetle iddi’a edebilirim ki, bu kısımda gazetelerin neşriyatının hiç te’siri yokdur. Çünkü bunların yüzde ellisi okumak yazmak mazhariyetinden mahrumdur.

Fındıklı’da kendisini tabanca ile öldüren adam, Tavuk pazarında kendisini asan kunduracı, Kadıköyü’nde gözlerindeki hastalığı tedavi etdiremediği için kendisini asan kadın, Fatih’de kendisini tabanca ile öldüren köprü me’muru ve son senenin ölümle neticelenmiş bütün vak’aları okunsun, tedkik edilsin, -yekunü aşağı yukarı yirmiye belağ olur- görülecekdir ki bunlardan (15) tanesi kat’iyen okuyup yazmak bilmemektedir. Yine bunların da yarısı ihtiyarlıkdan ve sefaletden, yarısı da hastalıklarını tedavi etdiremediklerinden mütevellid bir yas ile intihar etmişlerdir. Şimdi sorarım doktor beylere:

Bu neticeden gazeteciler mi, yoksa doktorlar mı daha çok mes'uldur?

ŞANTAJ İÇIN İNTIHAR EDENLER

İkinci kısma gelince, belki gazetelerin neşriyatı bunlar üzerinde mü'essir olmaktadır. Fakat rica ederim, buna kıymet vermek doğru mudur? On gram tentürdiyota kırk gram su karışdırdıkdan sonra bunun pek az bir mikdarını içmek suretiyle intihar teşebbüsü yapan bir adamın bu teşebbüsünde ciddiyet aramak mümkün müdür?

Bir gün ben 'aynı zamanda vuku' bulan iki intihar teşebbüsü kayd etdim. Bunlardan birisi polis nezarethanesinde, diğeri de adada çamlar altında vuku' buluyordu.

Aksaray'da oturan 150'liklerden bir paşanın kızı adada çamlar altına gitmiş, çantasının bütün muhteviyatını boşaltmış, bir kâğıda:

Yeter be ki ruhum kan ağlar, geçen ağlar,

mısra'ını yazmış, çantasının içerisine koymuş. Evvelce tedarik etdiği az miktardaki tentürdiyotu içmiş, çamlar altına uzanıp feryad etmeye başlamışdır.

Bu hanım 'acaba samimi midir? Kana'atim bunun tamamen 'aksidir. Bu hanımın vaz'iyetini tedkik edelim:

Buna hassas ve muzdarip bir kız diyemeyiz.

Zevci sevk-i kaderle İstiklal Mahkemesi tarafından mahkûm edilmiş olan bu hanım, zevcinin 'afvına kadar geçen çok kısa müddeti bile beklemeye lüzum görmemiş:

—Zevcim hapishanededir. Bana bakamıyor, talakıma hükm ediniz, diye mahkemeye müraca'at ederek talak hükmü almışdır.

Hassas bir kadın kendisine samimi bir 'aşk ile merbut ve sevk-i kaderle mahkûm olan ve esasen bu cihetle müte'essir bulunan zevcinden ayrılmazdı. Sonra hassas bir kadın kalkıp da şatafatı, lüks ihtiyacını te'min için kendisine hitap kabiliyeti bile olmayan hileli bir yağ taciri ile evlenmezdi.

Bu hanım mahkemeden talak hakkını aldıkdan sonra zengin fakat o nisbetde cahil ve gayrı hassas Suriyeli bir yağ taciri ile evlenmiş, uzun müddet onunla oturmuş, lüks ihtiyacını tatmin etdirmiş, sonra bu Suriyeli'den de ayrılmışdır. Bu ikinci talak vak'asının zikrine lüzum görmüyorum. Bu hassas

hanım efendi hileli yağ tacirinden ayrıldıkdan sonra bittabi' artık etrafında esiri ve ilmi 'aşk ve edebiyat teranelerini dinletmeye muvaffak olamamış,

Bir beter ki gönlüm kan ağlar, geçen ağlar

mısra'ının cazibesine kapılarak etrafında yine bir şi'ir ve edeb yaratmak endişesiyle çamlar altında şa'irane bir ölüm tahayyül etmiş, fakat ma'alesef rolünde muvaffak olamamışdır. Buna ne kıymet verilir? Bundan gazetelerin müşir olup olmamasının ne himmeti vardır?

Bir de diğer hadiseyi tedkik edelim:

Anadolu'dan evladlık olarak getirilmiş, burada bir parça serpilip güzelleşdiği zaman evin küçük beyi tarafından berbad edilmiş, sonra bu evden:

—Kafir, 'ailemizin namusunu berbad ediyor. Bakkal, kasap demiyor, konuşuyor. Buraya kız geldi, şimdi kadın olmuş!

şeklinde bir iftira ile sokağa atılmış 'Adalet isminde bu kız, hangi eve gitdiyse hidmetinden başka vücudundan da istifade edilmek istenilmiş. O bu şekl-i hayata tahammül edememiş, nihayet polise ilticaya mecbur kalmış. Başından geçenleri anlatmış. Bir yere –fakat kendisine orada ana ve baba mu'amelesi yapacak 'afif bir 'aile ocağına- hidmetçi olarak verilmesini rica etmiş. Mu'ayeneye sevk edilmiş, mu'ayenesinde ise müzmin ve zührevi bir hastalığa müptela olduğu anlaşılarak evvela hastaneye nakli tekerrür etmişdir.

'Adalet başına gelen faci'adan haberdar olunca, namuslu olduğuna, sokakda ma'ruz kaldığına kimseyi inandıramadığını, hiç olmazsa ölerek namuslu olduğunu isbat etmek çaresini düşünmüş, eline geçirdiği bir jiletle kolunun damarlarını kesmişdir.

GAZETELERIN TE'SIRI

Bu kız okuyup yazmak bilmemektedir. Bunun teşebbüsünde gazetelerin 'amil olduğu iddia edilemez.

Doktor beylere burada da bir su'al soruyorum:

—"Gazeteler intihar müteşebbüslerini birer kahraman gibi gösteriyor" diyorlar. Bu iddia yanlışdır. Gazetelerde bütün vak'aları kayd edenlerden birisi de bizzat benim. Ben hiçbir zaman çamlar altında intihara teşebbüs eden hanım kabilinden intihar müteşebbislerini kahraman olarak göstermedim. Bil'akis şantajcılıkla, cahillikle itham etdim.

Fakat yine soruyorum doktor beylere, ‘Adalet’e acımamak, teşebbüsünü kayd ederken onun elemine iştirak etmemek kabil midir?

Doktor beylere resmini takdim etdiğim Mahmut Şükrü Efendi, doktor beyler bu iddialarını serd etmeden iki sene evvel üç kere intihara teşebbüs etmişdir. Bir kere göztaşı mahlulü içerek, bir kere tentürdiyot içerek ve bir kere de hatırlayamıyorum hangi şekilde!.

Aradan iki seneden fazla zaman geçdi. Bu çocuğu hastanede sebeb-i intiharını anlamak için ziyaret etdiğim zaman bana dedi ki:

—Köprüler Müdürü Abdullah Bey’in kızını seviyorum. Bana vermedi, ben de intihara teşebbüs etdim.

İkinci intihar teşebbüsünde de ‘aynı terenayi okuyan Mahmut Şükrü Efendi üçüncüsünde bana bunun yalancıkdan yapıldığını i’tiraf etdi. Bundan birkaç gün evvel Avrupa’ya seyahatine çıkacağını bizzat matba’ada beni görerek söyleyen bu çocuğun ne kadar maceraperest olduğu bu teşebbüsünden de anlaşılıyor. Bunun intihar teşebbüslerinde, ya’ni yapdığı şantajlarda gazetelerin ‘amil olduğunu iddia etmek bir parça haksızlık olmaz mı?

Ben doktor beylere taarruz etmiyorum. Fakat onlardan bir parça hakkani olmalarını, intihar hastalığının önüne geçmek için daha ciddi mücadeleler yapmaları lüzumunu rica etmeyi kendim için bir hak zan ve telakki ediyorum.

Appendix 49 Asırlardan Beri İnsanlar Kendilerini Niçin Öldürüyorlar?

Resimli Ay, Number:48-12, Volume: 4, Year: 4, February 1928, p. 17-19.

Beşeriyetin gayrı tabi'i şera'it altında birçok senelerden beri gerile gerile kopmak raddelerine gelen a'sap sistemi, nihayet o korkunç Cihan Harbi ile buhran derecesini gösterdi ve artık buhranlar birbirini ta'kip eyledi. Cihan Harbi'nin zuhurundan çok seneler evvel ba'zı müsekkinler neticenin böyle olacağını zaten keşf etmiş idiler.

Fakat, bu zevatın içinde en derin ve en bed-endiş olanlar bile Cihan Harbi'nden doğacak ictima'i ve 'ahlaki buhranın ne derece vasi', derin, hatta feci' olacağını hiçbir zaman tahmin edemediler. Biz büyük beşeriyet faci'asının bütün neticelerini tabi'i ve kısa makalemizde mütala'a ve münakaşa etmek teşebbüsünde bulunmuyoruz. Bizim burada bahs edeceğimiz şey, 'Umumi Harb'den sonra memleketimizde "muda oldu!" denilecek kadar fazlalaşan "intihar"lardır.

Filhakika son zamanlarda Türkiye'nin İstanbul gibi kalabalık şehirlerinde her gün gazeteleri işgal eden intihar haberleri, milli bünyemiz ile yakından, uzakdan 'alakadar olanları endişeye düşürecek bir vaz'iyete vücud vermişdi. Zaten intiharlar Cihan Harbi'nden sonra her memleketde fark olunur bir tezayid göstermişdi… 'Acaba bu mustarib neşriyatın son ümidin de boşa çıkmasından doğan inkisarın netice-i 'amiliyesi mi idi? Tasviri kıymetler ile şayan-i kıymetler bir türlü birbirine uyduramayan beşeriyet intihara mı sığınıyordu? Beşeriyet tarihini sırf iktisadi hadisat, iktisadi ihtiyacat ve iktisadi netayiçle tefsir du'alarında olan bir takım 'ulemanın 'acaba bu son intihar hadiselerinde söyleyecek sözleri yok muydu? Yoksa geçen uzun harb, ölüm ve ızdırap seneleri beşeriyeti ölüme, cinayete ve ölmeye alışdırmış, en feci' 'akıbet 'ad edilen ölümün korkusunu zayıflaşdırmış mıydı? Su'aller daha birçok tezayid olunabilir. Fakat yukarıda dediğimiz gibi bu su'allerin cevabını böyle 'umumi bir kelamla vermek mümkün değildir. Bunun için biz mes'elenin hallini salahiyatdar zevata bırakarak burada intiharın mütemeddin beşeriyet nezdinde nasıl telakki olunduğuna da'ir ba'zı ma'lumat vermek istiyoruz.

Şu kadar ki intiharın eskiden beri nasıl telakki gördüğünden bahs edebilmek için burada insanlar "ölüm" hakkındaki fikirlerini izah etmek lazım geldiği halde sahamızın ma'ette'essüf buna da müsa'adesi yokdur. Ancak Hıristiyanlık'dan evvelki Yunan ve Roma filozofları ölümü pek mühim bir hadise telakki ederler, hayatdan ötesine hemen hemen hiç ehemmiyet vermezlerdi. Halbuki: Hıristiyanlık zuhur edince:

—İnsan 'aciz ve nakıs bir mahluk oldukdan başka, aslen (min tarafillah) ha'iz olduğu 'ulviyetinden de düşmüş bir mahlukdur; ölüm "zale adam"ın ebedi mecazatıdır…

dedi. İnsanlar için bu, büsbütün yeni bir fikir idi ve beşeriyet kitleleri üzerinde büyük, derin ve mühim te'sirler yapdı; bilhassa garb 'aleminde ahlak telakkilerini değiştirdi.

"İntihar" hakkında eski bilgi, "klasik telakki" ile Hıristiyanlık gibi büyük, ilahi dinlerin telakkisi, ölüm hakkındaki telakkileri kadar birbirinden farklıdır.

Mesela ilahi dinler intiharı "katl-i nefis" 'ad ederek günahların "keba'ir" safından ve mukadderata 'isyan nev'inden 'ad etdikleri halde, Yunanlı ve Romalı intiharı böyle şiddetli muhakeme etmişlerdir, hatta intihara karşı garip bir inzicab bile göstermişlerdir… Fakat intiharı tasvip etmekde veya onu mu'aheze etmemekde Yunan ve Roma filozofları bile müteahhid değildi; bu hususda onların da fikirleri tehalüf ediyordu. Eski Yunan 'aleminin en kuvvetli mütefekkirlerinden 'ad olunan (Pisagorus):

—Kumandanın (ya'ni Allah'ın) emri olmaksızın insanların hayatdaki nebt-i mevki'lerini terk etmeleri memnu'dur. demişdi (1).

(Eflatun) da buna benzer bir mütala'ada bulunmuş ise de, yalnız kanunun talep ettiği ahvalde (2) veya tahammül edilemeyecek derecede fakir ve zaruriyete, yahud elem ve ızdıraba düşüldüğü takdirde intihar edilebileceğini de 'ilave eylemişdir.

(Aristo) intiharı "devlete ika' olunmuş bir zarf" mahiyetinde 'ad ederek men' etmişdir. Eski Yunanistan'da intihar eden ma'ruf adamların fihristi – içlerinde (Zeno) ve (Kleantos) gibi çok yüksek zatlar da bulunmakla beraber –o kadar uzun değildir.

Eski Yunanistan'ı bırakarak Roma 'alemine bakalım: Burada intihar daha ehemmiyetli bir mevki'-i işgal etmiş de yine bir "Ka'ide-i Kalaye" suretinde tasvibe mahzar olmamışdı. Meşhur (Romulus)un hikayesi –gerek saf masal, gerek hakiki bir tarih olsun- felaket ve meşakkate karşı sabır ve tahammülün bir zaman Roma'da en yüksek mefkureyi teşkil eylediğini gösterir.

Filhakika (Çiçero), (Kato)nun intiharını tasvip ediyordu; fakat insanen intihar hakkında (Pisagorus)un ileri sürdüğü hükmü çok kuvvetle te'yid etmişdir.

(Virjil), müntehirlerin ahretdeki hallerini en mazlum renklerle tasvir eyliyor.

Eflatun diyor ki: "Allah irade etmedikce 'akıllı bir adam hiçbir vakit kendini öldürmez!"

(Sezar), (Ovid) ve daha başka bir takım Roma mütefekkirleri de şu fikirde bulunmuşlardı: "İnsan son derece ağır bir felakete, zarurete düşerse hayatı istihkar etmek kolay bir işdir. Asıl böyle felaketlerde tahammül edenlerdir ki: Hakiki şecaati göstermiş olurlar..."

Mektebe mensub eski filozoflar esasen, "herkesin kendi hayatını terk etmek hakkına malik olduğu" 'akidesini taşıyorlardı. Bu meslek mensublarının en meşhurlarından olan Romalı (Seneka) intihar hakkını büyük bir kuvvetle müdafa'a etmekle beraber, intiharın yanlış bir hareket olduğu telakkisini taşıyan bir takım mevcudiyetini i'tiraf ediyor; hatta bu zat, kendi şakirdleri arasında bir aralık 'adeta bir ihtiras, cinnet-i mahsusa ma'iyetini alan intihar hususunu ta'dile bizzat uğraşmışdır. Bundan başka bu Romalı hekim i'tidalini kayb etmek yüzünden intiharı takbih ederdi. İ'dam mahkumlarının intihar etmeyerek i'dam olunmalarına intizar etmelerini tasvib ediyor ve: "Çünkü öleceğim diye korkarak kendini öldürmek mümkündür" diyordu. Fikrince ihtiyarlayanların da havas ve idraklarını muhafaza edebildikleri müddetce intiharları münasib değildi.

Fakat bütün bu fikirlere rağmen eski ve bilhassa putperest milletlerde intihara karşı olan telkinin bizim telakkilerimizden çok mühim ve çok kuvvetli bir derecede tehalüf etdiğine hiç şüphe yokdur. Bütün felsefe meslek ve mekteblerini tedkik ediniz, intihara karşı kuvvetli bir tasvib temayülünün maziden aşağı doğru akıp geldiğini görürsünüz. İntiharı red eden hekimaye

bile intihar hiçbir zaman son devirde olduğu gibi bir "kibire", en büyük bir günah mahiyetinde görünmemişdir. Bu hal, birinci derecede, ölüm hakkındaki eski telakkiden ileri geliyordu. Bundan başka bir cema'at içinde intihar, ülfet-i kesb edilecek derecede revaç bulursa gerek müntehirde ve gerek müntehirin muhitinde intihar telakkisi büyük bir inkılaba uğrar. Filozof (Epikür) etrafındakilere şöyle diyordu:

—Ölümün size gelmesi mi, yoksa sizin ölüme gitmeniz mi iyi olacağını düşünmelisiniz!

Ya ma'ruf, ağır başlı 'alem sanılan (Pelini)ye ne diyorsunuz; o da hiç olmazsa intihar hususunda insanların ma'budlarından daha tela'li olduklarını söylüyor. Çünkü ma'budlar ma'bud oldukları halde insanlar mezara uçup gitmek kudretine sahip bulunuyorlardı. Bu, kudret-i mutlakanın insanlara bahş etdiği en büyük lütuf idi. (Pelini) kudret-i mutlakanın erzak-ı satahını, icabında yorgun ve muztarib insanlara ebedi rahatı verecek birçok zehirli otlarla tezyin etmiş olmasını da çok mühim bir keremkarlık 'ad etmekte idi.

ÖLÜM MERAKI MI BIR HATIP

(Çiçeron)un bize takdim etdiği ve dikkatine çok şayan şahsiyetlerden biri de (Hegcias)dır. Bu adam "ölüm hatibi" şöhretiyle tanınmışdı. Sirenayık (ya'ni şimdiki Derne-Bingazi) mektebi denilen felsefe şu'besine mensubdu. Bu mekteb 'akıl ve idrakdan hissedar bir mahlukun yegâne vazifesi haz ve zevkin ta'kib ve tedariki olduğuna kani'dir. Fakat Hegcias'ın fikrince hayat o kadar çok endişelerle dolu ve zevkleri hazları o kadar fani ve mağşuş idi ki; insan için en arzu edilecek sa'adet ölümden i'baret kalıyordu. Bu adamın belagatı son derece kuvvetli idi. 'Adeta ölümün, mezarın etrafına muhteşem, efsunlu bir inzicab halesi işliyordu. Müridlerinden birçokları (Hegcias)ın tebligatına tabi' oldular, küme küme kendilerini öldürmeye başladılar. Hem de 'adeta zevk ve vecd içinde intihar ediyorlardı. Bu suretle hayatın ga'ilelerinden kurtulmak usulü muhite o kadar şiddet ve sü'ratle sirayet etdi ki; tarihin bize söylediğine bakılırsa, nihayet Mısır hükümdarı (Ptolemaios) filozofu İskenderiye'den tarta mecbur oldu (3).

Fakat intihar asıl Roma İmparatorluğu zamanında ve Roma ve Vakiye filozofları arasında en büyük rağbet ve ehemmiyetini bulmuş ve intiharın felsefesi en mükemmel suretde bu filozoflar tarafından tertib ve tedvin

edilmişdir. Çok eski zamanlardan beri "imha-yı nefs" baz'ı ahvalde dini bir ayin mahiyetinde 'ad olunmuşdu. Bu da ihtimal bir zaman insan kurban etmek i'tiyadının bir bakiyesi, beşeriyet ruhunun köşelerinde kalmış bir 'aksi sadası idi. Zaten putperestlerin son devirlerine doğru birçok tesirler müttehiden insanları bu istikamete doğru sevk eyliyordu. (Kato)nun gösterdiği intihar misali mefkuresi olmuş, onların belagat ve edebiyat mevzu'larını, sermayelerini teşkil etmişdi. (Gladyatör) mücadelelerinin, oyunlarının pek fazlalaşması insanları ölüme alışdırıyordu. Sonra, gladyatörlük işinde kullanılan birçok barbar esirler vardı ki: bunlar sarhoş Romalı zenginlerin ve 'avam nasik zalimane zevk ve heyecanlarını uyandırmak için meydana çıkıp hemşehrilerini boğazlamak, yahud onlara boğazlanmakdansa mızraklarını kendi boğazlarına, göğüslerine saplayarak intihar ediyorlardı. Siyasi mücrimlerin i'dam cezalarını yine kendilerine tatbik etdirmek gibi cidden vahşiyane bir 'adet daha vardı. Hepsinden fazla olarak Roma (Sezar)larının talim ve ihtirasları Roma'da intihar mükadderini görülüp işitilmemiş derecede yükseltmişdi. Talim (Neron)un zamanında (Seneka)nın yegâne olarak intihara sarılışı intihara karşı gösterdiği sevinçli ihtiras hem hazin, hem tedkike layık bir şeydir. (Seneka) diyor idi ki:

Hayatın bir mücazat, felaket mahiyetini almaması ancak ölümün mevcudiyetinden dolayıdır.. Ancak ölüm sayesindedir ki: Ben felaket ve edbarın tehdidleri önünde ayakda duruyor. Ve 'aklımı sarsılmamış, hâkim ve mefkur olarak muhafaza edebiliyorum! Hiç olmazsa son demde iltica edebileceğim bir şey var… Karşımda birçok işkence aletleri görüyorum, sopa, kırbaç, cendere… insanın her 'uzvunu kırmağa, her 'asabını koparmağa mahsus aletler, kıskaçlar, kerpetenler var.. Fakat bunlarla beraber "ölüm"ü de görüyorum!... O, vahşi düşmanlarımın, mağrur vatandaşlarımın fevkinde duruyor… Tek bir adım atmakla hürriyete kavuşabileceğimden esaret şiddetini acılığını kayb ediyor… Hayatın bütün felaketlerine talimlerine karşı ölüm mülceme malikim!...

Yine:

"Madem ki: İşkence ile ölmek, yahud rahatca ölmek kendi elimdedir… Ne için ikincisini kabul etmeyeyim? Bineceğim gemiyi, yahud oturacağım haneyi intihab etmek nasıl hakkım ise nasıl öleceğimi intihab etmek de o derecede hakkımdır!..."

"Ebedi ve ezeli kanun şundan daha iyi bir ka'ide koymamışdır: Hayata ancak bir kapıdan girilir ise de birçok kapılardan çıkılabilir.."

ROMA İNTIHARI KANUN TANIYORDU

Roma'nın en büyük mu'allimlerinden biri olan bu zatdan aldığımız şu bir iki cümle onların intiharı nasıl şiddetle müdafa'a etdiklerine birer misal teşkil edebilir. Hatta Roma kanunu intiharı 'adeta bir hak olarak kabul eylemişdi. Ancak sonradan bu hususda hükümet tarafından baz'ı hafif memnuniyetler vuku' edildi.

Zaten Roma'da siyasi makamlar için muhakemeden evvel intihar 'adet derecesinde kuvvetleniyordu; bu da i'dam cezasından sonra cesedlerini teşhir ve terzil edilmekden ve emlak-ı zabit ve müsadereden kurtarmak için idi. Fakat imparator (Domitian) bu suretle hareket eden makamların da kurtulamayacaklarını 'ilan etmek suretiyle bu kapıyı da kapamışdır. Roma'nın meşhur hukukşinası (Olimpiyan) müntehirlerin vasiyetnamelerinin kanunen tanındığını bildiriyor. İmparator (Klod) intihara teşebbüsünden dolayı birini tevbih etmişse de imparator Adriyan'ın müsa'adesiyle "ihtiyarlık ve hastalıkdan dolayı" intihar etmişdi.

(Bununla beraber, ihtimal ve hatta sa'ikalarla, intihar 'aleyhinde vak'i edilmiş ba'zı Yunan ahkam kanuniyesine rast geliyoruz. Eski mü'niflerden (Josef), ba'zı milletlerde intihara teşebbüs edenlerin sağ eli kesildiğini ve yahud ya memleketinde müntehirlerin cesedinin ancak şemsin grubundan sonra gömüldüğünü söylüyor. Yine okuduğumuza göre eski devirlerde Marsilya'da –yine anavatan olan Yunanistan'dan gelme- pek garib bir nizam mevcud imiş. Senato Meclisi'nde bir zehir mahfuz bulunurmuş. Senato'ya müraca'atla initharda haklı olduğunu isbat edenlere bu zehirden verilir imiş. Başka suretde intihar kati'yen memnu'imiş! Fransa ihlal-i kabiriyenin terör derecesinde de imparator (Domityan) tarafından yapıldığını yukarıda söylediğimiz kanuna meşabe bir kanun yapılmışdı.)

Bir aralık yine Roma imparatoru (Adriyan) Roma 'askerlerinin intiharını ordudan firar cürümüyle müsavi 'ad eylemişdir. (4) İşte bu müstesnalardan sırf nazar olunduğu halde, Roma'da intihar meşru' bir hak olarak tanınıyordu. İkinci def'a bir Harb-i Dahili'ye sebeb olmamak mütala'asıyla kendini

öldürmüş olan (Uto)nun hareketi Romalılar tarafından (Kato)nun intiharı kadar ʻulvi ʻad edilerek takdirlere mazhar olmuşdur. (Uto)nun vefatı üzerine ʻaskerlerinden bir takımları bu takdirle kendilerini öldürdüler (5) İmparatoriçe (Agrippina)nın ölüsü önünde azadlılarından biri de kendini öldürmüşdü. İmparator (Tiber) devrinde zengin ve hükümdarın gözünde olan bir Roma asilzadesi de imparatorun zulümlerini görmemek için intihar etmişdir. Elhasıl Roma tarihinde intihar hadisesinin tedkiki daha pek çok böyle dikkate şayan misaller gösterebilir. Gaddar (Domityan)ın zamanında yine garib nir intihara tesadüf ederiz. Bir maʼaruf Romalı fena bir hastalıkla maʼlul olduğundan intihara karar vermiş idi; fakat (Domityan)ın devrinde ölürse esir olarak öleceğini düşünerek bu kararının icrasını geri bırakdı. (Domityan) ölür ölmez evde herkesin karşısında sükûnet ve iʼtidal ile intihar etdi. İntihar ekseriye şifa bulmaz hastalıklara karşı son ʻilaç olarak kullanılmıştır. Yine (Seneka) diyor ki: "Ölümün gelmesi için ihtiyarlığın son ʻalil ve zebun devresini bekleyenler korkaklardan pek de başka bir şey değildirler!..."

Elhassa intihar telakkisi Roma felsefesinin vasıl olduğunu katʼi ve cidden yüksek zirvelerden beri belki de başlıcasıdır. Filhahkika fazilet bir menfaʼat altı, yahud neticesi mahiyetinde düşünülemez, lakin şimdiye kadar hiçbir felsefe veya din sistemi vazʼi olunmuştur ki: bir takım vazifeler mefkuresiyle beraber bir takım saʼadetler mefkuresi de ʻad etmesin. Sitayik felsefesi ise insanlara pek az ʻümid vermesine mukabil hiçbir şeyden de korkmamak seciyesini mükaʼafat olarak verir. O mesela ölümü "saʼadet-i ebediye yolu" diye parlak renklerle süslemez; fakat, her türlü mişak ve ıstırabın nihayeti sıfatıyla, lüzumsuz korkulardan da tasfiye eder. Filozoflar nazarında ölüm bir mahkûmiyet olmakdan fazla bir çare mahiyetini alınca hayatın felaketleri daha hafif görünmüşdür ve işte bu telakkidir ki, kadim tarihin en büyük vatanperverlerini, en tanınmış fazilet erbabını temsil etmişdir.

Biz burada intiharın tarihine kısa, hatta bir cepheli bir nazar atmakla iktifa etdik. Hadisenin daha bir iki cephesi vardır ki: Makalemizin başında dediğimiz gibi, bunu salahiyeti olan zevata bırakıyoruz.

1 Pek de mevsuk olmayan bir rivayete göre buna rağmen kendisi de intihar suretiyle ölmüşdür.

2 Ma'lum olduğu vecihle eski Yunanistan'da bilhassa siyasi mecruhlar hükümet tarafından verilen zehri içmek suretiyle öldürülürdü. Filozof Sokrat da böyle ölmüşdü.

3 Şimdiki İzmir vilayeti dahilinde bulunan kadim (Miletus) şehri genç kızları arasında da bir zaman intiharın sâri şekil aldığını görüyoruz.

4 Adriyan'ın bu kanunu Napolyon Bonapart'ın 1802 senesinde orduda intiharın önüne geçmek üzere neşr etdiği garib bir ordu emirnamesi ile mukayese olunmaya değer.

5 Japonlar'ın (harakiri) dedikleri ve bugüne kadar baki kalmış intihar 'adetleri de derhatır edilmelidir. Japon imparatorunun vefatında da –hatırımızda kaldığına göre- birkaç mühim şahsiyet intihar etmişdir.

Appendix 50 Meslek Hayatını Kazanabilmek İçin Kadın Neler Feda Etmelidir: Mebrure şakir Hanımefendi'ye

Mu'allim Neriman Yıldız
8 Kanunusani 1928

Resimli Ay, Number:48-12, Volume: 4, Year: 4, February 1928, p. 38.

Meslek hayatında dokuz sene tecrübe görmüş ve kadınlarımızın vazi'yetini kavrayabilmiş bir lisanla yazılan makalenizi okuduğum zaman size hem hak verdim hem de i'tiraz etdim. Görüşleriniz ve anlayışlarınız çok doğru hanımefendi, acı olmakla beraber hakikati i'tiraf edelim. Lakin fikirlerinize asla tarafdar değilim. Diyorsunuz ki: (Kadın bu inkılabı yapabilmek ve yükselebilmek için cinsiyetinden istifade etmeye mecburdur.) Hayır hanımefendi, ben de size hayır diyorum.

Sizin ta'birinizle söyleyim, 'ismetini, 'iffetini haysiyet ve 'izzet-i nefsini bu kapının eşiğinde bırakıb içeri giren kadın yükselmiş demek değildir. Belki mesleki nokta-yı nazardan ilerlemiş olabilir, fakat kadınlığı asla… Bugün istikbalin bizden beklediği yalnız hayatdaki muvaffakiyetimiz değildir. Ciddi ve vakur olmamızdır. Biliyorum hanımefendi, biliyorum ki kadınlarımızın birçoğu bunu böyle yapıyorlar. Fakat bunlar mühim bir ekseriyet teşkil etmezler… Benim fikrimce bir kadın nasıl olsa, sizin kasd etdiğiniz kapıdan içeriye girebilecekdir. Fakat o kapının eşiğinde bırakılması lazım gelen şeyler kadınlık gururu değil, lüks, zevki ve nefs arzularıdır.

Yine diyorsunuz ki: (Kadını bir tarafda sefalet ve açlık diğer tarafda para ve hayat bekliyor.) Bana kalırsa az çok lise ve hatta orta tahsili görmüş bir hanım için bu varid olamaz.

Mesleğini verecek bu pusuculardan kaçmakla sefalet çekecek demek değildir. Daha ciddi ve temiz bir mü'essese bulabilmesi mümkündür zan ederim bunu bulabilmek için mutlak İstanbul'da olmak da lazım değildir. Bugün Anadolumuz'un hanımlara şiddetle ihtiyacı vardır.

Diyorsunuz ki (erkeklerin omuzlarındaki yükü müsavi suretde paylaşalım.) Fakat hanımefendi bunu şimdi birden bire istemek çok büyük haksızlık olur. Düşünmeliyiz ki tarihimizin mebdeninden bugüne kadar hayat

yükünü taşıyan erkeklerdir. ‘Asırlardan beri onlar mücadele etmiş ve onlar kazanmışlardır. Büyük ninelerimiz sâri ve ev kuklası olmakdan başka bir şey yapmamışlardır. Ve biz hayata karışalı ma’alesef yarım ‘asır bile olmadı. Düşününüz ki, onların ‘asırlardan beri çalışmalarına rağmen şayan-ı hayret bir zaman zarfında ve şayan-ı şükran bir muvaffakiyet elde etmişizdir. Çünkü bugün onların yükü kısmen hefiflemiş bulunuyor. Fakat bunun hepsini asla ve asla yüklenemeyiz.

Sakın bedbin olduğumu zan etmeyiniz. Zamanın eskilerin bu hatasını ta’mir edeceğine kani’im. Bir gün gelecek ki, kadınlarımız erkeklerin malik oldukları bütün hakları ‘aynen iktisab edebileceklerdir. Fakat hemen şimdi değil…

Biz daha bu işin alfabesindeyiz. Hayatda erkekler kadar muvaffak olmuş sayılı kadınlarımız vardır.

Ne zaman biz de alfabeyi bitirecek olursak o vakit erkeklerin pusu kurmasına mahal kalmadan basamakları çıkabileceğiz.

Lakin bu mücadeleyi kazanabilmek için çok çalışmamız lazımdır. Mutlak kazanmak ve malik olabilmek için feda edilecek çok şeyler vardır. Fakat bunlar hiçbir zaman kadının cinsi cazibesi değildir. ‘Azmi, iradesi ve sebatı sayesinde bu müşkülü hal eden kadını zaman alkışlar. Ben, kendi hesabıma en alt basamakda çalışmaya razıyım. Her basamağı çıkabilmek için mutlak bir erkeğe elini uzatmak ve (beni oraya al) demek yükselmekden ziyade bir sükuta benziyor. Neden ve niçin beni a’la edebilecek kuvvet, ‘ismetime göz diken erkek eli olsun?... Bin kere hayır! Zaman, bize her türlü hakkı kazandıracakdır; fakat bu tarz hareketimiz asla asla… Biz da’ima verici, erkekler de alıcı mevki’inde otururken onlardan istediğimiz şeyleri bize vermeleri mümkün değildir. Bugün bir patron me’muresine cazib olduğu için, meslek verse bile kıymet vermez. İş bir hadd-i ‘azamiye gelince (sen burada kal daha yukarı çıkamazsın) diyecekdir. Yine söyleyim ki görüşleriniz doğru olabilir. Fakat bunu bir gaye gibi kadınlarımıza aşılamak çok feci’ bir ‘akıbetin zeminini hazırlamak demekdir.

Hakikaten feda edilmesi icab eden şeyler vardır.

Lüksümüzden, zevkimizden isteklerimizden birçoğunu feda edelim, nefsimizi biraz mahkûm edelim, hayatı kazandık demekdir. Fakat ne yalan söyleyim daha uzun senelere ihtiyacımız var.

Appendix 51 Mu'allim Neriman Yıldız Hanım'a

Mebrure Şakir

Resimli Ay, Number:48-12, Volume: 4, Year: 4, February 1928, p. 38-39.

Resimli Ay'a gönderdiğiniz mektubu İdarehane'den bana gönderdiler. Makalemde anlatmak istediğim hakikati iyi ta'rif edemediğimi gördüm. Ben muvaffak olmak için mutlaka cinsiyetini kullanmalıdır, bu lazımdır, demek istemedim. Bu şüphesiz kadının çok 'aleyhine bir şey. Fakat lazım başka hayat başka başka şeyler. Ben tecrübelerime istinad eden fikirlerimi yazdım Resimli Ay bi'lhassa Sabiha Zekeriya Hanım'ın makaleleri, da'ima kadınları çalışmaya sevk edecek mahiyetde yazılardır. Sabiha Hanım da'ima kadın tekmili yaşadıkca cem'iyetde hakkı olmadığından, bu sınıf kadınların cem'iyetde mazur olduklarından bahs ediyor. Ben de hayata atılmış bir kadın sıfatıyla hayata atılmanın zan etdikleri kadar kolay bir iş olmadığını, hayata atılan kadınların birçok fedakarlıklarda bulunmaları icab etdiğini göstermek için yazdım. Yazdıklarım yalan değil, yanlış değil, hakikatdir. Fakat acı bir hakikatmiş ben ne yapayım?.. Erkeklerin yükünü paylaşmak mes'elesine gelince, ben daha henüz hayata atılan kadınların mevcud nüfusumuza nisbeten çok az olduğunu zan ediyorum. Ninelerimiz değil, hemşirelerimiz daha hala ev kuklası olmakdan kurtulmuş değildir. Ev kuklası olmakdan çıkıb hayata girenler de, belki mu'allimelikde değil, fakat hayatın diğer her sahasında erkeğin ve hayatın kuklası oluyorlar. Etrafınızda çalışan kadınlara, 'amele kadınlara biraz nüfuz ediniz, benim faş etdiğim hakikati çır çıplak karşınızda göreceksiniz. Ben de kadının cinsiyetini kullanmasına tarafdar değilim. Tarafdar olmadığım için senelerce mücadele etdim. Fakat bu mücadele etrafımda çalışan kadınları, şera'it-i hayatiyeyi, ve hakikati görmekliğime mani' olmadı. Ve buna karşı 'isyan duyduğum için o satırları yazmaya mecbur oldum. Hakikat arzu ile yürümüyor. Arzu başka, hayat başka bir şeydir. Ben hayatın içinden seslendim, siz bana tepeden cevab verdiniz. Biraz hayata ve hakikate ininiz, o zaman bizlerin müdafa'a edilecek bir vaz'iyetde olduğumuzu anlayacak, belki ilk müdafa'a yazısını siz yazacaksınız. Hürmetler…

(Kadın işde cinsiyetini kullanmalı mıdır? münakaşasına gelecek nüshamızda Sabiha Zekeriya Hanım'ın cevabı vardır.)

Appendix 52 İstanbul'da Fuhuş Meselesi: Mecmu'amızın İçtima'i Tedkiki

Resimli Ay, Number:49-1, Volume: 5, Year: 5, March 1928, *Fevkalade Ramazan Nüshası*, p. 21-23.

Mecmu'amıza bir müddetden beri hükümeti ve efkâr-ı 'umumiyeyi işgal eden fuhuş mes'elesi hakkında haftalardan beri tedkikat yapdırmış ve mühim birçok hakikatler öğrenmişdir.

Harb-i 'Umumi ortalarına kadar İstanbul'da tabi'i mecrasında yürüyen ve daha ziyade gayr-ı müslimlere inhisar eden fuhuş, harbin bilhassa orta ve aşağı tabakalarına fakir ve zarureti en elim şera'it tahtında tahammüle başlamasıyla birden artmağa ve İslam a'ilelerine de sür'atle istilaya başlamışdı. Harb'den kısmen zaruretin şiddetlenmesi ve kısmen yaşayış ve 'ahlak telakkilerinin bilhassa İslam a'ilelerinde sür'atle değişip 'asrilik ismi verilen hududu çok lastikli yeni bir yola girmiş ve sayılamayacak kadar çoğalan ictima'i ihtiyaçların iktisadi vesa'itle temininin gayr-ı kabil bir hal almış, fuhuşun artmasında pek mühim bir 'amil oldu. Mütareke senelerinde vesikasız icra-yı fuhuş eden, bilhassa yüksek tabakaya mensub, kadın pek çokdu.

Hükümet-i Cumhuriye'nin İstanbul'da tesisinden sonra bu iş de tabi'i mecrasında girmeye başladı. Gayr-ı kanuni fuhuşun önüne geçebilmek üzere İstanbul'un her semtinde 'umumhaneler açılmasına müsa'ade olundu, ve fuhuş vasıta-yı teyiş ittihaz eden kadınlar ele geçdikce vesikaya tabi' tututarak icra-yı fuhuşda serbest bırakıldı. İşte bu sıralarda İstanbul'daki fahişe 'adedi 1000'i geçiyordu. İstanbul'dan gerek Türk ve gerek ecnebi kıta'at-ı 'askeriyesinin çekilmesiyle şehrin fahişeye olan ictima'i ihtiyaçları da azaldı. Hükümet 'umumhaneler 'aleminde bu suretle husula gelen işsizlikden de istifade ederek bunları bu dağınık halden kurtarıp köprünün Galata cihetinde topladı. Kadıköy ve Üsküdar'daki 'umumhaneler tamamıyla kapandı. Feridiye'de bir İslam 'umumhane mahallesi te'sis olundu. Beyoğlu'nun mamure olan sokakları fuhuşdan temizlenerek 'umumhaneler Abanoz havalisinde toplandı. İstanbul'un her tarafında ve bilhassa Beyoğlu, Şişli, Kadıköy, Moda, Tarabya gibi zengin ve gezme semtlerinde fevk'alade çoğalmış olan randevu evleri, gizli fahişelerle ciddi bir mücadeleye başlandı. Randevu evi olduğu sabit olan her ev kapatılmaya ve fuhuşu meşduhi (*) yakalanan her kadın mu'ayeneye

gönderilmeye ve fuhuşu san'at ittihaz etdiği tahkik edenlere (**) vesika verilmeye başlandı.

VESIKA KIMLERE VERILIR?

Vesika verme mu'amelesi iki suretle icra olunur. Birisi bizzat kadının talep etmesi suretiyledir. Kadın fakir ve zaruret içinde bulunduğundan başka suretle hayatını kazanamadığından bahisle icra-yı fuhuş etmek üzere Zabıta-ı 'Ahlak Müdüriyeti'nden müsa'ade ve vesika taleb eder. Buna evvela, bu işden vaz geçmesi, hayatını başka suretle temin etmesi hususunda nesayih-i lazımede bulunulur; ikna' edilemediği takdirde bir hüviyet varakası ikta olunarak Emraz-ı Zuhreviye Müdüriyeti'ne gönderilir. Emraz-ı Zuhreviye Müdüriyeti bu kadını kayd ederek eline mu'ayene vesikası verir ve her hafta mu'ayeneye tabi' tutar.

Diğeri de fuhuş san'atı ittihaz etdiği teybin eden kadınlara, ekseriye arzularına rağmen, vesika verilmesidir. Yalnız, bir kadına vesika verilebilmesi için on sekiz yaşına ikmal etmiş olması şartdır.

İSTANBUL'DA NE KADAR FAHIŞE VARDIR?

İstanbul'da vesikalı 860 kadar fahişe vardır. Bu aded 927 bidayetinde 792 ve 926 bidayetinde 869 idi. Görülür ki İstanbul'da vesikalı fahişe yekunu vesti olarak 850 kadardır. Fuhuş İstanbul'da en ziyade artdığı mütareke senelerinde bile bu 'aded 1000'i pek az tecavüz etmişdir.

İstanbul'un istihlasından sonra bu 'aded bilhassa mübadeleye tabi' Rum fahişelerin gitmesi dolayısıyla, tedricen azalmışdır. Yalnız şunu kayd edelim ki şehrimizde vesikasız, gizli icra-yı fuhuş eden epeyce kadın vardır. Ma'mafih, bunların da 'adedi polisin şedid ta'kibi sayesinde ve hayata atılır atılmaz yakalandıkları müthiş hastalıkların verdiği korku sebebiyle a'zami bir tahminle 500'ü geçmemektedir. Makid ve gayr-ı makid fahişelerin ekseriyetini gayr-ı mesamlar teşkil eder. Makid fahişeler beş sınıfa ayrılmaktadır:

Birinci sınıf; Beyoğlu'nda Bayram Sokağı'nda, ikinci sınıf, Beyoğlu'nda Feridiye'de ve Abanoz'da, üçüncü sınıf, Galata'da 'umumhane mahallesinde; sonra mekansızlar ki, bunlar erkeğin ta'yin etdiği yerde, ve nihayet sürtükler vardır ki bunlar da harabelerde ve yangın yerlerinde icra-yı san'at ederler.

Şehrimizde cem'an 110 'umumhane vardır. Bunun 52'si Beyoğlu mıntıkasında İslam ve Hıristiyan 57'si Galata mıntıkasında kamilen Hıristiyan'dır. Beyoğlu mıntıkasındakilerin nasiki kadarı Feridiye'de olup kamilen İslam'dır. Bayram Sokağı'nda olan birinci sınıf 'umumhanelerle Abanoz ve Feridiye'de bulunan ikinci sınıf 'umumhaneler arasında bariz bir fark yokdur. Yalnız, Bayram Sokağı daha sessizdir. Pencerelerde ve kapılarda sermayeler gözükmez ve müşteri da'vet etmez, kabul salonları biraz daha temiz ve süslü –Ala Romaka süslü-sermayeler müşteriye çıkdıkları zaman daha az seyir yokdur.

İkinci sınıf 'umumhanelerde sermayelerin seyirikliği çok fazladır. Bunlar her yabancı ile tamamıyla laubali konuşur. Kendilerini peşkeş çeker ve hatta pazarlık eder. Üçüncü sınıftaki seyiriklik ise her türlü tasvirin fevkindedir. Bunlar en bi-edibane şeyleri büyük bir tabi'ilik ve lakaydi ile söylerler, bağırırlar. Bunlar diğer iki sınıf gibi yalnız evlerde değil ekseriyetle dükkanlarda, bir odalarında icra-yı san'at ederler. Ba'zıları münferiden ufak bir dükkânda oturur ve icra-yı san'at ederler. Makalenin başında resmini derç etdiğimiz böyle bir dükkânın müsteciridir. Bu dükkân ancak iki buçuk metre derinliğinde ve üç metre 'arzında olup bir tarafında üstü kırmızı dokuma örtülü bir karyola ve diğer tarafında eski bir sedir bulunur, dükkanla sefaleti yürekler parçalayacak derecededir. Dükkânın kepenkleri üç kısımdan müteşekkil olup kapalı tarafında karyola, orta kısmına gece pazarlığına mahsus bilet gişesini andıran ufak bir pencere ve 'aynı zamanda kapı vazifesini gören diğer kısmına da minder tesadüf eder. Bu kapının son kısmında büyücek bir pencere vardır ki kadın gündüzleri buraya oturarak kendini teşhir eder.

Randevu evlerinde sermayelerin müşteriye çıkması biraz daha samimi ve kibarane olmakla beraber evler de esas i'tibariyla birinci sınıf 'umumhanelerden az farklıdır.

Bütün 'umumhanelerde hayat son derece sefilanedir. Sermayeler fena giyinirler, mangalla ısınmış odalarda otururlar, soğuk ve ekseriye pis odalarda ve yataklarda yatarlar, yemek zamanları gayr-ı muntazam ve yedikleri gayr-ı ma'di ve pek basitdir. Aralarında peynir, limonata, pilav ve ekmekden fazla bir şey yiyenler pek azdır.

ERKEKLER ‘UMUMHANE AÇAMAZ

Her ‘umumhanenin bir sahib-i imtiyazı vardır. Buna meslek lisanında (anne) denir. Anne ta’birinden anlaşılacağı vecihle bu sahib-i imtiyaz bir kadın olmak mecburiyetindedir. Erkekler ‘umumhane açamaz. ‘Umumhane ancak isteyen kadın Polis Müdüriyeti’nden müsa’ade alarak ‘umumhane mahallesinde bir ev tutar, tefriş eder ve sermaye toplayarak evi işletmeye başlar. Anne ile sermayeler arasında iki türlü şifahi mukavele ‘akid olunur. Birisinde sermaye aldığı paranın hepsini anneye verir ve buna mukabil bütün ihtiyacı anne tarafından te’min olunur ki, bu ekseriyeti teşkil eder. İkinci şekilde de sermaye aldığı paranın nasıfını kendine alıkoyarak mütebakisini anneye verir; bu halde şahsına müte’allik bütün masraf –yiyecek dahil- kendisine ‘aiddir. Sermayelerin bu şekli tercih etmemelerinin sebebi müşteri olmadığı zaman aç kalmak tehlikesidir.

Annelik fuhuş hayatında muvaffak olmuş bir sermayenin çıkabileceği en yüksek mertebedir. Bunlar ekseriyetle yaşlı da değildir; vasti yaşları 30-35’dir. ‘Umumiyetle sermayelikden yetişirler. Ekseriye güzelce ve oldukça paralıdırlar. Polis Müdüriyeti ev sahibi olmasına müsa’ade etmek için fahişenin sicilini tedkik eder; ev sahibi olacak bir fahişenin son üç sene zarfında hırsızlık ve sa’ire gibi hiçbir cürüm işlememiş olması şartdır.

‘Umumhanede ikinci mühim şahsiyet evin müdiresidir. Buna da meslek lisanında gayr-ı Müslim evlerde (direktör) Müslim evlerde (teyze) ta’bir olunur. Bunun vazifesi ‘umumi suretde evin idaresine bakmak, kahyalığını yapmakdır. Bunlar da sermayelikden yetişirler, ekseriye çirkin ve yaşlıdırlar. Hemen hemen boğaz tokluğuna çalışırlar. Ma’mafih, genç, güzel ve iyi giyinmesine de tesadüf edilebilir.

KAÇ YAŞINDA FAHIŞE OLUNABILIR?

Sermayeler çok mütenevvi bir zümre teşkil ederler. Ma’mafih, ‘umumi ruhi vasıfları abdallık, hissizlik, lakaydilik ve yüzsüzlükdür. ‘Umumiyetle gençdirler. Güzellerine az tesadüf olunur. Fahişelikde en makbul yaş 18 ile 23 arasıdır. On sekizden aşağısı kanunen memnu’ olmakla beraber, bazen gizli evlerde 13 yaşına kadar bulunur. A’zami yaş nadiren 28’i geçer. Bundan altı yedi sene kadar evvel Amerikalı ictima’iyat profesörü Jonson İstanbul’da yaptığı bir tedkikde Üsküdar’da 26 yaşında bir fahişeye tesadüf etdiğini zikr

eder. ‘Umumiyet üzere 28-30’dan fazla yaşlısına ender tesadüf olunur. Bunlar biri birlerini (abla) diye çağırırlar.

Sermayeler ‘umumiyetle fakir ve nadiren orta tabakadan yetişir. Bunlar arasında garson, hidmetci ve ufak cürümlerle hapse girmiş kadınlar ekseriyeti teşkil eder; babası ölmüş evladlara tesadüf de şayan-ı dikkatdir.

FAHIŞELERIN HUSUSI HAYATI

Sermayelerin hususi hayatı çok enteresandır. Bunların ‘ale-l-umum müşterilerle temasları para kazanmak için bir meşgale-i yevmiyeden ‘ibaretdir. Bunların asıl hayatları bunun haricindeki safhalardır. Ekserisinin bir dostu, bir sevdalısı, ve bir de belalısı vardır. Dost ve sermaye arasında mütekabil ve hakiki bir ‘aşk hakimdir. Dost, sermayenin kocası mevki’İndedir. Aralarında büyük bir samimiyet caridir. Ba’zen pek büyük fedakarlıklara da tesadüf olunur. Sermaye onu haftada bir akşam ekseriye mu’ayene ve hamam günü olan Salı akşamı kabul eder ve bu günde müşteriye çıkmaz. Dost ekseriye İstanbul’un tipik Külhan Beyi tabakasına mensubdur. Sermayenin her müşkülüne koşar ve hastalığına bakar.

Sevdalı güzel sermayelerde olur. Bu sermayeye tutulmuş mahdud şekilli ve bol paralı, ekseriye Anadolulu, bir esnafdır. Sevdalının ma’in fa’aliyet haricindeki kazancını bu zavallı te’min eder; bu yüzden zengin olan sermayeler az değildir. Sermayeden ekseriye fena mu’amele görür. Ma’mafih, bu ondan fazla para koparmak için bir manevradan başka bir şey değildir; yoksa sermaye hissen ona da sa’ir müşterilere olduğu kadar lakayddır.

Belalı da sevdalının ‘aksidir. Aralarında bir taraflı bile bir ‘aşk olmadığı halde ekseriye eski münasebetlere istinaden sermayeye balta olur, ondan para sızdırır, ba’zen de onu müdafa’a eder. Belalının en büyük tehdidi ustura ile sermayenin yüzünü kesmekdir.

Sermayenin hayatında son bir safha da metreslikdir. ‘Umumhanenin yağlı bir müşterisi bazen bir sermayeyi beğenerek ‘umumhaneden çıkarır ve ona bir ev açar. Ma’mafih, bu hayat ekseriye ya erkeğin çabuk bıkması veya sermayenin ev hayatına alışamaması sebebiyle a’zami yedi sekiz aydan fazla sürmez.

FAHIŞELER İHTIYARLAYINCA NE YAPARLAR?

Bir fahişenin 18'den nihayet 28-30 yaşına kadar icra-yı san'at etdiği düşünülürse bilahare ne yapdığı cay-i tedkikdir. Bunların paralı, güzel, ve zeki olanları ev sahibi, parasız ve çirkin olmakla beraber beceriklileri teyze, bu meziyetlerin hiçbirine malik olmamaları da dilenci olurlar. Bilhassa, bunlar hastalık dolayısıyla icra-yı san'at edemeyecek bir hale gelenleri dilenmeye mahkumdur.

Fuhuş esas i'tibarıyla bir cürüm, 'aile 'adedini azaltmakda ciddi bir 'amil, cenin ve nevzad öldürmekde esaslı bir sebeb olmakla beraber fuhuşun en büyük mazareti efrencı hastalıkların sırayetinde mühim bir vasıta olmasındandır. Efrencıı hastalıklar deyince hatıra en iğrenç ve tehlikeli iki hastalık gelir: Frengi ve bel soğukluğu. Frengiyi hastalıklı bir insanla cinsi temasta bulunarak almak ne kadar kolaysa, vaktiyle tedavi etdirilmediği takdirde insanın bütün damarlarına ve 'uzviyetine yayılan mikrobunu da tamamıyla vücuddan def, o kadar güçdür. Vücudda kalan mikrop cinnet ve felce kadar en vahim neticeleri tevlid etdiği gibi hastanın bütün ahfadına da kendisine ilelebed la'net okutduracak bir mirat olarak kalır. Bununla beraber, frenginin tedaviye derhal başlandığı takdirde, tamamıyla ve sür'atle şifası kabil, tedaviye geç başlandığı takdirde de uzun ve da'imi tedavi ile gayr-ı sâri bir hale getirilmesi, hatta şifası bile mümkün olabilir. Bel soğukluğu halkca çok def'a mühimsenmemekle beraber, frengi kadar, baz'ı ahvalde ondan daha fazla tehlikelidir. Ma'mafih bu da tamamıyla kabil-i tedavidir; yalnız bunda da, frengide olduğu gibi, tedaviye sebatla devam etmek lazımdır. Bel soğukluğu mikrobu insanı kör ve gayr-ı kabil-i şifa bir 'ikamete mahkûm edebilir.

HASTALIKLARLA MÜCADELE İÇIN NE YAPARLAR?

Hükümetlerin fuhuşu sıkı bir kayd ve kontrol altına almakla istihdaf etdikleri en mühim nokta, bu müthiş hastalıkların sırayetine mâni' olmakdır. Bu sebebledir ki, İstanbul Şehremaneti Sıhhıye Müdüriyeti'nin de başlıca meşgalesi imraz-ı zühreviye ile mücadele teşkil eder. İstanbul İmraz-ı Zühreviye Müdüriyeti'nin fa'aliyeti hakikaten şayan-ı şükran neticeler vermekdedir. Bu müdüriyet dispanser, hastane ve sa'ir teşkilatıyla zührevi hastalıkların zahire ihracını, hastaların tedaviye devamı, ve hastalıkların tamamıyla şifasını te'mine gayret eder. Bu müdüriyetin dispanser ve hastanesinde her türlü

mu'ayene ve tedavi en son, en sıhhi ve temiz usullerle, herkes için tamamıyla mücani ve muharremdir.

Polis Zabıta ve 'Ahlakiye Teşkilatınca cürüm-ü meşhudla fuhuşu san'at olan her kadın baray-ı mu'ayene bu müdüriyete sevk olunur. Burada mu'ayenesi icra edilerek hastalığı teybin ederse tedaviye tabi' tutulur ve kendine fuhuşun felaketleri hakkında nesaih-i lazımede bulunularak bu yoldan vaz geçmesi telkin olunur. Cürüm-ü meşhudu tekerrür ederek müte'adid def'alar mu'ayeneye sevk olunan ve bu suretle fuhuşu vasıta-yı ma'işet ithaz etdiği sabir olan kadına müdüriyetce vesika verilerek sa'ir mukayyed fahişeler gibi haftalık mu'ayeneye tabi' tutulur. Hasta ve salim bil'umum fahişeler her hafta mu'ayyen günlerde mu'ayeneye gelmek mecburiyetindedirler. Mu'ayeneleri neticesi hakkında hüviyet varakalarına şerh verilir. Bu hastalıkları sâri devirde bulunanlar hastaneye sevk olunarak hastalık gayr-ı sâri bir hale girinceye kadar burada alıkonulur, ve kifayet yine hüviyet varakalarına derc olunur. Öyle ki, 'umumhaneye giden bir adam temasda bulunduğu sermayenin hüviyet varakasını taleb ederek onun sıhhati hakkında kat'i bir fikir edinebilir. Bu suretle mu'ayeneye tabi' 'umumhanelerden sınıflarına göre mahiye ufak bir ücret alınır. Şehri terk edecek olan fahişeler müdüriyete haber vermek mecburiyetindedir. Bunlardan hasta olanlar bilhassa sıkı suretde takib edilerek gitdikleri mahalin dispanserinde tedaviye devam etmeleri te'min olunur.

İstanbul Dispanseri'nde tedavi edilen hastalıkların 'adedi, İmraz-ı ZühreviyeTeşkilatı'nın ilk ciddi fa'aliyete başladığı milli hükümetin bidayet teşekkülü senelerinde binlere bani olmaktaydı. Fakat, bu teşkilatın şayan-ı teşekkür ve ihtimamı karşısında bu 'aded sür'atle azalmaktadır. Fahişeler arasında sâri frenginin azalması bilhassa şayan-ı dikkat bir fark 'arz etmektedir. 1235'de 1150'yi geçen sari frengiler 'adedi 40'dan aşağı düşmüşdür. İstanbul İmraz-ı Zühreviye Hastahanesi'nde taht-ı tedaviye alınan 'umum hastaların 'adedi de 1926'da 1348'den 1928'de 901'e inmişdir.

Yalnız te'essüfle zikre şayandır ki, İstanbul'da İmraz-ı Zühreviye'de mukayyid olmaksızın icra-yı fuhuş eden kadınlar vardır; ve bunlar, bi'ttabi' mu'ayeneye tabi' tutulamadıkları cihetle ekseriyetle sari hastalıklarla ma'luldürler. Bu sebeble, mukayyid 'umumhanelerde hastalık yakalamak tehlikesi hemen yüzde bir kadar ender olduğu halde randevu evlerinde bu ihtimal

yüzde yetmiş, seksene kadar çıkabilir. Hükümetin randevu evleriyle mücadelesi her ne kadar şayan-ı şükran bir derecede ise de bu sahada en büyük vazife sıhhatini düşünerek bu evlere gitmemek suretiyle halkımıza teveccüh eder.

(*) Fuhuş cürüm-ü meşhudu, bir kadının zevci olmayan bir erkekle münasebet-i cinsiyede bulunduğunun polisce tesbit olunması demekdir.

(**) Müta'de def'alar cürüm-ü meşhudu yakalanan kadın fuhuş san'at ittihaz etmiş 'ad olunur.

Appendix 53 Başmuharririn Köşesi: Meslek Hayatında Kadın Cinsiyetini Kullanmaya Mecbur mudur?

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:49-1, Volume: 5, Year: 5, March 1928, *Fevkalade Ramazan Nüshası*, p. 54.

Meslek Hayatında Kadın Cinsiyetini Kullanmalı mıdır? Makalesinin fa'ideli bir münakaşaya sebeb olması, hatta ba'zı kari'lerin bu hususda mektubla fikirlerini bildirmesi, makalenin ictima'i bir yaraya parmak bastığına delildir. Mebrure Hanım'ın hayatın içinden yükselen sesine, yine hayatda bir hanımın cevabı belki de kâfi idi. Fakat bu münakaşaya ismimin karışdırılması sebebiyle bu fa'ideli zemin üzerinde birkaç söz söylemek fırsatını kazanmış oldum.

Kadının hayata girmesine tarafdarım. Çünkü bu ictima'i ve hatta ferdi bir zaruretdir. Kadın da'ima erkeğin sırtında bir yük, hayatda 'acz-i mutlak içinde yaşarken istismar edilmeye mecburdur. Hatta bu istismarın iş hayatına bile teşmil edildiğini bu hayatın içinde dokuz sene yıpranmış bir kadının lisanından dinlediğimiz samimi i'tiraflar ne kadar kuvvetle ifade ediyor.

Kadının 'acz-i mutlak içinde yaşadığını i'tiraf çok acıdır. Fakat acı hakikatleri görmemek için gözümüzü yumdukca, hayata bir pencereden bakacağız. Kadın hakiki vazi'yetini, cem'iyet içinde hayatın icablarını bilmedikce, evde, işde, hayatda her zaman istismar edilecekdir. Bugün bu vazi'yeti biraz daha ince bir gözlükle tahlil edecek olursak çok feci'i hakikatler karşısında kalacağız. Erkeksiz hayatda kadın, hayatını bile idareden 'aciz yaşadıkca bu istismarın önüne geçilemez.

Kadın evde, işde, cem'iyetde her tafili gibi istismar ediliyor. Kadın cinsiyetini, şahsiyetini kurtarmak için, hayata girmeye mecburdur diye iddi'a etdiğimiz zaman, bunun mahzurları da var diye süslenen kadına yalnız birkaç su'al sormak istiyorum.

Kadın evde kaldığı zaman, bilhassa erkeksiz yaşadığı zaman mahzurlar yok mu? Bila'kis ben tafili kadının hayatında mahzurları daha kuvvetli görüyorum. Kadının işde cinsiyetini istismar edenler, evde ve hayatda etmiyorlar mı? Cem'iyetin kadına verdiği en büyük kıymet dişiliği değil mi? Sizin ve hemşirenizin salon kuklası dediğiniz kadının, anneliğini istisna etdikden sonra kadın diye verilen kıymetin müstetir ma'nası nedir?

Kadının cinsiyetini işde kullanması belki bir hakikat, fakat mutlak suretde bir zaruret değildir. Bence bu cinsi terbiye meselesidir. İptida'i bir cem'iyetdeki erkeğin kadın telakkisiyle medeni bir adamın kadın telakkisi 'aynı değildir. Birincisi kadına karşı bir vahşi tavrı alırken, öteki kadına bir arkadaş nazarıyla bakmasını, ve arkadaş gibi konuşmasını bilir. Eğer kadın erkeğe arkadaş olamıyorsa bunu hayatın bir icabı olarak telakki etmek doğru değildir. O zaman kadının daha erkekle arkadaş olacak seviyeye yükselmediğine, daha henüz cinsiyetini kullanmakdan variste kalacak kalacak kadar kuvvetli bir şahsiyete sahip olmadığına hükm etmek, erkek de kadına arkadaş nazarıyla bakabilecek kadar medeni bir insan olmadığına hükm etmek lazımdır.

Cinsi cazibe arzuya müstenid oldukca, istediği kadar kanad tutuşturabilir, fakat hayatda muvaffak olmak için kadının cinsiyetinden istifade etmesi, erkeğin kadının bu za'afından istifade etmesi, daha henüz kadının iş hayatına adapte olmadığına, erkeğin de kadına karşı arkadaş nazarıyla bakmak malikelerinin tekâmül etmediğine delildir.

Bir basamak yukarı çıkmak için, kadının muvaffakiyetini cinsiyeti bahsine satın alması, henüz daha kadının kabiliyetini cem'iyete tasdik ettirmemesinden mütevelliddir. Medeni memleketlerde kadın ve erkek 'aynı saflarda mevki' alırken hiç de cinsiyetini kullanmak mecburiyetinde değildir. Kullanamıyor mu? Arzuya müstenid oldukca kimsenin müdahaleye hakkı yok. Kullanmadığı zaman her merdivenin aşağısında kalmağa mahkûm değildir. Hatta bugün garbda dahi kadın cinsiyetini kullanmaksızın muvaffak olamıyorsa, bunu yine cinsi terbiyenin henüz daha her iki cinsi birbirine icabında arkadaş nazarında bakabilecek seviyeye yükseltmediğine delildir. Kabiliyeti olan bir kadına hiçbir memleketde, hiçbir erkek: "iktidarın iyi ama, ben onu ancak cinsiyetin pahasına satın alırım" diyemez, dememelidir. Eğer hayatın icabı, ictima'i terbiyesi icabı diyorsa, demek kadın için açdığı mücadeleler arasında bir de cinsiyetinin satın alınması mes'elesi vardır. Bununla da mücadeleye mecburdur. İşe giren kadın, ben işe girdim ama, benim cinsiyetimi istismar ediyorlar, diye feryad etdiği zaman ona verilecek cevap, ferd yalnız başına, bilhassa zayıf silahlarla mücadele etdiği zaman ma'lub olmağa mahkumdur. 'Asrımız teşkilat-ı 'asrıdır. 'Amele kadının işde istismar edilen yalnız cinsiyeti değil, say'ı, sıhhati, hatta hayatıdır. Fakat 'amele

kadın bu mücadeleyi menfureden yapdığı müddetce bu istismardan kendisini kurtaramaz.

İstismarın önüne geçmek için yapılacak iş, Mebrure Hanım'ın istediği gibi kuvvetli bir müdafa'a makalesi değil, kuvvetli bir teşkilat, kadını işsizlikle, her türlü istismarlara karşı sigorta eden bir teşkilatdır. Kadın mücadelesindeki en kuvvetli yürüyen cereyan işteki kadının istismarı, çocuğunun muhafazası, iktisadi ve ictima'i haklarının te'minidir. Kadının siyasi hakları mücadele merdiveninin en son basamağıdır. Kadın birliklerinin, kulak verip işitecekleri en kuvvetli ses, 'amele kadının sesidir. Mebrure Hanım'ın iddi'ası gibi yalnız cinsiyetinin istismarı değil, iktisadi ve sına'i hayatdaki beceriksizliği, imkansızlığıdır. Kadına hayat kapılarını biraz açabilmek için kadının her şeyden evvel kabiliyetini artırması, tenkidlere tahammül göstererek terakki merdiveninde elini başkasına uzatmadan çıkabilecek bir kabiliyet kazanması lazımdır. O zaman cem'iyet ister istemez bu kabiliyeti kabul edecekdir. Yoksa işte benim cinsiyetimi istismar ediyorlar, bina'en aleyh iş kapıları bana daha açılmamış diye soldan geri eve dönecek kadın, bu iktisadi rekabetlerle tahammülsüz bir hale gelen 'aile hayatı içinde bu def'a açlıkdan, hürriyetsizlikden ve esaretden boğulacakdır. Kadın yeni girdiği bu hayatda birçok müşküller ve mahzurlarla karşılaşabilir, bu ancak bir zaman mes'elesidir, kadının kabiliyeti, erkeğin ictima'i terbiyesi, bilhassa cinsi terbiyesi tekâmül etdikce bu mahzurlar nisbeten azalacakdır. Hususiyle kadın ve erkek bu cins terbiye ve tekamülü ancak müşterek hayatda te'min edecek, birbirlerine arkadaş nazarıyla bakabilecek bir seviyeye yükseleceklerdir. 'Asri hayatda erkeğin gayesi kadını kendine cariye, odalık, ve esir yapmak değil, arkadaş yapmakdır. Bizde bu terakki safhasını ta'kib ediyoruz. Burada kadını düşündürecek ve soldan geri çevirecek hiçbir mahzur yokdur. Mebrure Hanım'ın i'tiraflarını, çok samimi bir hayatın ifadesi olarak kabul ediyorum. Bunun 'aksini de iddi'a etmem. Fakat terakki ve tekamülde müşkül ve mahzur yokdur, hüner merdivenin yukarısına elini başkasına vermeden çıkabilmekdedir. Kadın bu kabiliyeti kazandığı gün, erkek ona yalnız işi değil, kendi seviyesinde bir hayat, ve iş arkadaşı gözüyle bakmakda tereddüd etmeyecekdir. Yukarıda da söylediğim gibi işdeki kadına hakkını müdafa'a için kuvvetli bir müdafa'a yazısına değil, kuvvetli bir himaye ve müdafa'a teşkilatına muhtacdır.

Appendix 54 Şarkla Olan Son Rabıtamızı da Kesdik

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:55-7, Volume: 5, Year: 5, September 1928, p. 1.

İstiklalimize sahib olduğumuz günden beri, birçok inkılablar geçiriyoruz. Yeni bir devlet kuran, bu devlete medeni zümreler arasında çok yüksek bir mevki' hazırlayan Gazi'nin çizdiği inkılab programı, dünya inkılablarının en mühimlerinden biridir.

Türk tarih-i siyasisi zaferlerle doludur. Fakat hiçbir zafer Türk'ü istiklaline sahib yapmamış, Türk'ü medeni zümreler arasına sokmamışdır. Dünya, devasa bir sür'atle fen ve terakki yolunda koşarken biz, başımızı şarka çevirmiş, şark KÜLTÜR (kültür kelimesi büyük puntoda ve Latin harfleriyle yazılmıştır, *ç.n.*) kültüründen getirdiğimiz Divan edebiyatı ile, insanlara 'acz ve meskenet veren şark ahlakı, şark düşünüşü, şark tevekkülü ile, dünyaya arkamızı dönmüş, medeniyetin refah ve sa'adetin, istiklalin ağaçdan armud düşer gibi ağzımıza düşmesini beklemişdik.

Mağlubiyetler bizim hep şark kültürü altında milletimizi, lisanımızı, benliğimizi kayıb etmemizin, garb medeniyet terakkiyatına uzak kalmamızın neticeleridir.

Beline silahını kuşanıb harbe giden hiçbir kumandan zaferinin da'ima muvakkat olduğunu, iktisadi, 'ilmi, harsi istiklalimize sahib olmadıkca, bu zaferlerin payidar olamayacağını düşünmedi.

Türk inkılabı, Türk inkılabını yaratan büyük Gazi bize siyasi inkılabımızı kazandırdıkdan sonra bunu nasıl muhafaza edeceğimizin yollarını da öğretdi.

İşte istiklalimize sahib olduğumuz günden beri geçirdiğimiz inkılablar, bu istiklali muhafaza etmek, Türkiye'yi medeni devlet manzumelerinden biri yapmak, bu siyasi zaferi, iktisadi, ictima'i, zaferlerle tetvic etmek için açılmış birer cidaldir.

Şark kültürü edebiyatımıza, lisanımıza, zihniyetlerimize 'akidelerimize, fikri ve ictima'i hayatımıza, kıyafetimize uzun senelerden beri te'sir-i icra etmiş bir kültürdür. Şimdi bir 'an'ane haline gelmiş, Türk'ün enerjisini uyuşdurmuş bu kültürün te'sirlerinden kurtulmak için açdığımız cidal, son bir zafer daha kazanmışdır.

Dinle siyaseti ayırdıkdan, şarkın hukukuna istinad eden kanunları medeni kanunlarla tebdil etdikden, kıyafetlerimizi yeknesak ve bedi'i bir şekilde ifrağ etdikden sonra bugün lisanımızda başlayan inkılab, şimdiye kadar yapılan inkılabın en mühim bir safhasıdır.

Siyasi zaferle nasıl bir devir kapamış, yeni bir devir açmış ve yeni bir devlet kurmuşsak, Latin harflerinin kabulü ile yine bir devir kapamış, eski bir kültürden medeni bir kültüre geçmiş oluyoruz. Ve işte şarkla olan son rabıtamız da burada nihayet buluyor.

Şarkın kısır, ma'nasız, fikirden tamamen 'Ari Divan, Mahbub, Saki edebiyatına veda' ediyoruz. Bugüne kadar edebiyatımıza, musikimize te'sir eden bu kültür, bugün artık Türk'ün ruhundaki bedi'i zevki tatmin edemez. Artık ilham ararken gözlerimizi garb edebiyatına çevirecek, oradan ilham ve metod alacağız.

Artık Türk harafatını öğrenmek, Türk kıra'atini sevmek için seneler sarf eden, bu güç ve mürekkeb lisanı öğrenmek için dimağı melikelerini lüzumsuz yere bozan çocuklarımız, lisanlarını konuşdukları gibi suhuletle okumak fırsatlarını bulacaklardır.

Lisanın güçlüğü yüzünden okuyamayan, yüzde sekseni cahil kalan halk bu harfleri daha az bir zamanda okumak ve öğrenmek fırsatlarına sahib olacakdır.

Yeni harfler ecnebilerin lisanımızı daha kolaylıkla öğrenmelerine, inkılabımızı, harsımızı daha kolaylıkla tedkik etmelerine, ve bizi daha yakından tanımalarına yardım edecekdir.

Memleket dahilindeki akliyet zümrelerinin lisanımızı okumalarına, ve daha sür'atle temsillerine hidmet edecek. Memleketdeki kari' zümresini çoğaltacakdır.

Bütün dünyanın sına'i, iktisadi, siyasi her da'iresinde işleri teshil için kullanılan daktilo makinaları bizde de işe a'zami sür'at verecek, masa başlarında sabahdan akşama kadar iki üç layihayı tebyiz ile uğraşan me'murların sarf etdiği zamanı tasarruf edecekdir. Bu zamanın iktisadi ve ictima'i kıymeti terakki merhalesinde bize çok şeyler kazandıracakdır.

'İlm için me'huz ararken artık 'Ali Emiri Efendi Kütüphanesi'ndeki şark asarına değil, garbın 'ilm me'huzlarına müraca'at edeceğiz. Yeni harfler bu

lisanın daha kolaylıkla lisanımıza nakline hidmet edecek, her mu'allim talebesine me'huz olarak yalnız kendi 'irfanını değil, garbın 'ilm ve fikir dünyasındaki eşikleri de gösterebilecekdir.

Garb medeniyetini, garb 'irfanını daha yakından ta'kib edeceğiz. Fenin yeni icadları, garb medeniyetinin her gün atdığı yeni ve sür'atli adımlar, bizim de terakki merhalesinde ta'kib edeceğimiz adımlar olacak. Hülasa bu def'a da şarka arkamızı dönüb, yüzümüzü dünyaya, fenin harikalar yaratdığı garb dünyasına çevireceğiz.

Gazi siyasi zaferden sonra bu zaferi yaşatmak için, ictima'i bir inkılab yapmak, şark kültüründen kalmış, müstahase olmuş ne kadar 'an'ane varsa birer birer ayıklayıb, yeni ve zinde bir Türkiye meydana çıkarmak için yeni bir harb açmışdı. Bugün o harbden en büyük zaferi kazanmış bir kumandan gibi dönüyor…

Appendix 55 Güzellik Müsabakası: Kadınlar Meclisinde Münakaşa

İbnürrefik Ahmet Nuri

Resimli Ay, Number:55-7, Volume: 5, Year: 5, September 1928, p. 6-9.

(Kadınlar Yücelenme Derneği)nin toplanma odası yedi yaşından yetmiş yaşına kadar kadınlarla dolmuşdu. Dernek a'zasından kısa fistanlı, kesik saçlı, boyalı uzun tırnaklı hanımlar, hanım kızlar sol tarafda, yeldirmeli, çarşaflı uzun saçlı, kınalı parmaklı anneler, nineler sağ tarafda oturmuşlardı. İçlerinden endamı, reftarı düzgün esmer güzeli koyu kara güzeli şık bir hanım riyaset kürsüsüne doğru yürürken sağ taraf a'zasından yaşlı bir kadın:

—Bu ne Adalı yosma yürüyüş! Allah seni sevdiğine bağışlasın Re'ise Hanım

demekden kendini alamadı. Sonra 'umum-u a'zaya dönüb:

—Allahını seven Maşallah desin! dedi.

'Umum-u a'za "Maşallah! Kırk bir kere maşallah!..." derken Re'ise Hanım kürsüye çıkdı ve bir sabah kuşunun zemzemesini andıran tatlı bir sada ile söze başladı:

—hanımlar! Müsa'ade-yi 'aleyhinizle Meclis'i küşad etdim. Bu sabah erkenden sizleri buraya niçin da'vet etdiğimi biliyor musunuz?

Yine sağ taraf a'zasından çarşaflı, kınalı parmaklı bir hanım cevab verdi:

—Ne bilelim, bu sabah şafak sökerken çat kapı haberci geldi. Bugün dernekde kadınların ölü mü diri mi konuşulacak. İki elin kanda olsa bile bırak gel dedi. Ben de bugün çamaşır yıkayacakdım, kazanı ocakda bırakdım geldim.

Diğer bir ses – Öyle ya hepimiz iş güç sahibiyiz. Niçin bizi buraya topladınızsa söyleyiniz bilelim de gidelim.

Re'ise – Hanımlar, evvela sizden çok rica ederim, ben söz vermeden kimse söz söylemesin.

Genç bir ses – Elbette elbette. Her kafadan bir ses çıkarsa burası kadınlar hamamına döner. Süslü yeldirmeli bir hanım yanındaki hanıma:

—Hamam dedi de 'aklıma geldi. Hani biz deniz hamamına gidecekdik?

—Altın Kum uzak, Florya pahalı dedik gidemedik. Hele bakalım Şehremanetinin gönlü olur da başka yerde deniz hamamı yapdırır ise…

—O güne kadar kış gelir.

Re'ise -(Çıngırağı çalarak) Rica ederim fısıltıyı kesiniz… Hanımlar! Size söyleyeceğim şu ki, bugün kadınlığın hayatı, mematı ya'ni şu hanımın söylediği gibi ölü mü diri mi mevzu'-u bahisdir. Kadınlığın 'izzeti ile oynuyorlar.

Bir ses -Elleri kırılsın!

Re'ise -Elbette gazetelerde okudunuz. Bu günlerde bir güzellik müsabakası için teşebbüsde bulunuyorlarmış. Eğer böyle bir müsabaka açılacak olursa bunun neticesi…

İnce bir ses -Re'ise Hanım, lütfen müsabaka kelimesini izah ediniz. İçimizde belki anlamayan vardır.

Re'ise -Güzellik müsabakası, ya'ni yarış. Güzelliğine güvenen her kadın bu yarışa girecek. Hangisi birinci çıkarsa ona…

İhtiyar Bir kadın -Allah Allah! At yarışı, kayık yarışı bilirim ama, güzel kadın yarışını ilk def'a işidiyorum. Bir yaşıma daha girdim.

Genç Bir Kadın -O halde tam seksen bir yaşında oldun hanım anne.

İhtiyar kadın -Sanki sen olmayacaksın ki benimle eğleniyorsun. Bakalım böyle kıkırdayabilecek misin.

Re'ise -(Çıngırağı çalarak) Susalım… Güzellikde hangi kadın birinci çıkarsa ona büyük bir hediye…

Bu esnada sağ cenahda bir çocuk haykırdı:

—Ay anne! Anneciğim karnım çok ağrıyor.

—Kör olası! Ben sana sabahleyin aç karnına erik yeme demedim mi?

Re'ise -Hanımlar! Ben sizden rica etmişdim. Mühim bir mes'ele müzakere edeceğimiz gün çocuklarınızı Derneğe getirmeyiniz.

Çocuk kıvranarak haykırıyor, annesi Re'ise'ye cevab veriyor:

—Getirmeyib de ne yapalım? Nereye bırakalım? Geçen ay başı müzakeresine gelirken bu piçi komşuya bırakmışdım. Ben buradan dönüb gidinceye kadar bu yumurcak orada bir billur sürahi ile üç sofra tabağı kırmış. Naçar ödedik. Sonra bizimki bir daha bunu bir yere bırakıb da Derneğe gidersem ayağımın bağını çözeceğini söyledi.

Re'ise -Bari çocuğu dışarı götürünüz de biraz ferahlansın.

Anne çocuğunu dışarı götürürken Re'ise sözünde devam etdi:

—Güzellikde hangi kadın birinci çıkarsa ona kıymetli bir hediye verecekler ve güzellerin en güzeli 'ünvanını tevcih edeceklermiş. Bunu kimler yapacaklar biliyor musunuz? Sözüm yabana Bedai' Şinas Ehl-i Habre…

Sağ cenahdan bir ihtiyar kadın -Bu ehil kabile üyeleri mi?

Re'ise -Hayır erkekler. O erkekler ki nasıl olursa olsun herhangi bir kadına karşı da'ima ihtirasat-ı kalbiyelerine mağlub, en hasis hislerle ma'luldurlar. Emin olunuz hanımlar, dünyada hiçbir erkek yokdur ki kadının kıymetini, ehliyetini, güzelliğini takdir ve te'yin edebilsin. Onların ne nazarlarında bir isabet, ne hislerinde bir asalet vardır. Kumral bir kadınla sarıyı tefrik edemeyecek kadar renk bilmezler. Yassı burunlu kuzgunu bir 'Arabi bir esmer güzeline tercih ederler.

Öteden titrek bir ses haykırdı:

—Kör olasıları bilirim öyledirler. Bizim mahlede Re'ise Hanım gibi esmer güzeli bir Melahat vardır. Zavallı kızcağızın üzerine kocası simsiyah bir matbah paçavrası aldı.

—Kâtibi İhsan'ı unuttun mu anne? Ona validesi kumral bir kız bulacağım diye üç sene görücü gezdi, nihayet İhsan çiyan gibi sap sarı bir Yahudi kızını sevdi aldı.

Re'ise -Rica ederim hanımlar susunuz da sözümde devam edeyim.

—Sözünüzü tasdik etmek için emsal söyledik.

Sol cenahdan sarı saçlı bir hanım söze atıldı:

—Çiyan gibi diye sarıları tahkir etmeye hakları yokdur, protesto ederim Re'ise Hanım!

Protesto edilen şehla bakışlı, küçük hanım müstehziyane bir tavırla:

—Sözü sen niye üzerine alıyorsun?.. Sarı olduğun için mi?

—Sanki sen nesin?

—Kumralım.

—Sarının solgunu. Kirli kâğıt gibi.

Diğer bir kadın ayağa kalkarak:

—Re'ise Hanım! Allah 'aşkına burası boyacı dükkânı mı yoksa Hanımlar Meclisi mi? Biz buraya birbirimizin kusurlarını bulup hakaret etmeye mi geldik?

Re'ise -Görüyor musunuz hanımlar, ortalığı velveleye verdiniz. Eğer susmazsanız ikinizi de dışarı çıkarmaya mecbur olacağım.

—Bana çiyan, dedi.

—Bana renksiz, dedi.

Re'ise -Görüyorum ki, sizin ruhunuzda hala mekteb çocukluğu kaynıyor. Biraz ciddi olalım. Bizi kapıdan bir erkek dinlerse hepimizin hoppalığına hükm eder. Bir de meb'us olmak isteriz diye bar bar bağırıyoruz. Şurada doğrudan doğruya şahsımıza ta'lik eden güzellik müsabakasını güzel güzel münakaşa ve müzakere edecek yerde birbirimizi istihzalar, kinayeler, infi'aller ile kırıp geçiriyoruz. Yarın meb'us olsak Meb'usan Meclisi'nde ihlale veririz diye erkekler inan olsun bizden şüpheleniyorlar. Yine tekrar rica ederim, ciddi olunuz, bana ne söylediğimi unutdurdunuz.

—Yassı burunlu kuzgunu bir 'Arabi bir esmer güzeline tercih ederler diyordunuz.

Re'ise -Evet tercih ederler. Bu gibi huysuz, soysuz erkekleri birer birer sayarak misal göstermeye lüzum görmüyorum. Erkeklerde hüsn-ü tabi'at, zevk-i salim bulunmadığını az çok cümlemiz biliriz. İşte güzellik müsabakasında mütehassıs, mümeyyiz, hâkim bunlar olacakdır. İçimizden en güzel kadını bunlar ta'yin, tefrik edecekler. O kadına güzeller güzeli 'ünvanını bunlar verecekler. O kadın da ne vakit bunlara tesadüf etse bu sahte 'ünvanın 'azametiyle bizi hakir, sefil, çirkin görecek. Bu reva-yı hak mıdır?

'Umum -(Bir ağızdan) Asla!

Gayet süslü çiçek bozuğu bir hanım şiddetle ayağa kalkdı:

—Asla! Buna hiçbir vicdan razı olmaz. Hiçbir kadın, karşısında ben senden güzelim diyen kadına tahammül edemez.

Re'ise -Ben kendi hesabıma bu müsabakayı hem mevsimsiz görüyorum. Hem de vereceği neticeden korkuyorum. Mevsimsiz gördüğüme başlıca sebeb şu ki… Fakat hanımlar söz aramızda kalsın. Söyleyeceğim sebeb ma'alesef cümlemizin 'aleyhindedir. Darılma, gücenme yok… Çünkü şark kadını, bizler şimdiye kadar bağçevanların serlerde yetişdirdikleri fideler, fidanlar gibi sık kakışlı şehnişinlerde güzellik havasını tenefüs etmeyerek yetişdirdi. Bağçevanlar zamanı gelince bu fideleri fidanları serden çıkarıb tarlaya dikerler. Fakat ba'zısı tutar, ba'zısı kurur, ba'zısı çiçeksiz, meyvesiz cılız kalır. Hamd olsun bizim de zamanımız geldi. Şehnişinden çıkıb cem'iyete, cema'ate karışdık

ama, henüz tamamıyla inkişaf edemedik. Ya haricin havası bize sert geldi, yahud nüvemizde bir bozukluk var. Birçoğumuz cılız, çelimsiz, açdığımız çiçekler solgun, verdiğimiz meyveler çürük!...

Sağ tarafda dümdüz vücudlu gayet şişman bir hanım ayağa kalkıb nefes nefese soluyarak i'tiraz etdi:

—Re'ise Hanım! Cılız, çelimsiz demek ne demekdir? Hamd olsun içimizde etli canlı hanımlar o kadar çokdur ki…

Enine dolgun bir hanım cevab verdi:

—Ensiz kuru kemikler daha çokdur.

Re'ise -Maksadımı anlamadan söz söylemeyiniz hanımlar.

Şişman Hanım -Açdığımız çiçekler solgun, verdiğimiz meyveler çürük diye şi'irler okuyorsunuz, ne anlarız, açık söyleyiniz.

Re'ise -Açık söylüyorum. Açdığımız çiçekler güzelliğimizdir. Yüzümüzdeki boyaları, kıramları kazıyınca altında solgun bir çehre görmez misiniz? Elbiselerimizi çıkaralım. Binde birimizde biraz tenasüb, düzgünce endam görürsünüz. Birçoklarımız hanımın dediği gibi etsiz, kuru kemik, ba'zılarımız Karaman koyunu kuyruğu gibi yağlı şişman. Emin olunuz hanımlar etsiz kuru kemikler yağlı şişmanlardan daha kötüdür.

Şişman Hanım -(İnfi'alle yerine oturarak) Artık size cevab vermeyeceğim. Nefesim darlaşdı.

Re'ise -Bu sözünüzle sözümü tasdik etdiğinize teşekkür ederim. Verdiğimiz meyveler çürükdür, dedim evet meyvelerimiz çocuklarımızdır. Gürbüz bir çocuk doğuran anayı parmakla gösteriyorlar. Bundan anlaşılıyor ki bünyelerimiz za'yıf. Bünye za'yıf olunca güzellik kupkuru olmaz mı?

Bir ses -Hanım! Can boğazdan gelir derler. Ne yeyib ne içiyoruz ki bir Alman kadını gibi güçlü kuvvetli pehlivan olalım da dağ gibi sekiz on çocuk doğuralım. Ekmeğin okkası yirmi kuruş, başka şeyler de ona kıyas ateş bahasına.. Böyle hayali fener yaşadığımıza bin şükür.

Re'ise -Bünyemizi kuvvetlendirmek yalnız yemek içmekle olmaz hanım hemşire, yediğimizi vücuda sindirmek için hareket etmek lazımdır. Eskisi gibi hala şehnişinlerde yan gelib oturur isek, önümüze her pişib gelen yemeği yemekden başka bir şey düşünmezsek, 'ömrümüzün sekizde yedisini uyku 'ataleti ile geçirir isek vücudu fıçı gibi yuvarlak, baldırları ayaklarının üzerine sarkmış

‘aca’ib bir mahluk olmakdan kendimizi kurtaramayız… Hanımlar! Şu Meclisimiz’e baştan aşağıya bir nazar ediniz. Mağruren söylüyorum, hiçbir sergisinde tabi’atın bu derece çeşidli yaratdığı kadınların portresi görülmemişdir. Bakınız. Beyaz, esmer, sarı, kumral, kızıl, dolgun, solgun, yuvarlak, armudi, dört köşe çehreler. Şaşı, şehla, mahmur, ahu bakışlı kara, mavi, ela, sarı, yeşil gözler. Hilal, çatık, kalkık kaşlar. Yassı, çekme, sivri yahud ucu yukarı kalkmış burunlar. İnce, kalın, sarkık, renkli, renksiz dudaklar. Yayvan, toplu, çarpık, küçük, büyük ağızlar. Kısa uzun, orta boylar. Za’yıf, şişman, semiz, sıska vücudlar…

Bir ses -Beğenmiyor musunuz Re’ise Hanım? Sat’i i’zam-ı ka’inat özenmiş, bezenmiş, öğmüş, yaranmış, nazar-ı halkda elbette hepsinin kendine mahsus bir güzelliği vardır.

Re’ise -Fakat kulun ‘acizi bu güzelliği tefrik edemez ki… Gece mi güzeldir gündüz mü? diye birine sorunuz. Eğer muhatabınız uykuyu seven tenbel bir adam ise geceyi gündüze tercih eder… Sözü uzatmayalım efendim. Bu güzellik müsabakaları hangi güzelliği müsabakaya koyacaklar diye kendi kendime soruyorum. İstanbul güzelliğini mi? Yoksa Bursa, İzmir, Ankara, Sivas, Erzurum, Trabzon güzelliğini mi? Bu memleketler birbirinden başka, yahud birbiriyle karışmış başka başka ‘ırki, melezi güzelleri vardır. İstanbul’da bile güzeller semt semtdir. Ben dikkat ediyorum, yüzü güzeller çok fakat, boyu endamı güzeller yok gibi. Hala on beşle yirmi yaş arasındaki genç kızlara bakıyorum da ileride bunlar nasıl olacaklar diye endişeleniyorum. Hepsinin boyu bir metre ve yirmi santimi geçmiyor… Yine kendi kendime soruyorum ki bu müsabaka ne şekilde olacakdır? Güzellik yalnız çehrede değil, endamda da aranılacak şeydir, değil mi efendim? Endamımızın güzelliğini göstermek için reftarımıza da bir güzellik vermeye mecbur olacağız ki işte benim asıl muvaffak olamayacağımızdan korkduğum budur. Çünkü rica ederim kimse üzerine almasın, ben sokakda birçok kısa fistanlı hanımlara dikkat ediyorum. Ekseriyesi ayaklarını içeri içeri basıyorlar. Hele bu kısa fistanlar bacakların ‘ayıbını o kadar meydana çıkarıyorlar ki… Mesela ba’zısı koyu çanaklı gibi kıvrık baldırlı. Ba’zılarının baldır etleri ‘adeta ayaklarının üzerine yığılmış. Hele birçokları kopacak gibi mum bacak, bu bacakların endame-i reftara ne derece çirkinlik verdiğini endam aynasının karşısına geçib de bakınız görürsünüz.

Genç bir ses -Tevekkeli değil. Ba'zılarımız bu kusurlarını saklamak için hala topuklarına kadar uzun çarşaf giyiyorlar.

Çarşaflı bir hanım -(Çarşafını yukarı kaldırıb bacağını göstererek) Çarpık bacak diye çarşaflılara iftira etme. Gel de bak vallah mum gibi.

Diğer çarşaflı bir hanım -Herkesin kılığına kıyafetine karışmaya hakkınız yokdur. Şimdi hürriyet var istediğim gibi giyinirim. Sanki sana diz kapağından yukarı fistan giymek yaraşmış mı? Bu kıyafetde kantocu kızlar gibi göbek atarak sokakda gezmenizden vallah ben utanıyorum. Hele vapurlarda bacak bacak üzeri oturduğunuz vakit karşınızdaki erkeğin gözleri… Haydi haydi! Bana fena sözler söyleteceksiniz.

Boğazına kadar ilikli yeldirmeli bir hanım söze karışdı:

—Hemen hemen yakında iç gömleği ile sokağa çıkacaklar. Göğüs bağır ap açık, göğsündeki yumruların arasındaki dereye inan olsun erkek gözleri öyle akıb kalıyor ki… Ya omuz başlarına kadar kolların çırıl çıplak olması… Geçen gün parkda erkeğin biri bu kıyafetde bir kadına bakdı bakdı da: "Ah canım! O ne kollar, asma kabağı gibi!" dedi. O günden beri asma kabağı yemekden iğreniyorum.

Tıknazca ellilik bir hanım ayağa kalkdı:

—Re'ise Hanım söz istiyorum. Benim 'ayalim kadar kadın çeşnisi tatmış erkek az bulunur. Ben sekizinci zevcesiyim. O diyor ki: "Kadın kapalı iken açık görmeyi çok merak ederdim. Açıldılar. İç yüzlerini görünce sükût-u hayale uğradım. Her birinin yüzünde, sözünde, endamında bin bir kusur var artık kadınlara kanım kaynamıyor."

Son derece dekolte genç bir hanım -Zevciniz herhalde elli beş altmış yaşında bir ihtiyardır. Bu yaşda onun vücudunda kan kalmış mıdır ki kaynasın! Kadınları beğenmemesi kedinin uzanamadığı ciğere murdar demesi gibidir. 'Ayaliniz kadınları serbestce görmeye başladığı günden beri yüz bulmayınca kim bilir delikanlılığı ne kadar hüsranla yad ediyor, ne kadar kıskanıyor.

Tıknaz hanım -Hiç de 'aklından geçmez. Hem vallah ben onu değme delikanlıya değişmem.

Re'ise -(Şiddetle çıngırağı çalarak) Hanımlar! Saded haricine çıkıyorsunuz. Karı koca hususiyetinden bahs etmek Derneğimizin kanununa muhalifdir. İçimizde evlisi de var, bekarı da. Herkesin 'aklına bin türlü şey gelir.

Susalım da sözümü bitireyim. Bundan sonra benim sözümü kesenlere bir ceza tertib edeceğim. Her kim söz almadan söz söylerse onu en çirkin yüzlü kadın olarak defter-i mahsusuna kayd edeceğiz. İşinize gelir mi?

'Umum -Hay hay… Tamam… Muvaffak. Hikmet hüda, çal çeneliklerini hiçbir kuvvetin men' edemediği bu hanımlar çirkinlik sıfatını almak cezasından o kadar ürkdüler ki Re'ise Hanım mevti bir sükût içinde rahatca sözüne devam edebildi.

Re'ise -Evet hanımlar, bu tıknaz hanımın 'Ayali sekiz def'a evlenmiş tecrübe dide bir erkekdir. Onun fikrine ben de iştirak ederim. Biz de ma'alesef i'tiraf edelim ki her birimiz de tecrübe dide erkeklerin gözünden kaçmayan kusurlar vardır. Benim küçük kardeşim yirmi yaşında toy bir delikanlı olduğu halde o bile söylüyor: "aman abla! Hanımlarımızı çarliston oynarken bir görmelisin. O ne biçimsiz vücudlar! O ne biçimsiz hareketler!" diyor.

Bir genç hanım -A! Zaten çarliston biçimsiz bir oyun. Hiç sevmem.

Re'ise -Hanım! Hakkınızda cezayı tatbik ederdim ama bu seferlik tazeliğinize bağışladım.

İhtiyarca bir hanım -Demek ihtiyar olsa idi merhamet etmeyecekdiniz?

Re'ise -İhtiyarlara da hürmet ederim. Bir üçüncünüz daha söz söylerse cezayı bila insaf yapışdırırım ha!... İşte hanımlar bizde bu saydığım bin bir kusur varken güzellik müsabakasına girmemiz mevsimsizdir. Tamamıyla inkişaf edelim, tamamıyla bir kadın olalım da sonra bize verilen hürriyeti, serbestiyi yalnız çarliston oynamakla, rast gele bir erkeğin koluna girmekle suisti'mal etmeyerek inkişaf edelim. Bence en güzel kadın, yalnız yüzü güzel yaradılmış kadın değil, sözüne de, dimağına da, hareketine de ahlakına da güzellik veren kadındır, yoksa dimağında, ahlakında fazilet bulunmayan güzel bir kadın mermerden yapılmış ruhsuz bir heykel gibidir. Ahlakına, faziletine söz getirmeyerek şiveli, işveli, edalı olmak kadının en büyük hüneridir. Pek güzel doğan bir kadın güzelliğiyle ne kadar iftihar etse hakkıdır. Fakat eğer bu güzelliği fazilet incileriyle süslemezse pek çirkin görünür.

Bir hanım -Ağzını öpeyim Re'iseciğim. Ne güzel söylüyorsun. Geçende bir yolum düşdü de Beyoğlu'nda Feridiye semtinden geçiyordum. Orada fazilet düşkünü levend gibi bir…

Re'ise -(Şiddetle hanımın sözünü keserek) Sözünüze bir kelime daha 'ilave ederseniz hakkınızda cezayı tatbik ederim. Düşkünlerin kadınlık 'aleminde

yerleri yokdur… Gelelim bu müsabaka neticesinden korkduğum sebebe: Hanımlar! Hiçbiriniz hiçbiriniz inkâr edemezsiniz ki, kadın erkeğin nüfuzuna, hükmüne, emrine, kararına çar ve naçar boyun eğer. Bu dünya kuruldu kurulalı böyledir. Zavallı Hazreti Havva anamız bile Âdem babamızın merini yerine getirdiği için cennetden kovuldu.

Birkaç ses -Allah rahmet eylesin!.. Makamı cennet olsun!

Re'ise -Biz doğma büyüme erkeğin hakimliğine alışdık. Fakat hiçbir kadın başka bir kadını fikren kendinden yüksek görse bile kendinden güzel göremez. Herhangi bir kadının sultanlığını kabul eder ama güzeller hükümdarlığını havsalasına sığdıramaz. Ona karşı kin, hased, gasbile 'isyan eder. Onun "ben güzeller hükümdarıyım!..." diye etrafına 'azimetli bakışları kadınlığın 'îzzetini kamçıladığı için can acısıyla ona hücum edersiniz. Saç saça, baş başa, pençe pençeye gelirsiniz.

'Umum -(Bir ağızdan) Şübhe yok… Elbette.

Re'ise -İşte bu güzellik müsabakasının neticesi kadınlık 'aleminde kanlı kavgalara sebebiyet vereceği yüzde beş yüz muhakkakdır. Hatta içinizden, en güzellerimizi seçmiş olsalar bile… Kaldı ki gönlü kimi severse güzel odur fehvasınca bu ahil-i hebrenin her yeri kim bilir nasıl hasis bir hüsn-ü te'siri altında nasıl bir… nasıl bir… nasıl bir kadın seçecekdir ki hiçbirimiz kabul edemeyeceğiz. Bu müsabakayı protesto eder misiniz?

Sol tarafdan sekiz on ses birden:

—Re'ise Hanım! Biz evvela sizi protesto edeceğiz. Koyu çenekli, mum bacaklı, Karaman kuyruğu daha bilmem neler diyerek cümlemizi yerin dibine batırdınız. İçimizde yüzüne bakılacak bir dane güzel yok mu ki?...

Sağ tarafdan bir ses:

—Vallah benim kızı yalnız sokağa çıkaramıyorum. Tekmil mahallenin delikanlıları peşinde… Öyle değil mi Nigâr? Sen de söylesene…

Nigâr -Re'ise hanım bana gelen mektubları bir kere okusa!...

Uzunca boylu etine dolgun sarı saçlı, ma'i güzeli bir hanım:

—İnsan güzelini en çok resimciler anlar. Geçende resmimi çıkartdım. Fotoğrafcı "Ma'ada eder misiniz bir danesini vitrine koyayım?" dedi.

Orta yaşda kısa boylu bir hanım ayağa kalkıb çarliston oynar gibi iki tarafına yalpalayarak:

—Öyle ki akşam baloda bulunub da görmeli idiniz. Sabaha kadar beni biri bırakdı, biri aldı. Hurde-haş oldum. Eğer çirkin bir kadın olsa idim erkeklerin kolundan koluna böyle gelin gibi uçar mı idim?... Sadriye sen de güzel bir kadınsın. Sen de bir şey söyle.

Sadriye -Ne söyleyim? Re'ise hanım bize kadın gözüyle bakdığı için hiçbirimizi beğenmiyor. Bir kere de erkek gözüyle baksa… Vallah ben kalabalık yerlerden geçmeye korkuyorum. Vücudum cimdikden çürük içinde kalıyor.

İhtiyar bir kadın -Elbette erkek gözünde kadınlara karşı hararetli bakışlar vardır. Ben her altı ayda bir kere ma'aş 'ilm ve haberi yapdırmak için İhtiyarlar Heyeti'ne gitdiğim zaman: "Maşallah Habibe Hanım! Sen hala ter ü tazesin!" diye muhtar bana takılır.

Bir taze hanım -Öyle ise muhtarın sende gözü var.

İhtiyar kadın -Var ya, vaktiyle beni istemişdi de anam babam çopar herifdir diye vermemişdi. Tazelik, güzellik gelib geçen şeydir kızım. Fakat geçdikden sonra ba'zılarının üzerinde ölünceye kadar iz bırakır. Her kadının kendine göre bir güzelliği vardır. Taze güzellik, ihtiyar güzellik. Bunun için Re'ise Hanım'ın hepimizi insafsızca yere batırması haksızdır. Hiçbir kadın çirkinliği kabul etmez.

'Umum -(Bir ağızdan) Evet kabul etmez, protesto ederiz.

Re'ise -Pek 'ala. Fakat hepinizden daha güzeldir denilen bir veya birkaç güzeller kraliçesini kabul eder misiniz?

'Umum -(Şiddetle) Asla! Onu da protesto ederiz.

Appendix 56 İzmir'de Genç Kızlarla Dul Kadınları Himaye İçin Alınan Tedbirler Bu mudur?

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:55-7, Volume: 5, Year: 5, September 1928, p. 13.

Birkaç gün evvel inkişar eden gazeteler İzmir'den aldıkları bir telgrafı neşr etdiler:

"İzmir 25 Ağustos- Tütün mağazalarında çalışmak mecburiyetinde olan genç kızların ve dul kadınların ba'zı ahlakı bozuk kimseler tarafından iğfal edilerek fuhuşa sevk edildikleri anlaşılmış ve buna karşı tedabir ittihazı takrir etmişdir. Ba'dema bu gibi mü'esseseler sıkı bir teftiş altında bulundurulacaklar, işci kadın ve kızları iğfale çalışanlar şiddetle ta'kib edilerek derhal mahkemeye sevk olunacaklardır. İğfal edilenler, adab-ı 'umumiyeye mugayir hareketleri his edilince vesikaya tabi' tutularak 'umumhanelere sevk edileceklerdir."

Bu haberde bir yanlışlık var. Adab-ı 'umumiyeye mugayir hareket edenleri 'umumhaneye sevk edecek olan kuvvet burada tasrih edilmemekle beraber, iğfal edeni polis sevk etdiğine göre, bunların yakasına yapışacak olan kuvvetin de polis olduğu anlaşılıyor.

Tütün deposunda çalışan kadının bir an için adab-ı 'umumiyeye mugayir hareket etdiğini kabul ediyorum. Fakat polisin bu kadına, "Hanım sen muhtelif erkeklerle düşüb kalkıyorsun, sen bizim ahlaki nizamımızın haricine çıkmış bir günahkârsın. Bina'en'aleyh senin yerin 'umumhanedir" demeye ne hakkı var?

Eğer tütün deposunda çalışan kadın adab-ı 'umumiyeye mugayir hareket ediyorsa, polis yakasına yapışıb, mahkemeye sevk edebilir, hatta tevkif edebilir, fakat "sen 'umumhanede yaşamaya, halen mevcud ne kadar meziyet ve faziletin varsa onları da burada çamurlamaya mecbursun!" diyemez.

Cem'iyetinin ahlaki nizamının dışına çıkan bir günahkarı mahkeme de 'umumhaneye sevk edemez. Bir cem'iyetde 'adaletin, kanunun vazifesi ferdi ıslahdır. 'Umumhane ıslahhane değildir. Kanunlar, cezalar hep ferdi ıslah için tedvir edilmişdir. Kanun ferden intikam alamaz. Bugün medeni 'alemde habishaneleri bile kaldırmak için açılan cidal, 'umumhaneleri çokdan

kaldırmışdır. Hırsızdan, katilden bile intikam almayarak ıslah için uğraşan medeni kanun, sevk-i zaruretle mi, cinsi bir ihtiyacla mı, kim bilir belki de ahlaki bir düşkünlükle cem'iyetinin ahlaki nizamı haricine çıkan bu kadından da intikam alamaz. Kanunun ve 'adaletin bu ferdlere yapacağı yegâne şey, onları ıslah etmekdir.

Medeni kanunlar muvacehesinde sorulacak bir su'al daha var. Bugünkü medeniyet, ictima'i her hakkı için kanun nazarında cins farkı nazar-ı i'tibara almaksızın maddelerini tedvin etdiğini i'lan ediyor. Bir kadının muhtelif erkeklerle düşüb kalkması cem'iyetin ahlaki nizamını bozuyorsa, ve bu bir günah ise, 'aynı cinsi sa'ika ile muhtelif kadınlarla düşüb kalkan erkek kanun nazarında neden müttehim olmuyor? Polis onun da yakasına yapışıb, "haydi 'umumhaneye, sen de orada yaşamaya mecbursun!" demiyor?

İctima'i sahada her ferde müsavi hak verdiğini söyleyen medeni kanunlardan bunu sormak elbette kadının hakkıdır. Eğer ortada bir cürüm varsa, bu cürümü herhalde kadın yalnız başına işlemiyor. Şeriki yine bir erkekdir. Ahlaki 'örfün, erkeğe bu hakkı vermesini, kadını itham etmesini bir 'ana'ne, eski ahlakın bir nizamı olarak kabul edebiliriz. Fakat yeni Medeni Kanun madde olarak bunu tedvin edemez.

Kadının fuhuşa düşmesi her şeyden evvel kendi 'aleyhinedir. Kadınlığını satarak, hayatını kazanan kadın, cem'iyetin en acınacak bir ferdidir. Kadını bu zilletden kurtarmak, elinden tutub ona hayatın yolunu göstermek her şeyden evvel kanunun vazifesidir. Yoksa arkasına polis kuvvetiyle, kanun kuvvetiyle yapışıb:

—Haydi düzaha murdar…

diye 'umumhaneye tıkmak, kafası mantıkla işleyen bir insanın kafasına sığmadığı gibi, medeni bir kanuna da hiç sığmaz.

Fuhuşu izale, cem'iyetin kendi teşkilatının bir lazımesidir. Fakat bu cebr ile, habis ile, tecrid ile değil, bil'akis sebebleri izale ile olur. Kadın fuhuşa niçin düşmüş? Bunun sebebini sormadan, bulmadan, cezasını vermeden, kadının hakk-ı müdafa'asını kabul etmeden mahkûm etmek demekdir.

Bugün fuhuş cem'iyetin her tabakasında vardır. Fakat polis ve kanun ancak sokakdakine erişebilir, adab-ı 'umumiyeyi ihlal edenle karşılaşabilir, bu kadına söyleyeceği söz de, haydi düzaha murdar, değildir. Onu fuhuşa düşüren

sebebleri ictima'i bir usül ile, tedkik etdikden sonra ictima'i bir mü'essesenin tedavisine havale etmekdir.

Bugün medeni cem'iyetlerde hırsızları ıslah için son fenni usüllerle bunların dimağlarını tedavi eden habishaneler olduğu gibi, cem'iyetin fuhuş suretiyle ahlaki nizamını bozan fahişeler için de (ıslahhaneler) vardır. Burada kadının monografisi çizildikden, onu fuhuşa sürükleyen ictima'i, ahlaki, ırsi, dimaği sebebler, cismane ve fikri kusurlar tedkik edildikden sonra mütediyyen bir şekilde bu kusurların tashihine çalışılır. Kadın burada daha yüksek bir tahsil gördükden, bir san'at öğrendikden sonra hayata 'avdet eder. Islahhaneden çıkdıkdan sonra yine mü'essesenin kontrolünde yaşar. Başı sıkıldığı zaman mü'esseseyine imdadına yetişir. Hülasa mü'essese bu kadını kurtarıncaya kadar mücadele eder. Her fahişenin burada bir dosyası vardır. Yevmi her hareketi ve her günahı bu sicilde mezbutdur. Da'imi suretde bir 'asabiye ve dimağ doktorunun naht-ı tedavisindedir. İşte bunlar medeni kanunun kadını ıslah için kullandığı son vasıtalardır.

Eğer bugün tütün fabrikasında çalışan kadını gönderecek böyle bir mü'essesemiz yoksa, ona, "sen bir def'a faziletinden feda etdin, artık ebediyen bu faziletlere veda' edib bu mezbelede yaşayacaksın!" demek, ne polisin, ne de kanunun hakkıdır…

Appendix 57 Bizde Feminizm Bir ʻİlim Olarak Var mıdır?

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:56-8, Volume: 5, Year: 5, October 1928, p. 1.

Feminizmi öteden beri kadınların haklarını müdafa'a eden bir cereyan diye kabul edenler, ekseriyeti teşkil ederler. Feminizmin şanı bir şekilde mevcud olmadığı memleketlerde bu zihniyet hemen de ʻumumi gibidir. Fakat kadının hayata girdiği, kadın mes'eleleri, ictima'i mes'eleler sırasında tedkik edildiği yerlerde feminizm artık bir cereyan olmakdan çıkmış, bir ʻilim şu'besi haline girmişdir. İzdivac, ʻaile, iktisadi hayatda kadın, kadının hakiki vazi'yeti, ictima'i teşekkülde kadının rolü ve vazifesi, din ve kadın, kadının yevmi ve ʻumumi hayatdaki ihtiyacları, bu ihtiyaclara cevab veren mü'esseseler, sosyalizm ve kadın, hep ictima'iyata merbut olan bir feminizmin tedkik etdiği mes'elelerdir. Feminizm öyle zan edildiği gibi kadınlara hak arayan ve bu hakkı ihkak için bağıran bir cereyan değildir.

Türk kadını hayata girince bizde de feminizm münakaşaları başladı. Fakat ma'alesef bu münakaşalar hep nazari olmakdan, daha doğrusu ʻendi mütala'alardan uzağa geçmedi. Bir memleketde fikir hayatında münakaşaların çok büyük ehemmiyeti vardır. Hatta feminizmin ʻameli bir ʻilim olarak te'sisine şüphesiz bu münakaşalar bir mebde olacakdır. Bu i'tibar ile memleketin fikir hayatını temsil eden Hayat Mecmu'ası'nın 92'inci numarasını kadınlara hasr etmesini böyle mes'ud bir neticenin mukaddimesi olarak kabul edebiliriz.

Yalnız başdan başa kadınla dolu olan bu nüshadan çıkardığımız netice, feminizmin fikir adamlarımızın arasında dahi daha henüz nazari bir münakaşa mevzu'u olmakdan uzağa geçmediğini gösteriyor. Feminizme ʻaid ʻumumi ve fikri mütala'alar, fikirler mevzu'-u bahisdir. Fakat bu nüshada Türk kadınının kendisi ve ihtiyacları yokdur. Hayata giren Türk kadınının, münakaşalara mevzu'u olacak birçok ictima'i ihtiyacları ve mes'eleleri vardır. Dul kadınlar, ʻamele kadınlar ve kızlar, hayata giren kadının sokaklara terk etdiği çocuklar, izdivacların azalan veya çoğalan mikdarı, sebebleri, iktisad pazarlarında istismar edilen kadının istatistiklere istinad eden mevki', kadının ihtiyaclarını tesbit eden ictima'i vak'alar, bir fikir mecmu'asının bize ʻilmi bir

usül ile tedkik edib vazi'yetlerini ve neticelerini bildireceği, ve sebeblerini münakaşa edeceği mevzu'lardı. Feminizmin fikir mecmu'alarımızda ve fikir adamlarımız arasında dahi henüz nazar-ı münakaşa sahasında olması bizde feminizmin ictima'iyatın tedkik etdiği bir 'ilm şu'besi olmadığını gösteriyor.

Feminizmin de bir tarihi vardır. Fakat bu tarih 'alimler için bir menşe' vazifesi görür, fakat 'ilmin istinad etdiği yegâne nokta-yı istinad bu tarih değildir. Müsbit 'ilmlerin vazifesi, mensub oldukları şu'be-yi 'ilmi bir usül ile tedkik ederek çıkardıkları neticelere göre nazariyelerini istinad etdirmek, ve sebeblerini münakaşa etmekdir. Mevcud nazariyeler ve tarih, ictima'i bozuklukları ve ihtiyacları tatbike kâfi değildir. Türk feminizmi, kadının bugünkü ihtiyaclarını, hayatını tedkik etmek, elde edeceği vak'alara ve istatistiklere göre te'sis etmek mevki'indedir. Fakat bugün henüz hiçbir kitab veya tedkik bize ne bu istatistikleri, ne vak'aları tenebbüt etmedi. Daha henüz Türk kadınının hayatda rast geldiği meşgalelerin ne olduğunu bilmiyor, ihtiyacları tedkike çalışmıyor.

Fakat bugün kadının iktisadi hayata da karışması kadının iktisadi hayata girmesi 'aile hayatını da değiştirmiş, ortaya yeni birçok ictima'i mes'eleler çıkarmışdır. İctima'i mertebelerin vazifeleri bu def'a biraz daha 'amil bir sahaya istinadı kadını hayatda tedkik etmek, ihtiyaclarını tesbit ve münakaşa etmek mevki'indeyiz.

Kadın hayata girmeli mi, girmemeli mi? Bu sorunun cevabını 'amiller değil, doğrudan doğruya hayat verir. Kadının hayata girmesi doğru mu, değil mi? Bunun artık münakaşa devri geçmişdir. Kadın hayata kendi ihtiyarıyla giriyor ki bu bir münakaşa mevzu'u olabilsin. 'Asri ve medeni hayatın ihtiyacları ve icabları var. Bu ithiyaclar ve icablar kadını nereye sürüklerse oraya gidecekdir.

Müsbet bir 'ilmin vazifesi yalnız münakaşa değil, ictima'i vak'aları Türk feminizminin de vazifesi bugünkü kadını tedkik ve ihtiyaclarını tesbitdir. Henüz bu ihtiyacların tesbit edilmesi, kadın mes'elesinin hala nazari bir münakaşa mevzu'u olması, bizde feminizmin bir 'ilm olarak te'sis etmediğini gösteriyor.

Türk feminizminin fikir adamlarından kadını kitab ve latifelerde münakaşa değil, hayatda tedkikdir. Ancak bu tedkikler Türk feminizmine 'ilmi bir cereyan verecekdir.

Appendix 58 Kadınları Himaye İçin Açılan ve Muvaffkiyetle Yürüyen Bir Mü'essese

Resimli Ay, Number:56-8, Volume: 5, Year: 5, October 1928, p. 33-34.

Kadınları Çalışdırma Yurdu altı yedi aylık bir hayata sahib olduğu halde birçok kadınları sefaletden kurtarmış, kutu, çorab da'ireleri açmış, ve gelecek sene için birçok projeler hazırlamışdır.

Cumhuriyet Halk Fırkası İstanbul Merkezi tarafından 15 Şubat 1928 tarihinde açılacak "Kadınlar Çalışdırma Yurdu" şimdilik Saraçhane başında Münir Paşa Konağı'nı işgal etmekdedir. Mü'esseseyi ziyaret eden bir muharririmize, müdür Muzaffer Bey'le, Mutemed Hamid Bey izahat vermişlerdir. Yakında, Aksaray'da Laleli Cami' karşısında Şehremaneti'nin yurda tebri' etdiği vasi' arazide fenni atölye da'irelerini havi bir bina inşası tamamıyla ihzar edilmişdir. Atölyede kullanılan destgahların yerine yeni binada demir destgahlar konacakdır. Fa'aliyete geçeli henüz 6-7 ay olan bu mü'essese, çorab, dokuma ve kasket i'malatıyla işe başlamış, ve iki ay evvelisi de bir kutu atölyesi açılmıştır. Bil'hassa kutu atölyesi mü'essesenin ehemmiyet verdiği bir şu'besidir. Şimdiye kadar piyasaya kutu çıkaran Musevi tacirleri piyasaya hâkim bir vaz'iyetde iken bugün şekercilere, eczanelere mahsus senada ve zarif kutularla bu atölye mühim bir rekabete girişmekden çekinmemekde, ve hummalı bir fa'aliyet göstermekdedir. Şekerciler Cem'iyeti, bu hususda büyük bir hamiyet ve gayret göstererek esnafa teşvikatde bulunmakdadır. Bu teşvikin semiresi olarak şekerciler, kutu ihtiyaclarını burada sipariş etmekdedirler. Eczacılardan da ecza kutuları için sipariş alınmışdır. Kutu atölyesinde 10-12'den 20-25 yaşına kadar kız 'ameleler çalışmakdadır. Makine ile kesilen kutular bu kızlara verilmekde ve onlar tarafından tutkallanarak kutu şekline konulmakdadır. Eskiden Musevi kutu tacirleri yanında çalışan ve bu işi bilen Türk kızlar da yurda alınmışdır, kutu atölyesinde olduğu gibi mü'essesenin her bir atölyesinde tam ve kat'i bir iş bölümü vardır.

Mesela dokuma atölyesini gezelim. Evvela bir odaya girersiniz, burada bir kadın mütemadiyen döndürdüğü büyük bir dolaba iplikleri çile halinde sarmakda ve bu çileleri dokuma tezgahlarına vermekdedir. Yirmi beş dokuma destgahlarının bir kısmında Amerikan bezi, bir kısmında yatak çarşafı, peşta-

mal, peşkir dokunmakdadır. Yine yirmi beş çorab makinasında çalışan kadınlar muhtelif nev'de kadın, erkek, tire ve merserize çorabları i'mal etmekdedir. Kutu atölyesinde çalışan işçilere yevmiye verildiği halde diğer atölyelerde çalışanlar; çıkardıkları işe mukabil ücret almakdadırlar. Akşama kadar üç yatak çarşafı dokuyabilen bir kadına otuzar kuruşdan doksan kuruş ücret verilmekdedir.

Bundan başka bir de kasket atölyesi vardır. Buraya müraca'at eden kadınların ekseriyesi kasket atölyesinde çalışmak arzusunu izhar ediyorlar. Bu atölye dört kıma ayrılmışdır; birisinde makina ile kasketler, öbüründe kasketlere düğme dikiliyor, üçüncüsünde de astarları geçirilib Yurd'un damgasıyla damgalandıkdan sonra dördüncü odada ütüleri yapılıb, istif ediliyor.

Kadınların bir müte'ahhid tarafından i'mal etdirilmekde kafiyetli mikdarda Anadolu'ya sevk edilmekdedir. Kasket üzerinden Yurd'un istifadesi çok mühimdir.

Taşra köylü kasketleri hep burada yapılmakdadır.

Mü'essesenin gayesi, kimsesiz ve muhtac himaye olan Türk kadınlarının hayat ve ma'işetlerini alınlarının teriyle kazandırmak, onları sa'y ve san'at hayatına alışdırmakdır. Bu kadınlar sabah sa'at sekizden akşam beşe kadar destgahları, makinaları başında mütemadiyen çalışıyorlar… İçlerinde vaktiyle görmüş, geçirmiş, evvelce destgahlarda çalışmış birçok kadınlar da vardır. On yaşındaki kızlardan elli ile elli beş yaşındaki Türk kadınlarına kadar Yurd, bir san'at evi, bir melce, bir himaye ocağıdır. Buradan varidatı kısmen İdare-yi Hususiye ve kısmen Şehr-i emaneti tarafından te'min edilmiş olub parakende veya toptan ma'mulat satışından bil'cümle ma'sarifat çıkdıkdan sonra hayli de gelir bırakmakdadır.

Mü'essese, şimdilik bu dört atölye ile ketfa etmekde, bunları daha fa'al ve mükemmel bir hale getirince gömlekcilik, ve deri gibi şu'beleer açmak fikrindedir. Yurd'un kadrosu seksen ile yüz işci üzerine yapılmış olub alivem doksan, doksan beş kadın çalışmakdadır. Bir işçci hangi atölyeye girmişse aliyi nihaye o atölyeye hasr-ı mesa'iye mecburdur ve kendisine göstereceği kabiliyet nisbetinde yevmiyesi artırılmakda ve üstü başı yapılmakdadır.

Mü'essesenin nizamnamesinde Yurd'da çalışan kadınların çocukları için ayrıca bir teşkilat yapılacağı ve bu yuvanın mürebbiyesi, doktoru, mu'allimi olacağı esas olarak kabul edilmişdir. Kadınlar, çocuklarını sabahleyin bu

şefkat evine bırakacaklar, çocuklar burada tedris ve terbiye edilecek, akşam beraberlerinde alacaklardır. Fakat mü'essese daha henüz hal-li teşkilada 'ad edilebilineceğinden böyle arzu edilen mühim teşkilatı vakit ve ihtimamla meydana çıkarmak için maddi ve ma'nevi imkân bulamadığından bizzarure te'hir edilmişdir. Ma'alesef yakın bir istikbalde bu emr-i mühimin kuvvadan fa'ale çıkarılacağına Yurd muhitinde muhakkak nazarıyla bakılmakdadır. Yurd'u gezen muharririmiz, yapılan işleri görüb, ma'mulatın cins ve kıymetini de tahkik etdikden sonra, emsaline nisbetle hem daha nefis ve daha ucuz olduklarına kana'at getirmişdir.

Appendix 59 Çocuk Yapmak Kanunen Men' Edilebilir mi?

Sabiha Zekeriya

Resimli Ay, Number:57-9, Volume: 5, Year: 5, November 1928, p. 1.

Son gelen Avrupa haberleri arasında isviçre'de yeni bir kanun neşr edildiği bildiriliyor. Bu kanuna göre delileri, frengilileri izdivacdan men' için fenni bir suretde kabiliyet-i tenasüliyeleri imha edilecekmiş.

Bu kanun yek nazarda biraz vahşiyane gibi görünüyor. Hatta Necmeddin Sadık Bey yazdığı bir baş makalede bunu ferdin hürriyetine bir tecavüz şeklinde telakki ediyor. Müstakbel terakkiyatın bir gün bu hastalıkların da tedavisi çaresini bulabilmesi imkanına karşı, bunların nesl-i hayatiyetine tecavüz edilmesini muvaffak bulmuyorlar.

Ferdin hürriyeti, cem'iyetin 'umumi menfa'ati ile makiddir. Ferdin hürriyetine tecavüz edildiği zaman gösterdiğimiz 'asabiyet ve tereddüdü, bu hürriyetin bütün bir cem'iyete irasetdiği mazeret karşısında daha kuvvetle göstermeye mecburuz.

Bugün frenginin cem'iyet mekanizmasına iras etdiği zararları, istatistikleri karşımıza aldığımız, ve cem'iyet dahilinde ictima'i tedkikler yapdığımız zaman bütün vahşeti ve korkuncluğu ile görüyoruz.

Bugün (psikiyatrist) cümle 'asabiye ve dimağiye mütehassıslarının isbat etdikleri bir hakikat var. Habishaneleri, tımarhaneleri dolduran, hayat-ı 'umumiyede, suret-i zahirede sıhhatde fakat dimağı, ruhu, cismani birçok hastalıklara mübtelaolanlar hep frengi kurbanlarıdır. Bu hastalığın yedi nesle kadar devam eden zararı bir ferdin hürriyet ve sıhhatde değil, birçok nesillerin hürriyet ve sıhhatini tehdid etmekdedir. Gözleri bozuk, bacakları sakat yavrular, isteri mübtelaları, hırsızlar, katiller, hep bu afetin ırsi bir suretde cem'iyete hediye etdiği kurbanlardır.

Sağlam ve zinde nesilleri çürüğe çıkaran bu afet karşısında ferdin hürriyetinden evvel, cem'iyetin sıhhat ve selameti vardır.

'Umumi bir harb seferberliğinde nasıl (ferd yok, millet var!) diyorsak, bütün bir cem'iyeti tehdid eden bir afet karşısında da 'aynı cümleyi tekrar etmeliyiz.

Yeni medeni cem'iyet mekanizmasında ferd hürriyetini eskisinden çok daha kuvvet ve sur'atle kayb ediyor. İndividualist (ferdci) İngiltere ve Amerika'da bile, cem'iyete 'aid her mü'essese ve menfa'ati sosyalize etmek cereyanı baş döndürücü bir sür'atle ilerliyor. Zaten ferd, ictima'i ferd olmadıkca, mevcud nizam-ı ictima'i içinde cem'iyetin bünyesine göre bir şekil almadıkca ferd olamıyor. Bir ferdin ulu orta her hareketi nasıl cem'iyetin kanunları, 'örfleri nizamları ile hudud altına alınmışsa, bu kendinden ziyade nesillerine zararı olan mes'elede biraz daha fedakârlık yaparak hürriyetini vermesi, veya cem'iyetin ondan bu hürriyeti alması 'umumi menfa'at namına şart olan bir şeydir.

Harb meydanında ölen 'askerin de hürriyetini imha ediyoruz. Fakat hiçbir zaman bunu ferdin hürriyetine bir tecavüz telakki etmiyoruz, menfa'at-i 'umumiye karşısında ferd, ferdin menfa'ati hatta hayatı nasıl mevzu'-u bahis olamazsa, bütün bir cem'iyete müte'eddid şekillerde zararlar ika' eden bir ferdin de nesl-i hayatiyeti mevzu'-u bahis olamaz.

Frenginin cem'iyete bırakdığı ferd, bulunduğu muhit içinde zehir saçan, nesilden nesile zehirini devam etdiren bir mikrob menba'ıdır. Sâri bir hastalık vuku'unda, hastalığın sirayetini men' için nasıl ferdin hürriyetini hiç düşünmeden tecrid etmek, hatta icab ederse imha etmek hakkını, cem'iyet ve kanuna veriyorsak, frengili ve mecnun-u inzarların nesl-i hayatiyelerini imha etmek hakkını da cem'iyete vermeliyiz.

Mekteb dershanelerinde tedkikat yapan Amerika ruhiyat doktorları hal-i sıhhatde görünen birçok çocukların dimağen birçok bozukluklara sahib olduklarını, dikkat, muhakeme, zekâ gibi birçok hassaların ırsi bir frengi yüzünden dumura uğradıklarını görmüşlerdir.

Habishaneleri dolaşan, katiller üzerinde tedkikat yapan (Penelogy) cezaiyat'amilleri katillerin dimağı bozukluklarında ekseriyetle mütevaris bir frenginin tahribatına şahid oldular.

Hırsızlar üzerinde tedkikat yapan dimağ doktorları bu adamların kafalarındaki tereddinin ırsi bir frengi ile olan 'alakalarını tesbit etmişlerdir. Bütün bu tedkikler frenginin cem'iyet içerisinde şiddetle tahribat icra eden bir afet olduğunu göstermişdir.

Cem'iyetin ahlaki nizamı haricine çıkan, habishaneleri, tımarhaneleri, fuhuşhaneleri dolduran milyonlarca bozuk, cem'iyete ka'ideden ziyade zarar

veren insanlar hep frenginin cem'iyete hediye etdiği mazar-ı 'unsurlardır. Mikrobu menba'ğında kurutmak için bu adamların tenasül hakkını ellerinden almak elbette cem'iyetin hakkıdır.

Babalarının hürriyeti namına müstakbel nesillerin hayatlarını, sıhhatlerini, cismani ve dimağı inkişaf kabiliyetlerini nez' etmek elbette medeni bir cem'iyetin ve kanunun hakkı değildir.

Bina'en'aleyh İsviçre'de neşr olunan kanun, ferdin hürriyetine tecavüz eden, biraz vahşete yaklaşan bir kanun değil, şimdiye kadar neşr olunan kanunların en medenisidir.

Bibliography

ARTICLES FROM THE MAGAZINE OF *RESIMLI AY*

Anonymous, "Gençlik Bize Ne Vaad Ediyor?", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, p.3-4.

————, "Başlık Modelleri, Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, p.32-34.

————, "Bugünkü Türk Kadınları: Sahnede Kadın", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, p.22-25.

————, "Bugünkü Türk Kadınları", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p. 22-25.

————, "Türk Kadını", *Resimli Ay*, no 3, vol. 1, year 1, April 1340 (1924), *Ramazan* Copy, p.41-42.

————, "*Kadınlar Ev Kadını mı Olmalı, Meslek Kadını mı?*", Sevimli Ay, no 2 (26-2), vol. 3, year 3, April 1926, p.47.

————, "*Kadınlar Ev Kadını mı Olmalı, Meslek Kadını mı, Niçin? Müsabakasını Kazananlar*", Sevimli Ay, no 3 (26-3), vol. 3, year 3, May 1926, p.48.

————, "*Kadınları Himaye İçin Açılan ve Muvaffakiyetle Yürüyen Bir Mü'essese*", Resimli Ay, no 56-8, vol. 5, year 5, October 1928, p.33-34.

————, "Çocuklarınızı Korkutmayınız ve Dövmeyiniz", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.10.

————, "Çocuk yapmalı mı, Yapmamalı mı?", Resimli Ay, no 6, vol. 1, year 1, July 1340 (1924), p.21-22.

————, "İzdivaçta Ne Ararsınız, Servet mi, Güzellik mi, Ahlak mı? Netice", Sevimli Ay, no 2(26-2), vol. 3, year 3, April 1926, p.46.

————, "Yeni Müsabakamız: Kızlar da Kocalarını intihap Hakkına Sahip Olmalı mıdırlar?", Sevimli Ay, no 1 (25-1), vol. 3, year 3, March 1926, p.48.

————, Kızlar da Kocalarını İntihap Hakkına Malik Olmalı mıdır? Netice", Sevimli Ay, no 2 (26-2), vol. 3, year 3, April 1926, p.47.

————, "Asri Hayatın Aile hayatımızda, Çocuklarımız Üzerinde Yaptığı Tahribatın Farkında mısınız?", Resimli Ay, no 11, vol. 1, year 1, December 1340 (1924), p.12-13.

————, "Küçük Hanım", Resimli Ay, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p.5-6.

————, "Dansa İlk Def'a Nasıl Başladım ve Ne Hissettim? Bir Türk Hanımı Dansa Nasıl Başladığını Anlatıyor", Resimli Ay, no 3, vol. 1, year 1, April 1340 (1924) *Ramazan* Copy, p.15-16.

————, "Gençlik Bize Ne Vaad Ediyor?", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.3-4.

————, "Kadınlarına En Ziyade Ehemmiyet Veren Memleket hangisidir?", Sevimli Ay, no 3 (27-3), v. 3, year 3, p.8-10.

————, "*Bu Çocuktan Kim Mes'uldur? Mektebin, Hükümet'in, Dar'ül-aceze'nin, şefkatin ve muhabbetin kendisini sinesinde yer vermediği bu çocuktan kim mes'uldur?*", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.35-39.

————, "*İstanbul'da Fuhuş Meselesi: Mecmu'amızın İçtima'i Tedkiki*", Resimli Ay, no 49-1, vol. 5, year 5, March 1928, Extraordinary *Ramazan* Copy, p.21-23.

————, "*Niçin İntihar Ederler?*", Sevimli Ay, no 1 (25-1), vol. 3, year 3, March 1926, p.4-5.

————, "*Türk Kadınlar Birliğine İthaf: Çin Kadınlar Birliği Nasıl Çalışıyor?*", Resimli Ay, no 47-11, vol. 4, year 4, January 1928, p.17-20.

Enver Niyazi, "*Bizde Kadınlar Neden Çalışırlar*?", Sevimli Ay, no 1 (25-1), vol. 3, year 3, March 1926, p. 5-7.

Fahrettin Kerim, "*Memleketimizdeki İntihar Salgınına Karşı Ne Yapmalıdır?*", Sevimli Ay, no 1 (24-1), vol. 2, year 2, February 1926, p.6-7.

Feridun, Necdet, "Bir Erkek Karısından Ne Bekler!", Sevimli Ay, no 3(27-3), vol. 3, year 3, May 1926, p.31-32.

Handan, Münire, "*Kadın Mefkureleri*", Sevimli Ay, no 1(25-1), vol. 3, year 3, March 1926, p.39-42.

İbnnürrefik Ahmet Nuri, "Salon Eğlenceleri: Fırtınadan Sonra", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.46-48.

————, "Türkiye'de Hukuk-u Aile", Resimli Ay, no 1, vol.1, year 1, February 1340 (1924), p.14-17.

————, "*Kadınlar Mebus Olursa*", Resimli Ay, no 42-6, vol. 4, year 4, August 1927, p.7-8.

————, "*Güzellik Müsabakası: Kadınlar Meclisinde Münakaşa*", Resimli Ay, no 55-7, vol. 5, year 5, September 1928, p.6-9.

M. Zekeriya, "Mektepsiz Demokrasi", Resimli Ay, no 9, vol. 1, year 1, October 1340 (1924), p.1.

Nigar, Salih, "Bir Kadın Kocasından Neler Bekler?", Sevimli Ay, no 4(28-4), vol. 3, year 3, June 1926, p.15-16.

Reşat Nuri, "Bir İntihar Şakası", no 39-3, vol. 4, year 4, May 1927, p.41-42,44-45.

Sertel, Sabiha, "Bugünkü Türk Kadını", *Resimli Ay*, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p. 27-30.

————, "Bugünkü Türk Kadınları", Resimli Ay, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p.27-30.

————, "Ben insan Değil miyim?", Resimli Ay, no 41-5, vol. 4, year 4, June 1927, p.1,48.

————, "*Mu'azzez Ailesine Kavuşuyor*", Resimli Ay, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p.40-41.

————, "*Üsküdarlı Küçük Melahat*", Resimli Ay, no 2, vol. 1, year 1, March 1340 (1924), p.40-41.

————, "*Zehra Arzuhalini Yazdım Fakat Verecek Makam Bulamıyorum*", Resimli Ay, no 6, vol. 1, year 1, June 1340 (1924), p.2-4.

————, "*Hükümete, Millete, Hayata Karşı İsyankar Dullar*", Resimli Ay, no 5, vol. 1, year 1, June 1340 (1924), p.18-19.

————, "*İzmir'de Genç Kızlarla Dul Kadınları Himaye İçin Alınan Tedbirler Bu mudur?*", Resimli Ay, no 55-7, vol. 5, year 5, September 1928, p.13.

————, "*Kadınlık Satılamaz*", Sevimli Ay, no 35-11, vol. 3, year 3, January 1927, p.24-25.

————, "*Fuhuş ile Mücadele Ne Demektir?*", Resimli Ay, no 47-11, vol. 4, year 4, January 1928, p.1-2.

————, "*Başmuharririn Köşesi: Kadının Şehadet Hakkı*", Resimli Ay, no 42-6, vol. 4, year 4, August 1927, p.44-45.

————, "*Kadının Hakk-ı Sayı Var mıdır?*", Resimli Ay, no 43-7, vol. 4, year 4, September 1927, p.1-2.

————, "*Şarkla Olan Son Rabıtamızı da Kesdik*", Resimli Ay, no 55-7, vol. 5, year 5, September 1928, p.1.

————, "*Bizde Feminizm Bir İlim Olarak Var mıdır?*", Resimli Ay, no 56-8, vol. 5, year 5, October 1928, p.1.

Şakir, Mebrure, "*Kadın İşde Cinselliğini Kullanmaya Mecbur Mudur?*", Resimli Ay, no 47-11, vol. 4, year 4, December 1928, p. 6-8.

Yıldız, Neriman, "*Meslek Hayatını Kazanabilmek İçin Kadın Neler Feda Etmelidir: Mebrure Şakir Hanımefendiye*", Resimli Ay, no 48-12, vol. 4, year 4, February 1928, p.38.

Zekeriya, Sabiha, "*Başmuharririn Köşesi: Meslek Hayatında Kadın Cinsiyetini Kullanmaya Mecbur Mudur?*", Resimli Ay, no 49-1, vol. 5, year 5, March 1988 (Extraordinary *Ramazan* Copy), p.54.

————, "Çocuk Yapmak Kanunen Men' Edilebilir mi?", Resimli Ay, no 57-9, vol. 5, year 5, November 1928, p.1.

————, "Nereye Gidiyoruz? Cemiyetimizi Tehdit Eden Müthiş Tehlikeden Haberdar mıyız: İçin İçin Ölen Bir Millet", Resimli Ay, no 1, vol. 1, year 1, February 1340 (1924), p.5-9.

BOOKS AND ARTICLES

Anonymous, "Feminizm Üzerine Görüşler", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, vol. 4, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, p.875.

Abadan, Nermin, *Social Change and Turkish Women*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1963.

Ağaoğlu, Ahmet, *İslamiyet'te Kadın*, Birey ve Toplum Yayınları, Ankara, 1985

Alkan, Mehmet Ö., "Tanzimat'tan Sonra 'Kadın'ın Hukuksal Statüsü", Toplum ve Bilim, no 50, Birikim Yayınevi, Summer, 1990.

Altındal, Aytunç, *Türkiye'de Kadın*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 1991.

Asım, Salahaddin, *Osmanlı'da Kadınlığın Durumu*, Arba Yayınları, İstanbul, 1989.

Altınay, Ayşe Gül (ed. by), Vatan Millet Kadınlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.

Balibar, Etienne, Immanuel Wallerstein, *Irk, Ulus, Sınıf*, Metis Yayınları, İstanbul, 2000.

Berkes, Niyazi, *Türkiye'de Çağdaşlaşma*, Doğu-Batı Yayınları, İstanbul, 1978.

Bilal, Melissa, Lerna Ekmekçioğlu (ed. by), *Bir Adalet Feryadı- Osmanlı'dan Türkiye'ye Beş Ermeni Feminist Yazar 1862-1933*, Aras Yayınları, İstanbul, 2006.

Birsel, Salah, *İstanbul-Paris*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1983.

by sign of Türk Kadını, "Nasıl ve Niçin?", Türk Kadını, 23 May 1918, no 1, p.2.

Caporal, Bernard, *Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1982.

Cevad, Ahmet, *Bizde Kadın*, Tarih ve Toplum Kitaplığı, İstanbul, 1988

Çağatay, Nilüfer, Yasemin Nuhoğlu Soysal, "Uluslaşma Süreci ve Feminizm Üzerine Karşılaştırmalı Düşünceler", *Kadın Bakış Açısından 1980'ler Türkiye'sinde Kadın*, ed. by Şirin Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul, 1990.

Çakır, Serpil, *Osmanlı Kadın Hareketi*, Metis Yayınları, İstanbul, 1994.

Demirdirek, Aynur, *Osmanlı Kadınlarının Hayat Hakkı Arayışının Bir Hikayesi*, İmge Kitabevi, Ankara, 1993.

Donovan, Josephine, *Feminist Teori*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1997.

Durakbaşı, Ayşe, "Cumhuriyet Döneminde Kemalist Kadın Kimliğinin Oluşumu", Tarih ve Toplum, no 51, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988.

Ertuna, Biçer, et. al, *Biyografya 9 Sabiha Sertel*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2010.

Ferit, Müfide, "Feminizm" Conference Text, Türk Kadını, 17 April 1919, no 20, p.306.

Goldman, Emma, "The Tragedy of Woman's Emancipation", Anarchism and Other Essays, Dover Publications, Inc., New York, 1969.

————, "Woman Suffrage", Anarchism and Other Essays, Dover Publications, Inc., New York, 1969.

Gökalp, Ziya, *Türkçülüğün Esasları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990

Göle, Nilüfer, *Modern Mahrem*, Metis Yayınları, İstanbul, 1991.

Güzel, Şehmus, "Tanzimat'tan Cumhuriyete Toplumsal Değişim ve Kadın", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, vol 3, İletişim Yayınları, İstanbul, 1985, p.858-874.

————, "1908 Kadınları", Tarih ve Toplum, no 7, İletişim Yayınları, İstanbul, July 1984.

Hartman, Heidi, *The Unhappy Marriage of Marxism and Feminism: Towards a More Progressive Union*, Pluto Press, London, 1981.

Hassim, Shireen, *Women's Organizations and Democracy in South Africa*, The University of Wisconsin Press, Madison, 2005.

Işın, Ekrem, "Tanzimat, Kadın ve Gündelik hayat", Tarih ve Toplum, volume:9, no 51, İletişim Yayınları, İstanbul, March 1988.

İnan, M. Rauf, *Atatürk ve Türk Kadını ve Tarihte Türk Kadını*, Arkın Kitabevi, İstanbul, 1991.

Toska, Zehra (ed.), et. al, *İstanbul Kütüphanelerindeki Eski Harfli Kadın Dergileri Bibliyografyası*, Kadın Eserleri ve Bilgi Merkezi Vakfı Yayınları: 5, Metis Yayınları, İstanbul, 1993.

İlyasoğlu, Aynur, Deniz İnsel, "Kadın Dergilerinin Evrimi", Türkiye'de Dergiler ve Ansiklopediler 1848-1984, Gelişim Yayınları, İstanbul, 1994.

Kılıç, Hüseyin, "Kadınlarımız", Tarih ve Toplum, no 37, İletişim Yayınları, İstanbul, January 1987.

Köker, Eser, "Meşrutiyet'ten Kurtuluş Savaşı'na Kadın Hareketi", Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, vol. 6, İletişim Yayınları, İstanbul, 1988.

Kurnaz, Şefika, *Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)*, MEB Yayınları, İstanbul, 1992.

Moran, Berna, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış*, vol. 1, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983, p.36.

Muhittin, Nezihe, *Türk Kadını*, İstanbul Nümune Matbaası, İstanbul, 1931.

Mustafa Şekip, "Kadın Hislerimiz", Türk Kadını, 8 May 1919, no 21, p.326.

Nejat Ethem, "Türkiye'de Kız Mektebleri-II", 17 October 1918, Türk Kadını Dergisi, no 11, p.165.

————, "Ummacı Yekunun Hasımları", Türk Kadını, 15 August 1918, no 7, s.99.

Nihal, Şükufe, "Gençler Aradıklarını Niçin Bulamıyorlar?", Türk Kadını, 12 September 1918, no 9, s.130.

Özlük, Nuran, *Resimli Ay- Sistematik İndeks*, Akademik Kitaplar, İstanbul, 2010.

Öztoprak, İzzet, *Kurtuluş Savaşında Türk Basını (Mayıs 1919-Temmuz 1921)*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1981.

Rikkat, Nezihe, "Muhasebe: Erkekleşme", Türk Kadını, 28 October 1918, no 13, p.194.

Sadık, Necmettin, "Bizde Feminizm", Türk Kadını, 23 May 1918. no 1, p.2-4.

————, "İçtimaiyat: Kadınlığın Terakki Yolları", Türk Kadını, 4 July 1918, no 4, p.50.

————, "İctimaiyat: Bir Sual Münasebetiyle", Türk Kadını, 29 August 1918, no 8, p.114.

Saide, Perihan, "İctimaiyat: Genç Kızlarımızın Dertleri", Türk Kadını Dergisi, 26 September 1918, no 10, p.146

Scott, Joan Wallach, "Gender, As a Useful Category of Historical Analysis", Feminism and History, Oxford University Press, New York, 1996, p.152-183.

————, *Feminist Tarihin Peşinde*, bgst yayınları, İstanbul, 2013.

Sertel, Sabiha, *Kadınlığa Dair*, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2019.

————, *Roman Gibi*, Ant Yayınları, İstanbul, 1969.

Sertel, Yıldız, *Annem- Sabiha Sertel Kimdi, Neler Yazdı?*, 3rd ed., Belge Yayınları, İstanbul, 2001.

————, *Babam Gazeteci Zekeriya Sertel- Susmayan Adam*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2002.

Sertel, Zekeriya, *Hatırladıklarım*, 5th ed., Remzi Kitabevi, İstanbul, 2001.

Tekeli, Şirin, *Kadınlar ve Siyasal Toplumsal Hayat*, Birikim Yayınları, İstanbul, 1981.

Toprak, Zafer, *Milli İktisat (1908-1918)*, Yurt Yayınları, Ankara, 1982.

————, *Türkiye'de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm (1908-1935)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2014.

————, *Türkiye'de Yeni Hayat-İnkılap ve Travma 1908-1928*, Doğan Kitap, İstanbul, 2017.

————, "The Family, Feminism, and the State during the Young Turk Period, 1908-1918" in Premiere Recontre Internationale sur l'Empire Ottoman et la Turquie Moderne, İstanbul-Paris, Editions ISIS, 1991, p.441-452.

————, “Kadın Askerler ve Milli Aile”, Tarih ve Toplum, no 51, March 1988, p.35.

————, “Halk Fırkası’ndan Önce Kurulan Parti Kadınlar Halk Fırkası”, Tarih ve Toplum, no 51, March 1988, p. 30-31.

————, “Türkiye’de Siyaset ve Kadın: Kadınlar Halk Fırkası’ndan Arsıulusal Kadınlar Birliği Kongresi’ne (1923-1935), İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, no 2, İstanbul, 1994, p.5-13.

————, “II. Meşrutiyet Dönemi’nde devlet, aile ve feminizm”, Sosyo/Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi, vol.1, Ankara, 1993, p. 216-227.

————, “Genç Kız ve Kadın İntiharları”, Toplumsal Tarih, no 2001-03, March 2001, p.25-29.

————, “Genç Kız ve Kadın İntiharları II”, Toplumsal Tarih, no 99, March 2002, p.15-19.

————, “Sabiha (Zekeriya) Sertel ve Türk Feminizmi”, Toplumsal Tarih, no 51, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, March 1998, p. 7-14.

————, “Türkiye’de Cumhuriyet Toplumu Nasıl İnşa Etti?”, (conversation) Bilim ve Ütopya, no 254, Agust 2015, p.43-49.

————, “Cumhuriyet Erkeğinin Kadın İmgesi”, Toplumsal Tarih, no 2002-03, March 2002, p.15-19.

Tunçay, Mete, “Siyasal Tarih (1908-1923)”, *Çağdaş Türkiye (1908-1980)*, Türkiye Tarihi 4, ed. by Sina Aşkin, Cem Yayınları, 1997.

Ülken, Hilmi Ziya, *Türkiye’de Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul, 1966.

Yaraman-Başbuğu, Ayşegül, *Elinin Hamuruyla Özgürlük*, Milliyet Yayınları, 1993.

Yerasimos, Stefanos, *Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye*, vol.2, Belge Yayınları, İstanbul, 1989.

Yuval-Davis, Nira, *Gender and Nation*, SAGE Publications, London, 1997.

————, *Cinsiyet ve Millet*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

Wallerstein, Immanuel, *Yeni Bir Sosyal Bilim İçin*, Aram Yayınları, İstanbul, 2003.

————, *21. Yüzyılda Siyaset*, Aram Yayınları, İstanbul, 2004.

————, *Dünya Sistemleri Analizi*, Aram Yayınları, İstanbul, 2003.

Zihnioğlu, Yaprak, *Kadınsız İnkılap; Nezihe Muhiddin, Kadınlar Halk Fırkası, Kadın Birliği*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003.

WEB SOURCE:

Gordon Ann D., Buhle Mari Jo, Dye Nancy Shrom, "The problem of Women's History" in Berenice Carroll, ed,, Liberating Women's History, University of Illinois Press, Urbana, 1976, 89, in Scott Joan W., Gender: As a Useful Category of Historical Analysis, Accessed: March 10 2012, https://www.jstor.org/stable/1864376.

Najmabadi, Afsaneh, "Is Our Name Remembered? Writing the Hitory of Iranian Constitutionalism as If Women and Gender Mattered", Accessed: 04,09,2015, http://www.jstor.org./stable/4310971.